

Utrikesutskottets betänkande 2020/21:UU10

Verksamheten i Europeiska unionen under 2020

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2020 till handlingarna. Med anledning av motionsyrkanden föreslår utskottet två tillkännagivanden till regeringen. Det första tillkännagivandet gäller en breddning av EU:s lagstiftning om restriktiva åtgärder, dvs. sanktioner, mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna till att även omfatta storskalig och systematisk korruption och penningtvätt. Det andra tillkännagivandet handlar om att utarbeta en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter, i likhet med den som finns inom EU. I reservationer mot detta (S, MP i det första fallet och S, V, MP i det andra) föreslås att riksdagen ska avslå motionerna och alltså inte göra några tillkännagivanden. Utskottet föreslår att riksdagen ska avslå övriga motionsyrkanden.

Regeringens skrivelse täcker hela EU:s verksamhet och är tillbakablickande. Utskottet har utifrån motionsyrkandenas innehåll valt att dela in betänkandet i nio avsnitt. Dessa är EU:s övergripande utveckling; EU:s utvidgning; EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik; EU som global utvecklingspolitisk aktör; EU:s bilaterala och regionala förbindelser; EU-samarbete på skatteområdet; EU:s klimatarbete; migration och gränskontroll samt arbetsmarknad och passagerarrättigheter.

Utskottet konstaterar att covid-19-pandemin i sig innebär en påfrestning för EU-samarbetet och att den också medför nya aspekter på de redan komplexa politiska utmaningar som EU behöver hantera. Det handlar om tilltagande klimatförändringar, säkerhetspolitiska spänningar i EU:s närområden, terrorism och gränsöverskridande organiserad brottslighet, internationell migration och ökade sociala och ekonomiska skillnader såväl inom EU som globalt.

Utskottet står fast vid att EU är det bästa verktyget för att hantera dessa gränsöverskridande utmaningar och för att garantera fred, demokrati, säkerhet

och tillväxt. Ett starkt och enigt EU är enligt utskottet avgörande i ett osäkert omvärldsläge, och det svenska EU-medlemskapet ger Sverige en större möjlighet att vara med och utforma politiken på europeisk och global nivå.

Utskottet betonar också vikten av de gemensamma grundläggande värdena om frihet, demokrati, jämställdhet och rättsstaten som EU-samarbetet bygger på. Respekten för dessa värden är enligt utskottet en av unionens främsta tillgångar som måste garanteras.

I betänkandet finns 34 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP) och tre särskilda yttranden (M).

Behandlade förslag

Regeringens skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020.

Ett åttiotal yrkanden i följdmotioner.

Ett hundratal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19, 2019/20 och 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	12
Utskottets överväganden.....	13
EU:s övergripande utveckling	13
EU:s utvidgning.....	27
EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.....	32
EU som global utvecklingspolitisk aktör.....	46
EU:s bilaterala och regionala förbindelser	53
EU-samarbete på skatteområdet	68
EU:s klimatarbete	73
Migration och gränskontroll	78
Arbetsmarknad och passagerarrättigheter.....	81
Motioner som bereds förenklat.....	86
Skrivelsen.....	86
Reservationer	88
1. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (M)	88
2. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (SD).....	89
3. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (C)	91
4. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (V).....	92
5. EU:s utvidgning, punkt 2 (SD)	94
6. EU:s utvidgning, punkt 2 (V)	95
7. EU:s utvidgning, punkt 2 (KD)	96
8. EU:s utvidgning, punkt 2 (L).....	97
9. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (M).....	98
10. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (C).....	99
11. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (V).....	100
12. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (KD).....	102
13. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (L)	103
14. EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna, punkt 4 (S, MP)	104
15. En nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter, punkt 5 (S, V, MP)	105
16. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (M).....	106
17. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (SD)	106
18. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (C).....	107
19. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (V)	108
20. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (M)	109
21. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (SD).....	111
22. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (C)	113
23. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (V)	115
24. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (KD)	116
25. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (L).....	118
26. EU-samarbete på skatteområdet, punkt 8 (SD).....	120
27. EU-samarbete på skatteområdet, punkt 8 (C)	121
28. EU:s klimatarbete, punkt 9 (SD)	122
29. EU:s klimatarbete, punkt 9 (C).....	123

30. EU:s klimatarbete, punkt 9 (V).....	124
31. Migration och gränskontroll, punkt 10 (SD)	125
32. Migration och gränskontroll, punkt 10 (V).....	125
33. Arbetsmarknad och passagerarrättigheter, punkt 11 (SD)	126
34. Arbetsmarknad och passagerarrättigheter, punkt 11 (C).....	127
Särskilda yttranden	128
1. EU:s utvidgning, punkt 2 (M).....	128
2. EU-samarbete på skatteområdet, punkt 8 (M)	129
3. EU:s klimatarbete, punkt 9 (M)	129
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	131
Skrivelsen.....	131
Följdmotionerna	131
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	137
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	138
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	139
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som bereds förenklat	149
<i>Bilaga 3</i>	
Konstitutionsutskottets yttrande 2020/21:KU9y	151
<i>Bilaga 4</i>	
Finansutskottets yttrande 2020/21:FiU1y	164
<i>Bilaga 5</i>	
Civilutskottets protokollsutdrag 2020/21:25.....	189
<i>Bilaga 6</i>	
Försvarsutskottets yttrande 2020/21:FöU8y	190
<i>Bilaga 7</i>	
Socialutskottets yttrande 2020/21:SoU9y	200
<i>Bilaga 8</i>	
EU-nämndens yttrande 2020/21:EUN1y	207

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. EU:s övergripande utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 14,
 2020/21:250 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7,
 2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,
 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 i denna del,
 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 31 och
 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 3.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (V)

2. EU:s utvidgning

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:690 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
 2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 13,
 2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,
 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del och
 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 9.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

Reservation 7 (KD)

Reservation 8 (L)

3. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 37,
 2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 5 och 42,
 2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 4 och 13,
 2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6,
 2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 11 och 12,
 2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,
 2020/21:3445 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 4 och 9,
 2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2 och
 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 13 och 14.

Reservation 9 (M)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (V)

Reservation 12 (KD)

Reservation 13 (L)

4. EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en breddning av EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna och tillkännager det för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 14 (S, MP)

5. En nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter och tillkännager det för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:688 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 samt

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 3 och

bifaller delvis motion

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 15 (S, V, MP)

6. EU som global utvecklingspolitisk aktör

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2551 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 47,

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 20 och 24 samt

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 16 (M)

Reservation 17 (SD)

Reservation 18 (C)

Reservation 19 (V)

7. EU:s bilaterala och regionala förbindelser

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6,

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7,

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 10, 11 och 36,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3, 10 och 11,

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 8, 10, 11, 14 och 17,

2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5,

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2, 4–6 och 8,
2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2,
2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,
2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkandena 5 och 6,
2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 10 och 13–15 samt
2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 17.

Reservation 20 (M)

Reservation 21 (SD)

Reservation 22 (C)

Reservation 23 (V)

Reservation 24 (KD)

Reservation 25 (L)

8. EU-samarbete på skatteområdet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 17–19 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 26 (SD)

Reservation 27 (C)

9. EU:s klimatarbete

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 40,

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7.

Reservation 28 (SD)

Reservation 29 (C)

Reservation 30 (V)

10. Migration och gränskontroll

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 22 och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 30.

Reservation 31 (SD)

Reservation 32 (V)

11. Arbetsmarknad och passagerarrättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 31 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6.

Reservation 33 (SD)

Reservation 34 (C)

12. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

13. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:115 till handlingarna.

Stockholm den 1 juni 2021

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Hans Wallmark (M), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Jamal El-Haj (S), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Björn Söder (SD), Lars Adaktusson (KD), Annika Strandhäll (S), Fredrik Malm (L), Mats Nordberg (SD), Camilla Hansén (MP), Magnus Ek (C), Diana Laitinen Carlsson (S) och Helena Antoni (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen ska enligt 9 kap. 21 § riksdagsordningen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen, redovisa sitt agerande i EU och varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten i EU. Den 17 mars 2021 lämnade regeringen skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 till riksdagen.

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse och ett åttiotal yrkanden i följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlar utskottet även ett hundratal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19, 2019/20 och 2020/21. Av motionsyrkandena behandlas omkring 110 i en förenklad ordning enligt de riktlinjer som riksdagen fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018.

Den 25 mars 2021 beslutade utskottet att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över skrivelsen och följdmotionerna inom utskottens respektive områden. Samtidigt beslutade utskottet att ge EU-nämnden tillfälle att yttra sig över skrivelsen. Yttranden har mottagits från konstitutionsutskottet, finansutskottet, civilutskottet (genom ett protokollsutdrag), försvarsutskottet och socialutskottet samt från EU-nämnden. Yttrandena finns i sin helhet i bilagorna 3–8 till betänkandet.

Regeringens skrivelse är tillbakablickande och täcker samtliga EU:s verksamhetsområden. Motionsyrkandena tar i sin tur sikte på enskilda delar i verksamheten och på hur regeringen bör agera framöver. Utifrån motionsyrkandenas innehåll har utskottet valt att dela in betänkandet i nio avsnitt. Dessa är

- EU:s övergripande utveckling
- EU:s utvidgning
- EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik
- EU som global utvecklingspolitisk aktör
- EU:s bilaterala och regionala förbindelser
- EU-samarbete på skatteområdet
- EU:s klimatarbete
- Migration och gränskontroll
- Arbetsmarknad och passagerarrättigheter.

Utskottet följer fortlöpande aktuella frågor i EU-samarbetet. Inför utrikesministrarnas och biståndsministrarnas möten i utrikesrådet föredrar företrädare för Utrikesdepartementet frågorna på rådets dagordning. Sådana föredragningar har också genomförts inför de informella videokonferenser mellan

rådsmedlemmarna som under pandemin ersatt vissa av de fysiska rådsmötena. Räknat från januari 2020 har utskottet fått sådana föredragningar vid 25 tillfällen. Inför utrikesrådets möte den 22 februari 2021 genomförde utskottet dessutom överläggningar med regeringen om Sveriges förhållningssätt i rådets diskussioner om Ryssland, den strategiska kompassen och Hongkong. Regeringen företrädades av kabinetssekreterare Robert Rydberg. Under 2020 överlade utskottet med regeringen om budgetrubriken Grannskapet och omvärlden (EU:s nästa långtidsbudget) den 10 mars 2020, effektivisering av beslutsfattandet inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik den 28 januari 2020 och om konferensen om EU:s framtid den 23 januari 2020.

Vid sidan av de regelbundna föredragningarna inför rådsmöten föredrar regeringsföreträdare på utskottets begäran särskilda aktuella EU-frågor. Storbritanniens utträde ur EU och förhandlingarna om de framtida förbindelserna mellan EU och Storbritannien var föremål för information från statsrådet Hans Dahlgren den 23 januari 2020, den 28 maj 2020, den 17 september 2020, den 5 november 2020 och den 21 januari 2021. Den 9 februari 2021 informerade kabinetssekreterare Robert Rydberg utskottet om det fortsatta utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet med Storbritannien.

EU:s utvidgning och västra Balkan var föremål för information från utrikesministern den 19 mars 2020 och från kabinetssekreteraren den 5 november 2020. Däremellan, den 11 juni 2020, gav statssekreterare Paula Carvalho Olovsson utskottet en återrappport från toppmötet EU–västra Balkan.

Utvecklingen av samarbetet inom det östliga partnerskapet föredrogs för utskottet den 28 april 2020 och utvecklingen av förbindelserna med EU:s södra grannskap föredrogs den 18 februari 2021. Utrikesminister Ann Linde informerade utskottet den 9 juli 2020 om arbetet med en övergripande strategi för förbindelserna mellan EU och Afrika.

Frågor om mänskliga rättigheter behandlades den 14 maj 2020 då kabinetssekreterare Robert Rydberg informerade utskottet om EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati 2020–2024 och det anknyttande förslaget om fastställande av strategiska mål för genomförandet av handlingsplanen. Förhandlingarna om en global EU-sanktionsregim för mänskliga rättigheter föredrogs för utskottet den 13 februari 2020 och den 12 november 2020.

Frågan om att effektivisera beslutsfattandet inom EU:s utrikes- och säkerhetspolitik föredrogs för utskottet den 17 september 2020 av kabinetssekreterare Robert Rydberg. Samma dag informerade statsrådet Hans Dahlgren utskottet om konferensen om EU:s framtid. Uppföljande information om framtidskonferensens inledning gavs vid sammanträdet den 13 april 2021, då statsrådet Hans Dahlgren även informerade utskottet om förberedelserna för Sveriges rådsordförandeskap det första halvåret 2023. Ytterligare information om förberedelserna för rådsordförandeskapet och särskilt processen med att utarbeta ett trioordförandeskapsprogram lämnades vid sammanträdet den 29 april 2021. Utskottet avser att följa ordförandeskapsförberedelserna även i fortsättningen.

Den 4 februari 2021 redogjorde medarbetare på Utrikesdepartementet för resultatet av förhandlingarna om ändring av EU:s förordning om export av produkter med dubbla användningsområden. Den 13 februari 2020 och den 12 februari 2021 informerade utrikesministern om Ryssland. En föredragning om EU:s humanitära bistånd mot bakgrund av covid-19 gavs av statssekreterare Janine Alm Ericson vid sammanträdet den 20 maj 2021.

Utskottet har även fått information från företrädare för kommissionen. Den 9 januari 2020 tog utskottet emot Michel Barnier, chef för Europeiska kommissionens särskilda arbetsgrupp för EU:s framtida förbindelser med Storbritannien. Vid utskottets sammanträde den 6 februari 2020 informerade den svenska kommissionären Ylva Johansson om den nya kommissionens första arbetsprogram för 2020 och sin egen portfölj för de inrikes frågorna. Den svenska kommissionären föredrog arbetsprogrammet för 2021 vid sammanträdet den 3 november 2020. Övriga utskott och EU-nämnden erbjuds att delta i sammanträdena om kommissionens arbetsprogram, och vid tillfället i november höll talmannen ett inledande anförande. Vid sammanträdet den 2 mars 2021 fick utskottet information om EU:s utveckling och aktuella frågor i EU:s yttre förbindelser av Christian Danielsson, chef för kommissionens representation i Sverige.

Av betydelse för frågor som behandlas i detta betänkande är också de föredragningar som kabinetssekreterare Robert Rydberg gjorde för utskottet den 15 april 2021 om relationerna till Kina och, tillsammans med försvarsministerns statssekreterare Jan-Olof Lind, den 22 april 2021 om Ukraina. Vidare närvarade ledamöter från utrikesutskottet vid näringsutskottets sammanträde den 26 januari 2021 då statsrådet Anna Hallberg informerade om investeringsavtalet mellan EU och Kina (CAI).

Inom ramen för EU-samarbetet deltar utskottets ledamöter i ett samarbete med andra medlemsstaters nationella parlament om frågor inom utskottets ämnesområde. I denna verksamhet deltog ledamöter från utskottet i den regelbundna interparlamentariska konferensen om EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och gemensamma säkerhets- och försvarspolitik i Zagreb den 2–4 mars 2020, i Berlin den 4 september 2020 och i Lissabon den 3–4 mars 2021. På grund av pandemin genomfördes mötena i Berlin och Lissabon som videokonferenser.

Olika EU-frågor togs också upp vid utskottets videokonferens med den finska riksdagens utrikesutskott den 14 oktober 2020 och med det litauiska parlamentets utrikesutskott den 24 mars 2021. Den 22 oktober 2020 tog utskottet emot företrädare för den kroatiska regeringen.

Inom ramen för ärendet har utskottet även tagit del av kommissionens allmänna rapport om unionens verksamhet 2020 som upprättats i enlighet med artikel 249.2 i EUF-fördraget (C(2021) 1002).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2020 i enlighet med 9 kap. 21 § riksdagsordningen. Skrivelsen ger en övergripande beskrivning av Europeiska unionens utveckling och förbindelser med omvärlden, av det ekonomiska och sociala samarbetet, av det rättsliga och inrikes samarbetet samt av verksamheten i unionens institutioner. Den tar upp beslut och händelser i unionen och redovisar bredden av samarbetet utifrån Europeiska rådets möten och arbetet i ministerrådets olika sammansättningar.

Utskottets överväganden

EU:s övergripande utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om EU:s övergripande utveckling och EU-samarbetets inriktning.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD), 3 (C) och 4 (V).

Skrivelsen

I skrivelsens del 1 redogör regeringen för den övergripande utvecklingen i EU. Där beskrivs hur pandemin präglat verksamheten och översiktligt även hur EU svarat mot de utmaningar som pandemin inneburit. Vidare beskrivs kortfattat ett antal frågor som vid sidan av pandemihanteringen varit utmärkande under året. Det gäller t.ex. den fleråriga budgetramen för perioden 2021–2027, rättsstatsfrågorna, förhandlingarna med Storbritannien, klimatarbetet, fördjupningen av den inre marknaden, jämställdhetsarbetet och initiativet till en ny migrations- och asylpakt.

Regeringen beskriver även hur den lämnat information och genomfört överläggningar och samråd med riksdagen. Hanteringen av de särskilda arbetsformer som pandemin krävt, med videomöten och ökad användning av beslut genom skriftliga förfaranden, uppmärksammas särskilt. Vidare redogörs för de 13 möten i Europeiska rådet och mellan Europeiska rådets medlemmar som genomfördes under 2020.

I skrivelsens del 2 beskrivs inledningsvis regeringens delaktighetsarbete och förberedelserna för konferensen om Europas framtid. Därefter redogör regeringen för ett antal frågor av övergripande karaktär som behandlats i allmänna rådet. Här finns bl.a. mer utförliga beskrivningar av arbetet med att stärka respekten för rättsstatens principer inom EU, uppgörelsen om EU:s fleråriga budgetram 2021–2027 och det anknyttande återhämtningsinstrumentet samt EU:s arbete med Agenda 2030. Regeringen redogör också detaljerat för resultatet av förhandlingarna med Storbritannien om relationen efter den 31 december 2020, då den övergångsperiod under vilken Storbritannien fortsatt deltagit i den inre marknaden och EU:s tullunion löpte ut.

I skrivelsens del 12 ges kortfattad information om institutionernas verksamhet och regeringens bevakning av mål vid EU-domstolen och tribunalen som gäller allmänhetens tillgång till handlingar.

Motionerna

I partimotion 2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 framhålls vikten av ett aktivt svenskt engagemang i EU, inte minst i ljuset av

coronakrisen där EU:s förmåga att säkerställa den inre marknadens funktion och upprätthålla fria varuflöden varit avgörande för Sveriges handel med omvärlden. En aktiv frihandelsagenda, där svenska säkerhetsintressen samtidigt värnas, utgör enligt motionärerna en viktig grund för Sveriges engagemang i EU. Vidare anser motionärerna att Sverige ska verka för att rättsstatens principer tillgodoses i hela EU och stödja de pågående processerna mot de medlemsstater vars regeringar försöker urholka demokratin och rättsstaten. Dessa medlemsstater ska mötas av tydliga konsekvenser i form av rättsliga påföljder, suspenderad rösträtt i rådet eller indraget EU-stöd, anser motionärerna som betonar att respekten för rättsstatens principer i hela EU är avgörande för att EU på ett trovärdigt sätt ska kunna främja mänskliga fri- och rättigheter i omvärlden.

I kommittémotion 2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 14 uppmärksammas att vissa medlemsstater motarbetar EU:s internationella utvecklingssamarbete genom att förneka kvinnor rätten att själva bestämma över sitt eget liv och sin egen kropp. Motionärerna framhåller att detta är allvarligt och anser att EU bör markera starkt mot en sådan utveckling. Sverige bör därför enligt motionärerna arbeta för att unionen inte ska betala ut medel till de medlemsstater som inte skyddar demokratin och kvinnors rättigheter, s.k. konditionalitet.

I kommittémotion 2020/21:250 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 kritiseras EU:s återhämtningsfond, bl.a. för att den kan innebära att flera EU-länder fastnar i skuldsättning med krav på åtstramningspolitik. I stället för ökade lån förordar motionärerna att Sverige ska verka för skuldnedskrivningar som ett sätt att underlätta återhämtningen av medlemsstaternas ekonomier efter coronapandemin.

Björn Söder m.fl. (SD) vill i kommittémotion 2020/21:3909 yrkande 1 se ett reformerat EU med ett nytt EU-fördrag där medlemsstaterna återfår sitt självbestämmande och där EU:s befogenheter begränsas till det mest grundläggande. Att medborgarnas trygghet ges högsta prioritet anser motionärerna är en förutsättning för att återbygga förtroendet för EU och den fria rörligheten. Motionens yrkande 2 tar upp konferensen om Europas framtid, som motionärerna anser kan vara ett verktyg för att stärka EU:s demokratiska legitimitet. En mer angelägen åtgärd i den riktningen anser de emellertid är att ge de nationella parlamenten och Europaparlamentet en större initiativrätt. Motionärerna anser att framtidskonferensen inte bör begränsas till Europeiska rådets strategiska agenda utan att den i stället bör fokusera på att återföra befogenheter till medlemsstaterna för att på så sätt föra besluten närmare medborgarna.

I kommittémotion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 1 påtalas behovet av att återupprätta förtroendet för den fria rörligheten på den inre marknaden efter de stängningar av gränserna som följt efter pandemins utbrott. Motionärerna vill se bättre samordning mellan medlemsstaterna om t.ex. gemensamma krav för in- och utresa för att undvika olikartade nationella regelverk. I motionens yrkande 3 framhålls att det är oacceptabelt att vissa

medlemsstater kan få EU-medel samtidigt som de bryter mot EU:s demokratiska principer. Motionärerna ser det därför som angeläget att arbeta för att kommissionen nu ska använda det demokratilås och den rättsstatsmekanism som införts i EU-budgeten och att kommissionens årliga rapport om läget för demokratin och rättsstaten i respektive medlemsstat ska ligga till grund för tillämpningen.

I kommittémotion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 31 anfördes att det finns en politisk kris i Europa till följd av att befogenheter och beslutsfattande under lång tid förts bort från folkligt inflytande och demokratiska organ till opåverkbara EU-institutioner. Motionärerna förordar därför en demokratisering av EU genom att begränsa lobbyismen och stärka de nationella parlamentens inflytande.

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet framhåller i sitt yttrande att det är viktigt att skyddet av rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter fortsätter att stå högt upp på EU:s dagordning, och utskottet välkomnar att regeringen intervenerar i överträdelseärenden och yttrar sig i mål som rör förhandsavgöranden när det gäller respekten för rättsstatsprincipen vid genomförandet av nationella reformer. Konstitutionsutskottet är även positivt till den nya europeiska rättsstatsmekanismen, som introducerades under 2020 och som har resulterat i den första årliga rapporten om rättsstatssituationen inom EU. I rapporten pekar kommissionen på positiva trender, men även på allvarliga utmaningar inom några medlemsstater i EU. Även den nya förordningen om en villkorlighetsordning som kopplar rätten till EU-stöd till efterlevnad av rättsstatsprincipen är ett viktigt nytt instrument enligt konstitutionsutskottet.

Vidare konstaterar konstitutionsutskottet att covid-19-pandemin innebär stora utmaningar för samhället och att den har aktualiserat viktiga rättsstatsfrågor, som regeringen framhåller i skrivelsen. Beslut har fattats som har inneburit en rad begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter, t.ex. mötes- och rörelsefriheten. Konstitutionsutskottet framhåller därför vikten av att de åtgärder som har vidtagits under pandemin följs upp och utvärderas. I yttrandet uppmärksammas redogörelsen i regeringens skrivelse för de landspecifika rekommendationerna inom ramen för den europeiska planeringsterminen, som antogs i augusti 2020, och som påminner om att undantagsåtgärder under pandemin bör vara nödvändiga, proportionerliga, tidsbegränsade och föremål för granskning.

Mot bakgrund av det arbete som pågår inom EU för att värna rättsstatsmekanismen anser konstitutionsutskottet inte att det finns skäl att föreslå något tillkännagivande till regeringen och att utrikesutskottet därför bör avstyrka motion 2020/21:3925 yrkande 3.

I yttrandet välkomnar konstitutionsutskottet även regeringens arbete med öppenhets- och insynsfrågor inom EU, bl.a. genom att bevaka mål i EU-

domstolen och tribunalen. I likhet med vad konstitutionsutskottet har anfört flera gånger tidigare framhålls vikten av ökad öppenhet och insyn i EU:s beslutsprocesser, och att ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten. Konstitutionsutskottet noterar att EU-institutionerna har kommit överens om ett obligatoriskt öppenhetsregister som syftar till ökad insyn i deras lagstiftnings- och beslutsprocesser. Efter att ha noterat att regeringens skrivelse inte ger någon information om öppenhetsregistret ger konstitutionsutskottet i yttrandet en beskrivning av registrets syften och rättsliga struktur. Huvudprincipen är att intresseföreträdare som utför lobbyaktiviteter ska vara registrerade för att få samverka med institutionerna på olika sätt. Registret ska vara tillgängligt för allmänheten. Med lobbyaktiviteter avses aktiviteter som syftar till att påverka utformningen av eller genomförandet av politik eller lagstiftning, eller institutionernas beslutsprocesser. Vissa grupper och aktiviteter undantas från förslaget, t.ex. rättsliga rådgivare, politiska partier, religiösa samfund och medlemsstaternas myndigheter. Paketet består av ett interinstitutionellt avtal som inkluderar en uppförandekod för registrerade intresseföreträdare. Vidare ingår ett politiskt uttalande av de tre institutionerna som anger för vilka typer av aktiviteter det typiskt sett ska anses vara förenligt med det interinstitutionella avtalet att kräva registrering. Uttalandet hänvisar i sin tur till respektive institutions individuella åtaganden. I paketet ingår också ett rådsbeslut som anger vilka kontakter med rådets generalsekretariat som förutsätter att intresseföreträdare är registrerade i registret. De olika delarna förutses kunna beslutas och träda i kraft under våren 2021.

Mot bakgrund av detta anser konstitutionsutskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2020/21:3910 yrkande 31. Konstitutionsutskottet förordar även avslag på motionens yrkande 32, som utrikesutskottet bereder förenklat i betänkandet.

Sist i yttrandet förutsätter konstitutionsutskottet att regeringen stöder alla strävanden efter att avsluta den kostsamma flytten av Europaparlamentet mellan två städer. Med hänvisning till det föreslår konstitutionsutskottet att utrikesutskottet avstyrker motionens yrkande 33, som även det bereds förenklat i betänkandet.

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet delar regeringens uppfattning att året som gick präglades av pandemin. Såväl globalt som i EU och nationellt vidtogs kraftfulla åtgärder för att hindra spridningen av covid-19 och hantera de sociala och ekonomiska konsekvenserna av pandemin. Utvecklingen har tydliggjort vikten av ett väl fungerande EU-samarbete, bedömer finansutskottet som vid överläggningar med regeringen ställt sig bakom linjen att EU:s ekonomiska åtgärder till följd av covid-19, inklusive för att stödja återhämtningen, bör vara temporära, välriktade, proportionerliga och budgetrestriktiva. Stöd bör så långt som möjligt bygga på befintliga instrument och finansieringsformer, och inte nya

egna medel, samt inriktas på de delar av EU som har störst behov. Vidare bör det finnas gränser för hur mycket stöd enskilda medlemsstater kan få, och medlemsstaternas risktagande bör begränsas. I yttrandet framförs också att åtgärderna förutom att vara miljömässigt och socialt hållbara också ska vara förenliga med ambitionen att driva på den gröna omställningen och att en central del i återhämtningen bör vara att fullt ut återställa den inre marknaden.

Finansutskottet konstaterar att den svenska restriktiva grundhållningen när det gäller EU:s budgetpolitik är fast förankrad i riksdagen. Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, vilket innebär en kostnadseffektiv användning av EU:s medel och en strikt budgetdisciplin. Finansutskottet beskriver att regeringen vid överläggningar i utskottet liksom vid samråd i EU-nämnden har stämt av sina prioriteringar i förhandlingarna om EU:s fleråriga budgetram för 2021–2027. Riksdagen godkände rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt den 24 mars 2021 (prop. 2020/21:87, bet. 2020/21:FiU35, rskr. 2020/21:232). En viktig målsättning har varit att den svenska EU-avgiften ska hållas nere. Det är enligt finansutskottet välkommet att Sverige enligt överenskommelsen även under nästa budgetperiod kommer att få reduktioner på avgiften. En rättvis fördelning av finansieringsbördan, i synnerhet i fråga om den stora skillnaden mellan medlemsstaternas nettobidrag till unionens budget samt avgiftsförändringar, är en central fråga för EU-budgetens legitimitet. Utan reduktionerna hade vissa medlemsstater, däribland Sverige, fått betala oproportionerligt höga brutto- och nettoavgifter till EU:s budget, anser finansutskottet som konstaterar att reduktionernas storlek innebär att den svenska avgiften till EU under perioden 2021–2027 kommer att uppgå till en andel av BNI som ungefär motsvarar dagens.

Finansutskottet stöder arbetet inom den europeiska planeringsterminen och ser positivt på att planeringsterminen beaktar ekonomiska konsekvenser av covid-19-pandemin. Det är viktigt att EU:s medlemsstater för en nationell ekonomisk politik med respekt för de finanspolitiska reglerna och med nationellt ägarskap för genomförande av strukturreformer. Den europeiska planeringsterminen stärker incitamenten för EU:s medlemsstater att föra en ansvarsfull finanspolitik. Enligt finansutskottet är det centralt att rådet och kommissionen i tillämpningen av regelverket för förstärkt samordning av den ekonomiska politiken fullt ut respekterar de nationella parlamentens roll.

Som en liten öppen ekonomi är det för Sveriges del av stor betydelse att EU:s inre marknad utvecklas positivt och skapar möjligheter för svenska företag och medborgare, konstaterar finansutskottet, som välkomnar det fortsatta arbetet med kapitalmarknadsunionen, med ett fullgott konsument- och investerarskydd och utan att äventyra den finansiella stabiliteten.

Avslutningsvis betonar finansutskottet vikten av att frågor som har betydelse för hela EU ska diskuteras och beslutas av samtliga medlemsstater och att det därför är bra att Sverige kan delta i diskussionerna om att reformera EMU. Finansutskottet välkomnar åtgärder för att stärka den finansiella stabiliteten i bankunionen men betonar att det är viktigt att åtgärderna tar

hänsyn till konsekvenser för hela EU:s inre marknad och att utformningen möjliggör likvärdig behandling av de länder som inte har euron som valuta.

Med det anförda anser finansutskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2020/21:3909 yrkande 2 liksom ett antal andra yrkanden som utrikesutskottet bereder förenklat i betänkandet.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet konstaterar att covid-19-pandemin under 2020 har föranlett åtgärder på EU-nivå som får konsekvenser för medlemsstaternas hälso- och sjukvård. Det har främst rört sig om åtgärder för att främja samordning mellan medlemsstaterna, men även exempelvis EU-gemensamma förköpsavtal med vaccinproducenter inom ramen för EU:s strategi för vacciner mot covid-19.

Med anledning av ett motionsyrkande som utrikesutskottet bereder för- enklat i betänkandet konstaterar socialutskottet att fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna på det sociala området fastställs i EU:s fördrag och att det finns skäl till samordning mellan medlemsstaterna när det gäller sociala trygghetssystem när EU-medborgare utnyttjar den fria rörligheten inom EU. Socialutskottet anser också att samarbete inom EU kan stödja arbetet mot antimikrobiell resistens eftersom frågan har en gränsöverskridande karaktär, med förbehåll för att fördragens befogenhetsfördelning respekteras.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden konstaterar att spridningen av covid-19 medförde en extraordinär situation i samhället från mars månad och att det märkbart påverkade EU-nämndens verksamhet, bl.a. genom att rutiner och arbetssätt anpassades efter de förutsättningar som gavs. Från och med den 17 mars hölls nämndens sammanträden i största möjliga mån digitalt. Även med de nya arbetssätten har kontakterna mellan EU-nämnden och regeringen fungerat väl såväl på politisk nivå som på tjänstemannanivå.

EU-nämndens ledamöter fick vid flera tillfällen under våren information av regeringen om EU:s åtgärder för att hantera coronavirusets spridning och dess effekter. Med anledning av coronapandemin ersattes de ordinarie minister- rådsmötena fr.o.m. den 23 mars av videomöten mellan ministrar, och ett flertal extra videomöten mellan ministrar ägde också rum. Det formella beslutsförfarandet på rådsmöten ersattes till stor del av skriftliga beslutsförfaranden. Av detta skäl antogs inte A-punktlistor formellt av rådet, utan frågorna hante- rades separat genom beslut via en skriftlig procedur. Mot bakgrund av detta har EU-nämnden under året hanterat ett mycket stort antal skriftliga samråd.

En fråga som överlag präglat EU-arbetet är förhandlingarna om den fleråriga budgetramen för perioden 2021–2027 (MFF-paketet) som behandlats av EU-nämnden inför bl.a. Europeiska rådet, allmänna rådet och Ekofinrådet. Inför Europeiska rådet i juli samrådde regeringen med nämnden om det slutliga godkännandet av MFF-paketet. Nämnden lyfte i det sammanhanget

fram vikten av konditionalitet och medlemsstaternas efterlevnad av rättsstatens principer för att tilldelas lån och bidrag. Regeringen fick stöd för sin ståndpunkt. Tre partier avstod från att delta i samrådet om egna medel, två partier avstod från att delta i samrådet om storleken på bidragsdelen av återhämtningsfonden och två partier anmälde avvikande ståndpunkter. Uppgörelsen innefattade också återhämtningsinstrumentet med anledning av coronapandemin.

Därutöver har även rättsstatsfrågorna stått i fokus. Regeringen har när det gäller dessa fått stöd i EU-nämnden för sin position när det gäller dels den horisontella diskussionen om kommissionens första årliga rapport om rättsstatssituationen i EU, dels de landspecifika diskussionerna. Rättsstatsfrågorna behandlades av nämnden även inför Europeiska rådet där förhandlingar om MFF-paketet och förordningen om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten diskuterades.

EU-nämnden har också behandlat och gett stöd för regeringens ståndpunkt om den överenskommelse om ett handels- och samarbetsavtal som EU och Storbritannien nådde i slutet av december. I yttrandet uppmärksammas att EU och Storbritannien inte lyckades lösa ut alla frågor på fiskeområdet i avtalet. Preliminära kvoter fastställdes därför för fiskbestånd som delades med Storbritannien i rådets förordning om fastställande för 2021 av fiskemöjligheterna i Atlanten och Nordsjön. En bred majoritet i EU-nämnden kunde i december ställa sig bakom regeringens ståndpunkt om att stödja förslaget till förordning men med en avvikande ståndpunkt i fråga om ål.

EU-nämnden har också diskuterat handelsaspekter med anledning av utbrottet av covid-19, t.ex. exportrestriktioner och begreppet strategisk autonomi, där nämnden har kunnat lämna ett enhälligt stöd för regeringens inriktning om en frihandelslinje för fortsatt konkurrenskraft, välbefinnande och öppenhet. Med anledning av pandemin har regeringen även vid flera tillfällen skriftligen samrått med nämnden om en rådsrekommendation om tillfälliga restriktioner för icke nödvändiga resor till EU. Det fanns stöd i nämnden först efter att vissa kompletteringar gjorts till regeringens ståndpunkt. Ett parti anmälde en avvikande ståndpunkt.

Vidare har regeringen samrått med nämnden om återhämtningspaketet och grön och digital omställning som drivkrafter för återhämtningen och stärkande av europeiska värdekedjor. Regeringen har då understrukit att EU:s öppenhet är nyckeln till EU:s konkurrenskraft och att diskussionen om Europas strategiska autonomi inte får leda till protektionism. En enhällig EU-nämnd kunde ställa sig bakom den ståndpunkten.

Utrikesutskottets ställningstagande

EU:s kort- och långsiktiga prioriteringar

Redogörelsen för verksamheten i EU under 2020 präglas i hög grad av covid-19-pandemin. För EU har det handlat om att stödja och samordna medlemsstaternas ansträngningar för att begränsa smittspridningen, säkra sjukvårdens kapacitet och lindra de negativa effekterna på samhällsekonomin. Åtgärderna har kretsat kring att hitta lösningar för att upprätthålla den fria rörligheten på den inre marknaden, öka handlingsutrymmet för medlemsstaterna genom flexibla statsstöds- och budgetregler, frigöra stödpengar och främja arbetet med att ta fram vaccin. Som regeringen konstaterar i skrivelsen har utvecklingen under det gångna året tydliggjort vikten av ett väl fungerande EU-samarbete.

I utskottets bedömning av utvecklingslinjerna i detta samarbete det gångna året är det förutom pandemin tre andra frågor som utskottet önskar framhålla. Dessa gäller utmaningen att säkerställa respekten för demokratin och rättsstaten inom EU, ansträngningarna att hitta former för det fortsatta samarbetet med Storbritannien efter landets utträde ur unionen och slutligen hur EU förhåller sig till Kina i ljuset av utvecklingen i bl.a. Hongkong. De två första av dessa frågor utvecklar utskottet i detta avsnitt. Relationen till Kina tas upp i avsnittet om EU:s bilaterala och regionala förbindelser.

Inledningsvis vill emellertid utskottet återknyta till riksdagens granskning under hösten 2020 av kommissionens arbetsprogram för det innevarande året (utl. 2020/21:UU5). Utskottet välkomnade då att verksamheten inom EU intar ett dubbelt fokus på att hantera pandemins omedelbara konsekvenser och samtidigt blicka framåt genom att använda de offentliga investeringarna för återhämtningen till en grön och digital samhällsomställning.

Utskottet noterar att denna dubbla inriktning även återspeglas i Europa-parlamentets, rådets och kommissionens gemensamma slutsatser om de politiska målen och prioriteringarna för 2020–2024, vilka antogs i januari 2021 (EUT 2021/C 18 I/02). I denna första interinstitutionella fleråriga programplanering framhålls uppgiften att säkerställa en fullständig återhämtning från covid-19-pandemin där ingen lämnas utanför, samtidigt som arbetet med att bygga morgondagens union ska intensifieras genom satsningar på forskning och innovationskapacitet, särskilt på viktiga områden som energisektorn, högpresterande datorsystem och artificiell intelligens. I de gemensamma slutsatserna bekräftas också att EU:s globala ledarskap i kampen mot klimatförändringarna fortfarande är en central prioritering. Vidare framhålls vikten av att säkerställa fri rörlighet genom ett väl fungerande Schengenområde och en fördjupad inre marknad, att försvara unionens gemensamma värden, inklusive rättsstatsprincipen och respekten för grundläggande rättigheter och icke-diskriminering, att slutföra reformen av migrations- och asylsystemet samt att stärka EU:s roll som global aktör genom att bl.a. främja och reformera den regelbaserade multilaterala världsordningen.

Samtidigt som de tre institutionerna undertecknade de gemensamma slutsatserna undertecknade de också en gemensam förklaring om EU:s lagstiftningsprioriteringar för 2021 (EUT 2021/C 18 I/01). I förklaringen bekräftas de strategiska prioriteringarna om ett rättvisare, sundare, grönare, mer digitalt och socialt Europa där ingen lämnas på efterkälken. De förslag som institutionerna enats om att prioritera grupperas inom områdena den gröna given, Europas digitala decennium, en ekonomi för människor, ett starkare Europa i världen, ett fritt och säkert Europa samt demokrati och gemensamma europeiska värden.

Utskottet välkomnar hänvisningarna i de gemensamma slutsatserna och i den gemensamma förklaringen till principerna om europeiskt mervärde, subsidiaritet och proportionalitet som vägledande för arbetet och att institutionerna fäster vikt vid att befintlig lagstiftning ska genomföras korrekt och efterlevas.

Utskottet konstaterar att covid-19-pandemin i sig innebär en påfrestning för EU-samarbetet och att den också medför nya aspekter på de redan komplexa politiska utmaningar som EU behöver hantera, som tilltagande klimatförändringar, säkerhetspolitiska spänningar i EU:s närområden, terrorism och gränsöverskridande organiserad brottslighet, internationell migration och ökade sociala och ekonomiska skillnader såväl inom EU som globalt. Utskottet står fast vid att EU är det bästa verktyget för att hantera dessa gränsöverskridande utmaningar och för att garantera fred, demokrati, säkerhet och tillväxt. Ett starkt och enigt EU är avgörande i ett osäkert omvärldsläge, och det svenska EU-medlemskapet ger Sverige en större möjlighet att vara med och utforma politiken på europeisk och global nivå.

Utskottet ger sitt entydiga stöd till arbetet med att fördjupa EU:s inre marknad. Denna har varit och kommer att vara en motor för tillväxt och utveckling i Europa. För att bibehålla EU:s konkurrenskraft bör EU fortsätta att undanröja handelshinder, bejaka nya affärsmodeller och sektorer samt dra nytta av den inre marknadens fulla potential. Som utskottet framhöll i utlåtandet om kommissionens arbetsprogram för 2021 är en viktig faktor för EU:s långsiktiga konkurrenskraft även satsningar på utbildning och forskning som en grund för ett dynamiskt näringsliv och internationellt konkurrenskraftiga företag.

Vidare är en omfattande fri och rättvis utrikeshandel enligt utskottet en viktig nyckel till världsekonomin, och inte minst Sveriges och EU:s, återhämtning efter coronapandemin och för en hållbar tillväxt. Det är också centralt för EU:s långsiktiga konkurrenskraft och som instrument för att uppnå unionens klimatambitioner. Det är därför viktigt att EU fortsätter att driva en ambitiös frihandelsagenda inom WTO och bilateralt genom fler frihandelsavtal mellan EU och omvärlden. Utskottet noterar att kommissionen under 2020 inledde en översyn av den gemensamma handelspolitiken, inklusive ett program för reformering av WTO, och att regeringen för Sverige enskilt och i samarbete med andra likasinnade medlemsstater lämnat ett flertal bidrag i översynen, som kommissionen sammanfattade i ett meddelande i februari

2021, COM(2021) 66. För närmare överväganden i denna fråga hänvisar utskottet till näringsutskottets utlåtande 2020/21:NU28 om granskningen av kommissionens meddelande.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3367 (M) yrkande 4 i denna del, 2020/21:3909 (SD) yrkande 1 och 2020/21:3925 (C) yrkande 1.

Rättsstatsprincipen i EU

Utskottet ser mycket positivt på att såväl de gemensamma slutsatserna om prioriteringar 2020–2024 som den gemensamma förklaringen om prioriteringar för 2021 innehåller tydliga åtaganden om att upprätthålla och värna rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna och friheterna. Utskottet noterar att kommissionen förra året presenterade en första årsrapport inom ramen för den nya europeiska rättsstatsmekanismen, och i likhet med vad konstitutionsutskottet framfört i sin granskning av årsrapporten om rättsstatsprincipen (utl. 2020/21:KU14) vill utskottet understryka vikten av respekten för grundläggande rättigheter och rättsstaten, vilka är fundament i en demokrati och centrala för samarbetet inom unionen. Utskottet delar konstitutionsutskottets bedömning att en årlig granskning och fortlöpande diskussion nationellt och inom EU kan bidra till att stärka respekten för rättsstaten.

Utskottet noterar redogörelsen i skrivelsen om de s.k. artikel 7-förfarandena mot Polen och Ungern som inleddes i december 2017 respektive september 2018 samt de överträdelseförfaranden som kommissionen initierat mot Ungern och Polen till skydd för unionens gemensamma värden och rättsstatsprincipen. I likhet med vad konstitutionsutskottet framför i sitt yttrande välkomnar utskottet att regeringen, vilket beskrivs i skrivelsen, intervenerar till stöd för kommissionen i dessa mål och också yttrar sig i mål om förhandsavgöranden där regeringen anser det behövligt för att bevaka respekten för rättsstatsprincipen. I skrivelsens bilaga 1 redovisas nio avslutade eller pågående domstolsmål av svenskt intresse som rör rättsstatsfrågor, bl.a. kravet på oberoende domstolar. Riksdagen har tidigare fått skriftlig information om de svenska inlagorna i dessa mål. Att vissa medlemsstater uppvisar ett mönster av bristande respekt för EU:s grundläggande värden är enligt utskottet en av unionens främsta utmaningar eftersom det påverkar unionens förmåga att agera såväl internt som externt. Utskottet förutsätter att regeringen även fortsättningsvis ger kommissionen stöd i dess arbete med att föra dialog med de berörda medlemsstaterna och att väcka talan mot medlemsstater i domstolen när det är motiverat.

Vidare välkomnar utskottet att Europaparlamentet och rådet i anslutning till förhandlingarna om den nya fleråriga budgetramen för 2021–2027 och unionens återhämtningsinstrument enades om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten vid överträdelser av rättsstatens principer i medlemsstaterna (förordning (EU, Euratom) 2020/2092). I skälen

till förordningen erkänns dels att medlemsstaternas lagstiftning och praxis bör fortsätta att överensstämma med de grundläggande värden som varje land måste uppfylla för att bli medlem i EU, dels att det finns en inneboende koppling mellan respekten för rättsstaten och respekten för demokrati och grundläggande rättigheter.

Även om utskottet kan beklaga att det uppstått ett behov av det så är det bra att dessa självklarheter nu tydligt anges i EU:s lagstiftning och att det ges en möjlighet att ställa in utbetalningar av EU-medel till medlemsstater som inte lever upp till de grundläggande värdena. Samtidigt konstaterar utskottet att möjligheten att vidta åtgärder enligt förordningen är begränsad till överträdelser som på ett tillräckligt direkt sätt kan påverka den sunda ekonomiska förvaltningen av unionsbudgeten eller skyddet av unionens ekonomiska intressen. Även om detta innebär en begränsning får det ses som en framgång att förordningen kunde antas, och utskottet anser liksom konstitutionsutskottet att den är ett viktigt nytt instrument för att tillsammans med den nya rättsstatsmekanismen stärka respekten för rättsstaten och därmed för alla unionens grundläggande värden i medlemsstaterna. Utskottet noterar att kommissionen ska rapportera om förordningens tillämpning, i synnerhet när det gäller effektiviteten hos de åtgärder som antagits, senast i januari 2024 och att kommissionen i ett uttalande till protokollet från antagandet av förordningen åtagit sig att överväga att vid behov låta rapporten åtföljas av lämpliga förslag.

Villkorlighetsordningen var den sista pusselbiten som föll på plats i den budgetöverenskommelse som Europeiska rådet enades om vid ett fyra dagar långt möte i juli 2020 och som sedan kunde slutföras vid Europeiska rådets möte i december 2020, efter förhandlingar med Europaparlamentet och genom ett förklarande uttalande som innebär att Ungern och Polen kunde acceptera villkorlighetsordningen. Utskottet noterar att Europeiska rådets förklarande uttalande om villkorlighetsordningen inte innebär någon ändring av förordningen som inrättar den, att Ungern och Polen har väckt talan i EU-domstolen om ogiltigförklaring av förordningen (mål C-156/21 och C-157/21) och att Europaparlamentet i en resolution den 25 mars 2021 med hot om att väcka en underlåtenhetstalan vid EU-domstolen uppmanade kommissionen att fullt ut utnyttja sina undersökningsbefogenheter i varje fall där en medlemsstat eventuellt överträder rättsstatens principer och att undvika alla ytterligare förseningar av förordningens tillämpning (resolution P9_TA(2021)0103).

Som ett komplement till den generella villkorlighetsordningen noterar utskottet att förordningen med gemensamma bestämmelser för EU:s struktur- och investeringsfonder under perioden 2021–2027, enligt den överenskommelse som nåtts i förhandlingarna mellan Europaparlamentet och rådet, innehåller ett åtagande för medlemsstaterna och kommissionen att säkerställa respekten för de grundläggande rättigheterna och efterlevnaden av unionens stadga för de grundläggande rättigheterna i genomförandet av fonderna (rådets ståndpunkt 6674/1/21). Särskilt framhålls att respekten för jämställdhet mellan kvinnor och män ska främjas samt att all diskriminering på grund av bl.a. kön

och sexuell läggning ska motverkas när programmen förbereds, genomförs, övervakas och utvärderas.

Avslutningsvis betonar utskottet än en gång vikten av de gemensamma grundläggande värdena om frihet, demokrati, jämställdhet och rättsstaten som EU-samarbetet bygger på. Respekten för dessa värden är en av unionens främsta tillgångar som måste garanteras. Det är en grund för ett fungerande samarbete och ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna och också gentemot resten av världen. EU har ett stort ansvar att axla även fortsättningsvis som en central aktör i det globala arbetet för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Med hänvisning till vad som framförts om det pågående arbetet inom EU för att värna rättsstatsprincipen avstyrker utskottet motionerna 2020/21:170 (V) yrkande 14 och 2020/21:3925 (C) yrkande 3.

Den fleråriga budgetramen och återhämtningsinstrumentet

Den budgetöverenskommelse som den generella villkorlighetsordningen ingår i omfattar i övrigt den fleråriga budgetramen för perioden 2021–2027 (förordning (EU, Euratom) 2020/2093) om drygt 1 074 miljarder euro och återhämtningsinstrumentet Next Generation EU (förordning (EU) 2020/2094) som ska finansieras med 750 miljarder euro i 2018 års priser genom lån på kapitalmarknaderna, vilka kommissionen bemyndigas att ta upp i beslutet om unionens egna medel (beslut (EU, Euratom) 2020/2053).

Regeringen har drivit en budgetrestriktiv linje med brett stöd i riksdagen, vilket även framgår av finansutskottets yttrande. Utskottet noterar regeringens redovisning i skrivelsen av vad Sverige fått gehör för i förhandlingarna. Det gäller inte minst villkorlighetsordningen som utskottet i likhet med regeringen anser är en central del av uppgörelsen. Därutöver nämner regeringen att Sverige beviljades en rabatt som innebär att den svenska avgiften till EU-budgeten beräknas ligga kvar på samma nivå de kommande sju åren räknat som andel av Sveriges bni. Vidare genomförs en viss modernisering av EU-budgeten med möjlighet till större satsningar på forskning, innovation, digitalisering, migration och grön omställning på bekostnad av minskade budgetanslag till jordbruks- och sammanhållningspolitik. När det gäller återhämtningsinstrumentet framhåller regeringen att bidragsdelen, även om den finns kvar, blev mindre än vad som först hade föreslagits. Utskottet noterar att riksdagen den 24 mars 2021 godkände beslutet om unionens egna medel (prop. 2020/21:87, bet. 2020/21:FiU35, rskr. 2020/21:232) och att det i anslutning till detta fördes en debatt om hur förhandlingsresultatet bör bedömas och beskrivas utifrån ett svenskt perspektiv, vilket också återspeglas i avvikande meningar till finansutskottets yttrande. Den 31 maj 2021 hade samtliga medlemsstater anmält att det nationella godkännandeförfarandet är avslutat och beslutet om unionens egna medel trädde därmed i kraft den 1 juni 2021.

Med anledning av motionsyrkandet om att skuldyngda medlemsstater bör medges skuldnedskrivning i stället för ytterligare lån hänvisar utskottet till

redogörelsen i skrivelsen i fråga om medlemsstater som tagit emot stabilitetsstöd via stabilitetsmekanismer inrättade för euroländer (skrivelsens avsnitt 20.9.1). Där anges att eurogruppen under 2020 beviljade Grekland skuldlättnader om totalt 1 515 000 000 euro efter bedömningar av hur Grekland genomfört reformåtaganden samt att kommissionen bedömer att övriga stödmottagande länders återbetalningsförmåga är god. Utskottet konstaterar att det finns en möjlighet till skuldlättnadsåtgärder mellan euroländerna. Med förbehåll för att Sverige inte har infört euron som valuta anser utskottet att en utvidgning av denna möjlighet skulle vara fel väg att gå av samma skäl som motiverat Sveriges tveksamhet till finansieringen av icke återbetalningspliktiga bidrag till medlemsstaterna inom återhämtningsinstrumentet.

Med detta avstyrker utskottet motion 2020/21:250 (V) yrkande 7.

Konferensen om EU:s framtid och insyn i EU:s beslutsprocess

Utskottet noterar regeringens prioriteringar i EU-arbetet som de anges i de EU-politiska deklarationer som regeringen avgav i riksdagens kammare i november 2019 och januari 2021. Som utgångspunkt anges att Sverige ska delta fullt ut i EU-samarbetet och vara aktivt i utformningen av samarbetets alla delar på ett sätt som värnar svenska intressen. Vägen ur pandemin, respekten för EU:s grundläggande värderingar och hur EU bättre kan stå upp för medlemsstaternas gemensamma intressen anges som tre avgörande frågor för EU och Sverige. Prioriterade områden för regeringen är demokrati och rättsstaten, att skapa fler jobb med bra arbetsvillkor, att bekämpa klimatkrisen, att öka säkerheten och att föra en human, rättssäker och långsiktigt hållbar migrationspolitik.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen anger att dess prioriteringar kommer att vägleda regeringens deltagande i konferensen om Europas framtid och att utgångspunkten för detta är ett ambitiöst delaktighetsarbete. Europa-parlamentet, rådet och kommissionen enades i mars 2021 om en gemensam förklaring om konferensen om Europas framtid (EUT 2021/C 91 I/01, rättelse 2021/C 93 I/01), varpå konferensens styrelse inledde arbetet med att precisera konferensens arbetssätt genom en digital plattform, medborgarpaneler på EU-nivå och en plenarförsamling. Statsrådet Hans Dahlgren informerade den 13 april 2021 utskottet om det inledande arbetet i konferensen, och utskottet har också tagit del av ett underlag om konferensens organisation och inriktning som Sverige tillsammans med elva andra medlemsstater lämnat till rådet och konferensens styrelse (anmält vid sammanträde 2020/21:26).

Utskottet konstaterar att regeringen följer den ståndpunkt om konferensen som förankrades vid en överläggning i utrikesutskottet den 23 januari 2020 (avvikande ståndpunkter SD, V, L) och de resonemang som utskottet utvecklat i utlåtande 2019/20:UU5. Med anledning av det motionsyrkande om framtidskonferensen som behandlas i detta betänkande vill utskottet särskilt framhålla att konferensen bör ses som ett komplement till den representativa demokratin, att prioritet bör ges åt att genomföra den strategiska agendan genom konkreta

resultat till förmån för medborgarna och att konferensen ska respektera den institutionella balansen enligt EU-fördragen och inte vara ägnad åt ändringar av fördragen. Med anledning av det sistnämnda noterar utskottet att socialutskottet i sitt yttrande framhåller att EU-fördragets befogenhetsfördelning bör respekteras. Konferensens värde ligger enligt utskottet i att stärka dialogen med medborgarna och öka deras engagemang för EU-frågor. Väl genomförd kan konferensen bidra till att vitalisera demokratin på europeisk nivå såväl som på nationell, regional och kommunal nivå. Det är emellertid svårt att se hur synpunkter som lämnas inom konferensen ska kunna betraktas som representativa för EU-medborgarna och förpliktiga till uppföljning av institutionerna. Det är därför viktigt enligt utskottet att inte väcka orimliga förväntningar på vad konferensen kan uppnå.

Vad utskottet nu sagt om framtidskonferensen och respekt för den institutionella balansen och gällande fördrag innebär också att utskottet inte ser skäl till några grundläggande förändringar av de nationella parlamentens roll i EU. Med anledning av den koppling som görs i ett motionsyrkande mellan detta och en begränsning av lobbyismen i EU konstaterar utskottet att institutionerna enligt fördragen är ålagda att föra en dialog med representativa intressen och det civila samhället. Att EU:s beslutsprocess är öppen för synpunkter från utomstående bidrar till att besluten är välgrundade. Samtidigt är beslutsprocessens legitimitet beroende av att det eventuella inflytande som externa intressenter kan utöva inte anses vara otillbörligt. Det är därför angeläget att skapa insyn i EU:s beslutsprocess och om vilka intressenter som strävar efter att påverka den. Utskottet noterar den beskrivning som konstitutionsutskottet gör i sitt yttrande av den överenskommelse om ett obligatoriskt öppenhetsregister som ingåtts av Europaparlamentet, rådet och kommissionen i syfte att öka insynen i EU-institutionernas lagstiftnings- och beslutsprocesser (rådets dokument 5655/21). Utskottet instämmer i att ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten och välkomnar i likhet med konstitutionsutskottet regeringens arbete med öppenhets- och insynsfrågor.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3909 (SD) yrkande 2 i denna del och 2020/21:3910 (V) yrkande 31.

Storbritanniens utträde ur EU

Utskottet påminner om att frågor om EU:s framtid alltid har haft en framträdande plats men att de fick ny aktualitet i och med Storbritanniens beslut sommaren 2016 att lämna unionen. Utskottet har följt utträdesprocessen nära sedan dess och konstaterar att den nu är fullbordad efter att Storbritannien, efter det formella utträdet den 31 januari 2020, slutligen vid årsskiftet även lämnade de ekonomiska och marknadsmässiga övergångsarrangemangen.

Utskottet har beklagat att Storbritannien lämnat EU och har framhållit vikten av att EU etablerar en så nära relation med Storbritannien som möjligt för framtiden. I ljuset av det välkomnar utskottet den överenskommelse om ett

handels- och samarbetsavtal och två flankerande avtal om säkerhetsskydd och kärnenergi som nåddes den 24 december 2020 och som undertecknades på årets näst sista dag. Genom avtalet säkrades ordning och förutsägbarhet i utträdet, vilket utskottet har ansett vara av överordnat intresse.

Utskottet konstaterar att det är ett ambitiöst avtal, inte minst med tanke på att utsikterna att över huvud taget nå enighet var oklara in i det sista. Att avtalet inte ger en ram för samarbete om utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik är emellertid ett tillkortakommande som utskottet anser motiverar till fortsatt arbete från såväl Sveriges som EU:s sida med att fördjupa relationen till Storbritannien, även inom utrikes- och säkerhetspolitiken. I likhet med vad det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet uttalat i fråga om internationella försvarssamarbeten, ligger det i Sveriges intresse att utveckla en säkerhetspolitisk gemenskap mellan EU och Storbritannien (skr. 2020/21:56, bet. 2020/21:UFöU5, rskr. 2020/21:252–253). Utskottet noterar i sammanhanget det arbete som EU-nämnden lagt på särskilda bestämmelser när det gäller fisket med anledning av att inte heller alla delar i denna komplicerade fråga fick sin lösning i handels- och samarbetsavtalet.

Även om avtalet som nämnts har inneburit ordning och förutsägbarhet i utträdet, konstaterar utskottet att de första månaderna av tillämpningen ändå inneburit vissa friktioner i relationerna med Storbritannien. Utskottet anser att det vilar ett ansvar på både EU och Storbritannien att nu genomföra handels- och samarbetsavtalet liksom utträdesavtalet och att med utgångspunkt i det fortsätta bygga en nära och stark relation.

EU:s utvidgning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om EU:s utvidgning i fråga om länderna på västra Balkan och Turkiet.

Jämför reservation 5 (SD), 6 (V), 7 (KD) och 8 (L) samt särskilt yttrande 1 (M).

Skrivelsen

I skrivelsens del 2 avsnitt 10 redogör regeringen för utvecklingen i EU:s utvidgningsprocess. Där nämns kommissionens förslag till en förbättrad utvidgningsprocess som rådet godkände den 25 mars 2020. Rådet beslutade då även att inleda anslutningsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien, varpå rådets behandling av ramverken för anslutningsförhandlingarna inledades. Med utgångspunkt i kommissionens utvidgningspaket från oktober 2020 beskrivs sedan situationen i anslutningsprocessen för Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien, Montenegro, Serbien och Turkiet. I avsnittet beskrivs också EU:s finansiella förmedlemskapsstöd till länderna på västra Balkan och till Turkiet. Vidare noteras att uppföljningen av rättsliga

reformer och korruptionsbekämpning i Bulgarien och Rumänien inom den s.k. samarbets- och kontrollmekanismen under året behandlats muntligt i rådets arbetsgrupp för denna mekanism utan sedvanliga skriftliga rapporter från kommissionen.

Motionerna

Den reform av anslutningsprocessen som beslutades 2020 välkomnas av Björn Söder m.fl. (SD) i kommittémotion 2020/21:3909 yrkande 2. Motionärerna anser att det ökade fokuset på rättsstatlighet är nödvändigt i processerna för Albaniens och Nordmakedoniens anslutning och att föranslutningsstöd inte bör ges till kandidatländerna, som i stället bör visa att de förmår att nå samtliga anslutningskriterier på egen hand. Erfarenheten från unionens senaste utvidgningar anser motionärerna talar för att unionen i dag inte är kapabel att ta in fler medlemmar. I stället förordar de att EU verkar för att stärka utvecklingen i länderna i sitt närområde genom att förbättra handelsutbytet med dem.

I kommittémotion 2020/21:690 yrkandena 1 och 2 föreslår Markus Wiechel m.fl. (SD) att regeringen ska vara drivande i rådet för att EU:s förmedlemskapsstöd till Turkiet inte ska förnyas efter 2020 och att EU formellt ska avsluta medlemskapsförhandlingarna med landet. EU bör enligt motionärerna markera mot den politiska utvecklingen i Turkiet.

Även Lars Adaktusson m.fl. (KD) anser i kommittémotion 2020/21:2776 yrkande 13 att Sverige bör verka för att EU avslutar medlemskapsförhandlingarna eftersom Turkiet saknar reformvilja, inte minst i fråga om mänskliga fri- och rättigheter.

Att medlemskapsförhandlingarna med Turkiet helt ska avslutas på grund av den politiska situationen i landet föreslår även Fredrik Malm m.fl. (L) i kommittémotion 2020/21:3282 yrkande 14. EU-medlemskap ska enligt motionärerna vara möjligt för de europeiska länder som uppfyller kraven på demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och marknadsekonomi. EU ska ge stöd till de länder som är villiga att genomföra reformer utifrån tydliga och högt ställda krav, framhåller motionärerna, som också anser att anslutningsprocessen ska kunna avbrytas om utvecklingen går åt fel håll.

Att Turkiet inte uppfyller de krav på demokratiska och mänskliga rättigheter som ställs på länder som vill bli medlemmar i EU anser även Håkan Svenneling m.fl. (V), som i kommittémotion 2020/21:3910 yrkande 9 anför att regeringen bör verka för att medlemskapsförhandlingarna med Turkiet ska frysas och att alla förmåner som förmedlemskapsprogrammet ger ska dras in.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden har återkommande behandlat EU:s utvidgningsprocess och anslutningsförhandlingar med Nordmakedonien och Albanien. Sammantaget har det funnits stöd i nämnden för regeringens position, med avvikande ståndpunkt

från ett parti. Vidare har EU-nämnden ingående diskuterat EU:s relation till Turkiet där det med avvikande ståndpunkter funnits stöd för regeringens linje.

Utskottets ställningstagande

Utvidgningsprocessen för västra Balkan

Vid behandlingen av förra årets skrivelse om verksamheten i EU konstaterade utskottet att rådet i mars 2020 antog slutsatser om en ny inriktning i utvidgningsarbetet som bl.a. sätter tydligare fokus på grundläggande principer om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstaten (skr. 2019/20:115, bet. 2019/20:UU10, rskr. 2019/21:325–326). Utskottet konstaterade också att rådet samtidigt gav klartecken till att inleda medlemskapsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien, vilket sedan också godkändes av Europeiska rådets medlemmar vid en informell videokonferens. I juli 2020 lade kommissionen fram förslag till förhandlingsramar i linje med den förstärkta strategin för anslutningsprocessen. Utskottet noterar att rådet inte har kunnat anta förhandlingsramarna och att regeringskonferenserna med Albanien och Nordmakedonien inte har inletts. I rådsslutsatserna från mars 2020 framhålls goda grannförbindelser som avgörande för anslutningsprocessen och att en del i detta handlar om att genomföra bilaterala avtal, däribland de för Nordmakedonien relevanta Prespaavtalet med Grekland och fördraget om goda grannförbindelser med Bulgarien. För Albanien ställde rådet också vissa krav på bl.a. ytterligare reformer av valsystemet och rättsväsendet samt bekämpning av korruption och organiserad brottslighet.

Utskottet välkomnar Zagrebförklaringen som antogs vid toppmötet mellan EU och västra Balkan den 6 maj 2020, som utskottet fick en återrapport från vid sammanträdet den 11 juni 2020. I förklaringen upprepar EU sin djupa solidaritet med partnerländerna på västra Balkan och bekräftar sitt entydiga stöd för det europeiska perspektivet för regionen.

EU:s utvidgning är enligt utskottet alljämt ett viktigt instrument för att främja stabilitet och utveckling i EU:s närområde. Utsikterna till medlemskap är en betydelsefull drivkraft för kandidatländerna i deras reformarbete och det leder till positiva demokratiska, politiska, ekonomiska och sociala förändringar. Utskottet stöder därför ett tydligt EU-perspektiv för länderna på västra Balkan och framhåller vikten av att fortsätta arbetet med att uppmuntra deras EU-närmanden. En trovärdig utvidgningspolitik förutsätter enligt utskottet att EU står fast vid ingångna åtaganden och för anslutningsprocessen vidare i takt med att respektive land fördjupar sitt engagemang i enlighet med principerna om villkorlighet och framsteg på egna meriter på grundval av tydliga kriterier där EU:s grundläggande värden intar en central plats. I linje med detta delar utskottet regeringens uppfattning, som framfördes vid informationen inför utrikesrådet vid sammanträdet den 6 maj 2021, att en medlemsstats blockering av Nordmakedoniens förhandlingsstart på grund av en bilateral oenighet inte är acceptabel.

I sammanhanget uppmärksammar utskottet att riksdagen under 2020 inledde ett bilateralt demokratifrämjande samarbete med Nordmakedoniens parlament enligt riksdagsstyrelsens beslut (dnr 791-2019/20). Samarbetet syftar till att stärka de demokratiska institutionerna och förmedla demokratiska värden genom ömsesidigt erfarenhetsutbyte mellan parlamentariker, relationsbyggande mellan parlamenten samt stärkta processer och parlamentsadministrationer.

Utskottet avstyrker mot bakgrund av detta motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 2 i denna del.

Anslutningsprocessen för Turkiet

Utskottet konstaterar att villkorligheten i anslutningsprocessen enligt den nya inriktningen även innebär att anslutningsprocessen ska kunna avstanna och avbrytas om ett kandidatland avviker från sina reformåtaganden. En sådan reversibilitet i förhållande till Turkiet förordas i fyra motionsyrkanden där det föreslås att anslutningsförhandlingarna med landet bör avslutas eller frysas. Utskottet påminner med anledning av detta om att rådet i slutsatser som antogs i juni 2018 noterade att Turkiet avlägsnat sig alltmer från EU och att anslutningsförhandlingarna med Turkiet därför i praktiken har avstannat och att det inte kan övervägas att öppna eller avsluta några ytterligare förhandlingskapitel (rådets dokument 10555/18). I slutsatserna uppmärksammas bl.a. tillbakagången i Turkiet när det gäller rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna samt Turkiets olagliga handlingar i östra Medelhavet.

Utskottet noterar att kommissionen i sitt meddelande från oktober 2020 om EU:s utvidgningspolitik, COM(2020) 660, drar slutsatsen att omständigheterna bakom rådets bedömning 2018 om Turkiet fortfarande är aktuella trots att den turkiska regeringen upprepat sitt engagemang för målet om en EU-anslutning. Kommissionen konstaterar att Turkiet har fortsatt att avlägsna sig från EU och inte på ett trovärdigt sätt har bemött EU:s allvarliga farhågor om den fortsatta negativa utvecklingen när det gäller rättsstatsprincipen, de grundläggande rättigheterna och rättsväsendet i landet. De rekommendationer som kommissionen ger handlar bl.a. om att Turkiet måste åtgärda försvagningen av effektiva kontroller och motvikter i det politiska systemet och anpassa sin konstitutionella ram till europeiska normer, säkerställa en fri, rättvis och öppen valprocess och upphäva åtgärder som hämmar en fungerande lokal demokrati. Turkiet bör också upphöra att använda den breda tolkningen av sin lagstiftning mot terrorism för att gripa och frihetsberöva journalister, författare, advokater, politiker, akademiker, människorättsförsvarare och kritiska röster samt snarast åtgärda allvarliga brister i fråga om rätten till en rättvis rättegång och respekten för principen om oskuldspresumtion.

Situationen i östra Medelhavsområdet behandlades av Europeiska rådet den 1–2 oktober 2020 och den 10–11 december 2020. Europeiska rådet bekräftade unionens strategiska intresse av att utveckla samarbetsinriktade och ömsesidigt gynnsamma förbindelser med Turkiet och erbjöd en positiv agenda som

kan omfatta ekonomi och handel, direkta personkontakter, högnivådialoger och ett fortsatt samarbete i migrationsfrågor, förutsatt att Turkiet visar sig redo att främja ett genuint partnerskap med unionen och dess medlemsstater och att lösa skiljaktigheter genom dialog och i enlighet med internationell rätt.

Utskottet noterar kommissionens och den höga representantens gemensamma meddelande till Europeiska rådet om förbindelserna mellan EU och Turkiet, JOIN(2021) 8, i vilket det föreslås preciserade element i en positiv agenda liksom ytterligare restriktiva åtgärder om Turkiet inte agerar konstruktivt i riktning mot ett genuint partnerskap med EU. Europeiska rådets medlemmar välkomnade det gemensamma meddelandet vid sitt möte den 25 mars 2021 och gav vägledning för att inleda samarbete på vissa områden om avspänningen i östra Medelhavet fortsätter. I uttalandet av Europeiska rådets medlemmar nämns även den negativa utvecklingen i Turkiet när det gäller demokrati, rättsstaten och respekt för mänskliga rättigheter, och att dialog om dessa frågor är en integrerad del i förbindelserna mellan EU och Turkiet.

Utskottet ser mot bakgrund av detta att det är en viktig uppgift för Sverige att fortsätta rikta EU:s uppmärksamhet mot att vända den allvarliga negativa utvecklingen i Turkiet. Som ännu ett steg i denna utveckling beklagar utskottet Turkiets beslut i mars 2021 att lämna Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen), vilket utskottet anser berövar Turkiet och turkiska kvinnor ett viktigt verktyg för att motverka våld. Denna utveckling måste EU enligt utskottet möta med ett kraftfullt, tydligt och enigt agerande som i förlängningen, om utvecklingen inte vänds, bör kunna inkludera överväganden om ytterligare sanktioner som komplement till de befintliga sanktioner som motiverats av Turkiets olagliga bopningsverksamhet i östra Medelhavet. I sammanhanget noterar utskottet förslaget i det gemensamma meddelandet att vidta åtgärder riktade mot turistnäringen och energisektorn.

I anslutning till detta uppmärksammar utskottet Europaparlamentets resolution av den 21 januari 2021 om människorättssituationen i Turkiet, i vilken parlamentet upprepar att EU är öppet för en ny start men att bättre och djupare förbindelser är helt beroende av bl.a. påtagliga förbättringar när det gäller respekten för demokratiska principer, rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna i Turkiet (P9_TA(2021)0028).

Utskottet noterar redogörelserna i skrivelsen och i det gemensamma meddelandet om förbindelserna mellan EU och Turkiet för hur förmedlingsstödet till Turkiet de senaste åren har reducerats och omdirigerats till insatser som ska stärka det civila samhället, demokratin och respekten för rättsstaten och mänskliga rättigheter. Förhandlingarna om förmedlingsstödet för perioden 2021–2027 pågår. I rådets mandat för förhandlingar med Europaparlamentet ingår bestämmelser som kopplar stödets omfattning och inriktning till mottagarländernas resultat i fråga om rättsstaten, grundläggande rättigheter och demokrati (rådets dokument 12373/20). Utskottet anser att föranslutningsstödet är en viktig del av EU:s engagemang för kandidatländernas reformarbete för att närma sig ett EU-medlemskap. Det

är emellertid viktigt att stödet är ett styrmedel som återspeglar ländernas ansträngningar och reformvilja.

Utskottet ser sammanfattningsvis med största allvar på den negativa utvecklingen i Turkiet när det gäller respekten för demokrati, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter. EU har en viktig uppgift i ansträngningarna att förmå Turkiet att vända denna utveckling. En förutsättning för detta är enligt utskottet att hålla olika kommunikationsvägar öppna. EU bör sträva efter att upprätthålla en dialog som rymmer såväl skarp kritik som samarbete. Utskottet konstaterar att anslutningsprocessen för Turkiet sedan ett par år i praktiken har avstannat och utskottet anser att den inte bör återupptas förrän Turkiet visar en uppriktig vilja att engagera sig för ett EU-medlemskap genom att uppvisa konkreta och påtagliga förändringar på de områden som kommissionen uppmärksammat i sitt meddelande från oktober 2020.

Med detta avstyrker utskottet motionerna 2020/21:690 (SD) yrkandena 1 och 2, 2020/21:2776 (KD) yrkande 13, 2020/21:3282 (L) yrkande 14 i denna del och 2020/21:3910 (V) yrkande 9.

EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en breddning av EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna till att omfatta även storskalig och systematisk korruption och penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en utredning i syfte att utarbeta en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden i övrigt om EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.

Jämför reservation 9 (M), 10 (C), 11 (V), 12 (KD), 13 (L), 14 (S, MP) och 15 (S, V, MP).

Skrivelsen

I skrivelsens del 3 avsnitt 16 redovisar regeringen utvecklingen inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik inklusive den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Bland annat nämns det fortsatta genomförandet av den globala strategin för utrikes- och säkerhetspolitiken, arbetet med att ta fram en s.k. strategisk kompass för det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet, en strategisk översyn av det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) och genomförandet av en första fullständig samordnad försvarsöversyn (Card). Vidare beskrivs verksamheten i de civila och militära krishanteringsinsatserna och arbetet med att genomföra EU:s

handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet. Regeringen redogör även för EU:s nya handlingsplaner för mänskliga rättigheter och demokrati 2020–2024 och för jämställdhet i de yttre förbindelserna för perioden 2021–2025. Andra områden som tas upp är bl.a. samarbetet med Nato och vissa andra internationella organisationer, EU:s tillämpning av internationella sanktioner och den externa antiterrorismpolitiken.

Motionerna

Utrikes- och säkerhetspolitik

I partimotion 2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 framhålls att EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform och att Sveriges engagemang för unionens södra närområde är viktigt både för att utvecklingen där får konsekvenser för det svenska samhället och som en förutsättning för ett samlat europeiskt engagemang för det svenska närområdet. I motionen uppmärksammas särskilt EU:s roll i politiken mot Ryssland och mot Kina, bl.a. när det gäller EU:s förmåga att genom sanktioner reagera på brott mot de mänskliga rättigheterna och avsteg från internationella åtaganden.

I kommittémotion 2020/21:2942 yrkande 4 anför Kerstin Lundgren m.fl. (C) att EU behöver kunna hantera en mängd olika hot och risker, såväl enskilt som samtidigt, och att EU behöver utveckla sin säkerhetspolitiska verktygslåda för att kunna vara en trovärdig aktör i närområdet som kan bidra till fred, säkerhet och demokratisk utveckling. I yrkande 13 framhåller motionärerna att EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena och att EU ska vara rustat för att möta de gränsöverskridande hot och utmaningar som unionen står inför, vilket kan innebära en breddning av de uppgifter som unionen har i dag.

I kommittémotion 2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 42 föreslås att Sverige ska arbeta inom EU och FN för sanktioner mot stater som sponsrar och sprider extremism, som ett komplement till andra åtgärder i kampen mot internationell terrorism. Ett likalydande förslag framför motionärerna även i kommittémotion 2019/20:2818 yrkande 37.

Förslag om vapenembargon framförs av Håkan Svenneling m.fl. (V) i kommittémotion 2020/21:3910. I motionens yrkande 13 föreslås att Sverige ska verka för att EU inför ett vapenembargo mot de stater som ingår i den saudiskledda koalitionen som för krig i Jemen. I yrkande 14 föreslår motionärerna att Sverige ska verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet.

EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna

Kerstin Lundgren m.fl. (C) anför i kommittémotion 2020/21:3925 yrkande 4 att EU:s Magnitskijlagstiftning, dvs. sanktioner mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna, bör utvidgas till att även omfatta sanktioner mot systematisk korruption och penningtvätt. Motionärerna ser en

risk för att EU annars kan bli en fristad för personer som genom systematisk korruption och penningtvätt bidrar till finansieringen av auktoritära system och brott mot de mänskliga rättigheterna.

En nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter

I kommittémotion 2020/21:2942 av Kestin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 uppmärksammas Magnitskijsanktioner som ett effektivt sätt att agera mot personer som gör sig skyldiga till korruption och brott mot de mänskliga rättigheterna. Motionärerna föreslår därför dels att Sverige ska ta initiativ till att i samarbete med länder inom ramen för Nordiska rådet utforma ett gemensamt system för hur Magnitskijsanktioner kan genomföras nationellt i de olika länderna, dels att Sverige ska ta fram en nationell Magnitskijlagstiftning. I arbetet med en nationell lagstiftning anser motionärerna att förutsättningarna för att samla en koalition bakom en likartad lagstiftning bör prövas, t.ex. mot bakgrund av arbetet i Nordiska rådet eller i den nordisk-baltiska kretsen.

Förslag om att införa en svensk Magnitskijlag framförs även av Fredrik Malm m.fl. (L), som i kommittémotionerna 2020/21:3239 yrkande 3 och 2020/21:3241 yrkande 1 anser att en sådan behövs för att kunna rikta sanktioner mot enskilda företrädare för den ryska regimen respektive för det statsbärande kinesiska kommunistpartiet som varit delaktiga i brott mot de mänskliga rättigheterna.

Även Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2020/21:688 en svensk lagstiftning för Magnitskijsanktioner, vilket motionärerna anser är både viktigt och brådskande inte minst i ljuset av händelserna i Belarus sommaren 2020.

Beslutsordningen i utrikes- och säkerhetspolitiken

Hans Wallmark m.fl. (M) för i kommittémotion 2020/21:3204 yrkande 6 fram ett förslag om att utrikespolitiska beslut i EU ska kunna fattas med kvalificerad majoritet utan möjlighet för enskilda medlemsstater att blockera besluten. Det skulle stärka förmågan att agera snabbt vid internationella händelser, vilket motionärerna anser är avgörande för EU:s trovärdighet.

Även Lars Adaktusson m.fl. (KD) anser i kommittémotion 2020/21:2776 yrkande 5 att Sverige ska verka för att enskilda medlemsstaters vetorätt inom EU:s utrikespolitik ska avskaffas, t.ex. när det gäller ställningstaganden som rör mänskliga rättigheter.

I kommittémotion 2020/21:3282 yrkande 11 framhåller Fredrik Malm m.fl. (L) att EU ska vara en stark röst för fred, mänskliga rättigheter och demokrati, vilket förutsätter att medlemsstaterna eftersträvar en så bred enighet som möjligt. Samtidigt anser motionärerna att EU behöver kunna agera snabbare och mer effektivt. De anser därför att beslutsfattandet behöver förenklas och att EU bör inleda en process för att avskaffa medlemsstaternas vetorätt inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, i första hand när det gäller

sanktionsbeslut mot länder som bryter mot de grundläggande fri- och rättigheterna.

Säkerhets- och försvarspolitik

I kommittémotion 2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 12 föreslås en fördjupning av det europeiska försvarssamarbetet. Motionärerna anser att EU bör verka för att medlemsstaterna ökar sina nationella förmågor och för ett ökat samarbete mellan de nationella försvaren. Sverige ska enligt motionärerna i högre grad delta i det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) och vara drivande för nya program.

I kommittémotion 2020/21:3445 yrkande 4 efterlyser Hans Wallmark m.fl. (M) ett starkare svenskt engagemang för EU:s säkerhets- och försvarspolitik. Samarbetet kan enligt motionärerna skapa stora möjligheter för Sverige om det används rätt. Sverige bör därför sätta en strategi med tydliga prioriteringar för hur EU-samarbetet bör utvecklas och hur Sverige kan ta del av de tillgängliga resurserna. Parallellt med detta måste Sverige enligt motionärerna skapa en ändamålsenlig struktur med alla relevanta aktörer, inklusive försvarsindustrin, som långsiktigt kan driva Sveriges intressen. Motionärerna framhåller även behovet av att föra dialog och skapa allianser med likasinnade länder. Särskilt värdefullt är ett nära samarbete med Storbritannien, Norge och USA, enligt motionärerna, som därför anser att Sverige bör främja möjligheten för tredjeländer att få tillträde till EU-samarbetet på det säkerhets- och försvarspolitiska området. Vidare anser motionärerna att försvarsföretag i Sverige med en svensk verkställande direktör och med tillverkningsstillstånd för krigsmateriel från Inspektionen för strategiska produkter bör få fullt tillträde till finansiering från EU:s försvarsfond oavsett om företagen är utlandsägda eller svenskägda.

I motionens yrkande 9 betonas vikten av ett effektivt samarbete mellan EU och Nato för att hantera det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europas närhet. Att EU inte ska duplicera det Nato gör bör enligt motionärerna vara en grundprincip. Viss överlappning anser de emellertid kan vara bra, t.ex. i fråga om kompetens att hantera hybridhot, strategisk kommunikation och cybersäkerhet.

I kommittémotion 2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L) yrkade 2 föreslås att Sverige ska verka för att andra EU-länder ska ge solidaritetsförklaringar till Storbritannien med innebörden att länderna inte kommer att förhålla sig passiva om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba Storbritannien. Sådana unilaterala solidaritetsförklaringar skulle enligt motionärerna bidra till att Storbritannien behåller sin viktiga ställning i den europeiska säkerhetspolitiken.

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till ämnena EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco), försvarsmaterielupphandling samt beredskapslagring.

När det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken anser försvarsutskottet att EU står inför nya och ökande hot och utmaningar, och utskottet understryker vikten av det fortsatta arbetet med den strategiska kompassen för att motverka dessa hot, skydda medborgarna och stärka EU:s självständighet. Försvarsutskottet vidhåller sin uppfattning att det europeiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet inte präglas av överstatlighet och att riksdagen har inflytande över beslut om ett svenskt deltagande i internationella militära insatser. Militära och försvarsmässiga beslut med konsekvenser på EU-nivå fattas enligt gällande fördrag med enhällighet, och varje medlemsstat har därmed vetorätt i dessa frågor. Om det rör sig om ett bidrag med svenska väpnade styrkor utomlands krävs ett riksdagsbeslut. Utskottet anser att ett svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser också handlar om att främja Sveriges nationella säkerhet och svenska intressen.

Sammantaget anser försvarsutskottet att Sverige ska fortsätta att aktivt verka inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Mot bakgrund av det snabbt växande hybridhotet som utmanar säkerheten i Europa lyfter försvarsutskottet även fram vikten av EU:s arbete för förstärkt cybersäkerhet och mot påverkanskampanjer.

När det gäller Pesco anser försvarsutskottet att ett samarbete som detta, för att förbättra de deltagande staternas militära förmågor, behövs för att säkra långsiktig fred och skapa stabilitet inom EU. Försvarsutskottet konstaterar även i detta sammanhang att den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken inom EU är mellanstatlig och att det således är frivilligt för medlemsstaterna att delta i Pescosamarbetet. Det nationella självbestämmandet påverkas därför inte. Försvarsutskottet uttrycker mot den bakgrunden sitt fortsatta stöd för ett svenskt deltagande i Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna tidigare enats om.

I fråga om försvarsmaterielupphandling upprepar försvarsutskottet sin uppfattning att en konkurrenskraftig och innovativ europeisk försvarsindustri – kännetecknad av öppenhet, transparens och likabehandling av samtliga europeiska leverantörer – behövs för att behålla och utveckla Europas försvarsförmåga. Försvarsutskottet vidhåller även sitt tidigare ställningstagande att det fortsatta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU bör beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet av att tillgodose medlemsstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden. Försvarsmaktens operativa behov för att nå den förmåga som riksdagen och regeringen har beslutat om ska vara styrande för den svenska materiel-försörjningen. Bibehållandet av såväl undervattensförmågan som stridsflygförmågan samt integritetskritiska delar av ledningssystem såsom sensorer,

telekrig och krypto är väsentliga säkerhetsintressen för Sverige som försvarsutskottet anser kan motivera avsteg från konkurrensupphandling.

När det slutligen gäller frågan om beredskapslagring anser försvarsutskottet, i likhet med vad regeringen framfört i sin proposition om totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30), att det civila försvaret ska kunna upprätthålla en nödvändig försörjning, vilket inkluderar frågan om lagerhållning. Försvarsutskottet ser därför positivt på regeringens planer, som redovisats i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6), på att tillsätta en utredning om vad en nationellt samordnad försörjningsberedskap bör omfatta samt hur den bör organiseras och finansieras för att försörjningsberedskapen ska utvecklas ytterligare.

Sammanfattningsvis förordar försvarsutskottet att utrikesutskottet ska avstyrka de motioner som tagits upp i yttrandet, vilka utrikesutskottet bereder förenklat i betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Utrikes- och säkerhetspolitik

Utskottet konstaterar att EU är Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska plattform. Genom EU kan svenska ståndpunkter få genomslag på ett sätt som annars inte skulle vara möjligt, och ett starkt samarbete inom Europa med EU som kärna är avgörande för den gemensamma svenska och europeiska säkerheten. Att sammanhållningen, samarbetet, solidariteten och integrationen inom EU värnas och stärks är inte minst viktigt för Sverige i ljuset av den rådande omvärldsutvecklingen. Utskottet vidhåller att EU ska vara en stark röst för frihet och en stark kraft för fred samt att Sverige har ett ansvar för att i europeisk samverkan bidra till fred, säkerhet och utveckling såväl i vårt eget närområde som globalt. EU behöver stå upp för demokrati, rättsstatens principer och de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas universalitet och odelbarhet, var än de hotas. Utskottet välkomnar att regeringen bekräftat denna inriktning, senast i utrikesdeklarationen 2021.

Grundläggande för EU:s internationella agerande är principerna om demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas universalitet och odelbarhet, respekt för människors värde, jämlikhet och solidaritet samt respekt för principerna i FN:s stadga och i folkrätten. Dessa principer ska unionen sträva efter att föra fram i resten av världen. Utskottet välkomnar att rådet i november 2020 godkände en ny handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati för perioden 2020–2024 (rådets dokument 12848/20). Handlingsplanen bekräftar unionens engagemang för att främja människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna som en grund för alla aspekter av EU:s inre och yttre politik. Av särskild betydelse är enligt utskottet att vikten av samstämmighet i EU:s åtgärder betonas i handlingsplanen liksom att jämställdhetsintegrering ska tillämpas i genomförandet av den. Utskottet

uppskattar särskilt prioriteringen av att i handlingsplanens alla åtgärdsområden främja kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter, jämställdhet samt kvinnors och flickors egenmakt.

I linje med detta välkomnar utskottet även den nya handlingsplanen för jämställdhet i EU:s yttre förbindelser 2021–2025. Denna tredje handlingsplan innebär en ambitionshöjning och en breddning där jämställdhetsaspekter ska beaktas i alla yttre åtgärder och särskilt fokus ska läggas på områden som bekämpning av sexuellt och könsrelaterat våld, integrering av agendan för kvinnor, fred och säkerhet samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), som nu lyfts fram som ett eget verksamhetsområde. Utskottet ser som framgått ovan positivt på åtagandet att göra jämställdhet till en tvärgående prioritering inom EU:s yttre åtgärder och att föregå med gott exempel.

Jämställdhet är ett av EU:s grundläggande värden och en fråga om mänskliga rättigheter. Det är också en förutsättning för välfärd, ekonomisk tillväxt, god samhällsstyrning, fred och säkerhet. Det är mot den bakgrunden bekymmersamt att tre medlemsstater motsatte sig rådets godkännande av handlingsplanen för jämställdhet. Som framgår av regeringens faktabroch om handlingsplanen (2020/21:FPM56) har de tre medlemsstaterna motsatt sig användningen av begreppet ”gender equality” och referenser till EU:s hbtqi-strategi och till Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet.

Detta är vad utskottet erfar ett led i en återkommande diskussion i rådet. I det föregående avsnittet om EU:s övergripande utveckling har utskottet mot bakgrund av den generella villkorlighetsordningen inom ramen för budgetöverenskommelsen förra året avstyrkt ett motionsyrkande om att EU-medel inte ska betalas ut till medlemsstater som inte skyddar demokrati och kvinnors rättigheter. Utskottet vill ändå framhålla att det är av största vikt att Sverige och likasinnade medlemsstater i rådet inte kompromissar om EU:s grundläggande värden utan söker metoder för att säkerställa full uppslutning bakom dessa. Utskottet välkomnar därför, som framgick av den uppföljning av den feministiska utrikespolitiken som gavs vid sammanträdet den 22 april 2021 och även av informationen om regeringens SRHR-arbete vid sammanträdet den 29 april 2021, att regeringen under hösten 2020 medverkade till att etablera ett nytt dialogformat som gjort det möjligt för likasinnade att utbyta information, gemensamt motverka nya hot på ett tidigt stadium och diskutera hur motståndet mot jämställdhetsfrågor och det etablerade språkbruket i jämställdhetsarbetet ska kunna motverkas på ett mer långsiktigt sätt. Utskottets uppfattning är att de slutsatser om jämställdhetshandlingsplanen som ordförandeskapet utfärdade i december 2020 med stöd av 24 medlemsstater (rådets dokument 13947/20) ger kommissionen och Europeiska utrikestjänsten ett starkt mandat att genomföra handlingsplanen inom sina befogenheter. Utskottet noterar regeringens avsikt, som anges för politikens inriktning inom budgetens utgiftsområde 5 Internationell samverkan, att inom EU särskilt verka för genomförande av unionens strategi för kvinnor, fred och säkerhet

samt för att EU:s handlingsplan för jämställdhet genomförs i alla delar av EU:s utrikespolitik (prop. 2020/21:1, bet. 2020/21:UU1, rskr. 2020/21:101).

I flera motioner framförs förslag om olika typer av sanktioner. Med anledning av det konstaterar utskottet allmänt att möjligheten att införa riktade sanktioner i form av t.ex. förbud mot handel med strategiskt viktiga varor och tjänster eller resebegränsningar och frysning av tillgångar för enskilda är ett värdefullt instrument för internationella ansträngningar att trygga fred och säkerhet samt främja demokrati och mänskliga rättigheter.

Utskottet noterar att Sverige har en lång tradition av att inte använda egna sanktioner utan att tillämpa sanktioner beslutade antingen av FN:s säkerhetsråd eller av EU som en del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. EU:s beslut om sanktioner ska främja principerna och målen för unionens yttre åtgärder som anges i EU-fördragets artikel 21. Beslutet antas med grund i EU-fördragets artikel 29 som kräver enhällighet i rådet. Om sanktionerna faller inom EU:s befogenheter, vilket är fallet med t.ex. begränsningar i de ekonomiska förbindelserna med andra stater eller frysning av tillgångar för enskilda, antar rådet en förordning om detta på grundval av artikel 215 i fördraget om EU:s funktionssätt. En sådan förordning är direkt tillämplig i medlemsstaterna. De som omfattas av sanktionerna listas i bilagor till besluten och förordningarna. Såväl sanktionsordningarna som listorna till dem ses över regelbundet.

Med särskild anledning av motionsyrkandet om sanktioner mot stater som sponsrar och sprider extremism uppmärksammar utskottet hänvisningen i regeringens skrivelse till de slutsatser om EU:s yttre åtgärder för att förebygga och bekämpa terrorism och våldsbejakande extremism som rådet antog den 15 juni 2020 (rådets dokument 8868/20). I slutsatserna bekräftas vikten av sanktioner i kampen mot terrorism och EU:s beslutsamhet att vara ledande för att stärka sanktionernas trovärdighet och effektivitet genom att verka för att de uppfyller krav på mänskliga rättigheter och rättssäkerhetsgarantier. Slutsatserna framhåller också internationellt samarbete, i första hand med FN, för att främja strategier och åtgärder för terrorismbekämpning som grundas på rättsstatsprincipen och internationell rätt.

Utskottet ser positivt på att slutsatserna prioriterar åtgärder för att ta itu med de bakomliggande orsakerna till terrorism och våldsbejakande extremism och att de lyfter fram att förebyggande av radikaliseringsbör integreras i utvecklingsbiståndet. Detta stämmer väl med den inriktning som utskottet tidigare förordat i riksdagens granskning av kommissionens meddelande från 2016 om det förebyggande arbetet mot radikaliseringsbör som leder till våldsinriktad extremism (yttr. 2016/17:UU3y).

I en motion föreslås vapenembargon mot stater i den saudiskledda koalitionen och mot Turkiet. Regeringen ger varje år riksdagen en redogörelse över gällande vapenexportrestriktioner i skrivelsen om strategisk exportkontroll. Årets skrivelse, 2020/21:114, behandlas i betänkande 2020/21:UU9 som bereds parallellt med detta ärende. Med anledning av de aktuella motionsyrkandena hänvisar dock utskottet till exportkontrollskrivelsen och konstaterar

att EU inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken genomför embargon som har beslutats av FN mot bl.a. handel med vapen och produkter med dubbla användningsområden. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa beslut av EU:s råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Ett vapenembargo som har beslutats av FN eller EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll. Av exportkontrollskrivelsen framgår också att det för närvarande finns formella EU-beslut om vapenembargon mot 18 stater samt ett vapenembargo mot Kina som baseras på en deklaration från Europeiska rådet mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg.

När det gäller frågan om ett vapenembargo mot krigförande länder i Jemenkonflikten har riksdagen tidigare avslagit ett likalydande yrkande med hänvisning till att det i januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, uttalas en principiell inställning om att inte godkänna vapenexportaffärer till icke-demokratiska länder som deltar militärt i Jemenkonflikten så länge konflikten pågår, och att regeringens politik överensstämmer med detta (skr. 2019/20:114, bet. 2019/20:UU11, rskr. 2019/20:327).

I fråga om ett vapenembargo mot Turkiet har riksdagen tidigare avslagit ett likalydande yrkande med hänvisning till dels att regeringen den 11 oktober 2019 fick odelat stöd av riksdagens partier, såväl i utskottet som i EU-nämnden, för att i rådet föreslå att EU ska införa sanktioner mot Turkiet i form av ett vapenembargo, dels att rådet i stället för ett regelrätt vapenembargo enades om att göra starka nationella ställningstaganden när det gäller vapenexport till Turkiet i enlighet med EU:s gemensamma ståndpunkt 2008/944/GUSP om kontroll av vapenexport (skr. 2019/20:115, bet. 2019/20:UU10, rskr. 2019/20:325–326).

Dessa motiveringar är enligt utskottet giltiga även fortsättningsvis. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2019/20:2818 (KD) yrkande 37, 2020/21:2776 (KD) yrkande 42, 2020/21:2942 (C) yrkandena 4 och 13, 2020/21:3367 (M) yrkande 4 i denna del och 2020/21:3910 (V) yrkandena 13 och 14.

EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna

I samband med behandlingen av förra årets skrivelse om verksamheten i EU biföll riksdagen ett antal motionsyrkanden och riktade ett tillkännagivande till regeringen om en global EU-sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter (skr. 2019/20:115, bet. 2019/20:UU10, rskr. 2019/20:325–326). En sådan sanktionsordning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna runtom i världen antogs av rådet den 7 december 2020 (beslut (Gusp) 2020/1999 och förordning (EU) 2020/1998). Sanktionerna innebär

inreseförbud, frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel för listade personer, enheter eller organ, som kan vara såväl statliga som icke-statliga aktörer. Sanktionsordningen tillämpas på folkmord, brott mot mänskligheten och ett antal angivna allvarliga människorättsbrott som tortyr, slaveri och godtyckliga gripanden eller frihetsberövanden. Därutöver kan den tillämpas på andra kränkningar av eller brott mot de mänskliga rättigheterna i den mån dessa kränkningar eller övergrepp är utbredda, systematiska eller på annat sätt ger anledning till allvarlig oro när det gäller målen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Som exempel på sådana andra kränkningar eller brott anges bl.a. människohandel, sexuellt och könsrelaterat våld samt brott mot åsikts- och yttrandefriheten liksom mot religionsfriheten.

Utskottet konstaterar att tillkännagivandet är tillgodosett i och med den nya sanktionsordningen och att denna ger EU en behövlig flexibilitet i förhållande till EU-sanktionsordningarna med geografisk orientering, som även om de i flera fall omfattar människorättsaspekter är knutna till situationen i ett visst land.

Utskottet välkomnar de listningar inom den nya sanktionsordningen som gjorts i två omgångar och som bl.a. motiverats av förtrycket av den muslimska minoriteten i Xinjiang och av hbtqi-personer i Tjetjenien. Särskilt positivt är enligt utskottet den samordning med ett antal G7-länder som gjordes i det andra listningsbeslutet. Bred internationell uppslutning kring sanktioner är en förutsättning för att de ska vara effektiva. Utskottet uppmärksammar att sanktioner mot enskilda är en mycket ingripande åtgärd som kräver noggranna överväganden, väl underbyggda motiveringar och starka rättssäkerhetsgarantier. Med det i åtanke ser utskottet fram emot ytterligare listningsbeslut inom ramen för en effektiv, rättssäker och trovärdig användning av sanktionsinstrument där EU även i fortsättningen söker samordning med andra länder som har liknande sanktionsordningar, i enlighet med vad kommissionen förordar i sitt meddelande COM(2021) 32 om det europeiska ekonomiska och finansiella systemet. Utskottet återkommer till frågor om sanktioner mot Ryssland och Kina i avsnittet om EU:s bilaterala och regionala förbindelser.

Som konstateras i ett motionsyrkande är inte korruption och penningtvätt ett kriterium för listning enligt den nya sanktionsordningen. Utskottet delar uppfattningen att det finns en sådan koppling som påtalas i motionen mellan storskalig systematisk korruption och penningtvätt och den typ av vanstyre som möjliggör kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna. Även om EU:s sanktionsordning omfattar personer som tillhandahåller finansiellt stöd till handlingar som kan motivera listning, liksom personer som har samröre med listade personer, är detta enligt utskottet inte tillräckligt.

Utskottet noterar att Europaparlamentet i en resolution den 29 april 2021 uppmanade EU och medlemsstaterna att anta ett EU-system för sanktioner mot korruption (P9_TA(2021)0159). Utskottet sympatiserar med detta och anser att det utan en sådan sanktionsgrund finns en påtaglig risk för att EU kan bli en fristad för personer som genom storskalig korruption och penningtvätt bidrar till finansieringen av auktoritära system och brott mot de mänskliga

rättigheterna. Utskottet ser det därför som angeläget att regeringen aktivt tillsammans med likasinnade medlemsstater driver på för att bredda EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna genom att införa storskalig systematisk korruption och penningtvätt som ett separat listningskriterium. Av den information inför utrikesrådets möte som utskottet fick vid sammanträdet den 6 maj 2021 framgick att regeringen nyligen tagit ett initiativ i denna riktning i rådets arbetsgrupp för mänskliga rättigheter. Utskottet anser att detta arbete behöver fortsätta och att riksdagen bör tillkännage detta för regeringen. Utskottet tillstyrker därför motion 2020/21:3925 (C) yrkande 4.

En nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat frågan om att inrätta en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter, senast i betänkande 2019/20:UU10. Utskottet har vid dessa behandlingar inte uteslutit en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter men prioriterat arbetet med att få till stånd en sådan lagstiftning på EU-nivå. Som framgått ovan har EU sedan frågan senast behandlades inrättat en sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna. Utskottet anser därför att tiden nu är mogen för att gå vidare med att utarbeta ett förslag till en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter. Utvecklingen i Belarus, Ryssland och Kina är enligt utskottet omständigheter som visat att Sverige behöver ett nationellt sanktionsverktyg.

Regeringen bör enligt utskottet tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett förslag till en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter. I utredningen bör det enligt utskottet ingå att ta lämpliga initiativ för att pröva förutsättningarna för att inom ramen för Nordiska rådet eller i kretsen av de nordisk-baltiska länderna samla en koalition av likasinnade och villiga länder bakom en likartad lagstiftning i syfte att utforma ett gemensamt system för hur MR-sanktioner kan genomföras nationellt av de olika länderna. Detta anser utskottet att riksdagen bör tillkännage för regeringen. Utskottet tillstyrker därför motionerna 2020/21:688 (SD), 2020/21:2942 (C) yrkandena 5 och 6, 2020/21:3239 (L) yrkande 3 och delvis 2020/21:3241 (L) yrkande 1.

Beslutsordningen i utrikes- och säkerhetspolitiken

Utskottet anser att EU behöver ha handlingsförmåga och att Sverige har ett tydligt intresse av en stark och välfungerande gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Enighet mellan EU:s medlemsstater är en styrka och en förutsättning för att EU ska kunna agera kraftfullt och trovärdigt. Det finns emellertid en risk för att interna spänningar gör att kravet på enighet leder till en svag politik. Särskilt bekymmersamt blir detta när enskilda medlemsstater motsätter sig uttalanden till stöd för EU:s grundläggande värden.

Med anledning av detta påminner utskottet om att regeringen, med hänvisning till den överläggning som utskottet genomförde den 23 januari

2020, har stöd av en majoritet i utskottet för att titta på möjligheten att under vissa förutsättningar och inom vissa områden, t.ex. mänskliga rättigheter, gå över från krav på enhällighet till beslut med kvalificerad majoritet. Företrädarna för två partier (KD och L) ansåg dessutom att regeringen bör verka för en sådan förändring och inte bara titta på möjligheten, medan företrädarna för två andra partier (SD och V) av olika skäl motsatte sig en utveckling i riktning mot ett beslutsfattande med kvalificerad majoritet. Utskottet fick uppföljande information i frågan av Utrikesdepartementet vid sammanträdet den 17 september 2020.

Utskottet konstaterar att möjligheterna som EU-fördraget ger för beslut med kvalificerad majoritet inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken förutsätter att det först fattas ett beslut med enhällighet. Med hänvisning till vad som tidigare sagts om handlingsplanen för mänskliga rättigheter och demokrati konstaterar utskottet att det inte rått enighet bland medlemsstaterna om ett beslut av Europeiska rådet om de strategiska mål som unionen ska eftersträva genom handlingsplanen och som skulle göra det möjligt för rådet att vidta särskilda genomförandeåtgärder genom kvalificerad majoritet. Utskottet har också uppmärksammat svårigheterna att uppnå enhällighet om handlingsplanen för jämställdhet i EU:s yttre förbindelser. I sitt utlåtande 2020/21:UU5 om kommissionens arbetsprogram för 2021 har utskottet också lyft fram EU:s svar på utvecklingen i Belarus som ett exempel på när enhällighetskravet vid sanktionsbeslut resulterat i ett saktfärdigt agerande som riskerat att skada förtroendet för EU.

Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis arbetar med frågan enligt den ståndpunkt som förankrats i utskottet, vilken även innebär att regeringen bör arbeta för en ordning som är effektiv för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Utskottet uppskattar att kommissionen och den höga representanten fortsätter att ge underlag för rådets diskussion om beslutsfattandet inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, senast i det gemensamma meddelandet om EU:s bidrag till regelbaserad multilateralism, JOIN(2021) 3. I sammanhanget påminner utskottet om den nödbroms som finns i EU-fördraget när kvalificerad majoritet används som beslutsregel inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och som innebär att ett beslut som en medlemsstat motsätter sig kan hänskjutas till Europeiska rådet, där enhällighet gäller. Vidare utesluter fördraget beslut med kvalificerad majoritet i frågor som har militära eller försvarsmässiga konsekvenser.

Med detta avstyrker utskottet motionerna 2020/21:2776 (KD) yrkande 5, 2020/21:3204 (M) yrkande 6 och 2020/21:3282 (L) yrkande 11.

Säkerhets- och försvarspolitik

Utskottet noterar att arbetet med att omsätta den globala strategin för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik fortgick under 2020 och att rådet i sina slutsatser av den 17 juni 2020 om säkerhet och försvar uppmanade till fortsatta framsteg bl.a. genom att ta fram ett strategiskt kompassdokument som vägledning för

att utveckla den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken på områden som krishantering, motståndskraft, förmågeutveckling och partnerskap (rådets dokument 8910/20).

Enligt utskottet kan det innebära en välkommen fördjupning av det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet att det ges en tydligare strategisk inriktning baserad på en omfattande och framåtblickande analys av hot och utmaningar. Vid en överläggning med regeringen om den s.k. strategiska kompassen den 18 februari 2021 gav utskottet, med avvikande ståndpunkter från Moderaterna och Vänsterpartiet, stöd för regeringens ståndpunkt i arbetet. I ståndpunkten ingår bl.a. att betona vikten av att stärka EU:s och medlemsstaternas förmåga att hantera de hot och utmaningar som unionen står inför och att ta ett större ansvar för sin egen säkerhet samt att framhålla betydelsen av en integrerad ansats där både civila och militära verktyg kan nyttjas för att stärka EU:s handlingsförmåga genom hela konfliktcykeln. Utskottet noterar att även försvarsutskottet i sitt yttrande understryker vikten av arbetet med den strategiska kompassen för att motverka nya och ökade hot.

Utskottet uppmärksammar att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i sitt ställningstagande om den säkerhetspolitiska inriktningen anført att den samlade europeiska försvarsförmågan, liksom EU:s förmåga att agera, bör stärkas och att Sverige aktivt bör påverka utvecklingen på säkerhets- och försvarsområdet inom EU samtidigt som svenska intressen värnas (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:UFöU4, rskr. 2020/21:133–134). Det sammansatta utskottet anförde vidare att det i ljuset av omvärldsutvecklingen är av vikt för Sverige att sammanhållningen, samarbetet, solidariteten och integrationen inom EU värnas och stärks samt att samarbetet utformas så att det europeiska och det transatlantiska samarbetet är ömsesidigt förstärkande och undviker duplicering. Utskottet konstaterar även att regeringen i budgetpropositionen för utgiftsområde 5 angett att den avser att verka för och bidra till genomförandet av åtagandena i EU:s samarbete för civil och militär krishantering och tillhöra kärnan i utformningen av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (prop. 2020/21:1 utg.omr. 5, bet. 2020/21:UU1, rskr. 2020/21:101). Att Sverige ska fortsätta att aktivt verka inom EU:s gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, inklusive Pesco, framförs även av försvarsutskottet i yttrandet över skrivelsen.

Vidare noterar utskottet att rådets ovannämnda slutsatser om säkerhet och försvar även framhåller betydelsen av ett förstärkt, ömsesidigt stärkande och gynnsamt strategiskt partnerskap mellan EU och Nato samt att det även fortsättningsvis är en viktig politisk prioritering för EU att genomföra de gemensamma förklaringarna från Warszawa 2016 och Bryssel 2018 om samarbetet mellan de båda organisationerna. Prioriterade samarbetsområden som pekas ut i förklaringarna är bl.a. hybridhot, terrorismbekämpning, cybersäkerhet, försvarsrelaterad forskning och industri samt utvecklingen av kompletterande och samverkande försvarsförmågor. Samarbetet har konkretiserats i ett sjuttiotal åtgärder som följs upp av Europeiska utrikes-tjänsten i en årlig framstegsrapport till rådet.

Utskottet konstaterar att samarbetet mellan EU och Nato baseras på principer om öppenhet, hänsyn till organisationernas självständighet och respekt för den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik. Europeiska rådets medlemmar uttryckte senast vid sitt informella videomöte den 25–26 februari 2021 att de är fast beslutna att ha ett nära samarbete med Nato. Utskottet uppmärksammar att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i sin behandling av regeringens skrivelse om internationella försvarssamarbeten delat uppfattningen att Nato är en central aktör för europeisk säkerhet och integration och för internationell kris-hantering (skr. 2020/21:56, 2020/21:UFöU5, rskr. 2020/21:252–253).

När det gäller motionsyrkandet om en fördjupning av det europeiska försvarssamarbetet hänvisar utskottet till att riksdagen under det föregående riksmötet på försvarsutskottets förslag avslag ett likalydande yrkande (bet. 2019/20:FöU6). I sin motivering anförde försvarsutskottet att Sverige ska vara drivande i att utveckla samarbetet på de områden där det finns samarbets- och effektiviseringsvinster och där man genom samarbete kan höja såväl enskilda försvarsförmågor som den EU-gemensamma försvarsförmågan. Bland annat mot den bakgrunden ansåg försvarsutskottet att det saknas skäl till beslut om en förändrad inriktning eller omfattning av det etablerade försvarssamarbetet inom EU. Utrikesutskottet delar denna bedömning.

När det gäller den europeiska försvarsfonden, som tas upp i ett motionsyrkande, konstaterar utskottet att regeringen tidigt identifierade svagheter i kommissionens ursprungliga förslag i fråga om att villkoren för deltagande för industrier som har ägarandelar utanför EU inte skulle ge dem möjlighet att delta på lika villkor även om de uppfyller alla säkerhetsmässiga krav och att förslaget inte öppnade för samarbete med strategiska partnerländer utanför EU (2017/18:FPM153). Förhandlingarna om den europeiska försvarsfonden har avslutats och förordningen som inrättar fonden för perioden 2021–2027 antogs slutligt av Europaparlamentet den 29 april 2021 (förordning (EU) 2021/697).

Med anledning av motionsyrkandet om unilaterala solidaritetsförklaringar till Storbritannien hänvisar utskottet till att riksdagen nyligen avslagit ett motionsförslag om att Sverige ska ge en sådan unilateral solidaritetsförklaring till Storbritannien (skr. 2020/21:56, 2020/21:UFöU5, rskr. 2020/21: 252–253). Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet konstaterar i behandlingen av förslaget att regeringen har uttalat att den vill fördjupa Sveriges och EU:s relation till Storbritannien, även inom utrikes- och säkerhetspolitiken, samt att en säkerhetspolitisk gemenskap mellan EU och Storbritannien ligger i Sveriges intresse. Det sammansatta utskottet förutsatte att regeringen bevakar och driver denna fråga såväl bilateralt som inom EU-samarbetet.

Utrikesutskottet anser att dessa uttalanden även kan ligga till grund för att avstyrka det nu aktuella motionsförslaget. Det framstår vidare som lämpligt att en diskussion med övriga medlemsstater om att de ska ge Storbritannien solidaritetsförklaringar tar sin utgångspunkt i att Sverige har tagit ställning för att göra det.

Mot bakgrund av ovanstående ser utskottet inte anledning att rikta något tillkännagivande till regeringen i dessa frågor och utskottet avstyrker därför motionerna 2020/21:3282 (L) yrkande 12, 2020/21:3445 (M) yrkandena 4 och 9 samt 2020/21:3586 (L) yrkande 2.

EU som global utvecklingspolitisk aktör

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om inriktningen i EU:s utvecklingspolitik och om åtgärder för att främja global tillgång till vaccin mot covid-19.

Jämför reservation 16 (M), 17 (SD), 18 (C) och 19 (V).

Skrivelsen

I skrivelsens del 3 avsnitt 18 redovisar regeringen verksamheten inom EU:s utvecklingspolitik och EU:s globala svar på covid-19-pandemin genom den nya Team Europa-ansatsen för att mobilisera resurser inom gemensamma prioriteringar. Det har inte minst gällt hälsoområdet, där frågor om global tillgång till vaccin, diagnostik och behandling varit särskilt tongivande. Regeringen beskriver också EU:s humanitära bistånd och Sveriges samarbete med EU i prioriterade humanitära kriser som Jemen, Syrien och Venezuela. Andra verksamhetsområden som nämns är arbetet med att uppnå samstämmighet i utvecklingspolitiken och klimatförändringarnas påverkan på internationell stabilitet och säkerhet.

Motionerna

I partimotion 2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 47 uppmärksammas att klimatförändringarna drabbar fattigare länder hårdare, samtidigt som dessa länder kan ha svårare att prioritera eller mobilisera resurser för klimatpolitiken. EU är världens största biståndsgivare, framhåller motionärerna, som anser att regeringen ska använda Sveriges trovärdighet i bistandsfrågor till att verka för att EU prioriterar klimatbistånd i den gemensamma biståndspolitik.

I kommittémotion 2020/21:2551 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 5 föreslås att regeringen ska ta initiativ till att europeiska givare tydligare fördelar mottagarländer sinsemellan för att matcha givarländernas kompetens mot mottagarländernas behov. Åtgärden är en av flera för att effektivisera bistandsverksamheten, och motionärerna framhåller att det finns många givarländer och att Sverige därför inte behöver axla ett allomfattande ansvar.

I kommittémotion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 20 föreslås ett tillkännagivande om att Sverige bör verka för att EU:s bistandsprogram ska bli klara och träda i kraft snarast möjligt. Motionärerna

konstaterar att det sena antagandet av EU:s fleråriga budgetram lett till att viktiga biståndsprogram beräknas vara klara först i slutet av 2021 och att ett sådant årslångt uppehåll i biståndsgivningen, samtidigt som pandemin orsakar ökad fattigdom i världen, får allvarliga konsekvenser.

Vaccin- och vaccinationsfrågor med anledning av den pågående covid-19-pandemin tas upp i ett par motioner. Behovet av att främja den globala tillgången till vaccin mot covid-19 lyfts fram i kommittémotion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2. Motionärerna framhåller att smittan bara kan stoppas om även de mest utsatta människorna i länder utanför EU blir vaccinerade och att det kräver en ökad vaccinproduktion. De vill därför att EU ska ta en aktiv roll för att möjliggöra och underlätta licensierings- och partnerskapsavtal mellan europeiska vaccinproducenter och möjliga producenter i andra länder.

Håkan Svenneling m.fl. (V) vill i kommittémotion 2020/21:3910 yrkande 1 ge fler möjlighet att producera vaccin genom att upphäva patent på vaccin. Motionärerna anser därför att regeringen bör verka för att EU ska rösta för ett initiativ om detta som tagits av ett antal låg- och medelinkomstländer. I yrkande 24 framhåller motionärerna att Israels framgångsrika vaccinering av den egna befolkningen inte kommit palestinier på ockuperat område till del. EU bör därför enligt motionärerna kräva att Israel som ockupationsmakt tar sitt ansvar för vaccineringen mot covid-19 bland civilbefolkningen på Västbanken.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet redogör i sitt yttrande för att Indien och Sydafrika tillsammans lade fram ett förslag till Världshandelsorganisationen (WTO) i oktober 2020 om att tillfälligt upphäva tillämpningen av vissa bestämmelser i avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrättigheter (Tripsavtalet). Dessa bestämmelser omfattar bl.a. patent för vaccin mot covid-19. Diskussioner om förslaget pågår i WTO:s råd för Tripsavtalet. Ett antal medlemmar, däribland EU, har inte ställt sig bakom förslaget. Socialutskottet uppmärksammar kommissionens meddelande om EU:s vaccinstrategi, COM(2020) 245, där det framgår att kommissionen stöder frivilliga sammanslagningar och licensiering av immateriella rättigheter med anknytning till behandlingar av och vacciner mot covid-19, i enlighet med Världshälsoförsamlingens resolution från den 18 maj 2020 för att främja rättvis global tillgång samt en rimlig avkastning på investeringarna.

Vidare redogör socialutskottet för den globala vaccinmekanismen Covax som är ett initiativ som leds av Världshälsoorganisationen (WHO), stiftelsen Coalition for Epidemic Preparedness Innovation (CEPI) och vaccinalliansen Gavi. Covax syftar till att påskynda utvecklingen av vaccin mot covid-19 och att säkerställa tillgång till vaccin för alla världens länder. EU och dess medlemsländer tillhör de största givarna till Covax och har tillsammans bidragit med över 2,2 miljarder euro. I maj 2020 lanserade WHO en plattform

vid namn Covid-19 Technology Access Pool. Plattformen ska underlätta för aktörer att frivilligt dela med sig av kunskap, immaterialrättigheter och data för att bekämpa covid-19. Enligt WHO:s webbplats handlar det om vaccinteknik, men också om kunskap om exempelvis behandling, läkemedel och diagnostik. Syftet är att snabba på utvecklingen av produkter som kan användas för att bekämpa covid-19, att öka produktionen och att göra produkter globalt tillgängliga. Delad kunskap ska främja de gemensamma ansträngningarna för att göra nya vetenskapliga upptäckter och utveckla ny teknik. Utöver WHO:s initiativ har vissa av de läkemedelsföretag som har utvecklat ett vaccin mot covid-19 inlett olika typer av samarbeten med konkurrenter för att öka produktionen av vaccin.

I sammanhanget uppmärksammar socialutskottet att socialminister Lena Hallengren den 27 januari 2021 besvarade en skriftlig fråga om vacciner mot covid-19 till fattiga länder (fr. 2020/21:1271). Av svaret framgår att Sverige aktivt verkar för att säkerställa tillgång till vaccin mot covid-19 för alla länder och att detta handlar både om solidaritet och om att så snabbt som möjligt få ett slut på pandemin, vilket också gynnar Sveriges befolkning. Under 2020 bidrog Sverige med 100 miljoner kronor till den globala mekanismen Covax för tillgång till covid-19-vaccin. Tillsammans har EU och medlemsstaterna hittills bidragit med över 870 miljoner euro till Covax. Socialministern framhöll också att EU dessutom har investerat i vaccinforskning och genom förköpsavtal bidragit med avgörande medel för att skynda på utveckling och testning av lovande vaccinkandidater och utveckling av produktionskapacitet, vilket gynnar hela världen, inte bara vår egen befolkning.

Socialutskottet framhåller att global tillgång till vaccin mot covid-19 är centralt för att effektivt bekämpa covid-19-pandemin, eftersom nya mutationer och virusvarianter snabbt får global spridning oavsett var i världen de uppkommer. Sverige bör självklart bidra till globala vaccinationsinsatser, anser utskottet, som konstaterar att EU bidrar till insatser för global tillgång till vaccin mot covid-19 genom bl.a. omfattande stöd till den globala vaccinmekanismen Covax. Socialutskottet ser positivt på internationellt samarbete mellan både privata och offentliga aktörer för att öka produktionen av vaccin mot covid-19. Det kan exempelvis handla om samarbeten mellan läkemedelsföretag som delar kunskap om vaccin genom frivillig licensiering av immateriella rättigheter, framför socialutskottet som noterar att bl.a. WHO arbetar för att underlätta delande av kunskap och teknik när det gäller både behandling och vaccin. Socialutskottet föreslår att utrikesutskottet ska avstyrka de aktuella motionerna.

Utskottets ställningstagande

EU har befogenhet att vidta åtgärder och utforma en gemensam politik i fråga om utvecklingssamarbete och humanitärt samarbete, utan att hindra medlemsstaterna att utöva sina befogenheter. Unionens och medlemsstaternas

politik och åtgärder på dessa områden ska enligt fördragen komplettera och förstärka varandra.

Det främsta målet för unionens utvecklingspolitik är att minska och på sikt utrota fattigdomen. Utvecklingspolitiken ska också bidra till att uppnå övriga mål för EU:s yttre åtgärder som anges i EU-fördragets artikel 21. Det gäller särskilt målet att främja en hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling, men även att bidra till stöd för demokrati, rättsstaten och de mänskliga rättigheterna, fredsbevarande och konfliktförebyggande, förbättring av miljön och hållbar förvaltning av naturresurser samt bistånd till befolkningar, länder och regioner som drabbas av naturkatastrofer eller katastrofer som orsakats av människor.

Unionen ska enligt EU:s fördrag sörja för samstämmighet mellan de yttre åtgärderna och mellan dessa och övrig politik. Vidare ska målen för utvecklingssamarbetet beaktas i genomförandet av all politik som kan tänkas påverka utvecklingsländerna. Genom den gemensamma förklaringen om ett nytt europeiskt samförstånd om utveckling (EUT 2017/C 210/01) beäste EU:s institutioner och medlemsstaterna åtagandet att föra en konsekvent politik för utveckling och att beakta målen för utvecklingssamarbetet i all extern och intern politik, som en vägledande ram för genomförandet av Agenda 2030. I den gemensamma förklaringen upprepas även EU:s åtagande från FN:s tredje internationella konferens om utvecklingsfinansiering 2015 om att kollektivt anslå 0,7 procent av bruttonationalinkomsten (bni) till officiellt bistånd inom tidsramen för Agenda 2030 och att på kort sikt uppnå målet om att 0,15–0,20 procent av biståndet som andel av bni ska gå till de minst utvecklade länderna med målet att det ska vara 0,20 procent från 2030.

EU och dess medlemsstater är världens största givare av utvecklingsbistånd och humanitärt bistånd. Enligt preliminära uppgifter från OECD:s biståndskommitté (OECD-Dac) stod EU och medlemsstaterna 2020 för 46 procent av det globala biståndet. Även om biståndsnivån ökade under 2020 var det emellertid delvis en effekt av att bni minskat till följd av pandemin, och det är fortfarande lång väg kvar till de åtagna nivåerna. Sammantaget utgjorde det officiella biståndet enbart 0,5 procent av EU:s samlade bni, och förutom Sverige är det enbart Luxemburg, Danmark och Tyskland som uppnått 0,7-procentsmålet. De senaste uppgifterna för biståndet till de minst utvecklade länderna gäller 2019 då de nuvarande 27 medlemsstaternas bistånd uppgick till 0,10 procent av deras samlade bni, med Luxemburg, Sverige och Danmark som de enda medlemsstater som nått över tröskeln om 0,15 procent (kommisionens pressmeddelande IP/21/1701).

Utskottet vidhåller att EU:s utvecklingspolitik ska respektera de kriterier för offentlig utvecklingsfinansiering som man kommit överens om i OECD-Dac liksom principerna om biståndseffektivitet. Utskottet noterar att det nya instrumentet för grannskapet, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete inom den fleråriga budgetramen 2021–2027 sammanför en rad tidigare finansieringsinstrument för EU:s yttre åtgärder i syfte att stärka samstämmigheten dem emellan och därmed effektiviteten i EU:s insatser. Efter

Europeiska rådets överenskommelse om utgiftsnivåerna i den fleråriga budgetramen sommaren 2020 har Europaparlamentet och rådet slutfört förhandlingarna om instrumentet. Europaparlamentets utskott för utrikes frågor godkände förhandlingsresultatet den 18 mars 2021 (Europaparlamentets dokument PE689.709) och rådet antog sin ståndpunkt i första behandlingen den 26 maj 2021 (rådets dokument 6879/1/21). Utskottet kan instämma i vad som framförs i ett motionsyrkande om det angelägna i att utan onödigt dröjsmål slutföra antagandet av utgiftsprogrammet för utvecklings-samarbetet men ser inte anledning att rikta ett tillkännagivande till regeringen om detta.

När det gäller motionsyrkandet om ett ökat klimatbistånd konstaterar utskottet att EU och medlemsstaterna i det europeiska samförståndet om utveckling åtar sig att fortsätta mobilisera finansiering för att stödja begränsningen av klimatförändringar och klimatanpassning i utvecklingsländerna i enlighet med åtaganden inom ramen för FN:s klimatkonvention och Parisavtalet, där industriländerna satt som mål att senast 2020 och fram t.o.m. 2025 gemensamt mobilisera 100 miljarder US-dollar per år.

EU och de 27 medlemsstaterna är den största givaren av offentlig klimatfinansiering till utvecklingsländer och bidrog med nära 22 miljarder euro 2019, vilket är mer än en fördubbling sedan 2013. Utskottet noterar rådets uttalande om internationell klimatfinansiering som antogs den 23 november 2020, där EU och medlemsstaterna förbinder sig att ytterligare öka mobiliseringen av internationell klimatfinansiering och uppmanar andra industriländer att göra detsamma (rådets dokument 13242/1/20). Rådet uppmanar också multilaterala utvecklingsbanker att följa det exempel som Europeiska investeringsbanken visar genom att ha åtagit sig att öka sin andel av finansieringen till klimatåtgärder och miljöhållbarhet till 50 procent senast 2025 i syfte att tillsammans med Europeiska investeringsfonden stödja gröna investeringar i hela världen till ett värde av över 1 biljon euro fram till 2030.

Klimatfinansieringen måste ske genom en rad olika källor, instrument och kanaler, såväl offentliga som privata. Enligt utskottet är det viktigt att EU, i linje med uttalandet om internationell klimatfinansiering och rådets slutsatser om klimat- och energidiplomati som antogs den 25 januari 2021 (rådets dokument 5263/21), fortsätter att öka mobiliseringen av internationell klimatfinansiering och arbetar för att andra utvecklade länder, internationella finansinstitut och utvecklingsbankerna ska öka sina bidrag. Utskottet noterar att det framförhandlade förslaget om det nya instrumentet för grannskapet, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete anger att 30 procent av utgifterna inom instrumentet ska användas för klimatåtgärder och att samtliga utgifter ska vara förenliga med Parisavtalets temperaturmål.

Utskottet konstaterar att covid-19-pandemin har långtgående negativa konsekvenser för fattigdomsbekämpningen, de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstaten samt stabiliteten och säkerheten i världen. Den leder också till att befintliga humanitära kriser har försvårats. Vid sammanträdet den 2 april 2020 fick utskottet information om EU:s globala svar på

covid-19-pandemin inom ramen för en information inför ett rådsmöte mellan EU:s biståndsministrar. Ett uppföljande skriftligt underlag lämnades av Utrikesdepartementet till utskottet den 16 april 2020 efter att kommissionen och den höga representanten presenterat sitt gemensamma meddelande JOIN(2020) 11 om EU:s globala svar på pandemin. I meddelandet, som rådet ställde sig bakom genom slutsatser den 5 juni 2020 (rådets dokument 8630/20), beskrivs en Team Europa-ansats för EU:s svar på pandemins globala verkningar. Denna ansats bygger på bidrag från EU, medlemsstaterna och deras utvecklingsfinansieringsinstitut och myndigheter samt Europeiska investeringsbanken och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling för att samordna resurser och insatser inom gemensamma prioriteringar. Vidare handlar ansatsen om att visa globalt ledarskap genom att leda ett givarinitiativ och främja global samordning och multilateralism. Utskottet välkomnar den betoning som rådet gör i sina slutsatser om Team Europa av att säkerställa ett starkt jämställdhetsperspektiv, behovet av att bekämpa könsrelaterat våld och det fasta engagemanget för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Utskottet välkomnar också rådets slutsatser den 22 februari 2021 om en återhämtning baserad på mänskliga rättigheter i vilken uppmärksamhet fästs vid de långsiktiga effekterna av pandemin i fråga om åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter (rådets dokument 6324/21). Utskottet delar uppfattningen att EU:s insatser ska vägledas av Parisavtalet och Agenda 2030 och grunda sig på mänskliga rättigheter samt att särskilt fokus måste riktas på kvinnors och flickors situation, barnets rättigheter och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Vikten av att det civila samhället och människorättsförsvarare har möjlighet att verka fritt, liksom betydelsen av fria och oberoende medier för en hållbar återhämtning, kan enligt utskottet inte nog understrykas.

I en motion föreslås att europeiska givarländer ska fördela ansvaret för biståndet mellan sig utifrån deras kompetens och mottagarländernas behov. Med anledning av det konstaterar utskottet att det nya europeiska samförståndet om utveckling innehåller ett åtagande att förbättra samarbetet mellan EU och medlemsstaterna, bl.a. genom att ta hänsyn till deras respektive komparativa fördelar. En metod för detta är gemensam programplanering av utvecklingssamarbetet som kan leda till gemensamma programplaneringsdokument för att uppnå ett bättre kollektivt resultat samtidigt som de enskilda medlemsstaternas egna prioriteringar respekteras. På så sätt kan resurser sammanföras, fragmenteringen minska och effektiviteten öka, i enlighet med de grundläggande principerna för biståndseffektivitet. Utskottet noterar att rådet i slutsatser den 23 april 2021 gav ytterligare vägledning för genomförandet av Team Europa-initiativ och i det sammanhanget betonade vikten av konsekvens i programplaneringen och uppmanade till ökad användning av gemensam programplanering (rådets dokument 7752/21).

Med anledning av de vaccin- och vaccinationsfrågor som tas upp i ett par motioner noterar utskottet att rådets slutsatser också bekräftar Team Europas

åtagande att förbättra den globala hälsan såväl under som efter covid-19-pandemin. Som ett led i detta framhålls vikten av att som en global kollektiv nytthet säkerställa snabb, rimlig och rättvis global tillgång till säkra, överkomliga och effektiva vacciner, behandlingar och diagnosmetoder för covid-19.

Utskottet instämmer i vad socialutskottet anför i sitt yttrande om att global tillgång till vaccin mot covid-19 är centralt för att effektivt bekämpa sjukdomen eftersom nya mutationer och virusstammar snabbt får global spridning oavsett var i världen de uppkommer. Det ligger därmed i Sveriges och EU:s eget intresse att bidra till en global tillgång till vaccin och bidra till vaccinationsinsatser. Utrikesutskottet framhåller att det också är en fråga om att visa global solidaritet.

Som framgår av socialutskottets yttrande diskuteras sedan i höstas ett förslag inom WTO om att tillfälligt upphäva tillämpningen av Tripsavtalets bestämmelser om bl.a. patent på vaccin mot covid-19. EU m.fl. medlemmar har inte ställt sig bakom förslaget. Kommissionen har i EU:s vaccinstrategi framhållit att kommissionen stöder frivilliga sammanslagningar och licensiering av immateriella rättigheter med anknytning till behandlingar av vacciner mot covid-19 för att främja en rättvis global tillgång och en rimlig avkastning på investeringarna.

EU och dess medlemsstater hör till de största givarna till den globala vaccinn mekanismen Covax med ett gemensamt bidrag på över 2,2 miljarder euro. Utskottet noterar att regeringen den 14 april 2021 presenterade en satsning inom global hälsa som bl.a. inbegriper ytterligare ett svenskt bidrag till Covax om 2,25 miljarder svenska kronor, vilket tillsammans med tidigare bidrag på 200 miljoner kronor gör Sverige till världens största givare till Covax sett till befolkningsmängd.

Liksom socialutskottet ser utskottet positivt på internationellt samarbete mellan både privata och offentliga aktörer för att öka produktionen av vaccin mot covid-19. Det kan t.ex. handla om samarbeten mellan läkemedelsföretag som delar kunskap om vaccin genom frivillig licensiering av immateriella rättigheter. Som framgår av socialutskottets yttrande har WHO sedan våren 2020 arbetat för att underlätta delande av kunskap och teknik när det gäller både behandling och vaccin.

Utrikesutskottet noterar att kommissionens ordförande den 6 maj 2021 i ett offentligt uttalande framhöll att EU är världens största exportör av covid-19-vaccin med mer än 200 miljoner doser till fler än 90 länder, vilket är lika många doser som levererats till medlemsstaterna. Vidare framförde kommissionsordföranden att unionen är beredd att diskutera alla förslag som kan leda till att avhjälpa krisen på ett effektivt och pragmatiskt sätt och att det inbegriper en öppenhet i fråga om att diskutera hur förslag om lättnader i det immaterialrättsliga skyddet för covid-19-vacciner kan bidra till detta. På kort sikt uppmanade emellertid kommissionsordföranden alla vaccinproducerande länder att tillåta export och undvika åtgärder som innebär hinder i försörjningskedjorna (SPEECH/21/2284).

Samma dag fick utskottet information från Utrikesdepartementet inför utrikesrådets möte den 10 maj 2021. Under informationen framfördes att det efter tillträdet av en ny generaldirektör i WTO och en ändrad inställning från den nya administrationen i USA nu finns förutsättningar för en konstruktiv diskussion inom WTO om att underlätta för fler länder att producera vaccin.

Med anledning av motionsyrkandet om det israeliska vaccinationsprogrammet uppmärksammar utskottet att det nyligen i betänkande 2020/21:UU15 utförligt har behandlat ett flertal frågor som rör Israel och Palestina liksom fredsprocessen i Mellanöstern. Av betänkandet framgår att Sverige och EU regelbundet har uppmanat Israel att leva upp till de skyldigheter som man har som ockupationsmakt.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motionerna 2020/21:2551 (SD) yrkande 5, 2020/21:3368 (M) yrkande 47, 2020/21:3910 (V) yrkandena 1, 20 och 24 samt 2020/21:3925 (C) yrkande 2.

EU:s bilaterala och regionala förbindelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om det östliga partnerskapet och om EU:s förbindelser med Ryssland, Kina och Kuba.

Jämför reservation 20 (M), 21 (SD), 22 (C), 23 (V), 24 (KD) och 25 (L).

Skrivelsen

I skrivelsens del 3 avsnitt 19 redogör regeringen för händelser i EU:s förbindelser med olika länder och regionala organisationer. Bland annat beskrivs arbetet med att formulera nästa steg i det östliga partnerskapet. I fråga om länderna inom detta partnerskap ges utförligare beskrivningar av EU:s svar på händelseutvecklingen i Ukraina och Belarus samt konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan om Nagorno-Karabach.

När det gäller Ryssland framgår att högnivåmöten och förhandlingar om viseringsfrihet och frihandel varit suspenderade även fortsättningsvis och att EU förlängt sanktionerna med anledning av konflikten i östra Ukraina och den illegala annekteringen av Krim samt att nya sanktioner införts med anledning av nervgiftattacken mot oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj.

I fråga om Mellanöstern beskrivs bl.a. aktiviteterna i fredsprocessen mellan Israel och Palestina, arbetet för att upprätthålla avtalet om Irans kärntekniska program och stödet till Libanon efter explosionen i Beirut i augusti 2020.

Den transatlantiska agendan och de ansträngda handelsrelationerna mellan EU och USA uppmärksammas i fråga om Nordamerika, och i fråga om

Latinamerika nämns sanktionerna mot Venezuela och EU:s kritik mot hur det venezuelanska valet i december 2020 genomfördes.

När det gäller de afrikanska länderna nämns bl.a. Etiopien och EU:s svar på konflikten i Tigray samt utvecklingen i Mali och de andra Sahelländerna. På ett övergripande plan uppmärksammas EU:s ambitioner att förnya och bredda partnerskapet med Afrikanska unionen och de fortsatta förhandlingarna om ekonomiska partnerskapsavtal med de s.k. AVS-länderna.

I fråga om Asien domineras redogörelsen av relationerna med Kina som rört frågor som klimat, handel, pandemin och inte minst mänskliga rättigheter med anledning av situationen i Hongkong och Xinjiang. Mänskliga rättigheter har även varit en viktig fråga i förhållande till Nordkorea och Myanmar.

Motionerna

Östliga partnerskapet

I kommittémotion 2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 10 uppmärksammas betydelsen av det östliga partnerskapet som en viktig del i EU:s grannskapspolitik. Motionärerna framhåller vikten av att EU står upp för samarbetet och utvecklar det ytterligare för att stödja partnerländernas närmande till EU och deras demokratiska och ekonomiska utveckling, som ett alternativ till rysk och kinesisk påverkan. I yrkande 11 betonar motionärerna att EU behöver stödja frihets- och demokratiörelserna i de östliga partnerskapsländerna, bl.a. genom att markera när utvecklingen går åt fel håll och utan att tveka kritisera övergrepp och demokratiska övertramp. Som exempel tas valfusket och övergreppen mot civila i Belarus, som motionärerna anser att EU bör bemöta med sanktioner, krav på demokratiska omval och frigivning av politiska fångar samt krav på att de som har gjort sig skyldiga till tortyr ställs till svars.

Behovet av att stärka det östliga partnerskapet framhålls även av Lars Adaktusson m.fl. (KD) som i kommittémotion 2020/21:2776 yrkande 11 betonar att partnerländernas möjlighet att utvecklas till vitala demokratier och marknadsekonomier som är fria att själva göra sina utrikespolitiska vägval är centralt för säkerheten och stabiliteten i hela Europa, inte minst mot bakgrund av utvecklingen i Ryssland. Motionärerna lyfter särskilt fram situationen i Belarus som de anser motiverar riktade sanktioner mot de ansvariga och ett breddat politiskt och ekonomiskt stöd till demokratikämpar och civilsamhället.

I kommittémotion 2020/21:3282 Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 anför att en eventuell medlemskapsansökan av Ukraina ska behandlas enligt en särskild färdplan och kombineras med kraftfulla stödsatser för demokratibyggande och ekonomiska reformer. Motionärerna anser också att EU genom frihandel och andra reformfrämjande insatser ska verka för demokratiutveckling i grannländerna i öst med fullvärdigt medlemskap som mål. EU ska enligt motionärerna också arbeta vidare med närmandet mellan Georgien och EU och självfallet stödja den demokratiska utvecklingen i Belarus. Fredrik

Malm m.fl. (L) framhåller även vikten av att stärka civilsamhället i Belarus i kommittémotion 2020/21:3239 yrkande 8.

I kommittémotion 2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 7 föreslås att Sverige ska verka för att EU driver en hårdare linje mot Belarus och att denna inkluderar sanktioner, kraftigt begränsade politiska kontakter med regimen och en avveckling av allt EU-stöd som inte direkt är riktat till försvarare av demokratin och mänskliga rättigheter. Utvecklingen i Belarus visar enligt motionärerna behovet av att kraftfullt markera mot auktoritära ledare i närområdet som begår brott mot den egna befolkningen. I yrkande 8 efterlyser motionärerna ett starkt stöd för Ukrainas reformprocess och närmande till EU med ett medlemskapsperspektiv, vilket anses vara en viktig prioritering för den gemensamma politiken i det östliga närområdet.

Ryssland

EU:s politik gentemot Ryssland berörs i flera motioner. Hans Wallmark m.fl. (M) anser i kommittémotion 2020/21:3204 yrkande 14 att Sverige mot bakgrund av nervgiftattacken mot den ryske oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj ska göra ytterligare ansträngningar för att stoppa gasledningsprojektet Nord Stream 2 mellan Ryssland och Tyskland. Projektet går emot principerna i energiunionen och ökar EU:s beroende av rysk gas, anser motionärerna, som framhåller att det är ett centralt svenskt intresse att projektet stoppas. Motionärerna anser också i yrkande 17 att Sverige bör agera inom EU för att upprätthålla sanktionerna mot Ryssland. Motionärerna konstaterar att EU:s Rysslandspolitik utgör en viktig grund för svensk säkerhet och att sanktionerna till följd av det ryska agerandet i Ukraina är en viktig markering mot Rysslands brott mot den europeiska ordningen för fred och säkerhet. Varje eftergift mot Kreml bör uteslutas så länge Ryssland inte accepterar Ukrainas suveränitet, anser motionärerna. Med liknande motiveringar som i yrkandena ovan föreslår Ulf Kristersson m.fl. (M) i partimotion 2020/21:3367 yrkande 6 ett tillkännagivande om Sveriges förhållningssätt till Ryssland.

Behovet av sanktioner mot Ryssland framhålls även av Kerstin Lundgren m.fl. (C) som i kommittémotion 2020/21:2942 yrkande 3 betonar att EU ska upprätthålla och utveckla sanktionspolitiken mot Ryssland så länge ockupationen av Krim pågår. Även Lars Adaktusson m.fl. (KD) framhåller i kommittémotion 2020/21:2776 yrkande 10 att det krävs kraftfulla åtgärder från EU i form av fortsatta sanktioner mot Ryssland för att få ett slut på kriget och den allvarliga situationen i Ukraina. Skärpta sanktioner mot Ryssland efterlyses också av Fredrik Malm m.fl. (L) i kommittémotion 2020/21:3239 yrkande 2. I yrkande 4 föreslår motionärerna även att Sverige ska verka inom EU för att stoppa Nord Stream 2 eftersom bygget av gasledningen innebär ökad rysk närvaro i Östersjön och ett ökat europeiskt beroende av rysk gas. Projektet strider därmed både mot svenska säkerhetspolitiska intressen och mot syftena bakom EU:s energiunion, anser de. Motionärerna föreslår

dessutom i yrkande 5 att Sverige bör verka för att EU:s sanktioner ska utvidgas till att omfatta den ryska energisektorn eftersom Ryssland använder energipolitiken som ett maktmedel. I motionens yrkande 6 betonas också vikten av att markera mot Rysslands behandling av civilbefolkningen, framför allt oppositionspolitiker, journalister och hbtq-personer. Snarlika förslag framförs även av Fredrik Malm m.fl. (L) i kommittémotion 2019/20:2827 yrkande 6 och av Jan Björklund m.fl. (L) i partimotion 2018/19:2266 yrkande 2.

Slutligen efterlyser Björn Söder m.fl. (SD) i kommittémotion 2020/21:671 yrkande 1 och kommittémotion 2020/21:3909 yrkande 10 skärpta sanktioner mot Ryssland om inte situationen förbättras avsevärt för utsatta grupper som olikfärdiga, regimkritiker och hbt-personer. Motionärerna anser att mänskliga rättigheter och demokrati ska ha en framträdande ställning i kontakterna med Ryssland och att EU som komplement till de sanktioner som införts bör göra sig oberoende av rysk energi och särskilt motsätta sig gasledningen Nord Stream 2.

Brister i respekten för demokrati och rättsstatens principer i Ryssland uppmärksammas även av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) i partimotion 2019/20:3357 yrkande 1, och i motionens yrkande 7 uppmärksammas det minskade utrymmet för civilsamhället att verka fritt. Motionärerna föreslår att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka dels för att stärka respekten för demokrati och rättsstatens principer i Ryssland, dels för att stärka förenings- och mötesfriheten samt civilsamhällets förutsättningar i Ryssland.

Kina

I partimotion 2020/21:3367 Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 5 anförs att 2020 för många blev ett uppvaknande i frågan om Kinas riktning och roll i världen, liksom om kommunistpartiets allomfattande makt och det tilltagande förtrycket som särskilt drabbar landets minoriteter. Motionärerna anser att ett gemensamt europeiskt förhållningssätt till Kina behövs för att möta utmaningarna från Peking och att Sverige ska inta en aktiv roll för att främja ett samstämmigt förhållningssätt mellan EU och likasinnade länder såsom Australien, Kanada, Storbritannien och USA m.fl. Vidare anser motionärerna att Sverige ska arbeta för att EU ska införa sanktioner på grund av Kinas agerande i Hongkong.

Liknande förslag framförs av Hans Wallmark m.fl. (M) i kommittémotion 2020/21:3204 yrkande 10, och i motionens yrkande 11 framhålls också att Sverige ska vara drivande för en tydlig EU-hållning för att värna Hongkongs självstyrande ställning.

Mot bakgrund av tilltagande kinesiska investeringar i bl.a. olika EU-länder konstaterar Hans Wallmark m.fl. (M) i kommittémotion 2020/21:3205 yrkande 5 att investeringarna visserligen har flera positiva effekter på utveckling och handel men att enskilda medlemsstaters ökade beroende av Kina kan riskera att försvåra ett EU-gemensamt agerande. Motionärerna föreslår därför att Sverige ska vara drivande för att EU solidariskt ska motverka påtryckningar

från Kina mot enskilda medlemsstater som på egen hand kan ha svårt att hantera relationen till Peking.

I kommittémotion 2020/21:3909 yrkande 13 välkomnar Björn Söder m.fl. (SD) EU:s sanktioner mot Kina med anledning av övergreppen mot uigurer i Xinjiangprovinsen. Motionärerna framhåller att EU måste agera kraftfullt och de förordar att sanktionerna skärps så att de står i proportion till de stats-sanktionerade brotten i landet. I yrkande 14 föreslås att EU ska upprätta ett frihandelsavtal med Taiwan. Motionärerna framhåller att ett avtal som underlättar handel och investeringar skulle gynna såväl EU som Taiwan och dessutom bidra till att stärka skyddet för mänskliga rättigheter, inklusive den taiwanesiska demokratin och yttrandefriheten.

Fredrik Malm m.fl. (L) föreslår i kommittémotion 2020/21:3241 yrkande 2 att EU ska införa Magnitskijsanktioner mot de företrädare för det statsbärande kinesiska kommunistpartiet som varit delaktiga i brott mot de mänskliga rättigheterna i Kina, t.ex. mot uigurer, i Tibet och mot demokrati-förespråkare i Hongkong. Motionärerna anser att riktade sanktioner mot enskilda regimföreträdare är ett mer effektivt påtryckningsmedel för att åstadkomma förändring i Kina än bredare sanktioner som riskerar att leda till ett handelskrig.

Förtrycket av uigurer, kristna och andra minoriteter i Kina uppmärksammas även av Lars Adaktusson m.fl. (KD) i kommittémotion 2020/21:2776 yrkande 36, där det föreslås att regeringen ska verka för att EU återkommande ska ta upp dessa frågor i dialogen med Kina.

I kommittémotion 2020/21:3910 yrkande 17 föreslår Håkan Svenneling m.fl. (V) att regeringen ska verka för att EU ska pausa ratificeringen av investeringsavtalet med Kina. Motionärerna anser att Sverige bör vara kritiskt till den typen av avtal, bl.a. med tanke på hur Kina försöker påverka företag som följer ILO:s konventioner och värnar om mänskliga rättigheter.

Kuba

I kommittémotionerna 2020/21:3909 yrkande 15 av Björn Söder m.fl. (SD) och 2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör säga upp det politiska dialog- och samarbetsavtalet mellan EU och Kuba. Avtalet saknar krav på förändring från Kubas sida, anför motionärerna, som anser att det innebär en legitimering av den odemokratiska kubanska kommunistregimen.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden redovisar i sitt yttrande att nämnden ingående diskuterat valet i Belarus och att det funnits stöd för regeringens linje. Nämnden har även gett regeringen sitt stöd inför diskussioner om Ukraina och förgiftningen av den ryska politikern Aleksej Navalnyj. Regeringen har också samrått med EU-nämnden inför diskussioner om EU:s relation till Kina, och nämnden underströk då vikten av att Sverige ska vara en tydlig röst inom EU när det gäller

Kina. Det fanns en majoritet i EU-nämnden för att Sverige skulle verka för sanktioner mot Kina med anledning av den kinesiska regimens agerande i Hongkong.

Utskottets ställningstagande

Östliga partnerskapet

En av EU:s viktigaste utrikespolitiska uppgifter är att främja en demokratisk utveckling och ekonomisk integration i sitt närområde. EU:s grannskapspolitik är det centrala instrumentet för att bistå partnerländerna i Östeuropa och den södra Medelhavsregionen i sin strävan efter stabilitet, säkerhet och välbefinnande. Utskottet betonar att en hållbar utveckling måste bygga på respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer liksom att jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter och politiska deltagande är av avgörande betydelse. Dessa värden måste följaktligen vara grundläggande i grannskapspolitiken, som också bör prioritera det civila samhällets roll och att ge unga inflytande över sin framtid.

Sverige har enligt utskottet som en av de initiativtagande medlemsstaterna ett särskilt ansvar för grannskapspolitikens östliga dimension. Det är av stor vikt att Sverige driver att det östliga partnerskapet hålls högt på EU:s dagordning och att det i linje med mer-för-mer-principen ska finnas ett tydligt medlemskapsperspektiv för de partnerländer som är geografiskt belägna i Europa och som genomför politiska och ekonomiska reformer. Detta gäller inte minst i en tid av ökande hot mot demokrati och mänskliga rättigheter i regionen genom den ryska aggressionen mot Ukraina, förtrycket i Belarus, de utdragna konflikterna och starkare politisk polarisering i flera länder samt den ytterligare påfrestning som pandemin innebär. EU:s engagemang för reformer måste vara långsiktigt och inkludera ett omfattande stöd, bl.a. i form av bistånd, till de partnerländer som tagit ställning för en integration med EU.

Utskottet noterar rådets slutsatser av den 11 maj 2020 om det östliga partnerskapet efter 2020 i vilka rådet bekräftar det östliga partnerskapets strategiska betydelse och åtagandet att skapa ett gemensamt område med demokrati, välbefinnande och stabilitet förankrat i grundläggande värderingar och en uppslutning kring en regelbaserad världsordning baserad på folkrätten som inkluderar territoriell integritet, oberoende och suveränitet (rådets dokument 7510/1/20). I sitt utlåtande 2019/20:UU16 om det östliga partnerskapet efter 2020 ställde sig utskottet bakom ambitionen att utveckla det östliga partnerskapet med ökad resiliens som överordnad policyram. Utskottet framhöll att det behövs ett fördjupat tekniskt och sektoriellt samarbete för att driva det löpande arbetet, men också politisk ambition för att ge fortsatt energi till tidskrävande reformprocesser. Utskottet noterar att regeringen har inlett arbetet med att ta fram en ny strategi för det svenska reformsamarbetet med Östeuropa 2021–2027 och att den nya strategin kan förutses utgå från ett förstärkt konfliktperspektiv i bred bemärkelse samt att möjligheterna att bidra till grön omställning ska undersökas.

När det gäller Ukraina noterar utskottet det gemensamma uttalande som gjordes vid toppmötet mellan EU och Ukraina den 6 oktober 2020 i vilket parterna bekräftade sitt engagemang för Ukrainas politiska och ekonomiska närmande till EU på grundval av associeringsavtalet och det djupa och omfattande frihandelsavtalet. I uttalandet upprepade också EU sitt otvetydiga stöd för Ukrainas oberoende, suveränitet och territoriella integritet samt fasthet i sin icke-erkännandepolitik i förhållande till Rysslands olagliga annektering av Krim och Sevastopol. Utskottet fick information från Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet vid sammanträdet den 22 april 2021 mot bakgrund av den ryska mobiliseringen av trupper längs Ukrainas östra gräns och på Krim. Utskottet understryker att en demobilisering inte bara förutsätter ett tillbakadragande av trupper utan även ett tillbakadragande av all tillförd utrustning.

Under 2020 ökade också de politiska spänningarna i Georgien efter höstens parlamentsval i landet. Utskottet välkomnar de ansträngningar som gjorts från EU:s sida att medla i samtalen mellan de politiska partierna och noterar att de i april 2021 anslöt sig till det åtgärdsprogram som Europeiska rådets ordförande presenterat som en grund för att bryta de politiska låsningarna och befästa ett demokratiskt styre. Utskottet, som tagit del av redogörelsen i regeringens skrivelse för hur EU:s övervakningsmission i Georgien även fortsättningsvis nekas tillträde till utbrytarregionerna Abchazien och Sydossetien, föranleds av detta att upprepa sitt orubbliga stöd för såväl Ukrainas som Georgiens suveränitet och territoriella integritet. Utskottet vidhåller också stödet för de båda ländernas EU-närmande inom ramen för associeringsavtalen och uppfattningen att dessa europeiska länder i princip kan erbjudas ett EU-medlemskapsperspektiv, i linje med mer-för-mer-principen och mot bakgrund av ländernas genomförda reformer.

När det gäller situationen i Belarus konstaterar utskottet att presidentvalet i augusti 2020 varken var fritt eller rättvist och att det följdes av brutala övergrepp mot fredliga demonstranter. Utskottet står fullt ut bakom rådets slutsatser av den 12 oktober 2020 i vilka EU fördömer de belarusiska myndigheternas agerande och ger sitt stöd till det belarusiska folket och dess engagemang för en demokratisk utveckling (rådets dokument 11661/20). Med tanke på motionsyrkandena om Belarus uppmärksammar utskottet att EU i rådsslutsatserna ger sitt stöd för krav på ett nytt fritt och rättvist presidentval och beskriver sin avsikt att öka stödet till det belarusiska folket och civilsamhället samt i största möjliga utsträckning rikta om det bilaterala ekonomiska biståndet till Belarus från centrala myndigheter till icke-statliga, lokala och regionala aktörer för att säkerställa att det gynnar befolkningen i stort. Slutsatserna innehåller också långtgående krav på de belarusiska myndigheterna som ska uppfyllas för att EU ska öka sitt bilaterala engagemang. Samtidigt finns en tydlig beredskap från EU:s sida att ge ekonomiskt och tekniskt stöd till en fredlig övergång till demokrati, i linje med politiken för det östliga partnerskapet. Utskottet noterar att EU i augusti 2020 lanserade ett finansiellt stöd om 53 miljoner euro till Belarus. Närmare hälften

kanaliseras genom programmet EU4Belarus som inleddes i december 2020 och som riktas till civilsamhället och oberoende medier, ungdomar, små- och medelstora företag och förstärkningar av det belarusiska samhället för att stå emot pandemins verkningar (kommissionens pressmeddelande IP/20/2309).

Vidare konstaterar utskottet att EU i tre omgångar efter presidentvalet och under fortsatt förtryck av och våld mot civilbefolkningen infört sanktioner i form av inreseförbud, frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel mot sammanlagt 88 personer och 7 juridiska personer, enheter och organ i Belarus. Sanktionsregimen omfattar även ett förbud mot att sälja vapen och annan utrustning som kan användas för internt förtryck.

Som komplement till detta önskar utskottet dra uppmärksamhet till sin behandling i betänkande 2020/21:UU12 av frågor om de östliga partnerskapsländerna kopplat till verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa.

Utskottet anser att de motionsyrkanden som behandlas under denna rubrik i allt väsentligt överensstämmer med den förda politiken och att det därför inte finns anledning att tillstyrka dem. Utskottet avstyrker följaktligen motionerna 2020/21:2776 (KD) yrkande 11, 2020/21:2942 (C) yrkandena 10 och 11, 2020/21:3204 (M) yrkandena 7 och 8, 2020/21:3239 (L) yrkande 8 och 2020/21:3282 (L) yrkande 14 i denna del.

Ryssland

Utskottet konstaterar att den ryska aggressionen är det mest allvarliga hotet mot den europeiska säkerhetsordningen sedan kalla krigets slut. Det är även fortsättningsvis utskottets uppfattning att EU:s sanktioner mot Ryssland ska behållas så länge skälen till att de infördes består. Rysslands aggressioner mot grannländer kan inte accepteras. Därtill behöver den djupt bekymrande utvecklingen i Ryssland med kränkningar av de mänskliga rättigheterna och ett allt snävare utrymme för oppositionen och det civila samhället mötas med motåtgärder.

Utskottet noterar att relationerna till Ryssland behandlades flera gånger i rådet och Europeiska rådet under 2020 och att diskussionerna resulterade i att EU bekräftade de fem grundprinciper som formulerades 2016 för EU:s förhållningssätt till Ryssland. Det handlar om principfasthet mot Rysslands brott mot folkrätten med krav på Minskavtalens genomförande som ett nyckelvillkor, stöd till länderna i det östliga partnerskapet och till grannskapet i övrigt, förmåga att stå emot ryska påverkansoperationer i fråga om t.ex. energisäkerhet och strategisk kommunikation, möjlighet till selektivt engagemang i frågor av intresse för EU samt stöd för mänskliga rättigheter och det ryska civilsamhället. Utskottet förutsätter att regeringen även fortsättningsvis verkar för ett enigt, balanserat och tålmodigt agerande från EU:s sida i enlighet med de fem principerna och motverkar alla tendenser till uppmjukning av icke-erkännandepolitiken. I sammanhanget uppmärksammar utskottet att regeringen den 19 februari 2021 fick stöd i EU-nämnden för

ståndpunkten att EU bör stärka stödet till ryskt civilsamhälle, demokrati och mänskliga rättigheter genom t.ex. ytterligare flexibel finansiering, givar-samordning, kontakter med civilsamhället, politisk dialog, närvaro vid domstolsförhandlingar och ökat mellanfolkligt utbyte, särskilt med rysk ungdom.

Flera motionsyrkanden tar upp behovet av bibehållna och utökade sanktioner mot Ryssland. Med anledning av dessa konstaterar utskottet att EU sedan 2014 har tre olika sanktionsordningar motiverade av Rysslands agerande i Ukraina. Den första gäller personer som är ansvariga för åtgärder som undergräver eller hotar Ukrainas territoriella integritet, suveränitet och oberoende (beslut 2014/145/Gusp, förordning (EU) 269/2014). Sanktionerna omfattar för närvarande 177 personer och 51 enheter. De består av reserestriktioner, frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel. Det senaste listningsbeslutet fattades i oktober 2020 med hänvisning till bygget av bron och järnvägsspåren över Kertjsundet, som kopplar samman Ryssland och den olagligt annekterade Krimhalvön och som ytterligare isolerar halvön från Ukraina.

Den andra sanktionsordningen infördes med anledning av den olagliga annekteringen av Krim och Sevastopol, som ett led i EU:s icke-erkännandepolitik (beslut 2014/386/Gusp, förordning (EU) 692/2014). Sanktionerna förbjuder import av varor med ursprung i Krim eller Sevastopol till EU såvida inte ursprungsintyg utfärdats av Ukrainas regering. Vidare förbjuds investeringar i fast egendom, export av varor och teknik inom transport-, telekommunikations-, energi- och utvinningssektorerna samt tillhållande av turismrelaterade tjänster.

Den tredje sanktionsordningen infördes med hänsyn till Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina (beslut 2014/512/Gusp, förordning (EU) 833/2014). Det handlar bl.a. om Rysslands ovilja att dra tillbaka väpnade styrkor, att samarbeta i utredningen av det nedskjutna flygplanet MH17 och att stoppa flödet av vapen, utrustning och aktivister över gränsen. Sanktionerna innebär förbud mot handel med investeringstjänster, vapen, tjänster och finansiering som rör militär verksamhet, varor och teknik med dubbla användningsområden samt varor och tjänster kopplade till Rysslands oljeindustri. I mars 2015 kopplades sanktionernas varaktighet till det fullständiga genomförandet av Minskavtalen.

I förhållande till Ryssland har även sanktionsordningen mot cyberattacker som hotar unionen eller dess medlemsstater (beslut (Gusp) 2019/797, förordning (EU) 2019/796) använts för att reagera mot ett försök till cyberattack mot Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW) och en cyberattack mot tyska förbundsdagen. I två omgångar under 2020 listades sex ryska militära underrättelseofficerare och två organ inom den ryska försvarsmakten. Sanktionerna består av reserestriktioner, frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel.

Vidare har EU använt sanktionsordningen mot spridning och användning av kemiska vapen (beslut (Gusp) 2018/1544, förordning (EU) 2018/1542) för att reagera på nervgiftattacker mot Sergej Skripal i Salisbury och mot

Aleksej Navalnyj. Sanktionerna omfattar för närvarande tio ryska medborgare och det statliga forskningsinstitut som ansvarar för förstöringen av lager av kemiska vapen som ärvts av f.d. Sovjetunionen. Sanktionerna består av reserestriktioner, frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel.

Mot bakgrund av att Aleksej Navalnyj frihetsberövades vid hemkomsten från sin konvalescens i Tyskland och de ryska myndigheternas brutala agerande mot demonstrationerna i samband med detta, och med tanke på hur allvarliga och ihållande kränkningarna av de mänskliga rättigheterna är i Ryssland, fattade EU den 2 mars 2021 beslut om att lista fyra personer under den nya sanktionsregimen mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna. Ett andra beslut den 22 mars 2021 förde in ytterligare två personer i sanktionslistan med hänvisning till deras delaktighet i förföljelsen av hbtj-personer i Tjetjenien.

Utskottet kan mot bakgrund av denna översikt konstatera att sanktionspolitiken gentemot Ryssland är omfattande och att den har utvecklats som svar på nya händelser. Den nya sanktionsordningen mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna är ett viktigt komplement till de geografiskt knutna sanktionerna som i fråga om Ryssland inte omfattar denna aspekt. Utskottet noterar att Ryssland den 1 maj 2021 som ett svar på EU:s sanktioner mot kränkningarna av de mänskliga rättigheterna vidtog motåtgärder riktade mot åtta EU-medborgare, däribland en avdelningschef vid Totalförsvarets forskningsinstitut.

Utskottet påminner om att en majoritet av riksdagens partier (avvikande ståndpunkt S, MP), som framgick vid utskottets överläggning med regeringen den 18 februari 2021 och samrådet i EU-nämnden dagen efter, anser att regeringen bör ta upp Nord Stream 2 som ett tänkbart verktyg i rådets diskussioner om EU:s sanktioner mot Ryssland. Utskottet konstaterar att regeringen förde fram detta i rådet den 22 februari 2021 men att det saknas tillräckligt stöd i frågan bland rådets medlemmar.

Utskottet avstyrker med hänvisning till detta motionerna 2018/19:2266 (L) yrkande 2, 2019/20:2827 (L) yrkande 6, 2019/20:3357 (V) yrkandena 1 och 7, 2020/21:671 (SD) yrkande 1, 2020/21:2776 (KD) yrkande 10, 2020/21:2942 (C) yrkande 3, 2020/21:3204 (M) yrkandena 14 och 17, 2020/21:3239 (L) yrkandena 2 och 4–6, 2020/21:3367 (M) yrkande 6 och 2020/21:3909 (SD) yrkande 10.

Kina

Utskottet behandlade arbetet i frågor som rör Kina utförligt i december 2019 (skr. 2019/20:18, bet. 2019/20:UU4, rskr. 2019/20:118). Då uppmärksammade utskottet kommissionens och den höga representantens gemensamma meddelande om en strategisk hållning i EU:s relation till Kina, JOIN(2019) 5. I det gemensamma meddelandet framhålls att balansen mellan

de utmaningar och möjligheter som Kina utgör har förskjutits sedan antagandet av EU:s Kinastrategi 2016 till följd av att Kinas ekonomiska styrka och politiska inflytande vuxit. Detta har lett till en komplex och mångfasetterad relation där Kina samtidigt är en samarbetspartner inom flera områden där det finns en betydande samsyn om målen, en förhandlingspartner med vilken EU behöver finna en balans mellan olika intressen, en ekonomisk konkurrent om teknikledarskapet och en systemrival som främjar andra statsskick. Detta innebär enligt meddelandet att EU behöver ta ett pragmatiskt helhetsgrepp när det gäller förhållandet till Kina för att med principfasthet kunna försvara sina intressen och värderingar. Utskottet konstaterade att flera av de globala utmaningarna bara kan lösas i samverkan med Kina och att det för detta krävs en bred men aldrig undfallande dialog där nödvändigheten av att Kina följer folkrätten i alla delar och respekterar de mänskliga rättigheterna fullt ut understryks. Vidare konstaterade utskottet att en enad och långsiktig strategisk EU-politik är avgörande för att säkerställa svenska intressen.

I behandlingen fördömde utskottet också den oproportionerliga brutalitet och det våld som förekommit i anslutning till demonstrationerna i Hongkong, och utskottet stödde demonstranternas krav på frigivning av gripna demonstranter, oberoende utredning av polisens våldsanvändning och införandet av allmän rösträtt i fria och rättvisa val. Utskottet ser med djupt allvar på att situationen i Hongkong därefter har försämrats betydligt, som beskrivs i kommissionens och den höga representantens årsrapport om Hongkong för 2020, JOIN(2021) 6.

Sammantaget har utvecklingen det senaste året, i synnerhet efter införandet av en nationell säkerhetslag den 30 juni 2020 med oprecisa brottsrubriceringar och obegränsad extraterritoriell verkan, inneburit en markant urholkning av Hongkongs självstyrande ställning och av de grundläggande fri- och rättigheter som skyddas av Hongkongs grundlag (Basic Law) enligt principen om "ett land, två system" och som Kina skulle ha respekterat i åtminstone 50 år efter överlämnandet 1997.

Utskottet noterar att EU den 24 juli 2020 antog ett samordnat åtgärds paket som ett första svar på införandet av den nationella säkerhetslagen och i syfte att uttrycka politiskt stöd för Hongkongs självstyre och solidaritet med Hongkongs befolkning. Åtgärderna omfattar asyl- och viseringspolitiken, begränsningar i exporten av känslig utrustning, övervakning av rättegångar mot demokratiaktivister, stöd till det civila samhället, stipendier och akademiska utbyten, översyn av avtal om utlämning och avstående från att inleda nya förhandlingar med Hongkong (rådets dokument 9872/1/2020). Den 22 februari 2021 enades utrikesrådet om ytterligare åtgärder på kort och lång sikt, bl.a. att öka stödet till det civila samhället och samordningen med likasinnade partners.

Vidare noterar utskottet de uttalanden som den höga representanten gjort på EU:s vägnar i reaktion på bl.a. de uppskjutna valen till Hongkongs lagstiftande råd (den 3 augusti 2020), uteslutningen av ledamöter från det lagstiftande rådet (den 12 november 2020), massarresteringarna av personer

som engagerat sig i primärvalen till det lagstiftande rådet (den 7 januari 2021) och den kinesiska folkkongressens beslut om ändringar i valsystemet i Hongkong (den 11 mars 2021). Utskottet konstaterar att EU framfört sin starka oro över utvecklingen i Hongkong och över situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina vid toppmötet mellan EU och Kina i juni 2020 och de efterföljande ledarmötena i september och december.

Utskottet understryker sitt fortsatta stöd för principen om ett land, två system, vilken bevarar Hongkongs självstyrande ställning med ett fristående politiskt och juridiskt system i enlighet med Hongkongs grundlag. Det är enligt utskottet av grundläggande betydelse att de mänskliga fri- och rättigheter som Hongkongborna tillerkänns enligt denna lag fullt ut respekteras.

Utskottet påminner om att en majoritet i EU-nämnden den 29 maj 2020 lade fast en ståndpunkt om att Sverige bör verka för att EU ska införa sanktioner kopplade till Kinas agerande mot Hongkong. Utskottet, som konstaterar att det inte funnits tillräckligt stöd i rådet för detta, förutsätter att regeringen även i fortsättningen driver frågan om sanktioner, i enlighet med vad som förankrades vid överläggningen med utrikesutskottet den 18 februari 2021.

Som påtalas i flera motioner finns det även andra djupt bekymmersamma aspekter i fråga om de mänskliga fri- och rättigheterna i Kina, vilket också belyses i EU:s årsrapport för 2019 om mänskliga rättigheter och demokrati i världen som offentliggjordes i oktober 2020. Som noterats ovan har EU tagit upp dessa frågor vid tre topp- och ledarmöten mellan EU och Kina under 2020. Sedan 1995 finns också en strukturerad dialog med kinesiska myndigheter specifikt ägnad åt frågor om mänskliga rättigheter. Vidare fattade EU beslut den 22 mars 2021 om listningar under den nya sanktionsordningen mot kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna. I listningsbeslutet inkluderades fyra personer och en organisation med koppling till förtrycket av uigurer och personer från andra muslimska etniska minoriteter i Xinjiang som bl.a. tar sig uttryck i godtyckliga frihetsberövanden, förnedrande behandling, tvångsarbete och systematiska kränkningar av deras religions- eller trosfrihet. Utskottet noterar att EU:s sanktionsbeslut följdes av omedelbara motåtgärder från Kina riktade mot tio personer och fyra enheter i EU, bl.a. chefen för Sveriges nationella kunskapscentrum om Kina.

Utskottet konstaterar att Kinas konstitution garanterar religionsfrihet liksom allmän åsikts-, yttrande- och tryckfrihet men att dessa friheter i praktiken är inskränkta. Som framfördes i det ovannämnda Kinabetänkandet betonar utskottet vikten av att Kina lever upp till sina nationella och internationella åtaganden samt rättsstatens principer och att Kina respekterar religions- och övertygelsefrihet, yttrandefrihet och etniska minoriteters rättigheter, i synnerhet i Xinjiang och Tibet. Utskottet välkomnar de sanktioner som EU infört med anledning av situationen i Xinjiang och anser att Sverige även fortsättningsvis bör agera inom EU för att sätta press på Kina att omedelbart upphöra med övergreppen mot uigurerna, bl.a. genom ytterligare sanktionslistningar. Utskottet stöder alljämt regeringens arbete för en stark och gemensam EU-hållning och att i samarbete med andra likasinnade stater verka

för att uppmärksamma situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina i berörda multilaterala sammanhang. Utskottet noterar att utrikesministern i ett frågesvar nyligen bekräftade denna inriktning (svar på fråga 2020/21:2281).

Med anledning av motionsyrkandet om att EU solidariskt ska motverka kinesiska påtryckningar mot enskilda medlemsstater uppmärksammar utskottet att kommissionen i ett gemensamt uttalande med Europaparlamentet och rådet noterat en oro när det gäller vissa tredjeländers praxis att försöka tvinga unionen eller dess medlemsstater att vidta eller dra tillbaka vissa åtgärder (EUT 2021/C 49/01). I uttalandet åtar sig kommissionen att senast i slutet av 2021 lägga fram ett förslag i syfte att avskräcka från, kompensera för och snabbt kunna anta motåtgärder till följd av sådana tvångsåtgärder från tredjeländer. Utskottet konstaterar således att det pågår ett arbete inom EU i linje med vad som efterfrågas i motionen.

I det Kinabetänkande som referats till tidigare konstaterades att utvecklingen i Kina innebär både möjligheter och utmaningar, och utskottet ställde sig positivt till att regeringen driver på för att EU ska föra ambitiösa förhandlingar om avtal med Kina som underlättar handeln och säkrar svenska företags marknadstillträde och lika konkurrensvillkor. Utskottet noterar att Europeiska rådet den 1–2 oktober 2020 i fråga om Kina bl.a. uttalade att balansen måste återställas i de ekonomiska förbindelserna och att ömsesidighet måste uppnås.

I regeringens skrivelse redogörs för att EU och Kina den 30 december 2020 nådde en principöverenskommelse om ett investeringsavtal som omfattar marknadstillträde, lika villkor och hållbar utveckling. Avtalet berördes i den information om Kina som Utrikesdepartementet gav utskottet vid sammanträdet den 15 april 2021. Ledamöter från utskottet hade dessförinnan också deltagit vid ett informationstillfälle i näringsutskottet den 26 januari 2021.

I ett motionsyrkande framförs att ratificeringen av investeringsavtalet bör pausas. Med anledning av det noterar utskottet att statsrådet Anna Hallberg i ett frågesvar i januari 2021 anförde att regeringen välkomnar principöverenskommelsen mellan EU och Kina om ett investeringsavtal som ligger i linje med regeringens arbete för ett ambitiöst investeringsavtal som innebär förbättrat marknadstillträde och en jämnare spelplan för företag från Sverige och EU samt inbegriper robusta åtaganden på hållbarhetsområdet. Enligt statsrådets bedömning motsvarar EU:s åtaganden i stor utsträckning de åtaganden som EU redan har gjort inom ramen för WTO:s tjänstehandelsavtal Gats, medan Kinas åtaganden däremot har förbättrats avsevärt gentemot EU. Vidare framhöll statsrådet att avtalet aktivt främjar EU:s kärnvärden och målsättningar inom hållbar utveckling genom att Kina för första gången i ett bilateralt avtal med EU gått med på viktiga åtaganden om miljö, klimat och arbetstagares rättigheter, bl.a. genom ett åtagande att göra fortsatta och uthålliga ansträngningar för att ratificera ILO:s två grundläggande konventioner om tvångsarbete. Statsrådet uppmärksammade också att avtalet ger en ram för dialog och uppföljning av de överenskomna reglerna och att det finns en tvistlösningsmekanism som bl.a. ger möjlighet att vidta motåtgärder om

Kina inte lever upp till eller genomför sina åtaganden i avtalet (gemensamt svar på frågorna 2020/21:1283 och 2020/21:1289).

I ytterligare ett frågesvar i april 2021 konstaterade statsrådet att avtalet inte kommer att förändra Kina i grunden och att EU:s ansträngningar att påverka Kina i riktning mot ökad öppenhet, regelbaserade marknadsvillkor, hållbar utveckling och en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna därför måste fortsätta att bedrivas med kraft inom ramen för internationell rätt och bredden av relationerna med Kina (gemensamt svar på frågorna 2020/21:2352, 2020/21:2331 och 2020/21:2329).

Utskottet noterar också att Europaparlamentet i en resolution den 21 januari 2021 (P9_TA(2021)0027) beklagade att EU genom att ingå överenskommelsen om investeringsavtalet utan att vidta några konkreta åtgärder mot de pågående allvarliga människorättskränkningarna i t.ex. Hongkong, Xinjiangprovinsen och Tibet, riskerar att försvaga sin trovärdighet som global människorättsaktör. Parlamentet utfäste sig att granska avtalet omsorgsfullt, bl.a. dess bestämmelser om arbetstagarrättigheter, och påminde om att det kommer att beakta människorättsituationen i Kina, inklusive Hongkong, när parlamentet föreslås godkänna investeringsavtalet.

Mot bakgrund av de tidigare nämnda motsanktioner som Kina utfärdade efter EU:s sanktionslistningar den 22 mars, och som bl.a. omfattar fem Europaparlamentariker och parlamentets underutskott för mänskliga rättigheter, antog Europaparlamentet ytterligare en resolution den 20 maj 2021 (P9_TA(2021)0255). I denna resolution intar Europaparlamentet ståndpunkten att all behandling av investeringsavtalet mellan EU och Kina, liksom alla diskussioner om parlamentets ratificering av avtalet, rätteligen har lagts på is så länge de kinesiska sanktionerna upprätthålls.

Utskottet konstaterar att överenskommelsen om investeringsavtalet efter att det omsatts till rättslig avtalstext ska läggas fram för godkännande av rådet och Europaparlamentet, eftersom avtalet omfattas av EU:s exklusiva befogenhet på handelsområdet. De ståndpunkter som Europaparlamentet intagit genom de ovannämnda resolutionerna är enligt utskottet rimliga. Utskottet kan instämma i Europaparlamentets uppfattning att handels- och investeringsförbindelserna med Kina inte kan behandlas utanför den allmänna kontexten av människorättsfrågor och de bredare politiska förbindelserna. Utskottet ser skäl att ingående granska hur det överenskomna investeringsavtalet förhåller sig till denna allmänna kontext och avser att nära följa den fortsatta processen om investeringsavtalet. Mot bakgrund av det anförda ser inte utskottet i detta läge någon anledning för riksdagen att tillkännage för regeringen att den ska verka för att pausa ratificeringen.

När det avslutningsvis gäller yrkandet om ett tillkännagivande till regeringen om att den bör verka för ett frihandelsavtal mellan EU och Taiwan konstaterar utskottet att riksdagen i början av mars 2021 avlog ett likalydande yrkande på näringsutskottets förslag (bet. 2020/21:NU13). I sin avslagsmotivering hänvisade näringsutskottet till att förslag om ett investeringsavtal med Taiwan tidigare avslagits med hänvisning till att EU i Kinastrategin från

2016 bekräftat att förbindelserna med Taiwan ska fortsätta att utvecklas och att utrikesutskottet i betänkande 2019/20:UU4 uppmanat regeringen att fortsätta utveckla relationerna med Taiwan. Utrikesutskottet ser inte anledning till att ytterligare pröva frågan.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2020/21:2776 (KD) yrkande 36, 2020/21:3204 (M) yrkandena 10 och 11, 2020/21:3205 (M) yrkande 5, 2020/21:3241 (L) yrkande 2, 2020/21:3367 (M) yrkande 5, 2020/21:3909 (SD) yrkandena 13 och 14 samt 2020/21:3910 (V) yrkande 17.

Kuba

I december 2016 undertecknade EU och medlemsstaterna å ena sidan och Kuba å den andra sidan ett avtal om politisk dialog och samarbete. Avtalet godkändes av riksdagen i november 2019 och den svenska ratificeringen anmälades till rådssekretariatet i juni 2020 (prop. 2018/19:156, bet. 2019/20:UU3, rskr. 2019/20:51). En medlemsstat har ännu inte ratificerat avtalet, som i avvaktan på detta tillämpats provisoriskt i stora delar sedan november 2017.

I behandlingen av riksdagens godkännande konstaterade utskottet att avtalet innebär att EU:s relationer med Kuba förs in under en samlad ram och lägger fast de principer och villkor som det framtida samarbetet kommer att grundas på. Avtalet innehåller en årlig dialog om de mänskliga rättigheterna, och parterna bekräftar sitt engagemang för ett starkt och effektivt multilateralt system och en fullständig respekt för och efterlevnad av folkrätten samt syftena med och principerna i FN-stadgan. Respekt för demokrati, de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen anges som grundvalar för relationerna.

Utskottet underströk att det är angeläget att främjande av demokrati och mänskliga rättigheter är vägledande för Sveriges och EU:s relationer med Kuba, och utskottet framhöll att avtalet inte bör ses som en belöning utan att trycket på den kubanska regeringen för att främja demokrati och mänskliga rättigheter måste upprätthållas. Utskottet ansåg det vara viktigt att Sverige med kraft fortsätter att verka för att främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter blir centralt i genomförandet av avtalet, att de instrument som finns inom ramen för avtalet för att främja dess principer och följa upp avtalet används fullt ut samt att civilsamhällets aktiva deltagande i genomförandet av avtalet säkerställs.

Utskottet noterar att utrikesministern i ett frågesvar hösten 2020 uttryckte oro för situationen när det gäller demokrati och de mänskliga rättigheterna i Kuba och förklarade att regeringens metod för att uppnå utrikespolitiska mål är genom tydlig dialog, vilket dialog- och samarbetsavtalet ger ett instrument för. Vidare konstaterade utrikesministern att dialog- och samarbetsavtalet ännu tillämpas provisoriskt och att det mot bakgrund av det är för tidigt att dra några långtgående slutsatser om avtalet eller att överväga en uppsägning av

det, men att regeringen kontinuerligt följer upp avtalets genomförande (gemensamt svar på frågorna 2019/20:2007 och 2019/20:2047).

Utskottet delar den uppfattning som uttrycks i frågesvaret och avstyrker därför motionerna 2020/21:679 (SD) och 2020/21:3909 (SD) yrkande 15.

EU-samarbete på skatteområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om unionens inkomster, s.k. egna medel, och samarbetet på skatteområdet.

Jämför reservation 26 (SD) och 27 (C) samt särskilt yttrande 2 (M).

Skrivelsen

I skrivelsens del 4 avsnitt 22 redogör regeringen för verksamheten inom EU på skatteområdet. Som en övergripande fråga beskrivs kommissionens initiativ om att stegvis gå från beslut enligt ett särskilt lagstiftningsförfarande med enhällighet i rådet till beslut med kvalificerad majoritet enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet, där Europaparlamentet är medbeslutande. I avsnittet beskrivs vidare förhandlingarna om olika förslag på områdena mervärdesskatt, punktskatt, skatteadministrativt samarbete och företagsbeskattning.

I skrivelsens avsnitt 24 redovisar regeringen resultatet av förhandlingarna om EU-budgetens intäkter genom systemet för egna medel, vilket innebär att en ny avgiftskomponent införs baserad på vikten på icke materialåtervunna plastförpackningar i medlemsstaterna. Kommissionen ska de kommande åren lägga fram förslag på nya inkomster baserade på bl.a. en digital avgift, en gränsjusteringsmekanism för koldioxidutsläpp och en avgift på finansiella transaktioner.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 17 konstateras att skatter allt oftare diskuteras som ett sätt att täcka EU:s ökade kostnader till följd av nya uppgifter, inkomstbortfallet efter Storbritanniens utträde och amorteringar på de lån som ska finansiera återhämtningsfonden. Motionärerna vill stoppa en sådan utveckling mot en skattefinansiering av EU eftersom de ser en risk för att kostnads- och skattehöjningar inom EU kan leda till att företag flyttar till länder utanför EU. I motionens yrkande 18 motsätter sig motionärerna förslag om att fatta beslut med kvalificerad majoritet på skatteområdet. Vidare anser motionärerna i yrkande 19 att de överenskommelser som träffas inom OECD:s arbete för att motverka skattebaserosion

och flyttning av vinster (BEPS) inte ska genomföras på EU-nivå utan på nationell nivå.

Kerstin Lundgren m.fl. (C) anser i kommittémotion 2020/21:3925 yrkande 5 att den nationella suveräniteten när det gäller beskattning riskerar att urholkas när EU-budgetens inkomstkällor utvidgas genom nya egna medel. Motionärerna föreslår därför att Sverige ska motsätta sig ytterligare åtgärder på skatteområdet inom EU.

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet påminner i sitt yttrande om att utskottet ansåg att kommissionens ursprungliga förslag till egna medel och det reviderade förslaget stred mot subsidiaritetsprincipen eftersom bl.a. den föreslagna korgen med tre nya egna medel ansågs problematisk och alltför långtgående för att nå målen med förslaget.

Finansutskottet konstaterar att överenskommelsen vid Europeiska rådets möte i juli 2020 innebär att ett av de tre föreslagna nya egna medlen införs, nämligen en intäktskomponent baserad på icke-återvunnet plastavfall. Med anledning av det påminner finansutskottet om regeringens bedömning i EU-nämnden i juli 2020 att denna komponent kommer att ha en positiv effekt på den svenska avgiften. Finansutskottet understryker att utskottet är kritiskt mot införandet av nya egna medel. Liksom regeringen ansåg i EU-nämnden är finansutskottet emot överföring av beskattningsrätt till EU-nivå och regeringen förutsätts återkomma till utskottet när frågan om fler nya egna medel aktualiseras.

Därmed anser finansutskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2020/21:3909 yrkande 17 och 2020/21:3925 yrkande 5.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden beskriver i sitt yttrande de omfattande förhandlingarna om den fleråriga budgetramen för perioden 2021–2027, det s.k. MFF-paketet, som under 2020 behandlades av nämnden inför möten i bl.a. Europeiska rådet, allmänna rådet och rådet för ekonomiska och finansiella frågor.

Inför Europeiska rådet i juli samrådde regeringen med nämnden om det slutliga godkännandet av MFF-paketet. Regeringen fick stöd för sin ståndpunkt. Tre partier avstod från att delta i samrådet om egna medel, två partier avstod från att delta i samrådet om storleken på bidragsdelen av återhämtningsfonden och två partier anmälde avvikande ståndpunkter. Uppgårelsen innefattade också återhämtningsinstrumentet med anledning av coronapandemin.

Utskottets ställningstagande

EU ska enligt artikel 311 i fördraget om EU:s funktionssätt se till att unionen har nödvändiga medel för att nå sina mål och genomföra sin politik. EU:s budget ska finansieras helt av egna medel. Systemet för unionens egna medel anges i ett beslut av rådet, inom vilket nya kategorier av egna medel kan inrättas eller befintliga upphävas. Beslutet träder i kraft först efter att det har godkänts av medlemsstaterna enligt deras respektive konstitutionella bestämmelser. Den främsta inkomstkällan till EU-budgeten utgörs av en avgift beräknad på storleken av medlemsstaternas bni. Denna avgift täcker skillnaden mellan summan av övriga inkomster och budgetens utgiftsnivå.

Som utskottet konstaterat i sitt ställningstagande om EU:s övergripande utveckling godkände riksdagen den 24 mars 2021 det nya beslutet om egna medel. Beslutet trädde i kraft den 1 juni 2021 efter att samtliga medlemsstater avslutat sina nationella godkännandeförfaranden. Beslutet tillämpas retroaktivt från den 1 januari 2021.

Som beskrivs i finansutskottets yttrande lämnade riksdagen motiverade yttranden om kommissionens ursprungliga och ändrade förslag till beslutet om egna medel eftersom riksdagen ansåg att de tre nya egna medel som föreslogs var problematiska och alltför långtgående för att nå målen med förslaget (COM(2018) 325 och COM(2018) 327, utl. 2017/18:FiU51, rskr. 2017/18:445 respektive COM(2020) 445, utl. 2019/20:FiU63, rskr. 2019/20:367). Av finansutskottets yttrande framgår vidare att det antagna beslutet om egna medel innehåller en ny avgiftskomponent som är baserad på icke-återvunnet plastavfall och att regeringen bedömt att denna komponent kommer att ha en positiv effekt på den svenska EU-avgiften.

Utrikesutskottet noterar att det i en bilaga till det interinstitutionella avtalet om budgetdisciplin m.m., som liksom beslutet om egna medel ingår i överenskommelsen om den fleråriga budgetramen för 2021–2027, finns en färdplan för införandet av egna medel (EUT 2020/L 433 I/28). Enligt denna färdplan ska kommissionen i ett första steg lägga fram förslag om en mekanism för koldioxidjustering vid gränserna och om en digital avgift samt ett åtföljande förslag om att införa nya egna medel baserade på detta. Kommissionen ska även föreslå egna medel baserade på EU:s system för utsläppshandel. Därefter ska kommissionen föreslå ytterligare egna medel som skulle kunna omfatta en skatt på finansiella transaktioner och ett finansiellt bidrag kopplat till företagssektorn eller en ny gemensam bolagsskattebas. Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen anger att färdplanen inte innebär något åtagande att införa nya egna medel.

EU ska harmonisera medlemsstaternas lagstiftning om omsättningsskatter, punktskatter och andra indirekta skatter om det är nödvändigt för att säkerställa den inre marknadens funktion. Av samma skäl har EU också möjlighet att harmonisera andra bestämmelser i medlemsstaterna av skattemässig karaktär. Bestämmelserna för detta finns i artikel 113 respektive 115 i fördraget om EU:s funktionssätt. I båda fallen fattar rådet beslut med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

I januari 2019 inledde kommissionen genom meddelandet COM(2019) 8 en diskussion om att genomföra en förenklad fördragsändring för att ändra beslutsreglerna på skatteområdet. Kommissionen förordade en stegvis övergång till beslut med kvalificerad majoritet i rådet och enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet, som ger Europaparlamentet en medbeslutande roll. I april samma år återkom kommissionen till frågan i ett meddelande om beslutsfattandet inom energi- och klimatpolitiken, COM(2019) 177. I detta meddelande framhåller kommissionen den särskilda övergångsklausulen i artikel 192.2 i fördraget om EU:s funktionssätt som ett alternativ till en förenklad fördragsändring för att ändra beslutsregeln i frågor om miljörelaterade skatter.

Skatteutskottet granskade kommissionens första meddelande från januari 2019 i utlåtande 2018/19:SkU24 och noterade i det sammanhanget även det andra meddelandet från april, som ett led i kommissionens plan för en stegvis ändring av beslutsreglerna. I utlåtandet framför skatteutskottet skarp kritik mot kommissionens tankegångar eftersom en ändrad beslutsprocess i skattepolitiken skulle leda till att makt på ett för varje medlemsstat centralt område flyttas från nationell nivå till EU-nivå och därmed innebär en urholkning av Sveriges skattesuveränitet.

I regeringens skrivelse hänvisar regeringen till att den förankrat sin ståndpunkt i frågan om ändrade beslutsregler på skatteområdet vid en överläggning i skatteutskottet den 29 januari 2019. I ståndpunkten ingår att inte stödja en övergång till beslutsfattande med kvalificerad majoritet på skatteområdet, vare sig generellt eller i enskilda fall. Vidare anges att det vid beslut om skattefrågor är viktigt att respektera medlemsstaternas liksom de nationella parlamentens roll, vilket säkerställs genom kravet på enhällighet.

Utrikesutskottet noterar att skatteutskottet även senare bestämt har avvisat tanken på ändrade beslutsregler i skattefrågorna (utl. 2020/21:SkU15) och att även finansutskottet i sitt yttrande motsätter sig en överföring av beskattningsrätt till EU-nivån, vilket finansutskottet även har framfört i tidigare yttranden till utrikesutskottet (yttr. 2018/19:FiU3y och yttr. 2018/19:FiU4y). Utrikesutskottet instämmer i detta och konstaterar att regeringen är av samma uppfattning och att en ändring av beslutsreglerna kräver enighet mellan medlemsstaterna, oavsett om det görs genom en förenklad fördragsändring eller genom den särskilda övergångsklausulen på miljöområdet.

Utrikesutskottet delar även finansutskottets kritiska hållning till införandet av nya egna medel och uppmärksammar att riksdagen ansåg att kommissionens förslag från 2011 om en skatt på finansiella transaktioner stred mot subsidiaritetsprincipen eftersom det av förslaget framgick att kommissionens avsikt var att skapa en ny inkomstkälla till EU:s budget (COM(2011) 594, utl. 2011/12:SkU12, rskr. 2011/12:53).

När det gäller motionsyrkandet om att OECD:s BEPS-rekommendationer ska införas på nationell nivå konstaterar utskottet att detta syftar på ett projekt inom OECD, med stöd av G20-länderna, för att motverka urholkning av skattebaser och flyttning av vinster. Projektet avslutades i oktober 2015 genom

publiceringen av 13 separata rapporter om 15 åtgärdsområden och ett sammanfattande dokument som tillsammans utgör BEPS-paketet.

Rådet antog den 8 december 2015 slutsatser om BEPS i vilka det allmänt anges att EU-direktiv om så är lämpligt bör vara det verktyg som föredras för att genomföra OECD:s BEPS-slutsatser i EU i syfte att sörja för både rätts-säkerhet och proportionalitet i fråga om den harmoniseringsnivå som den inre marknaden behöver (rådets dokument 15150/15). Utskottet noterar att kommissionen därefter har presenterat ett flertal förslag med hänvisning till olika åtgärder i BEPS-slutsatserna och att riksdagen i sin subsidiaritetsprövning av dessa förslag vid ett flertal tillfällen lämnat ett motiverat yttrande till kommissionen om att förslagen strider mot subsidiaritetsprincipen. I de motiverade yttrandena har riksdagen välkomnat åtgärder för att motverka skatteflykt och skatteundandragande liksom för att undvika dubbelbeskattning. Kommissionens förslag har dock i dessa fall ansetts gå utöver BEPS-rekommendationerna (t.ex. COM(2016) 25, utl. 2015/16:SkU27, rskr. 2015/16:182) eller inte varit tillräckligt motiverade i fråga om mervärdet av en EU-reglering (t.ex. COM(2016) 687, utl. 2016/17:SkU19, rskr. 2016/17:112).

Utrikesutskottet konstaterar att EU har en begränsad befogenhet att harmonisera medlemsstaternas regler på skatteområdet om det är nödvändigt för att säkerställa den inre marknadens funktion. Utskottet har i detta betänkandes inledande avsnitt om EU:s övergripande utveckling framhållit sitt entydiga stöd till arbetet med att fördjupa den inre marknaden. Utskottet vill emellertid framhålla att detta inte är ett förbehållslöst stöd. Det kan i undantagsfall vara motiverat att harmonisera skattebestämmelser men befogenhetsfördelningen enligt EU:s fördrag ska respekteras. Detta måste prövas från fall till fall. Som riksdagen konstaterat i motiverade yttranden leder en alltför extensiv tillämpning av de regler som ger unionen lagstiftningskompetens i frågor om direkt beskattning i förlängningen till en urholkning av medlemsstaternas suveränitet när det gäller att ta ut och bibehålla tillräckliga skatteintäkter för att finansiera välfärden (t.ex. COM(2016) 26, utl. 2015/16:SkU28, rskr. 2015/16:183).

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3909 (SD) yrkandena 17–19 och 2020/21:3925 (C) yrkande 5.

EU:s klimatarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om utsläppsmålen i EU:s klimatarbete, om EU:s s.k. taxonomi för hållbara investeringar och om EU:s arbete för att ändra energistadgefördraget.

Jämför reservation 28 (SD), 29 (C) och 30 (V) samt särskilt yttrande 3 (M).

Skrivelsen

I skrivelsens del 10 avsnitt 48 beskriver regeringen utvecklingen i EU:s klimatarbete. Bland annat framhålls kommissionens förslag till en europeisk klimatlag som ska göra klimatneutralitetsmålet till 2050 rättsligt bindande. I december 2020 enades Europeiska rådet om ett skärpt etappmål till 2030 om minskade utsläpp av växthusgaser med minst 55 procent jämfört med 1990 års nivåer. Även målet till 2030 ska omfattas av klimatlagen. Såväl det långsiktiga klimatneutralitetsmålet som 2030-målet anmäldes under året till FN inom ramen för unionens åtagande inom Parisavtalet.

I skrivelsens del 4 avsnitt 21 beskrivs utvecklingen på finansmarknadsområdet, bl.a. antagandet av den s.k. taxonomiförordningen om en EU-gemensam ram för miljömässigt hållbara investeringar (avsnitt 21.2.10). I skrivelsens bilaga 3 redovisar regeringen att Sverige röstade nej till förordningen med anledning av hanteringen av hållbart skogsbruk och det nationella självbestämmandet över skogsfrågor.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3925 yrkande 7 föreslår Kerstin Lundgren m.fl. (C) ett ytterligare skärpt klimatmål till 2030 om minst 60 procent minskade utsläpp. Även om överenskommelsen om minst 55 procent minskade utsläpp till 2030 är välkommen anser motionärerna att ett mer ambitiöst mål är viktigt för att EU ska kunna vara en global föregångare i klimatarbetet. Motionärerna anser också att målet för utsläppsminskning ska gälla varje enskild medlemsstat och inte EU som helhet.

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 40 uppmärksammas konsekvenserna för det svenska skogsbruket om detta inte bedöms som hållbart i arbetet med att ta fram en EU-gemensam taxonomi för miljömässigt hållbara investeringar. Motionärerna ser det som fundamentalt för skogsbruket att Sverige samarbetar med andra skogsrika länder i Nord- och Centraleuropa för att få till stånd ett rimligt och konstruktivt resultat ur såväl ekonomisk som social och ekologisk synvinkel samt för att minska EU:s inflytande över skogspolitiken.

Klimatarbetet uppmärksammas även i kommittémotion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 där det föreslås att Sverige ska verka för att det investerarskydd som finns i energistadgefördraget ska tas bort. Motionärerna påtalar att fördraget skyddar investeringar i fossil energi genom en möjlighet för multinationella bolag att utanför det ordinarie rättsväsendet stämma stater som vill skärpa sin miljö- och energipolitik.

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Finansutskottets yttrande

Av finansutskottets yttrande framgår att utskottet genomfört fyra överläggningar med regeringen i frågan om en EU-gemensam taxonomi och att regeringen vid ett flertal tillfällen lämnat information i frågan. Den senaste överläggningen genomfördes i december 2020 med finansmarknadsminister Per Bolund, och finansutskottet informerades om den fortsatta processen senast i april 2021.

Finansutskottet konstaterar att Sverige röstade nej till antagandet av förordningen om taxonomin med anledning av hanteringen av hållbart skogsbruk och det nationella självbestämmandet över skogsfrågor. Finansutskottet avser att även fortsättningsvis noga följa arbetet med taxonomin och förutsätter att regeringen även framöver återkommer till utskottet i frågan. Mot den bakgrunden anser finansutskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2020/21:3909 yrkande 40.

EU-nämndens yttrande

På klimat- och miljöområdet har EU-nämnden inför Europeiska rådet behandlat frågan om integrering av klimatåtgärder i EU:s långtidsbudget och återhämtningspaket. Vidare har nämnden både inför Europeiska rådet och inom ramen för miljørådet behandlat förslag till en europeisk klimatlag och tilläggsförslag till klimatlagen inklusive frågan om ett skärpt klimatmål till 2030. Sammantaget har det funnits en majoritet för regeringens ståndpunkt men med avvikande ståndpunkter från flera partier.

Vidare har EU-nämnden behandlat uppdaterade nationellt fastställda bidrag och långsiktiga klimatsstrategier till FN:s ramkonvention om klimatförändringar. Regeringen fick, med undantag för en avvikande ståndpunkt i frågan om nationellt fastställda bidrag, stöd för sina positioner.

Av yttrandet framgår även att EU-nämnden har behandlat miljö- och klimatrelaterade aspekter av den gröna given. Efter omfattande diskussioner om formuleringar i fråga om bl.a. kärnkraft och fossil energi, EU:s skogsstrategi, hållbart skogsbruk och strategin från jord till bord fanns det stöd för regeringens hållning först efter flera kompletteringar till ståndpunkten. Flera partier lämnade avvikande ståndpunkter.

EU-nämnden konstaterar i yttrandet att kärnkraftsfrågor har aktualiserats även inom ramen för diskussioner på energiområdet om ekonomisk återhämtning och den gröna given. Nämnden har kunnat ställa sig bakom regeringens ståndpunkt, med en avvikande ståndpunkt från ett parti när det gäller den gröna given. Efter påpekanden från flera ledamöter i EU-nämnden gjorde regeringen vid energiministrarnas möte i december en markering mot den s.k. taxonomin, som klassificerar vad som är miljömässigt hållbara verksamheter för investeringar och finansiella produkter.

Utskottets ställningstagande

Mål för minskade växthusgasutsläpp

Utskottet noterar att Europeiska rådet i december 2020 ställde sig bakom ett bindande EU-mål om att senast 2030 minska växthusgasutsläppen med minst 55 procent jämfört med 1990 års nivåer, som en etapp till målet om ett klimatneutralt EU till 2050. Målet ska enligt Europeiska rådets slutsatser uppnås gemensamt av EU:s medlemsstater på det mest kostnadseffektiva sättet och med beaktande av rättvis- och solidaritetsaspekter, medlemsstaternas olika utgångspunkter och specifika nationella omständigheter, utsläppsminskningspotential och de ansträngningar som har gjorts samt med en bibehållen konkurrenskraft för EU.

Utskottet konstaterar att statsministern i EU-nämnden inför Europeiska rådets möte redogjorde för att Sverige i förhandlingarna förordat ett högre mål för 2030 men att minst 55 procent var det högsta mål det fanns enighet om. Målet ska göras bindande i den europeiska klimatlagen, tillsammans med det långsiktiga målet att nå nettonollutsläpp till 2050 och därefter negativa utsläpp. Europaparlamentet och rådet nådde i april 2021 en överenskommelse i förhandlingarna om klimatlagen (rådets dokument 8440/21).

Medlemsstaternas respektive bidrag till minskningen av växthusgasutsläpp regleras i den s.k. ansvars- eller bördefördelningsförordningen (förordning (EU) 2018/842). Denna förordning reglerar för närvarande medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden 2021–2030 enligt det nu gällande målet om att minska växthusgasutsläppen med minst 40 procent till 2030. Kommissionen har i sitt arbetsprogram för 2021 aviserat ett förslag till ändring av ansvarsfördelningsförordningen under årets andra kvartal.

Utskottet står fast vid uppfattningen att en av EU:s viktigaste uppgifter är att visa globalt ledarskap för klimatet. Utskottet konstaterar att det inte funnits tillräckligt stöd för en högre målsättning för utsläppsminskningarna till 2030 men att minst 55 procent ändå innebär en ambitionshöjning från det gällande målet om 40 procent. Målet gäller EU som kollektiv, och kommissionen ska inom kort ge förslag till respektive medlemsstats bidrag. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion 2020/21:3925 (C) yrkande 7.

Taxonomin för hållbara investeringar

I mars 2018 presenterade kommissionen en handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt, COM(2018) 97. Ett av åtgärdsområdena i handlingsplanen handlade om att styra kapitalflöden i riktning mot en mer hållbar ekonomi och att för detta ändamål lansera ett enhetligt klassificeringssystem för att öka insynen i fråga om vilka typer av verksamheter som kan betraktas som hållbara. Ett förslag till en förordning om en sådan EU-gemensam s.k. taxonomi presenterades sedan i maj 2018. Förordningen (EU) 2020/852 om inrättandet en ram för att underlätta hållbara investeringar antogs den 17 juni 2020 genom att Europaparlamentet godkände rådets ståndpunkt i ärendet.

Som framgår av regeringens skrivelse och som också finansutskottet påpekar i sitt yttrande var beslutet om rådets ståndpunkt om den s.k. taxonomiförordningen i april 2020 det enda rådsbeslut under året som Sverige röstade mot. I ett uttalande till rådets protokoll påminner Sverige om de betänkligheter som framförts i fråga om behandlingen av hållbart skogsbruk och skogspolitiken i förordningen, där den internationellt överenskomna definitionen av hållbart skogsbruk som gäller inom Forest Europe inte inkluderats på ett tydligt och otvetydigt sätt, vilket kan leda till en inkonsekvent användning och tillämpning av hållbart skogsbruk. I uttalandet påminns även om att rådet i slutsatser vid två tillfällen det gångna året enigt har påpekat att fördragen inte nämner något om en gemensam skogspolitik inom EU, att ansvaret för skogarna ligger hos medlemsstaterna och att alla skogsrelaterade beslut och all skogsrelaterad politik i EU måste respektera subsidiaritetsprincipen och medlemsstaternas behörighet på området (rådets dokument 7360/20). Sverige var den enda medlemsstat som röstade mot beslutet.

I taxonomiförordningen anges sex miljömål. Dessa handlar om begränsning av klimatförändringar, anpassning till klimatförändringar, hållbar användning och skydd av vatten och marina resurser, omställning till en cirkulär ekonomi, förebyggande och begränsning av miljöföroreningar samt skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem. Skog och skogsbruk nämns under målen om begränsning av klimatförändringar och om återställande av biologisk mångfald och ekosystem.

Genom taxonomiförordningen delegeras befogenheter till kommissionen att anta delegerade akter. I dessa ska tekniska granskningskriterier fastställas för att avgöra under vilka villkor en ekonomisk verksamhet ska anses bidra väsentligt till uppfyllandet av något av de sex miljömålen och om verksamheten samtidigt kan orsaka betydande skada för något av de andra målen.

Kommissionen ska när den utarbetar de delegerade akterna samla in all nödvändig expertis och samråda med en särskild expertgrupp för medlemsstaterna. En delegerad akt träder i kraft om varken Europaparlamentet eller rådet invänder mot den inom fyra månader, med möjlighet att förlänga fristen med ytterligare två månader. Efter att ha genomfört ett offentligt samråd under hösten 2020 offentliggjorde kommissionen, i avvaktan på ett formellt antagande, ett utkast till den första delegerade akten den 21 april 2021. Den delegerade akten avser målen om begränsning av och anpassning till

klimatförändringar. Av regeringens webbplats framgår att regeringen har arbetat aktivt för att påverka kommissionens utkast till delegerad akt. Det har gjorts både genom att, efter en överläggning med finansutskottet, besvara det offentliga samrådet och genom direkta kontakter med kommissionen och andra medlemsstater. I samrådssvaret påtalade regeringen väsentliga brister i utkastet och regeringen har betonat att taxonomin inte får bli kontraproduktiv och motverka strävan efter att uppnå klimatneutralitet och fasa ut fossila bränslen. Kommissionen har på ett övergripande sätt bemött synpunkterna i de över 46 000 svar som den mottog under samrådet i sitt meddelande om att styra kapital mot den europeiska gröna given, COM(2021) 188.

Utskottet konstaterar att taxonomiförordningen rör viktiga svenska intressen och att regeringen genom att rösta nej till förordningen i rådet gjort en stark markering om detta. Vidare noterar utskottet att finansutskottet har följt förhandlingarna om taxonomiförordningen nära och att regeringen haft anledning att samråda med EU-nämnden i frågan ett flertal gånger. Finansutskottet följer även den fortsatta processen för antagandet av kompletterande delegerade akter och har förutsatt att regeringen återkommer till utskottet i detta arbete. Dessutom kan ett rådsbeslut om att antingen invända mot en delegerad akt eller om att innan tidsfristen för invändningar löpt ut meddela kommissionen att rådet inte har för avsikt att invända mot den, förutses komma att bli föremål för samråd med EU-nämnden. Utrikesutskottet avstyrker mot bakgrund av detta motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 40.

Energistadgefördraget

När det gäller motionsyrkandet om investerarskyddet i energistadgefördraget noterar utskottet att EU ingick detta fördrag 1997 och att det trädde i kraft året därpå (beslut 98/181). Fördraget syftar allmänt till att främja energitrygghet genom mer öppna och konkurrenskraftiga energimarknader. Fördraget har för närvarande 53 parter.

Vidare noterar utskottet rådets slutsatser om klimat- och energidiplomati av den 25 januari 2021 (rådets dokument 5263/21). I slutsatserna anges att målet för EU:s energidiplomati ska vara att motverka alla ytterligare investeringar i fossilbränslebaserade energiinfrastrukturprojekt i tredjeländer, såvida de inte är fullt förenliga med en ambitiös och klart och tydligt definierad väg till klimatneutralitet i linje med Parisavtalets långsiktiga mål och de bästa tillgängliga vetenskapliga rönen. I slutsatserna framhålls också att EU:s energidiplomati ska stödja reform- och moderniseringsprocesser i internationella energigorganisationer, och särskilt betonas det akuta behovet av framsteg i förhandlingarna om en modernisering av energistadgefördraget.

Rådet antog i juli 2019 ett mandat för kommissionen att inleda förhandlingar om en modernisering av energistadgefördraget (rådets dokument 10745/19). I mandatet anges bl.a. att ett moderniserat fördrag bör klargöra att EU kan kräva att marknadsaktörer från andra länder på den inre marknaden ska följa EU:s och medlemsstaternas regler, även på miljöområdet. I fråga om

investerarsskyddet anges särskilt att fördragets parter ska ha rätt att vidta åtgärder för att uppnå legitima mål i fråga om bl.a. miljöskydd, en s.k. rätt att reglera. Förhandlingar om att modernisera fördraget inleddes i juli 2020. Inför detta lade kommissionen fram förslag till förändringar av bl.a. bestämmelserna om investeringar och tvistlösning. Inför den fjärde förhandlingsrundan i mars 2021 presenterade kommissionen ytterligare förslag om att fasa ut investerarskyddet för energiproduktion från fossila bränslen.

Utskottet noterar att statsrådet Anders Ygeman i ett interpellationssvar den 6 april 2021 försäkrade att regeringen står bakom EU:s samtliga textförslag och fortsätter att verka för att energistadgefördraget revideras på ett sådant sätt att det inte finns något tolkningsutrymme i fråga om staters rätt att reglera för att uppnå Parisavtalet och andra miljömål (prot. 2020/21:102, ip. 2020/21:578).

Mot bakgrund av de pågående förhandlingarna om en modernisering av energistadgefördraget och EU:s inriktning i dessa förhandlingar avstyrker utskottet motion 2020/21:3910 (V) yrkande 7.

Migration och gränskontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om inriktningen i asyl- och migrationspolitiken och om den europeiska gräns- och kustbevakningens verksamhet.

Jämför reservation 31 (SD) och 32 (V).

Skrivelsen

I skrivelsens del 5 avsnitt 30 beskriver regeringen det fortsatta arbetet med att reformera det gemensamma europeiska asylsystemet. I september presenterade kommissionen en ny migrations- och asylpakt som bygger vidare på de reformförslag som lades fram 2016 och som utgår från en helhetssyn på migration, asyl, integration, gränshantering, återvändande, lagliga vägar och samarbete med tredjeländer. En del av paktens utgör av en strategi för sök- och räddningsinsatser inom vilken Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex) förutses få stärkt tillgång till sjö- och flygkapacitet för att kunna ge ett utökat operationellt stöd till medlemsstaterna genom bl.a. fartyg för sjöräddningsinsatser.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 22 framförs att reformeringen av det gemensamma europeiska asylsystemet bör inriktas på en frivillig samordning mellan suveräna stater som säkerställer att inget land tvingas ta emot fler migranter än vad det vill eller förmår att

integrera. Motionärerna anser därför att regeringen bör arbeta för att medlemsstaterna ska få ökade möjligheter att själva bestämma sin migrationspolitik och att skärpa sina krav och kontroller.

I kommittémotion 2020/21:3910 yrkande 30 uppmärksammar Håkan Svenneling m.fl. (V) att EU:s gräns- och kustbevakningsbyrå Frontex har anklagats för att i strid med internationell rätt ha hindrat flyktingar från att nå EU över Medelhavet och för att ha undanhållit uppgifter om eventuell våldsanvändning i sin årsrapport. Eftersom Frontex internutredningar inte har visat att några överträdelser skett anser motionärerna att Sverige bör verka för att EU ska tillsätta en oberoende utredning av om Frontex har brutit mot internationell rätt.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden anger i sitt yttrande att den under hösten vid ett flertal tillfällen behandlade kommissionens förslag till en asyl- och migrationspakt. Det fanns stöd för regeringens linje, men flera partier lämnade avvikande ståndpunkter om olika delar i kommissionens förslag.

Utskottets ställningstagande

Efter de stora flykting- och migrationsströmmarna 2015 har det varit en prioriterad fråga för kommissionen att reformera det gemensamma europeiska asylsystemet. Under 2016 presenterade kommissionen ett paket med förslag till ändringar av sju rättsakter för att uppnå ett rättvisare system som ger säkra och ordnade vägar till EU för tredjelandsmedborgare i behov av internationellt skydd. Som framgår av regeringens skrivelse har positionerna i förhandlingarna emellertid varit låsta i fråga om hur de som söker asyl i EU ska fördelas rättvist mellan medlemsstaterna. För att öppna upp förhandlingarna presenterade kommissionen i september 2020 ett meddelande om en ny migrations- och asylpakt i syfte att säkerställa att ingen medlemsstat ska ta ett oproportionerligt stort ansvar och att alla medlemsstater fortlöpande ska bidra till solidariteten dem emellan. Samtidigt presenterade kommissionen förslag till nya och ändrade rättsakter för att bl.a. förbättra och skynda på förfarandena i hela asyl- och migrationssystemet, uppnå balans mellan en rättvis ansvarsfördelning och solidaritet samt hantera krissituationer och force majeure på asyl- och migrationsområdet. Kommissionen uppmanade också Europaparlamentet och rådet att fortsätta förhandlingarna om tidigare presenterade förslag.

Av regeringens skrivelse framgår vidare att regeringen har välkomnat kommissionens förslag till en ny migrations- och asylpakt och att regeringen ser positivt på att paktens har en heltäckande ansats som inkluderar alla aspekter av migration och asyl samt att den betonar att asylsystemet ska bygga på solidaritet mellan medlemsstaterna. Utrikesutskottet noterar att regeringen vid överläggningar med socialförsäkringsutskottet den 5 november och den 8 december 2020 fick stöd för sin ståndpunkt i paktens olika delar men att

Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet avgav avvikande ståndpunkter.

Utrikesutskottet noterar vidare att riksdagen nyligen har avslagit motioner om EU:s asyl- och migrationspolitik (bet. 2020/21:SfU20). I sin avslagsmotivering välkomnar socialförsäkringsutskottet att kommissionen har presenterat migrations- och asylpakten med ambitionen att lösa de blockeringar som tidigare funnits i förhandlingarna om vissa förslag om ett gemensamt europeiskt asylsystem. Socialförsäkringsutskottet anser det vara av stor vikt att Sverige inom EU fortsätter att verka för att EU får en gemensam asyllagstiftning och att det gemensamma asylsystemet måste leda till en jämnare fördelning av asylsökande inom EU. Med hänsyn till det omfattande arbete som pågår inom EU med att reformera det gemensamma europeiska asylsystemet och regeringens pågående arbete anser socialförsäkringsutskottet att det saknas skäl för riksdagen att göra tillkännagivanden om inriktningen i arbetet.

Utrikesutskottet delar socialförsäkringsutskottets bedömning och anser att den kan ligga till grund även för behandlingen av det motionsyrkande om det gemensamma europeiska asylsystemet som väckts med anledning av regeringens skrivelse om verksamheten i EU. Utrikesutskottet avstyrker följaktligen motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 22.

När det gäller motionsyrkandet om en oberoende utredning av anklagelserna mot Europeiska gräns- och kustbevakningens (Frontex) verksamhet på Medelhavet påminner utskottet om att utskottet i behandlingen av förra årets skrivelse om verksamheten i EU noterade att Frontex mandat har stärkts i flera omgångar sedan migrationskrisen 2015 och att en ny förordning om Frontex trädde i kraft i december 2019 (förordning (EU) 2019/1896). Den nya förordningen ger Frontex ett ytterligare utökat mandat och en stärkt kapacitet genom etableringen av en stående gränskontrollstyrka om 10 000 personer.

Utskottet konstaterar att Frontex enligt den nya förordningen ska garantera skyddet av de grundläggande rättigheterna. Frontex ska utföra sina uppgifter i enlighet med relevant unionsrätt, särskilt EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, och relevant internationell rätt, däribland FN:s flyktingkonvention, samt skyldigheter om rätten till internationellt skydd, särskilt principen om non-refoulement.

Respekt för principen om non-refoulement framhålls också särskilt i den förordning som reglerar övervakningen av de yttre sjögränserna (förordning (EU) 656/2014). Där framhålls att ingen person i strid med denna princip får landsättas i, tvingas in i, föras till eller på annat sätt överlämnas till myndigheterna i ett land där han eller hon t.ex. löper stor risk att utsättas för dödsstraff, tortyr, förföljelse eller andra former av omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I förordningen anges vidare för sök- och räddningssituationer att medlemsstaterna ska iaktta sin skyldighet att bistå varje fartyg eller person i sjönöd och göra detta i enlighet med internationell rätt och med respekt för grundläggande rättigheter, oavsett en persons nationalitet eller status eller de omständigheter under vilka personen påträffas.

Utskottet konstaterar att Europaparlamentet den 28 april 2021 sköt upp sitt beslut om att bevilja Frontex verkställande direktör ansvarsfrihet för genomförandet av Frontex budget 2019 (P9_TA(2021)0191). I en åtföljande resolution anger parlamentet att en förutsättning för att bevilja ansvarsfrihet är att Frontex genomför de rekommendationer som lämnats av Frontextstyrelsens arbetsgrupp för grundläggande rättigheter och rättsliga operativa aspekter i Egeiska havet. Arbetsgruppen inrättades för att utreda anklagelser om byråns delaktighet i avvísningar av migranter (s.k. pushbacks). Europaparlamentet framhåller också att dess egen arbetsgrupp för granskning av Frontex måste involveras i arbetet för att fullständigt klargöra de incidenter som identifierats. Vidare efterfrågar Europaparlamentet en tidsplan från Frontex med konkreta åtgärder för att ta itu med identifierade problem liksom information om resultaten och åtgärder till följd av de undersökningar som inlett av Europeiska ombudsmannen om Frontex hantering av påstådda kränkningar av de grundläggande rättigheterna, i synnerhet funktionen i byråns klagomålsmekanism, och av EU:s bedrägeribekämpningsbyrå Olaf om anklagelser om trakasserier, misskötsamhet och avvísningar av flyktingar. Europaparlamentet uppmanar också Frontex att ge parlamentet regelbunden information om pågående insatser, inbegripet allvarliga incidenter och andra rapporter om våld och bristande respekt för de grundläggande rättigheterna vid de yttre gränserna.

Utskottet uppskattar att Europaparlamentet tar sin uppgift att bevilja ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten för unionens organ på stort allvar. Utskottet konstaterar att Europaparlamentet har inrättat en särskild arbetsgrupp för granskning av Frontex samt att såväl Europeiska ombudsmannen som Olaf inlett undersökningar mot bakgrund av de anklagelser som riktats mot Frontex. Med hänvisning till det anser utskottet att det saknas anledning att rikta ett tillkännagivande om en oberoende undersökning till regeringen. Utskottet avstyrker därför motion 2020/21:3910 (V) yrkande 30.

Arbetsmarknad och passagerarrättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och om passagerarrättigheter.

Jämför reservation 33 (SD) och 34 (C).

Skrivelsen

I skrivelsens del 2 avsnitt 9 beskriver regeringen det inledande arbetet inom EU med att ta fram en handlingsplan för att genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I skrivelsens del 6 avsnitt 32 behandlas frågor om arbetsliv och arbetsmarknad, bl.a. det förslag till direktiv om tillräckliga minimilöner som kommissionen lade fram i oktober 2020.

I skrivelsens del 8 avsnitt 40 redogör regeringen för transportfrågornas behandling, bl.a. att Europaparlamentet och rådet nådde en överenskommelse i förhandlingarna om ändringar i EU:s tågpassagerarförordning om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (avsnitt 40.2.2).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6 beklagas att arbetet med den europeiska pelaren för sociala rättigheter har fortsatt och att vissa förslag inom detta arbete hotar systemet med partsförhandlingar på den svenska arbetsmarknaden. I motionen nämns direktivförslagen om tillräckliga minimilöner och om insyn i lönesättningen för att främja principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete. Motionärerna framhåller att beslut som gäller arbetsmarknaden och sociala skyddsnät fattas bäst av varje medlemsstat och de anser därför att regeringen bör motverka all EU-lagstiftning som hotar den svenska arbetsmarknadsmodellen.

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 31 noteras att resultatet i förhandlingarna om den nya tågpassagerarförordningen innebär att villkoren blir olika för tåg- och flygpassagerare när det gäller återbetalning vid inställda resor. Motionärerna anser att alla resenärer oavsett kollektivt färdstätt bör ha samma rättigheter.

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Civilutskottets yttrande

Civilutskottets yttrande genom ett protokollsutdrag (2020/21:25 § 7) är begränsat till en rekommendation om att avstyrka motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 31 med hänvisning till vad civilutskottet uttalat om tågpassagerares rättigheter i behandlingen av ett snarlikt motionsyrkande i betänkande 2020/21:CU12 (förslagspunkt 19).

Av betänkandet (s. 81 f.) framgår att kommissionens förslag från 2017 i huvudsak syftar till att hantera vissa problem som uppmärksammats i tillämpningen av tågpassagerarförordningen. Förslaget innebär bl.a. att järnvägsföretagen ska befrias från ersättningsansvar när en försening har orsakats av svåra väderförhållanden och naturolyckor som inte kunde ha förutsetts eller förhindrats även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits.

Civilutskottet överlade med regeringen om förordningsförslaget den 9 april 2019. Regeringen har därefter informerat civilutskottet om förhandlingsläget ett flertal gånger under 2019 och 2020.

Civilutskottet konstaterar att förslaget till omarbetning av tågpassagerarförordningen för närvarande förhandlas inom EU och att rådet antog sin ståndpunkt vid första behandlingen i januari 2021. Enligt civilutskottet finns inte

skäl till något tillkännagivande till regeringen med anledning av det motionsyrkande som behandlas i betänkandet, och det bör därför avslås.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden anger i sitt yttrande att den gett stöd för regeringens inriktning i de diskussioner om förslaget till direktiv om tillräckliga minimilöner i EU som påbörjades under slutet av året. Av yttrandet framgår att det har funnits en bred samsyn i nämnden i frågan om kompetensfördelning mellan EU och medlemsstaterna i lönefrågor och att den svenska arbetsmarknadsmodellen ska värnas.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknad

I propositionen om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen anförde regeringen att frågan om att värna den svenska arbetsrättsliga modellen i samband med en EU-integration har tillmätts stor betydelse. I en skriftväxling mellan Sverige och kommissionen, som protokollfördes av regeringskonferensen om utvidgningen, tillförsäkrades att det sociala protokollet, som vid tiden reglerade EU:s verksamhet på området, inte på något sätt kräver ändrad praxis i Sverige när det gäller arbetsmarknadsfrågor. Med hänvisning till detta gjorde Sverige en förklaring och ett uttalande till anslutningsfördragets slutakt om att Sverige fått försäkringar om rådande svensk praxis när det gäller arbetsmarknadsfrågor och då särskilt systemet med att fastställa arbetsvillkor i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter (prop. 1994/95:19, bet. 1994/95:UU5, rskr. 1994/95:63).

Utskottet konstaterar att frågan om utrymmet för den svenska arbetsmarknadsmodellen aktualiserats vid flera tillfällen även efter Sveriges anslutning till EU och att den alltjämt intar en framträdande plats i den politiska debatten om EU-frågor. Denna debatt utgår nu till stor del från den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som Europaparlamentet, rådet och kommissionen proklamerade gemensamt vid det sociala toppmötet i Göteborg i november 2017 (EUT 2017/C 428/09), och inte minst ett par direktivförslag som kommissionen presenterat efter proklameringen av den sociala pelaren.

I den motion som utskottet nu behandlar nämns två av dessa förslag. Det är dels förslaget till direktiv om tillräckliga minimilöner, som presenterades i oktober 2020, dels förslaget till direktiv om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete tack vare insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer, som presenterades i mars 2021.

Utskottet noterar att riksdagen när det gäller det första förslaget avgav ett motiverat yttrande till kommissionen om att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen (COM(2020) 682, utl. 2020/21:AU6, rskr. 2020/21:138). I det motiverade yttrandet framhålls att fördraget är tydligt med att det är medlemsstaterna själva som reglerar frågor inom området löneförhållanden och att EU saknar befogenhet att lagstifta på detta område, vilket omfattar frågor om

minimilöner. Vidare uttrycker riksdagen en oro för att en sådan extensiv tolkning av EU:s befogenheter som kommissionen gör i förslaget kan leda till att kommissionen även fortsättningsvis kommer att föreslå gemensamma åtgärder på det arbetsrättsliga området. Riksdagen understryker därför det centrala i att medlemsstaternas befogenheter på området värnas i EU-arbetet, vilket har varit en grundbult i det svenska förhållningssättet till EU ända sedan Sverige gick med i unionen. Utgångspunkten, framhåller riksdagen i det motiverade yttrandet, måste således även i fortsättningen vara att frågor inom det arbetsrättsliga området som saknar en tydlig gränsöverskridande dimension i första hand bör hanteras på nationell nivå.

När det gäller det andra förslaget om insyn i lönesättningen noterar utskottet att riksdagen ansett att detta direktivförslag inte strider mot subsidiaritetsprincipen (COM(2021) 93, utl. 2020/21:AU15). I motiveringen till sitt förslag till riksdagens beslut anför arbetsmarknadsutskottet att det finns indikationer på att det arbete som medlemsstaterna gör på nationell nivå inte är tillräckligt för att motverka skillnaderna mellan kvinnors och mäns löner och att kompletterande åtgärder på EU-nivå då kan behövas. Eftersom en tidigare rekommendation till medlemsstaterna att på frivillig väg förmå arbetsgivare att öka insynen i lönesättningen inte har fått tillräcklig effekt, anser arbetsmarknadsutskottet att det finns ett mervärde av ytterligare åtgärder på EU-nivå. Arbetsmarknadsutskottet understryker emellertid vikten av att direktivet får en utformning som inte inverkar på medlemsstaternas olika arbetsmarknads- och lönebildningsmodeller och att direktivet därför bör få en flexiblere utformning, vilket arbetsmarknadsutskottet gett uttryck för vid överläggningar med regeringen.

Utrikesutskottet noterar som komplement till detta att riksdagen den 14 april 2021 avslag motioner med ett liknande innehåll som den utskottet nu behandlar (bet. 2020/21:AU8). I sin avslagsmotivering bekräftar arbetsmarknadsutskottet att det står fast vid uppfattningen att medlemsstaternas kompetens på det social- och arbetsmarknadspolitiska området ska respekteras. Vidare anser arbetsmarknadsutskottet att det varit tydligt att regeringen bedrivit ett mycket aktivt påverkansarbete när det gäller t.ex. direktivförslaget om minimilöner just för att värna det nationella självbestämmandet på området. Även när det gäller pelaren för sociala rättigheter anser arbetsmarknadsutskottet att regeringen noga har bevakat kompetensfördelningen mellan EU och medlemsstaterna. Som exempel på detta hänvisar arbetsmarknadsutskottet till den ståndpunkt som regeringen den 24 november 2020 förankrade i en överläggning med utskottet (avvikande ståndpunkter M, SD, KD) om en handlingsplan som kommissionen aviserat för genomförandet av pelaren för sociala rättigheter. I ståndpunkten anges att respekt för bl.a. fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna och för nationella arbetsmarknadssystem liksom för principerna om subsidiaritet och proportionalitet är en central utgångspunkt för regeringen. Arbetsmarknadsutskottet utgår

avslutningsvis från att regeringen kommer att fortsätta att värna medlemsstaternas kompetens på det social- och arbetsmarknadspolitiska området inom ramen för EU-samarbetet.

Utrikesutskottet anser att det redovisade resonemanget även kan motivera avslag på den nu aktuella motionen. Därtill noterar utskottet att regeringen tillsammans med tio andra medlemsstater gett uttryck för en liknande inriktning som den ovan redovisade i ett informellt underlag inför det sociala toppmötet i Porto den 7–8 maj 2021, och att Europeiska rådets medlemmar i Portoförklaringen, som antogs vid toppmötet, anger att de är fast beslutna att fortsätta att fördjupa genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter på EU-nivå och på nationell nivå, med vederbörlig hänsyn till respektive befogenheter och till subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2020/21:3925 (C) yrkande 6.

Passagerarrättigheter

Den motion som behandlas under denna rubrik handlar om att resenärer bör ha samma rättigheter oavsett kollektivt färdstätt. Bakgrunden är att förhandlingarna om ändringar av EU:s tågpassagerarförordning resulterat i skilda rättigheter jämfört med de som gäller för flygpassagerare.

EU har separata regler om passagerares rättigheter vid flygresor (förordning (EG) nr 261/2004), tågresor (förordning (EG) 1371/2007), bussresor (förordning (EU) 181/2011) och båtresor (förordning (EU) 1177/2010). Till reglerna för flygresor och båtresor finns särskilda kompletterande bestämmelser om transportföretagens skadeståndsansvar vid olyckor.

Av regeringens skrivelse framgår att förhandlingarna om en omarbetad tågpassagerarförordning avslutades under 2020. Det framgår också att förhandlingarna om kommissionens förslag från 2013 om ändringar i flygpassagerarförordningen återupptogs i början av året, även om de kort därefter pausades på nytt på grund av covid-19-pandemin.

I sitt yttrande genom ett protokollsutdrag hänvisar civilutskottet till sin behandling i betänkande 2020/21:CU12 av ett snarlikt yrkande som det som utrikesutskottet behandlar i detta betänkande. Utrikesutskottet konstaterar att kammaren den 28 april 2021 på civilutskottets förslag avlog motionsyrkandet och att Europaparlamentet den 29 april 2021 slutligt antog den omarbetade tågpassagerarförordningen (förordning (EU) 2021/782).

Utrikesutskottet avstyrker med hänvisning till detta motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 31.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden i bilaga 2 som har beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i ett antal motioner som är föremål för förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 (bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335) och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018.

Utskottet har vid en genomgång och beredning noterat att de motioner som finns i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott dessa motioner.

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2020/21:115 Årsboken om EU – Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 till handlingarna.

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden*Finansutskottets yttrande*

Finansutskottet välkomnar regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen 2020, som utskottet anser är ett viktigt instrument för att följa verksamheten inom EU och hur regeringen har agerat i det europeiska samarbetet.

I yttrandet ges vidare en utförlig beskrivning av de frågor som faller inom finansutskottet beredningsområde och som väl belyser den vikt som fästs inom EU vid frågor om fördjupning av den ekonomiska och monetära unionen, ekonomiskpolitisk samordning, finansiell stabilitet och fri rörlighet för kapital och finansiella tjänster på den inre marknaden.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet anser att regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen är ett viktigt underlag för att riksdagen ska kunna följa utvecklingen

inom EU, och att regeringen har lämnat en god redogörelse för de ärenden som berör socialutskottets beredningsområde. Socialutskottet ser positivt på att regeringen redogör för EU:s ärenden om covid-19-pandemin inom arbetet med hälsofrågor i ett särskilt avsnitt (skrivelsens avsnitt 34.7).

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden uttrycker liksom tidigare år sin uppskattning över regeringens skrivelse, som nämnden anser ger en bra översikt över verksamheten i EU under 2020. I yttrandet beskrivs en rad frågor som har varit av särskilt intresse i EU-nämndens verksamhet det gångna året och som återspeglar att nämndens verksamhetsfält täcker regeringens inriktning och ståndpunkt i alla de frågor som rådet och Europeiska rådet hanterar.

Utrikesutskottets ställningstagande

Utskottet delar de yttrande utskottens och EU-nämndens uppskattning av regeringens skrivelse. Som utskottet tidigare framfört i betänkande 2015/16:UU10 utgör skrivelsen ett värdefullt instrument för att riksdagen ska kunna följa utvecklingen inom EU och hur regeringen har agerat i det europeiska samarbetet. Skrivelsen fyller en viktig funktion i riksdagens kontrollmakt, som komplement till den löpande informationen till riksdagen genom regeringens skriftliga återrappporter från rådsmöten och informella ministermöten liksom statsministerns information i riksdagens kammare efter EU-toppmöten. Skrivelsen har enligt utskottet också ett stort värde för den offentliga debatten och för möjligheterna att i efterhand följa hur olika frågor har behandlats inom EU. Utskottet uppmärksammar att det nu finns en över 25 år lång serie av redogörelser för verksamheten i EU som sammantagna bildar en översiktlig dokumentation av Sveriges EU-medlemskap.

Utskottet utgår från att regeringen även i fortsättningen strävar efter att upprätthålla balansen mellan fullödighet och tillgänglighet vid utformningen av skrivelsen så att den lever upp till de olika ändamål som utskottet pekat på ovan.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

1. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (M)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Helena Antoni (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3367 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkande 4 i denna del och avslår motionerna

2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 14,

2020/21:250 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 i denna del,

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 31 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Sveriges förmåga att värna svenska intressen och värderingar i en föränderlig värld är avgörande för vårt lands välstånd och säkerhet. I en tid av nya mångfasetterade och komplexa utmaningar blir det än viktigare att det svenska engagemang för utveckling, samarbete och säkerhet, såväl i vårt närområde som globalt, präglas av en sammanhållen linje där handels-, utrikes-, säkerhets-, bistånds- och försvarsvarspolitiken hänger samman. Den pandemi som under året har drabbat de flesta samhällen i världen tydliggör hur Sverige påverkas av utvecklingen i vår omvärld. Betydelsen av beredskap här hemma såväl som förmågan till samarbete med andra länder blir särskilt påtaglig.

Som en del av den fria världen blir Sverige och Sveriges förmåga att driva ett aktivt engagemang i EU-samarbetet av särskild vikt. Samarbetet mellan EU:s medlemsstater har ställts inför hårda prövningar under coronakrisen, som har inneburit stängda gränser och sociala och ekonomiska utmaningar. Samtidigt har EU:s förmåga att säkerställa den inre marknadens funktionssätt och att upprätthålla fria varuflöden under krisen varit avgörande för svensk handel med omvärlden.

Handeln med omvärlden utgör grunden för Sveriges välstånd. Svensk utrikespolitik ska således alltid värna marknadsekonomi, äganderätten och det regelbaserade handelssystemet. En aktiv frihandelsagenda, som samtidigt värnar svenska säkerhetsintressen, utgör en viktig grund för vårt lands engagemang i EU. Den inre marknaden är en ovärderlig tillgång i en alltmer oförutsägbar värld.

Vi vill vidare understryka att rättsstatsprincipen är en central del av EU-samarbetets värden, identitet och funktion. Detta inbegriper bl.a. att yttrandefrihet och fria medier ska värnas, liksom att korruption ska bekämpas på ett resolut sätt. I ett tryggt Europa ska det vara en självklarhet att alla människors fri- och rättigheter respekteras. Alla medlemsstater har genom sitt EU-medlemskap förbundit sig att leva upp till EU-fördragens bestämmelser, vilka inkluderar respekt för de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen.

EU-samarbetet förutsätter ömsesidig respekt och ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna, bl.a. för att medlemsstaterna delar lagstiftning och har ett långtgående samarbete på t.ex. det brottsbekämpande området. Det handlar även om att svenska medborgare och företag ska kunna räkna med att grundläggande fri- och rättigheter kan tillgodoses i hela EU.

Medlemsstater med regeringar som försöker urholka demokratin och rättsstaten ska mötas av tydliga konsekvenser, antingen genom rättsliga påföljder, suspenderad rösträtt i ministerrådet eller genom att EU-medel inte betalas ut. Sverige ska fortsätta att fullt ut stödja de pågående s.k. artikel 7-förfarandena som kan leda till att rösträtten i EU dras in för de aktuella länderna om inte situationen förändras till det bättre.

EU är ett samarbete för demokratier. Sverige ska vara en tydlig och stark röst för att rättsstatens principer respekteras i hela EU. Det är avgörande för att stärka säkerheten och undvika allvarliga konflikter på den europeiska kontinenten och även i omvärlden, eftersom EU i utrikespolitiken på ett trovärdigt sätt måste kunna driva på för mänskliga fri- och rättigheter.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

2. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 i denna del och avslår motionerna

2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 14,

2020/21:250 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7,

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 31 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

År 2020 präglades av covid-19-pandemin, och till följd av detta har EU tillskansat sig mer makt och ekonomiska medel. Vi är kritiska mot överenskommelsen om den fleråriga budgetramen och återhämtningsfonden i flera avseenden och vi anser att EU nu håller på att utvecklas till en skuldunion och en skatteunion för att kunna finansiera alltmer skenande utgifter till följd av Storbritanniens utträde ur unionen och EU:s ambition att bekosta medlemsstaternas återhämtning.

Pandemin har inte bara satt medlemsstaternas ekonomier på prov. Den har även utmanat kärnan i det europeiska samarbetet, dvs. handeln och den fria rörligheten. I början av pandemin införde flera medlemsstater förbud mot export av skyddsutrustning, även inom EU, och den fria rörligheten begränsades genom ett temporärt inreseförbud. Vidare har EU:s gemensamma upphandling av vacciner mot covid-19 misslyckats. Leveranser har brustit och medlemsstaterna som inte hade egna avtal har då inte kunnat uppnå tillräcklig kapacitet och vidd i vaccinationen av sina medborgare.

Vid sidan av detta ser vi att det nationella självbestämmandet är på väg att minskas ytterligare på en rad politiska områden genom olika lagstiftningsförslag, där de som kommer att göra störst avtryck på Sveriges framtid är förslaget om lagstadgade minimilöner och förslagen i den nya migrationspakten.

För oss är det uppenbart att EU saknar nationalstatens sammanhållning, intressegemenskap och kraft för att på ett effektivt sätt lösa kriser. Det visar sig tydligt genom covid-19-pandemin och också genom de territoriella provokationerna från Turkiet. Vi vill verka för ett reformerat EU med ett nytt EU-fördrag där medlemsstaterna återfår självbestämmande och EU:s formella makt begränsas till det mest grundläggande. En förutsättning för att återbygga folkligt förtroende för unionen och den fria rörligheten är också att sätta medborgarnas trygghet högst på agendan, före andra politiska prioriteringar.

EU:s utveckling ska nu diskuteras i konferensen om EU:s framtid, inom vilken kommissionen och regeringen lägger stor vikt vid medborgardialoger. Vi anser att konferensens upplägg är inkonsekvent. Man måste välja om konferensen ska baseras på medborgardialogerna eller på det som redan beslutats inom ramen för Europeiska rådets strategiska agenda. Att använda medborgardialoger för att skapa demokratisk förankring för en redan fastställd agenda anser vi kommer att leda till besvikelse och i värsta fall till att medborgarna slutar lyssna på unionens företrädare.

Vi instämmer i problemformuleringen att unionen behöver stärka sitt demokratiska mandat och anser att en konferens om unionens framtid skulle kunna vara ett ändamålsenligt verktyg för detta. För oss är det emellertid uppenbart att lagförslag som grundas på medborgardialoger aldrig kan ha samma demokratiska legitimitet som lagförslag som grundas på förankring i de nationella parlamenten eller Europaparlamentet. Därför anser vi att en lämplig första åtgärd för att öka unionens demokratiska legitimitet vore att ge dessa församlingar en större initiativrätt.

För att uppnå sitt syfte anser vi alltså att framtidskonferensen inte bör begränsas till den strategiska agendan och att fokus på det institutionella området bör inriktas på att återföra befogenheter till medlemsstaterna där de utövas så nära medborgarna som möjligt. Slutligen vill vi också understryka vikten av att behålla professionalism och motverka rent populistiska arbetsmetoder. Det är direkt olämpligt att försöka sprida unionens budskap genom sportevenemang och festivaler samt att låta unionens myndigheter producera utbildande information om politiska frågor.

Detta anser vi att riksdagen bör tillkännage för regeringen.

3. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 3 samt avslår motionerna

2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 14,

2020/21:250 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7,

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 i denna del och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 31.

Ställningstagande

Covid-19-pandemin präglade 2020 och den har påverkat EU i grunden, inte minst på grund av att den fria rörligheten och den inre marknaden inte kunde upprätthållas, vare sig för varor eller för personer.

De stängda gränserna i pandemins inledning när det rörde global brist på skyddsutrustning har påverkat förtroendet för den inre marknaden. Det är allvarligt även om det har fungerat bättre under senare delen av pandemin. Den svaga viljan hos medlemsstaterna att därefter ha samma regler för gränspassage för människor har i praktiken också underminerat den fria rörligheten.

Vi beklagar att pandemin har haft så stora effekter på den fria rörligheten inom EU. Vi hade önskat bättre samordning för att kunna hålla gränserna öppna på ett sätt som skulle undvika oproportionerliga risker för ökad smittspridning. Genom en förbättrad samordning och gemensamma krav för exempelvis in- och utresor i medlemsstaterna hade medlemsstaterna kunnat undvika de fragmenterade nationella regelverk som i stället uppstod och upprätthålla en högre grad av fri rörlighet. Här har regeringen olyckligtvis

bidragit till de fragmenterade regelverken, vilket har försvårat för vanliga människor i deras vardag, inte minst för arbetspendlarna och för gränshandeln. Vi anser att Sverige bör arbeta för att EU återupprättar förtroendet för den fria rörligheten och den inre marknaden.

I ljuset av pandemin ser vi också att vissa medlemsstater har gjort långtgående och obegränsade inskränkningar i de demokratiska beslutsprocesserna och i människors vardag. Detta är något som vi måste vara vaksamma på framöver. Åtgärder och inskränkningar kan vara motiverade under en pandemi men de behöver vara både tillfälliga och proportionerliga.

Alla inskränkningar i människors fri- och rättigheter och demokratiska principer är emellertid inte kopplade till pandemin. Det är tyvärr en utveckling vi sett i Ungern och Polen under lång tid. Vi anser att EU måste göra mer för att se till att alla medlemsstater är demokratiska och rättssäkra. Det är inte acceptabelt att vissa medlemsstater kan få EU-medel när de samtidigt bryter mot unionens gemensamma demokratiska principer. Detta är anledningen till att vi har varit drivande för att sätta ett demokratilås på EU:s budget. En överenskommelse om ett sådant demokratilås och en rättsstatsmekanism kopplad till EU-budgeten nåddes under 2020. Det innebär att EU nu kan hålla tillbaka utbetalningar av stöd till medlemsstater som inte lever upp till de grundläggande kraven om demokratiska principer och rättsstatlighet som är fastställda i fördragen. Vi anser att regeringen bör arbeta för att kommissionen nu också ska tillämpa detta demokratilås och denna rättsstatsmekanism. Den bedömning som ska ligga till grund för tillämpningen ska vara kommissionens årliga oberoende rapport om läget för demokratin och rättsstaten i varje EU-land.

Detta anser vi att riksdagen bör tillkännage för regeringen.

4. EU:s övergripande utveckling, punkt 1 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V) yrkande 14,

2020/21:250 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 31 och

avslår motionerna

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 i denna del och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

EU har antagit en policy för samstämmighet i utvecklingspolitiken som motsvarar politiken för global utveckling i svensk utvecklingspolitik. Fortfarande finns det dock grundläggande brister i samstämmigheten mellan EU:s olika verksamheter. En av de stora utmaningarna i EU:s utvecklingspolitik är att ett mindre antal medlemsstater med Malta, Ungern och Polen i spetsen har kunnat blockera mycket av arbetet med SRHR i unionens bistånd. Kvinnors grundläggande rättigheter är en förutsättning för demokrati. Att det finns länder inom EU som arbetar i motsatt riktning och förnekar kvinnor rätten att själva bestämma över sitt eget liv och sin egen kropp är allvarligt. EU bör markera starkt mot en sådan utveckling. Därför anser jag att Sverige ska arbeta för att EU ska hålla inne budgetmedel till medlemsstater som inte skyddar demokrati och kvinnors rättigheter, s.k. konditionalitet.

Jag är i grunden för samarbete och solidaritet mellan medlemsstaterna men jag är kritisk till resultatet av förhandlingarna om EU:s återhämtningsfond och den nya långtidsbudgeten för 2021–2027. Kritiken handlar bl.a. om att kommissionen får en ökad makt över medlemsstaterna eftersom kommissionen fattar besluten om hur pengarna ska användas. Flera EU-länder kommer att fastna i skuldsättning med krav på åtstramningspolitik. Under eurokrisen gavs flera exempel på hur EU bl.a. tvingade länder att privatisera, försämra arbetsrätten och använda skattepengar till att rädda banker i stället för att satsa på välfärden. Redan hårt skuldsatta länder bör inte skuldsättas ytterligare. Skuldnedskrivningar är enligt mig ett bättre alternativ än en återhämtningsfond för att underlätta för medlemsstater att återhämta sina ekonomier efter covid-19-pandemin. Sverige bör därför verka inom EU för skuldnedskrivningar i stället för ökade lån.

Vilka beslut som fattas ska avgöras av hur människor röstar, inte av EU-byråkrater och storföretagens lobbyister. När folkstyret urholkas innebär det inte bara sämre beslut. Det gröper också ur tilltron till demokratin. Det pågår en politisk kris i Europa, och tilltron till regeringar, institutioner och medier sjunker. Allt färre upplever att samhället är byggt för dem. Under ett stort antal år har makt och beslutsfattande medvetet förts bort från folkligt inflytande och demokratiska organ till opåverkbara EU-institutioner. EU har använts som ett instrument för att sprida idén om att politik bör styras av experter och byråkrater, som inte ska kunna påverkas av folkliga opinioner. Jag vill demokratisera EU genom att ge mindre makt till EU:s byråkrater, kommissionärer och domare och mer makt till de nationella parlamenten. Jag vill begränsa lobbyisternas närvaro i EU samt öka insynen i EU:s institutioner. Regeringen bör därför verka för att lobbyism begränsas i EU till förmån för de nationella parlamentens inflytande.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

5. EU:s utvidgning, punkt 2 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:690 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del och

avslår motionerna

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 13,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Den snabba utvidgningen av EU till ekonomiskt svagare länder har ökat den finansiella bördan för medlemsstater med välskötta ekonomier, som Sverige. Genom strukturfonderna får ekonomiskt välutvecklade länder finansiera de alltmer långtgående EU-reformerna, vilket bidrar till EU:s nu skenande kostnader. Utvidgningen har också inneburit påfrestningar i andra avseenden. Social turism, lönedumpning, eskalerande gränsöverskridande brottslighet och en urholkning av den svenska modellen går direkt att koppla till en alltför oenhetlig utvidgningsprocess.

Vi anser att anslutningsprocessen bör vara mer strikt och vi står bakom den reform av anslutningsprocessen som genomfördes under 2020. En grundregel för att ett land ska kunna påbörja anslutningsförhandlingar bör enligt oss vara att ingen från detta land ska behöva söka skydd i EU. Vi anser att det ökade fokuset på rättsstatlighet är absolut nödvändigt i den pågående processen kring att inleda anslutningsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien, bl.a. eftersom unionens ekonomiska stöd framför allt åtnjuts av nya medlemsstater.

Vidare anser vi att det är viktigt att lära av tidigare erfarenheter. Unionen är i dag inte kapabel att ta in fler medlemmar. För att stärka utvecklingen i länder i EU:s närhet bör EU i stället verka för ett förbättrat handelsutbyte. Sverige bör också verka för att s.k. föranslutningsstöd inte ska ges till kandidatländer. Det är viktigt att kandidatländer klarar av att nå upp till EU:s samtliga medlemsskapskriterier av egen förmåga.

Turkiet är i dag en instabil och auktoritär stat som fångslar flest journalister i världen, förtrycker den inhemska demokratiska oppositionen och leds av en uttalad islamist. Under 2020 fortsatte Turkiet med provokationer mot EU:s yttre gränser, i synnerhet gentemot Grekland. Mot bakgrund av den politiska

utvecklingen har EU:s medlemskapsförhandlingar med Turkiet i praktiken avstannat.

Statsministern uttalade i EU-nämnden den 18 oktober 2017 att det är rimligt att förmedlemskapsstödet till Turkiet påverkas när medlemskapsförhandlingarna de facto har avstannat, samtidigt som det är viktigt att dialogen med Turkiet fortsätter, inte minst med oppositionen. Vi håller i stort med statsministern men konstaterar att anslutningsstödet fortsätter att flöda. Totalt mellan 2015 och 2020 har stödet till Turkiet genom föranslutningsinstrumentet IPA II uppgått till nära 40 miljarder kronor, varav omkring 20 miljarder kronor är avsatta för åren 2018–2020. Inget annat anslutningsland har fått så mycket stöd genom IPA II.

Vi anser att Europa bör markera när den turkiska oppositionens kontor sprängs, deras företrädare sätts i fängelse och val ogiltigförklaras. Därför anser vi att regeringen inom rådet bör driva på för att förmedlemskapsstödet till Turkiet inte ska förnyas efter 2020 och att medlemskapsförhandlingarna formellt ska avslutas. Det stöd och bistånd som riktas till Turkiet som stat eller dess myndigheter, både för svensk del och sådant som förmedlas via EU eller dess medlemsstater, bör omgående upphöra. I stället bör dessa medel riktas om till att motverka effekterna av Turkiets agerande, t.ex. genom Frontex eller nationella skyddsåtgärder som vidtas vid gränsen till Turkiet.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

6. EU:s utvidgning, punkt 2 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 9 och avslår motionerna

2020/21:690 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 13,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del och

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Utvecklingen i Turkiet har under president Erdoğan's styre tydligt gått i fel riktning. Sedan det misslyckade kuppförsöket sommaren 2016 har inskränkningarna av demokratiska fri- och rättigheter ökat ytterligare. Massarresteringar och begränsningar av yttrandefriheten har varit återkommande. Genom

en ändring av Turkiets konstitution våren 2017 har ännu mer makt samlats hos president Erdoğan och diskussioner har inletts om att återinföra dödsstraffet.

Tusentals människor riskerar att bli arresterade och åtalade för vad de publicerar i sociala medier. Omkring 100 journalister blev under 2020 frihetsberövade eller avtjänar domar för terroristbrott på grund av sitt journalistiska arbete. Mellan maj och juli 2020 fängslades över 45 kvinnorättsaktivister. Nästan alla medier ägs av företag nära Erdoğan och undviker därför att kritiskt granska regimen. Även den politiska oppositionen förtrycks. Under 2020 frihetsberövades 19 borgmästare och många fler har blivit avsatta. Det handlar framför allt om borgmästare i städer i östra Turkiet och borgmästare som tillhör vänsterpartiet HDP eller dess systerparti DBP. Politiska företrädare för HDP utsätts för omfattande gripanden. Bara den 25 september 2020 greps 82 personer tillhörande HDP på fabrikerade grunder. Dessutom fick två parlamentariker för HDP sina platser i parlamentet upphävd och en av dem, Leyla Güven, dömdes i december till 22 års fängelse.

I dagsläget är det uppenbart att Turkiet inte uppfyller de krav på demokratiska och mänskliga rättigheter som ställs på de länder som vill bli medlemmar i EU. Regeringen bör därför verka för att förhandlingarna med Turkiet om ett medlemskap ska frysas och att alla de förmåner som förmedlemskapsprogrammet ger omedelbart ska dras in. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen.

7. EU:s utvidgning, punkt 2 (KD)

av Lars Adaktusson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 13 och avslår motionerna

2020/21:690 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Ett nära samarbete med ett demokratiskt, framåtblickande och rättssäkert Turkiet hade varit eftersträvarsvärt för EU. Dessvärre har medlemskapsförhandlingarna drabbats av kraftiga bakslag sedan de inleddes 2005. Den turkiska reformviljan har uteblivit, inte minst när det gäller de mänskliga fri-

och rättigheterna. Det är en realitet som enligt mig innebär att EU:s medlemskapsförhandlingar med Turkiet bör betraktas som avbrutna och avslutade.

Därutöver behöver EU markera mot Turkiets alltmer aggressiva utrikespolitik och landets maktanspråk i östra Medelhavet och Mellanöstern. Gasreserverna som upptäckts i havet utanför Cypern har lett till en oroväckande dispyt om territorialvatten mellan Turkiet och Grekland. Turkisk prospektering i östra Medelhavet, uppbackad av krigsfartyg, hotar europeisk säkerhet. Turkiets stormaktsambitioner märks även genom att landet i dag har trupper i Syrien, Irak och Libyen samt även i Somalia och Qatar. Turkiet stöder palestinska Hamas och samverkar med Iran i attacker mot kurdiska mål i norra Irak. Jag anser att EU behöver följa Turkiets säkerhetspolitiska agerande noga och ha beredskap för att vidta åtgärder för att försvara frihet, demokrati och mänskliga rättigheter.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

8. EU:s utvidgning, punkt 2 (L)

av Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del och avslår motionerna

2020/21:690 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 13,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Attraktionskraften i ett EU-medlemskap skapar goda incitament för kandidatländerna att genomföra de reformer som krävs för ett medlemskap. Jag anser att medlemskap ska vara möjligt för de europeiska länder som driver en demokratisk politik, som värnar om mänskliga rättigheter och rättsstatens principer och som har en marknadsekonomi. I länder som är villiga att göra de reformer som krävs för ett medlemskap ska EU bistå med aktivt stöd och ställa tydliga och höga krav.

Anslutningsprocessen ska dock vara möjlig att avbryta om utvecklingen går åt fel håll. Jag anser därför att medlemskapsförhandlingarna med Turkiet helt bör avslutas med anledning av den rådande politiska situationen i landet. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

9. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (M)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Helena Antoni (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6,

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del och

2020/21:3445 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 4 och 9 samt avslår motionerna

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 37,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 5 och 42,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 4 och 13,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 11 och 12,

2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2 och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

Vi anser att det måste understrykas att EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform. En grund för EU:s ställning i världen är förmågan att möta utmaningarna i det omedelbara närområdet. Det säkerhetspolitiska läget präglas av ökade spänningar såväl längs EU:s östliga gräns som i Medelhavsområdet. Sveriges förmåga att visa engagemang för det södra närområdet, vars utveckling även har bäring på det svenska samhället, är samtidigt en förutsättning för att samla ett brett europeiskt engagemang för utvecklingen i Sveriges eget närområde.

Dagens krav på enhällighet i rådet vid beslut inom EU:s utrikes- och säkerhetspolitik omöjliggör ett effektivt europeiskt agerande eftersom det innebär att enskilda medlemsstater kan blockera beslut. Förmågan att agera snabbt vid internationella händelser är avgörande för EU:s trovärdighet. Utvecklingen blir särskilt problematisk när fientligt inställda stater, för att öka sitt inflytande på den europeiska kontinenten, strategiskt försöker binda upp enskilda medlemsstater i en beroendeställning. Vi anser att en övergång till kvalificerad majoritet i rådets beslutsfattande om utrikes- och säkerhetspolitiken skulle stärka EU:s förmåga att agera på den internationella scenen.

I en alltmer osäker omvärld måste de europeiska länderna ta ett större ansvar för Europas säkerhet. EU:s fördjupade försvarssamarbete har potentialen att stärka både de enskilda medlemsstaternas försvarsförmåga och unionens samlade förmåga att hantera ett försämrat omvärldsläge. Vi ställer oss dock avvaktande till de förslag som framförts inom ramen för EU:s s.k.

strategiska autonomi, särskilt på försvarsindustrins område. Vi tror i stället att de globala utmaningarna bör mötas genom ett fördjupat transatlantiskt samarbete.

Sverige har bra förutsättningar för att spela en viktig roll i utformandet av det europeiska försvarssamarbetet. Detta förutsätter emellertid ett mer aktivt engagemang i de projekt och frågor som Sverige driver. Sverige måste även bli bättre på att föra dialog och skapa allianser med likasinnade länder eller länder där våra intressen sammanfaller. Detta har blivit ännu mer angeläget efter Storbritanniens utträde ur EU. Det ligger i Sveriges och hela EU:s intresse att Storbritannien kan upprätta ett så nära samarbete som möjligt med EU på det säkerhets- och försvarspolitiska området. I linje med detta bör Sverige främja att EU-samarbetet i dessa frågor ger största möjliga tillträde för länder utanför EU. Storbritannien, Norge och USA bör ha en särställning givet dessa länders viktiga bidrag till Europas säkerhet. Vidare bör försvarsföretag som är verksamma i Sverige få fullt tillträde till finansiering från EU:s försvarsfond oavsett om de är utlandsägda eller svenskägda.

EU:s fördjupade säkerhets- och försvarssamarbete skapar stora möjligheter för Sverige om möjligheterna används rätt. Sverige bör därför sätta en strategi med tydliga prioriteringar för hur EU-samarbetet ska utvecklas och hur Sverige kan ta del av de resurser som finns. Parallellt med detta måste Sverige skapa en ändamålsenlig struktur med alla relevanta aktörer, inklusive försvarsindustrin, som långsiktigt kan driva Sveriges intressen.

Vidare anser vi att ett effektivt samarbete mellan EU och Nato är avgörande för att organisationernas medlemmar gemensamt ska kunna hantera det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europas närhet. En grundprincip bör vara att EU ska komplettera och inte dubblera vad Nato gör. På vissa områden, som t.ex. hybridhot, strategisk kommunikation och cybersäkerhet, finns det emellertid ett mervärde i att kompetens finns inom både Nato och EU.

Sverige bör också arbeta för ett mer enigt agerande inom den s.k. norra gruppen för att lyfta fram de för denna grupp gemensamma säkerhetspolitiska hoten och utmaningarna inom EU.

Detta bör regeringen tillkännage för regeringen.

10. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 4 och 13 samt avslår motionerna

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 37,
2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 5 och 42,
2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6,
2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 11 och 12,
2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,
2020/21:3445 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 4 och 9,
2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2 och
2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

För oss är det viktigt att återhämtningen från coronapandemin varken används som skäl för att dra EU-samarbetet i en riktning mot mer överstatlighet eller för att motivera slutna gränser och ökad protektionism. Samtidigt är det nödvändigt att motverka yttre hot mot enskilda medlemsstater i vilka bl.a. Kina och Ryssland ser en möjlighet att stärka sitt politiska och ekonomiska inflytande. Denna balansgång kommer att kräva ett uthålligt arbete för liberala och EU-vänliga partier, som har en lika utmanande som viktig uppgift i att kommunicera att EU måste få fortsätta att göra det som EU är bäst på i dag och på vissa områden även få en ytterligare förstärkt förmåga att agera. EU ska enligt oss kunna hantera en mängd olika hot och risker såväl enskilt som samtidigt.

EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena. Vi vill att EU ska vara rustat för att kunna möta de gränsöverskridande hot och utmaningar som unionen står inför, även om det skulle innebära en breddning av de uppgifter som unionen har för närvarande. För att EU ska kunna vara en trovärdig aktör i sitt närområde behöver EU utveckla flera olika verktyg, inte minst sin säkerhetspolitiska verktygslåda. Först då kommer EU att bättre kunna bidra till fred, säkerhet och demokratisk utveckling i vårt närområde.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

11. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 13 och 14 samt avslår motionerna

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 37,
2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 5 och 42,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 4 och 13,
2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6,
2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 11 och 12,
2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,
2020/21:3445 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 4 och 9 samt
2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt och konsekvent arbetar för fred och nedrustning samt ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv som de begås. Sverige har alla möjligheter att vara ett sådant land. För att nå dit krävs emellertid att Sverige slutar beväpna auktoritära regimer, länder som befinner sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Sverige måste också agera i denna anda inom EU.

Den 26 mars 2015 inledde en militärallians under ledning av Saudiarabien flyganfall mot huthirebellerna i Jemen, vilka i sin tur får stöd från Saudiarabiens ärkefiende Iran. Kriget i Jemen har skapat världens värsta humanitära katastrof. Omkring 24,3 miljoner människor behöver humanitär stöd, varav 12,3 miljoner är barn och 14,3 miljoner är i akut behov. Dessutom befinner sig fler än 3 miljoner människor på flykt i landet.

Saudiarabien är en av världens största vapenköpare och mellan 2013 och 2017 kom 34 procent av de vapen Saudiarabien importerade från EU. Europaparlamentet har antagit flera resolutioner med krav på vapenembargon mot de stater som ingår i den saudiskledda koalitionen som krigar i Jemen, och flera medlemsstater har följt parlamentets uppmaningar. Jag anser att även Sverige bör göra det och att Sverige ska verka för att EU inför ett gemensamt vapenembargo mot de stater som ingår i den saudiskledda koalitionen.

I oktober 2019 angrep Turkiet det kurdiskdominerade området Rojava i nordöstra Syrien. EU fördömde då på svenskt initiativ Turkiets angrepp. Det fanns dock inte stöd för att införa ett vapenembargo mot Turkiet. I stället rekommenderade rådet medlemsstaterna att se över sin militära export till Turkiet. Några medlemsstater, däribland Sverige, stoppade vapenexporten till Turkiet medan andra fortsatte med sin export.

Turkiets militära aktioner i Syrien pågår fortfarande. Det finns även risk för att konflikter mellan Turkiet och kurder eskalerar såväl i Turkiet som i Syrien, samtidigt som kurderna ensamma fortsätter strida mot al-Qaida och Daish för att bekämpa terrorism. Jag anser därför att Sverige bör verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

12. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (KD)

av Lars Adaktusson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 37 och

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 5 och 42 samt

avslår motionerna

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 4 och 13,

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 11 och 12,

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,

2020/21:3445 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 4 och 9,

2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2 och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

EU kan och ska enligt mig spela en central roll i omvärlden och verka för fred, frihet och säkerhet. För att det ska vara möjligt krävs tydligare visioner, förstärkt samarbete och högre effektivitet i genomförandet av den gemensamma utrikespolitiken. Det är av största vikt att regioner i EU:s direkta och indirekta närhet stabiliseras och reformeras med mänskliga rättigheter som ett kärnvärde.

Att EU talar med en gemensam röst i utrikespolitiken är väsentligt för att ta till vara medlemsstaternas intressen. Trots utvecklingen i Belarus med våld mot och tortyr av fredliga demonstranter blockerade Cypern under en tid beslutet om EU:s sedan tidigare överenskomna sanktioner. Genom blockeringen ville Cypern övertala de övriga medlemsstaterna att ställa sig bakom kraftfullare sanktioner mot Turkiet med anledning av konflikten om naturresurser i östra Medelhavet, även om detta inte har något att göra med situationen i Belarus. Blockeringen av beslutet innebar att de ansvariga för övergreppen i Belarus fick tid på sig att flytta sina tillgångar från EU. Detta misslyckande från EU:s sida att markera mot och sätta tryck på diktaturen i Minsk är ett av flera exempel som understryker vikten av att Sverige ställer sig bakom kommissionens initiativ att avskaffa de enskilda medlemsstaternas vetorätt i den gemensamma utrikespolitiken, t.ex. i ställningstaganden som rör mänskliga rättigheter.

Flera europeiska länder, inklusive Sverige, har under senare år skakats av blodiga terrorattentat. I de flesta fallen är det internationella terroristnätverk

som ligger bakom dåden. För att bekämpa dessa nätverk krävs det kraftfulla åtgärder från EU:s sida. Den enskilt kanske viktigaste åtgärden är att stoppa finansieringen av terrorism. Som ett led i detta anser jag att Sverige bör verka inom EU och FN för att få till stånd sanktioner mot stater som sponsrar och sprider extremism.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

13. EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, punkt 3 (L)

av Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 11 och 12 samt

2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2 och
avslår motionerna

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 37,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 5 och 42,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 4 och 13,

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 6,

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 4 i denna del,

2020/21:3445 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 4 och 9 samt

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

Jag anser att EU:s utrikespolitik ska fokusera på demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter. I avtal med länder som inte erbjuder sina medborgare demokratiska valmöjligheter bör EU ställa höga krav på en demokratisk utveckling. Inget bistånd ska gå till diktaturregimer. Däremot ska EU kunna ge stöd till det civila samhället och demokratiörelser i sådana länder. EU bör enligt mig oftare representera medlemsstaterna i internationella organisationer som FN:s säkerhetsråd, WHO och Världsbanken.

Demokrati ska också vara målsättningen för de långsiktiga partnerskap som EU ingår, t.ex. med Afrikanska unionen och Mercosur. Diskussioner om demokrati och mänskliga rättigheter, inklusive sexuella och reproduktiva rättigheter samt hbtq-rättigheter, ska vara ett centralt inslag i förbindelserna med länder som tar emot bistånd, tecknar handelsavtal eller på annat sätt samarbetar med EU.

EU ska vara en stark röst för fred, mänskliga rättigheter och demokrati. Detta kräver att EU:s medlemsländer eftersträvar en så bred enighet som

möjligt i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Samtidigt behöver unionen oftare kunna agera snabbare och mer effektivt. Därför krävs en förenkling av beslutsfattandet. Jag vill att EU tar steg i riktning mot att avskaffa de enskilda medlemsstaternas vetorätt inom utrikes- och säkerhetspolitiken, i första hand när det gäller sanktionsbeslut mot länder som begår brott mot de grundläggande fri- och rättigheterna.

Europas länder måste stärka sin beredskap och förmåga att försvara sig själva. Jag anser därför att EU ska verka dels för att medlemsstaterna ska öka sina nationella förmågor, dels för ett ökat samarbete mellan medlemsstaternas nationella försvar. Det permanenta strukturerade försvarssamarbetet (Pesco) är ett viktigt steg för att stärka det militära samarbetet inom EU. Sverige ska enligt mig i högre grad delta i Pesco och vara drivande för nya program. Pesco ska ses som ett komplement till Nato och inte syfta till att ersätta Nato, som är en central organisation för Europas säkerhet.

Den 31 januari 2020 lämnade Storbritannien EU. Försvarsberedningen har i sin rapport Värnkraft – inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8) angett att Sverige vid ett brittiskt utträde ur EU bör verka för att Storbritannien fortsätter att vara en del av EU:s säkerhetspolitiska gemenskap och därmed också omfattas av den svenska unilaterala solidaritetsförklaringen. Genom unilaterala solidaritetsförklaringar till Storbritannien kan samarbetet med denna för Sverige och EU viktiga säkerhetspolitiska partner behållas och stärkas. Jag anser därför att Sverige bör verka för att EU:s medlemsstater uttalar unilaterala solidaritetsförklaringar till Storbritannien.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

14. EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna, punkt 4 (S, MP)

av Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Jamal El-Haj (S), Annika Strandhäll (S), Camilla Hansén (MP) och Diana Laitinen Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi delar utskottets uppfattning att EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna bör kompletteras med en möjlighet att belägga personer som gör sig skyldiga till storskalig och systematisk korruption och penningtvätt med sanktioner. Vi konstaterar att regeringen i april 2021 initierade en diskussion i rådet om detta och att

Europeiska utrikestjänsten har fått i uppdrag att ta fram ett underlag för fortsatta diskussioner.

Vidare uppmärksammar vi att EU-sanktionslagstiftningen som antogs i december 2020 är resultatet av långa och komplicerade förhandlingar mellan medlemsstaterna. I ljuset av att EU-sanktionslagstiftningen är ny och återspeglar vad det varit möjligt att uppnå enighet om i rådet, anser vi att fokus i första hand bör ligga på att tillämpa den nya sanktionslagstiftningen och att en närmare diskussion om att förändra den bör föras på längre sikt och på grundval av en utvärdering av hur den har tillämpats. Sammanfattningsvis anser vi att det saknas anledning att rikta ett tillkännagivande till regeringen enligt utskottets förslag. Riksdagen bör därför avslå motion 2020/21:3925 yrkande 4.

15. En nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter, punkt 5 (S, V, MP)

av Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Jamal El-Haj (S), Håkan Svenneling (V), Annika Strandhäll (S), Camilla Hansén (MP) och Diana Laitinen Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:688 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 5 och 6,

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 3 och

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Vår utgångspunkt är, liksom utskottet konstaterar i betänkandet, att EU enligt regeringen är Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska plattform och att sanktioner för att vara effektiva förutsätter bred internationell uppslutning. Enligt oss är detta starka argument för att inte inrätta en nationell autonom sanktionsordning för mänskliga rättigheter.

Ändamålet är förvisso vällovligt men en nationell sanktionsordning skulle vara ineffektiv, även om Sverige i enlighet med vad utskottet ser framför sig skulle samordna sig med andra länder. Ineffektiva sanktioner motverkar sitt syfte och i förlängningen ser vi en uppenbar risk för att det skulle ha en negativ påverkan på Sveriges trovärdighet som utrikespolitisk aktör.

Vår bestämda uppfattning är således att Sverige även i fortsättningen ska arbeta med sanktioner genom FN och EU, och inte inrätta en nationell ordning parallellt med detta. EU inrättade i december 2020 en sanktionsordning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna. Fokus bör

ligga på att tillämpa denna sanktionsordning. Riksdagen bör därför avslå motionerna.

16. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (M)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Helena Antoni (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 47 och avslår motionerna

2020/21:2551 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 20 och 24 samt

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

EU är den viktigaste internationella arenan för Sveriges klimatsamarbete. Klimatfrågan är en global angelägenhet. Dessvärre drabbas fattigare länder ofta hårdare av klimatförändringarna än rika länder, samtidigt som det finns en uppenbar risk för att de inte har resurser eller förmåga att prioritera klimatpolitiken. Många gånger har fattigare länder i Parisavtalet dessutom villkorat sina egna åtgärder med stöd från rikare länder.

EU är världens största biståndsgivare och ger över 50 miljarder euro om året i bistånd för att motverka fattigdom och skynda på den globala utvecklingen. Vi anser att Sverige med sin trovärdighet i biståndsfrågor bör verka för att EU prioriterar klimatbistånd i den gemensamma biståndspolitik.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

17. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2551 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 5 och

avslår motionerna
2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 47,
2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 20 och 24 samt
2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi vill se en sänkt svensk biståndsram till dess en ny restriktivare invandringspolitik gett resultat i form av minskade kostnader för staten, regionerna och kommunerna. Inom den sänkta biståndsramen vill vi se omprioriteringar med sänkta anslag till verksamheter som visat svaga resultat.

Den lägre biståndsramen ska också utgöra ett incitament till effektiviseringar. Sverige är ett givarland bland många och behöver inte ta ansvar för alla länder och alla internationella organisationer. Vi anser därför att regeringen bör ta initiativ till att europeiska givare tydligare fördelar samarbetet med mottagarländerna mellan sig för att bättre matcha givarländernas kompetens mot mottagarländernas behov.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

18. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 och
avslår motionerna
2020/21:2551 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 5,
2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 47 och
2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 20 och 24.

Ställningstagande

Det finns nu flera vacciner mot covid-19. Den globala produktionskapaciteten är dock för låg för att även de mest utsatta människorna i världens fattigaste länder ska få möjlighet att vaccinera sig. En låg vaccinationstakt i EU får inte leda till protektionism. Vaccineringen kan inte anses vara framgångsrik om det inte finns en global tillgång till vaccin. EU och läkemedelsbolagen måste därför höja produktionstakten.

Ett sätt att uppnå en högre global produktionskapacitet är att öka samarbetet mellan läkemedelsbolagen så att de i högre utsträckning hjälper varandra med

rättigheter och produktion av vaccin. Vi vill därför att regeringen ska verka för att EU ska inta en aktiv roll för att möjliggöra och underlätta licensierings- och partnerskapsavtal mellan europeiska vaccinproducenter och möjliga producenter i andra länder. På så sätt kan mer vaccin produceras globalt och nå fler människor.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

19. EU som global utvecklingspolitisk aktör, punkt 6 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 20 och 24 samt avslår motionerna

2020/21:2551 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 47 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Covid-19-pandemin har medfört ett stort biståndsbehov för att möta en avsevärt ökad fattigdom i världen med bl.a. hunger, undernäring och barnadödlighet till följd.

EU:s biståndsbudget för de kommande sju åren har beslutats till 79,5 miljarder euro. Eftersom överenskommelsen om budgeten blev kraftigt försenad väntas viktiga biståndsprogram kunna bli klara först i slutet av 2021. Detta innebär att bekämpningen av den ökade fattigdomen blir allvarligt lidande. Jag anser därför att Sverige bör verka för att EU:s biståndsprogram ska bli klara och träda i kraft snarast möjligt.

Vaccin mot covid-19 har tagits fram, testats och godkänts på mycket kort tid, främst som en följd av offentliga subventioner och att stater ingått avtal om vaccinköp med läkemedelsföretag, vilket har garanterat företagens vinster. Från EU:s medlemsstater har det framförts att vaccin ska vara en global kollektiv nytthet som allmänheten världen över ska få rätt till. Tyvärr infrias inte detta av politiska beslut inom EU. Covax är det enda internationella initiativ för global vaccindistribution som EU stöder. Covax har emellertid hittills varit gravt underfinansierat och har inte kunnat leva upp till ambitionen att fördela vaccin rättvist.

Jag anser därför att Sverige bör verka för att EU ska ställa sig bakom det förslag som lagts fram av Indien och Sydafrika tillsammans med över hundra

låg- och medelinkomstländer om att häva patententrättigheterna för vaccin mot covid-19 under pandemin. På så sätt kan fler än bara några få läkemedelsföretag ges möjlighet att producera vaccin, vilket innebär ökad produktion och lägre pris per dos.

Inom vaccinationen mot covid-19 har Israel varit världsledande när det gäller dess egen befolkning och bosättarna i palestinska områden. Däremot har palestinier inte åtnjutit någon av dessa framgångar. Smittskyddet i de palestinska områdena har dessutom försvårats av den israeliska militärens bombningar den senaste tiden av Gaza, som orsakat allvarliga skador på Gazaremsans enda laboratorium för analys av covid-19.

Genom att inte vaccinera palestinier på ockuperade områden bryter Israel mot den fjärde Genèvekonventionens artikel 56 i vilken det anges att en ockupationsmakt ska garantera hälsovård och medicin till den civila befolkningen inom det ockuperade området, i detta fall Västbanken. Jag anser att Sverige bör verka för att EU kräver att Israel tar sitt ansvar för att vaccinera mot covid-19 även bland civilbefolkningen på Västbanken.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

20. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (M)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Helena Antoni (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 8, 10, 11, 14 och 17,

2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5 och

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkandena 5 och 6 samt avslår motionerna

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6,

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7,

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 10, 11 och 36,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3, 10 och 11,

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2, 4–6 och 8,

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 10 och 13–15 samt

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

För oss är det viktigt att Sverige står upp för samarbetet inom det östliga partnerskapet. En central prioritering för EU:s gemensamma politik i det östliga närområdet är att visa ett starkt stöd för Ukrainas reformprocess och europeiska närmande, baserat på ett EU-medlemskapsperspektiv.

Den senaste tidens folkliga protester i Belarus tydliggör även behovet av att EU med utgångspunkt i sitt engagemang för grundläggande fri- och rättigheter markerar kraftfullt när auktoritära ledare i närområdet begår brott mot den egna befolkningen. Regeringen bör enligt oss verka för att EU ska inta en hårdare linje mot Belarus. Denna linje bör inkludera sanktioner mot enskilda företrädare, ett kraftigt begränsat politiskt utbyte med regimen och en avveckling av allt EU-stöd som inte direkt riktar sig till försvarare av demokrati och mänskliga rättigheter.

Såväl utvecklingen i Belarus som situationen i Ukraina tydliggör behovet av att EU har förmåga att sätta press på den ryska regimen att ändra sitt utrikespolitiska agerande. Detta agerande präglas av hänsynslöshet och brott mot grundläggande folkrättsliga principer. Det drabbar Rysslands grannländer och därmed EU:s omedelbara grannskap, och det har även uppenbarats i bl.a. nedskjutningen av passagerarplanet MH17 och attacken i Salisbury mot Sergej Skripal och hans dotter då kemiska stridsmedel användes på europeisk mark för första gången sedan andra världskriget. Till detta kan läggas alla de hybridhot, cyberattacker och påverkansoperationer från Ryssland som dagligen drabbar den demokratiska världen. Den ryska regimen hänsynslöshet tydliggörs också i nervgiftattentatet mot oppositionsledaren Aleksej Navalnyj och förtrycket av det ryska civilsamhället och landets demokrati-rörelse. Dessa hot mot människors fri- och rättigheter bör EU möta med riktade Magnitskij-sanktioner mot individer som gör sig skyldiga till korruption och människorättsbrott.

Det ligger i Sveriges intresse att tydligt värna en samlad europeisk hållning i Rysslandspolitiken och att nuvarande principer för politiken ligger fast. Detta är en viktig grund för svensk säkerhet. EU:s sanktioner till följd av det ryska agerandet i Ukraina är en viktig markering mot den ryska regimen brott mot den europeiska ordningen för fred och säkerhet. Sverige bör enligt oss agera för att EU ska upprätthålla sanktionerna mot Ryssland. Det bör vara uteslutet att lätta på sanktionerna så länge Ryssland inte accepterar Ukrainas suveränitet. Vi anser också att regeringen ska göra ytterligare ansträngningar för att stoppa gasledningsprojektet Nord Stream 2, inte minst i ljuset av förgiftningen av oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Gasledningen mellan Ryssland och Tyskland strider mot principerna i EU:s energiunion och ökar EU:s beroende av rysk gas. Det är ett centralt svenskt intresse att Nord Stream 2 stoppas.

För Sverige är det även en prioriterad fråga att EU upprätthåller en gemensam hållning gentemot Kina och samtidigt strävar efter ett samstämmigt förhållningssätt med andra likasinnade länder som Australien, Kanada, Storbritannien och USA. Kinas interna politiska utveckling och agerande mot

omvärlden präglas av brott mot de mänskliga rättigheterna och mot folkrätten samt avsteg från internationella åtaganden. Dessutom har spänningarna mellan Kina och dess grannländer ökat markant. Detta väcker avgörande frågor om Sveriges, EU:s och hela den fria världens förhållningssätt till Kina, dels när det gäller upprätthållandet av den regelbaserade världsordningen och dess institutioner, dels när det gäller staters och medborgares integritet och säkerhet.

Det kinesiska agerandet i Europa rymmer en påtaglig ambition att splittra EU:s medlemsstater och att utöva ekonomiska påtryckningar. Flera EU-länder blir alltmer beroende av Kina. År 2012 etablerades ett mer formellt samarbete, numera känt som 17+1 Belt and Road Initiative mellan Kina och länder i Central- och Östeuropa, bl.a. elva EU-medlemmar. De kinesiska investeringarna för med sig flera positiva effekter men när enskilda medlemsstater blir alltmer beroende av Kina finns det risk för att det blir svårare att enas om ett EU-gemensamt agerande. Vi anser därför att Sverige ska vara drivande för att EU solidariskt ska motverka påtryckningar från Kina mot enskilda medlemsstater som till följd av kinesiska investeringar har svårt att hantera relationen till regimen i Peking på egen hand.

År 2020 blev för många ett uppvaknande i frågan om Kinas riktning och roll i världen. En starkt bidragande orsak till detta är utvecklingen i Hongkong där den av Kina påtvingade säkerhetslagen innebär att rättsstatsprincipen och yttrandefriheten urholkas. Omfattande godtyckliga gripanden används för att tysta fria medier och demokratiaktivister. Vi anser att Sverige ska vara drivande för en tydlig EU-hållning för att värna Hongkongs självstyrande ställning och att Sverige ska arbeta för att EU ska införa sanktioner mot Kina på grund av Kinas agerande i Hongkong.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

21. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD) och

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 10 och 13–15 samt avslår motionerna

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6,

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 10, 11 och 36,
2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3, 10 och 11,
2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 8, 10, 11, 14 och 17,
2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5,
2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2, 4–6 och 8,
2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2,
2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,
2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkandena 5 och 6 samt
2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Den auktoritära utvecklingen i Ryssland med en påtaglig försvagning av demokratin och åsidosättande av de mänskliga rättigheterna är mycket oroande. Lagstiftning, propaganda och ett politiserat rättsväsende används för att tysta oppositionella och stärka regimens ställning. Situationen för olik-tänkande och regimkritiker är således mycket besvärlig. Det gäller även för hbt-personer som utsätts för ett regimunderblåst hat och diskriminerande lagstiftning. Vi anser att regeringen bör verka för att skärpa EU:s sanktioner mot Ryssland om inte situationen för utsatta grupper i landet förbättras avsevärt.

Vi är också mycket kritiska till Rysslands expansiva stormaktsagerande. Rysslands aggressioner mot Ukraina, agerande i Belarus och stöd till utbrytarregionerna Transnistrien i Moldavien och Abchazien och Sydossetien i Georgien innebär ett fortsatt hot mot Europas säkerhet. Ryssland måste upphöra med att underblåsa konflikter i grannländerna och i stället engagera sig konstruktivt för att lösa konflikterna. Vi står bakom de sanktioner som EU infört mot Ryssland och anser att Sverige måste visa fasthet när andra EU-länder vacklar i fråga om sanktionerna. För att sanktionerna ska ge största möjliga effekt vill vi även att regeringen ska arbeta för att EU utvärderar och följer upp sanktionernas effekter och eventuella tillkortakommanden. Vi anser också att EU bör göra sig oberoende från rysk energi och särskilt motsätta sig gasledningen Nord Stream 2.

Kinas övergrepp mot den muslimska gruppen uigurer och andra minoriteter genom tvångsarbete, tortyr och systematiska våldtäkter i fångläger i Xinjiang-provinsen måste mötas med ett kraftfullt agerande från EU. Vi anser att EU bör införa sanktioner mot Kina i syfte att få övergreppen att upphöra och att sanktionerna bör stå i proportion till de statssanktionerade brotten i landet.

Vi vill också att regeringen agerar för att EU ska upprätta ett frihandelsavtal med Taiwan. Båda parter har mycket att tjäna på ett utökat samarbete, inte minst mot bakgrund av att de delar grundläggande värderingar. Taiwan är attraktivt för innovationskraftiga svenska företag som vill närma sig asiatiska tillväxtmarknader och det finns ett ömsesidigt intresse av att utnyttja potentialen i ett långtgående akademiskt utbyte. Förutom att underlätta handeln och stärka skyddet av europeiska investeringar skulle ett frihandelsavtal bidra till

en ökad investeringsvilja från taiwanesiska företag och därmed en högre sysselsättning. Stärkta handelsförbindelser bidrar även till ett stärkt skydd för den taiwanesiska demokratin och yttrandefriheten liksom för de mänskliga rättigheterna i övrigt.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

22. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3, 10 och 11 samt

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2 och
avslår motionerna

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6,

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7,

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 10, 11 och 36,

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 8, 10, 11, 14 och 17,

2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5,

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2, 4–6 och 8,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkandena 5 och 6,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 10 och 13–15 samt

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Det östliga partnerskapet är en viktig del i EU:s grannskapspolitik. Genom partnerskapet fördjupas EU:s relation till Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ukraina och även Belarus. Partnerskapet etablerades utifrån ländernas eget intresse och vilja att närma sig EU. Syftet är bl.a. att fördjupa ländernas politiska associering och ekonomiska integration med EU. Genom fördjupad frihandel, ökade mellanfolkliga kontakter och samarbete inom olika sakområden stärks ländernas incitament för att genomföra reformer och närma sig EU.

Den väg som partnerländerna har valt utmanas dock av Ryssland som försöker destabilisera länderna genom propaganda, korruption hybridkrigföring och i sista hand militär intervention, som i Georgien och Ukraina. Även i Belarus är den ryska närvaron tydlig och en förutsättning för den sittande regimens fortsatta maktinnehav, trots den folkliga resningen mot förtryck och våld och för frihet och demokrati.

Vi anser att EU behöver utveckla samarbetet inom det östliga partnerskapet och öka sin synlighet i partnerländerna för att erbjuda ett alternativ till rysk och kinesisk propaganda och destabilisering. Detta är nödvändigt för att konsolidera genomförda reformer i partnerländerna och för att främja deras fortsatta reformprocess.

Att länder i EU:s grannskap kan transformeras till vitala demokratier och marknadsekonomier är centralt för ett säkert och stabilt Europa. Reformerna handlar dock först och främst om frihet för ländernas medborgare. Deras kamp mot korruption, för ökat demokratiskt deltagande och skydd för de mänskliga rättigheterna måste stödjas. Därför måste EU utan att tveka markera när utvecklingen går i fel riktning. Det gäller t.ex. i fallet med Belarus där EU måste införa sanktioner mot de som är ansvariga för övergreppen mot civila, kräva demokratiska omval och frigivning av alla politiska fångar liksom av personer som fängslats när de utövat sina demokratiska rättigheter samt fördöma alla former av tortyr. Vi anser att regeringen ska driva på för att EU ska stödja frihets- och demokratirörelserna i de östliga partnerskapsländerna.

Rysslands militära upprustning och aggression mot sina grannländer underminerar den europeiska säkerhetsordningen och är helt oacceptabel. EU:s sanktionspolitik mot Ryssland måste vidhållas så länge som Ryssland ockupation av Krim består. Vid sidan av hot om militärt våld använder Ryssland även andra metoder för att vinna inflytande. Det handlar om hybridkrigföring, propaganda, korruption, penningtvätt och strategiska uppköp. Det handlar också om mord, där nervgiftattacken mot oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj är det senaste försöket. Vi anser att ansvar måste utkrävas av de som har utfört, planerat och beordrat angreppen.

Kina är en växande världsmakt som blandar industriell kapacitet med hänsynslöst förtryck. Det statsbärande partiet, KKP, har total makt över alla aspekter av invånarnas liv, och Kina strävar efter inflytande i världen på alla plan. För att uppnå detta används konventionell utrikespolitik, propaganda, spionage, strategiska uppköp av företag, ekonomisk utpressning, aggressiv diplomati och militära hot.

För att möta det växande hot som det totalitära Kina utgör behövs en robust utrikespolitik och konkreta åtgärder. Det handlar bl.a. om sanktioner. Dessa måste vara förknippade med realistiska mål om vad som ska uppnås och vara effektiva och verkningsfulla över tid. Detta är särskilt viktigt i fallet Kina eftersom det är en viktig handelspartner med vilken ett handelskrig skulle få långtgående konsekvenser. Därför har riktade s.k. Magnitskijsanktioner mot individuella medlemmar i regimen setts som mer effektiva för att sätta press på KKP till förändring. Vi anser att Sverige ska verka inom EU för att införa

Magnitskijsanktioner mot de inom KKP som står bakom förtryck i Kina, särskilt med tanke på de massiva brott mot de mänskliga rättigheterna som Kina begår mot uigurerna, i Tibet, och i Hongkong.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

23. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7 samt

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 17 och
avslår motionerna

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6,

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 10, 11 och 36,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3, 10 och 11,

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 8, 10, 11, 14 och 17,

2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5,

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2, 4–6 och 8,

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2,

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,

2020/21:3367 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkandena 5 och 6 samt

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 10 och 13–15.

Ställningstagande

Sedan Vladimir Putin återtog presidentposten 2012, efter fyra år som premiärminister, har den auktoritära utvecklingen i Ryssland accelererat. Formellt garanteras grundläggande politiska rättigheter och domstolarnas oberoende. I praktiken utesluts emellertid oppositionella från demokratiskt deltagande, och domstolar har i känsliga ärenden fattat politiskt motiverade beslut. Detta har t.ex. drabbat oppositionsledaren Aleksej Navalnyj som har dömts för flera fall av bedrägeri i vad Europadomstolen för mänskliga rättigheter har fastställt är politiskt motiverade rättsprocesser.

Dessa brister i demokratin och rättsstaten utgör grundläggande hinder för en fungerande opposition och i kampen för ett rättvisare och jämlikare Ryssland där mänskliga rättigheter respekteras. Det handlar i första hand om

säkerheten och levnadsvillkoren för ryska medborgare men också för grannländerna och omvärlden. Jag anser att Sverige bör värna demokratin och rättsstaten i alla delar av utrikespolitiken. Sverige bör därför som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att stärka respekten för demokrati och rättsstatens principer i Ryssland.

I den auktoritära ryska utvecklingen har också flera lagar antagits som begränsar det civila samhällets möjligheter att verka fritt. Det mest kända exemplet är troligen den s.k. agentlagen som tvingar opinionsbildande organisationer som tar emot finansiering från utlandet att registrera sig som utländska agenter. Det innebär att de får en officiell stämpel med mycket negativ klang och att de i praktiken likställs med spioner. Genom en annan lagändring breddades också omfattningen av begreppet landsförräderi. Det ledde till att all verksamhet som myndigheterna bedömer som ”riktad mot Rysslands säkerhet” kan utgöra grund för åtal. Ytterligare ett exempel på den ökande repressionen mot civilsamhället är den kraftiga inskränkningen av mötesfriheten. Demonstrationer nekas ofta tillstånd och nya lagar med extremt höga böter för deltagande i demonstrationer har antagits. De demonstrationer som genomförs slås ned brutalt och möten upplöses. Jag anser att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att stärka förenings- och mötesfriheten liksom civilsamhällets förutsättningar i Ryssland.

EU och Kina nådde i december 2020 en principöverenskommelse om ett investeringsavtal. Att Kinas ökade globala närvaro påverkar EU:s handelspolitik har blivit uppenbart. Det visar sig t.ex. genom hur europeiska företag kommer i kontakt med den kinesiska staten och dess försök att kontrollera och utöva makt över företagen. En illustration av detta är bojkotten av H&M i Kina efter att företaget riktat kritik mot förtrycket av uigurerna i området Xinjiang. Sverige bör stödja företag som följer ILO:s konventioner och värnar om mänskliga rättigheter. I ljuset av det tycker jag att det finns skäl att vara kritisk till investeringsavtalet med Kina och jag anser därför att regeringen ska verka för att EU pausar ratificeringen av investeringsavtalet.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

24. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (KD)

av Lars Adaktusson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 10, 11 och 36 samt avslår motionerna

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6,
2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7,
2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1,
2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD),
2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3, 10 och 11,
2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 8, 10, 11, 14 och 17,
2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5,
2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2, 4–6 och 8,
2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2,
2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del,
2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkandena 5 och 6,
2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 10 och 13–15 samt
2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Rysslands odemokratiska utveckling och militära expansion under 2000-talet är inte bara ett hot mot Sverige utan också ett reellt hot mot många av våra grannländer. Annekteringen av Krim och invasionskriget i östra Ukraina visar att den ryska regimen inte skyr några medel för att undergräva EU-samarbetet. Kriget i Ukraina ingår i ett mönster som inleddes med angreppet på Georgien 2008 och som vid sidan av militära interventioner även omfattar påtryckningar på grannländerna genom att Ryssland använder sin ekonomiska makt, framför allt som exportör av naturgas. Samtidigt utsätts oliktkänkande i Ryssland för ett internt förtryck och godtyckliga arresteringar.

Sverige och EU behöver markera och agera mot den ryska aggressionspolitiken. Ryssland måste respektera sina grannländer och det krävs kraftfulla åtgärder från EU i form av fortsatta sanktioner mot Ryssland för att få ett slut på kriget och den allvarliga situationen i östra Ukraina. EU måste även tala klarspråk med Ryssland när det gäller förtrycket mot den egna befolkningen. Förgiftningen av regimkritikern och oppositionspolitiken Aleksej Navalnyj måste få konsekvenser. Att kemiska vapen används i Europa kan aldrig accepteras av EU.

Utvecklingen i Ryssland tydliggör även behovet av att Sverige verkar för att stärka EU:s samarbete med grannländerna i Östeuropa och Kaukasus genom det östliga partnerskapet. Partnerskapet är ett uttryck för EU:s vilja att erbjuda de sex östliga grannländerna ett djupare samarbete med unionen i syfte att öka integrationen med EU och stärka närmandet till unionens värdegrund, regelverk och lagstiftning. Målet är att minska handelshinder, underlätta för resor och förbättra infrastrukturen för energi. Förhoppningen är att ett ökat samarbete med EU även ska kunna stärka partnerländernas rättssystem och på så sätt minska förekomsten av korruption. De östliga grannländernas möjlighet att utvecklas till vitala demokratier och marknadsekonomier som är fria att själva göra sina utrikespolitiska vägval är central för säkerheten och stabiliteten i hela Europa.

Sverige har ett intresse av att EU och andra länder i största möjliga utsträckning kan nå enighet i sitt förhållningssätt gentemot Kina. Som ett led i detta behöver Sverige bidra till att EU:s Kinastrategi utvecklas i syfte att stärka försvaret av EU:s gemensamma intressen och värden, däribland respekten för de mänskliga rättigheterna. Detta aktualiseras inte minst mot bakgrund av Kinas behandling av den muslimska minoritetsgruppen uigurer där uppgifter framkommit om tvångssterilisering av kvinnor och internering av runt 1 miljon uigurer i omskolningsläger. Även kristna i Kina förtrycks och tillåts inte utöva sin tro fritt. Jag anser att Sveriges inom ramen för EU bör verka för att unionen återkommande ska ta upp uigurernas, kristnas och andra minoriteters situation i sin dialog med Kina.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

25. EU:s bilaterala och regionala förbindelser, punkt 7 (L)

av Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 6,

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2, 4–6 och 8,

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2 och

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 14 i denna del och avslår motionerna

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7,

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 10, 11 och 36,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3, 10 och 11,

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 8, 10, 11, 14 och 17,

2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 5,

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkandena 5 och 6,

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 10 och 13–15 samt

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Ryssland har under 2000-talet gått i en alltmer auktoritär riktning. Det har fått allvarliga konsekvenser både för den egna befolkningen, det civila samhället och relationen till omvärlden. De ryska inträngen i grannländerna, med

Georgien och Ukraina som uppenbara exempel, kränker folkrätten och utmanar grunderna för den europeiska säkerhetsordningen. Inget tyder på att den ryska regimens imperialistiska ambitioner skulle avta.

Den interna utvecklingen i Ryssland präglas av ett alltmer kringskuret utrymme för det civila samhället, för oppositionella och för oliktankande. Dessa drabbas av iscensatta brott, skatterazzior, stämpling som utländska agenter samt mord och mordförsök. Utvecklingen innebär också en mycket svår situation för sexuella minoriteter, i synnerhet i Tjetjenien där hbtq-personer löper stor risk att utsättas för trakasserier, våld och mord. På det ockuperade Krim är situationen särskilt svår för den Krimtatariska gruppen som symboliserar motståndet mot den ryska ockupationsmakten och som därför drabbas av godtyckliga arresteringar, försvinnanden och trakasserier. Genom lagändringar har också misshandel av en familjemedlem kommit att straffmässigt jämföras med en felparkering, vilket innebär en legitimering av våld och en starkt föreställning om att mannen är familjens överhuvud. Denna utveckling är djupt problematisk och den tenderar dessutom att eskalera. Jag anser därför att regeringen bör verka för en skarp markering mot Rysslands behandling av civilbefolkningen och framför allt mot behandlingen av oppositionspolitiker, journalister och hbtq-personer.

Jag anser också att EU mot denna bakgrund bör skärpa sanktionerna mot Ryssland och också utvidga dem till att innefatta fler företag i energisektorn. Energipolitiken är för Ryssland ett mycket användbart maktmedel, vilket visade sig när Ryssland 2006 avbröt gasleveranserna till Ukraina för att få landet att avstå från att ingå ett associeringsavtal med EU. Vidare anser jag att bygget av ännu en rysk gasledning i Östersjön, Nord Stream 2, är mycket oroande. Bygget strider mot svenska säkerhetspolitiska intressen liksom mot syftena bakom EU:s energiunion. Sverige behöver inte mer rysk närvaro i Östersjön och Europa inte mer beroende av rysk gas. Jag anser därför att regeringen ska verka genom EU för att Nord Stream 2 inte fullföljs.

Rysslands agerande i Ukraina är rättsvidrigt. En eventuell framtida ansökan om EU-medlemskap från Ukraina anser jag ska behandlas enligt en särskild färdplan som kombineras med kraftfulla stödinsatser för demokratibyggnad och ekonomiska reformer. EU ska även fortsätta att agera mot den ryska aggressionen mot Georgien och arbeta för ett fortsatt närmande mellan Georgien och EU. Vidare ska EU genom frihandel och liknande verktyg erbjuda grannländerna i öst ökade incitament till reformer för en demokratisk utveckling med målet att på lång sikt fortsätta utvidgningen av EU. Händelseutvecklingen i Belarus efter det fuskpräglade valet i augusti 2020 innebär en historisk möjlighet för demokrati i Belarus. En demokratisk utveckling i Belarus med ett potentiellt närmande till EU eller Nato är dock något som Ryssland kan förutsättas komma att motarbeta av såväl militärstrategiska som utrikes- och inrikespolitiska skäl. Detta anser jag tydliggör vikten av att ge de demokratiska förkämparna i Belarus allt tänkbart stöd så att fria och rättvisa val kan hållas.

Kina är en växande världsmakt som blandar industriell kapacitet med hänsynslöst förtryck. Det statsbärande partiet, KKP, har total makt över alla aspekter av invånarnas liv, och Kina strävar efter inflytande i världen på alla plan. För att uppnå detta används konventionell utrikespolitik, propaganda, spionage, strategiska uppköp av företag, ekonomisk utpressning, aggressiv diplomati och militära hot.

För att möta det växande hot som det totalitära Kina utgör behövs en robust utrikespolitik och konkreta åtgärder. Det handlar bl.a. om sanktioner. Dessa måste vara förknippade med realistiska mål om vad som ska uppnås och vara effektiva och verkningsfulla över tid. Detta är särskilt viktigt i fallet Kina eftersom det är en viktig handelspartner med vilken ett handelskrig skulle få långtgående konsekvenser. Därför har riktade s.k. Magnitskijsanktioner mot individuella medlemmar i regimen setts som mer effektiva för att sätta press på KKP till förändring. Jag anser att Sverige ska verka inom EU för att införa Magnitskijsanktioner mot de inom KKP som står bakom förtryck i Kina, särskilt med tanke på de massiva brott mot de mänskliga rättigheterna som Kina begår mot uigurerna, i Tibet, och i Hongkong.

Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen.

26. EU-samarbete på skatteområdet, punkt 8 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 17–19 och avslår motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

EU har tagit på sig allt fler uppgifter och i takt med det fått ökade utgifter. Samtidigt har unionens inkomster minskat, bl.a. till följd av Storbritanniens utträde ur EU. Genom lån på kapitalmarknaderna ska EU finansiera medlemsstaternas ekonomiska återhämtning från covid-19-pandemin. Räntor och amorteringar på lånen kommer att leda till ytterligare kostnader för unionen.

För att täcka dessa ökade kostnader planeras flera skatter på EU-nivå som ska ge EU budgetinkomster utöver medlemsstaternas avgifter. Det handlar t.ex. om skatter på plast, bolagsvinster och finansiella transaktioner. Vi ser en risk för att sådana skatter kan leda till att företag inom EU flyttar sin

verksamhet till länder utanför unionen. Vi motsätter oss en ökad skattefinansiering av EU och anser att regeringen bör motverka en sådan utveckling.

Med koppling till diskussionen om skatter på EU-nivå har kommissionen även initierat en diskussion om att ändra beslutsregeln inom EU på skatteområdet. Eftersom dagens krav på enhällighet i rådet innebär att medlemsstater som inte vill att EU ska ha beskattningsrätt kan motsätta sig sådana beslut, vill kommissionen att rådet ska gå över till att fatta beslut med en kvalificerad majoritet. Det skulle innebära att samtliga medlemsstater måste införa en skatt som bara har vunnit stöd från ett antal av dem. En sådan utveckling kan inte accepteras och vi anser därför att regeringen ska motsätta sig förslag om att beslut på skatteområdet ska kunna fattas med en kvalificerad majoritet i rådet.

När det gäller frågor om internationell beskattning arbetar OECD för att utveckla nya beskattningsmodeller som ska hantera nya digitala affärsmodeller. Detta arbete föranleder diskussioner på EU-nivå, där ett förslag om en digital beskattning håller på att utarbetas. Vår uppfattning är att Sverige ska ta del av OECD:s arbetet om urholkning av skattebaser och flyttning av vinster (BEPS) i syfte att motverka skatteundandragande. Vi anser dock att genomförandet av rekommendationerna ska göras på en frivillig mellanstatlig grund och således göras på nationell nivå, där riksdagen fattar beslut om vad som ska gälla i Sverige. Rekommendationerna ska aldrig genomföras på EU-nivå, där besluten fattas utan avgörande inflytande för riksdagen och med tvingande verkan för alla medlemsstater.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

27. EU-samarbete på skatteområdet, punkt 8 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5 och
avslår motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 17–19.

Ställningstagande

EU ska prioritera utmaningar som de enskilda medlemsstaterna inte klarar av att hantera på egen hand. Det handlar bl.a. om migration, miljö och klimat, forskning, säkerhet och att utveckla den inre marknaden. När hanteringen av

dessa utmaningar kräver en gemensam finansiering ska detta ske inom ramen för en återhållsam, effektiv och modern EU-budget.

Coronakrisen kräver solidaritet men när kommissionen presenterade sitt förslag till en återhämtningsfond på 750 miljarder euro var vi kritiska till det. Att fonden delvis ska bekosta bidrag till medlemsstaterna i stället för bara lån riskerar att leda till en oansvarig ekonomisk politik, i synnerhet som kommissionens förslag saknade krav på hur pengarna ska användas.

Den facilitet för återhämtning och resiliens, genom vilken merparten av återhämtningsfondens medel ska kanaliseras, innebär att EU som kollektiv tar på sig en finanspolitisk roll. Dessutom innebär finansieringssystemet att det införs en ny intäktskomponent för unionens egna medel relaterat till plastförpackningsavfall som genereras i varje medlemsstat och som inte materialåtervinns.

För oss är det en central fråga i EU-samarbetet att det är medlemsstaterna som har beskattningsrätten. När möjligheten att inrätta nya egna medel utvidgas ser vi en risk för att den nationella beskattningssuveräniteten gradvis urholkas. Vi anser därför att Sverige ska motsätta sig ytterligare åtgärder på skatteområdet inom EU.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

28. EU:s klimatarbete, punkt 9 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 40 och
 avslår motionerna

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Det finns ingen rättslig grund i EU:s fördrag för en gemensam skogspolitik och enligt subsidiaritetsprincipen är det i första hand medlemsstaterna som har befogenhet att fatta beslut på skogspolitikens område. Ändå påverkas medlemsstaternas skogssektorer av EU-beslut på en rad politikområden.

Ett sådant aktuellt EU-beslut gäller den s.k. taxonomin som har ambitionen att definiera hållbara industriinvesteringar. En arbetsgrupp inom kommissionen presenterade under 2019 ett förslag, enligt vilket nästan inget svenskt

skogsbruk skulle anses vara hållbart. Förslaget accepterades inte och arbetsgruppen presenterade ett nytt förslag den 30 november 2020. Förslaget har varit ute på remiss och mött massiv kritik, inte minst från Sverige.

Det är av fundamental vikt för det nordiska skogsbruket att Sverige i samverkan med andra skogsländers regeringar ser till att det slutliga resultatet blir rimligt och konstruktivt ur både ekonomisk, social och ekologisk synvinkel. Sveriges regering har agerat för att få en rimligare bedömning av biobränslen. Däremot är det inte lika tydligt att regeringen har krävt att svensk skogsskötsel ska betraktas som hållbar. Vi anser att taxonomin bör gälla övergripande resultat och inte detaljer. Det är vår uppfattning att Sveriges skogsbruk och skogssektor i sin helhet är världens främsta och dessutom har potential att vara Sveriges främsta bidrag till en mer hållbar och förnybar framtid. För detta får inte EU och dess taxonomi stå i vägen. Sverige delar intressen när det gäller skogsbruket med en lång rad länder i Nord- och Centraleuropa. Vi anser att regeringen bör agera tillsammans med dessa länder för att minska EU:s inflytande över skogspolitiken.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

29. EU:s klimatarbete, punkt 9 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7 och
avslår motionerna

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 40 och

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi välkomnar överenskommelsen inom EU om skärpta klimatmål till 2030. Det är ett viktigt steg för att se till att EU:s politik är i linje med Parisavtalet. För oss är det viktigt att efterlevnaden av målen ska gälla för varje enskild medlemsstat och inte EU som helhet. Vi anser inte att vissa medlemsstaters ambitiösa klimatarbete ska kunna kompensera för bristande handling i en annan medlemsstat. EU ska vara en föregångare i klimatarbetet på det globala planet. För att vara det behöver EU ett ambitiöst mål. Vi anser därför att regeringen bör verka för att EU ska minska utsläppen av växthusgaser med minst 60 procent till 2030.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

30. EU:s klimatarbete, punkt 9 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 40 och

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Målsättningen med den europeiska gröna given är att ställa om EU:s politik till ett rättvist och välmående samhälle med en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi med nettonollutsläpp 2050 och där den ekonomiska tillväxten har frikopplats från resursförbrukning. Tanken är att Europa ska bli världens första klimatneutrala världsdel. Jag tycker att det är en bra och nödvändig ambition men konstaterar att det finns juridiska instrument som är direkt skadliga för klimatet och miljön.

Ett sådant instrument är energistadgefördraget vars investerarskydd kan användas av multinationella bolag för att stämma stater utanför det ordinarie rättsväsendet. Exempelvis har bolaget Aurora Energy hotat med en miljardstämning mot Sverige för att Sveriges riksdag röstat igenom ett förbud mot uranbrytning. År av miljö- och klimatarbete kan spolieras eller få en väldigt hög prislapp om bolagen vinner. Stater kan inte omvänt stämma bolagen med stöd av investerarskyddet. Bolagen har allt att vinna, staterna allt att förlora.

Enligt en granskning av journalistnätverket Investigate Europe skyddar energistadgefördraget fossila investeringar såsom kolkraftverk, oljeledningar och gasterminaler till ett värde av 340 miljarder euro. Just nu pågår en process mellan energistadgefördragets parter för att förändra eller helt ta bort investerarskyddet. I den processen spelar EU:s medlemsstater en viktig roll. EU-kommissionen har tidigare lämnat en rekommendation om att upphäva energistadgefördragets investerarskydd. Jag anser att även Sverige bör verka för att investerarskyddet i energistadgefördraget tas bort.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

31. Migration och gränskontroll, punkt 10 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 22 och
avslår motion

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 30.

Ställningstagande

Vi välkomnar att arbetet med att förbättra lagstiftningen om det europeiska asylsystemet fortsätter men beklagar att även förslagen inom de nya migrationspakten innebär tvångsåtgärder och orättvisa fördelningsmekanismer.

Vi anser att den bästa vägen framåt i stället ligger i en frivillig samordning mellan suveräna stater som säkerställer att inget land tvingas ta emot en migration som inte är välkommen eller möjlig att integrera. Vi anser därför att regeringen bör arbeta för att medlemsstaterna ska få större utrymme att själva anpassa sig till migrationsflöden och att skärpa sina krav och kontroller i migrationshanteringen.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

32. Migration och gränskontroll, punkt 10 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 30 och
avslår motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 22.

Ställningstagande

EU:s gräns- och kustbevakningsbyrå, Frontex, har anklagats för att ha stoppat båtar från Turkiet till Grekland för att hindra eventuella asylsökande från att nå EU. Det skulle vara olagligt enligt internationell rätt. Frontex har även fått kritik från bl.a. FN:s flyktingorgan för att i sin årsrapport inte ha redovisat eventuell våldsanvändning genom s.k. pushbacks till havs. Frontex egna internutredningar har kommit fram till att det inte har begåtts några brott.

Mot bakgrund av de allvarliga anklagelser som riktats mot Frontex och den bristande trovärdigheten i Frontex egna utredningar anser jag att Sverige bör verka för att EU ska tillsätta oberoende utredningar av huruvida Frontex har brutit mot internationell rätt.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

33. Arbetsmarknad och passagerarrättigheter, punkt 11 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 31 och

avslår motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Kommissionen presenterade i september 2017 ett förslag till en ny tågpassagerarförordning. Under 2020 pågick trepartsförhandlingar mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Dessa förhandlingar resulterade i en överenskommelse i oktober och den nya tågpassagerarförordningen är nu antagen.

Enligt vår mening innebär den nya tågpassagerarförordningen ett sämre skydd för passagerarna, bl.a. när det gäller ersättningsvillkor vid inställda eller försenade tågresor än vad som i dag gäller vid flygresor enligt förordningen (EG) nr 261/2004 om flygresenärers rättigheter.

Vi anser att konsumentskyddet ska vara likvärdigt oavsett om man väljer att resa med tåg, flyg eller något annat kollektivt färdssätt. Vi anser därför att regeringen inom EU bör verka för att alla resenärer ska ha samma rättigheter oavsett deras val av färdssätt.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

34. Arbetsmarknad och passagerarrättigheter, punkt 11 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6 och
avslår motion

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 31.

Ställningstagande

Sverige har i dag en väl fungerande modell med partsförhandlingar på arbetsmarknaden för att fastställa villkor som är acceptabla för både arbetsgivare och arbetstagare utan inblandning från regeringen och riksdagen.

Enligt oss hotas denna modell av vissa EU-förslag som lagts fram inom ramen för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som på den svenska regeringens initiativ proklamerades i Göteborg 2017. Det gäller t.ex. förslagen till direktiv om minimilöner och om insyn i lönesättningen.

Enligt oss är medlemsstaterna bäst lämpade att på egen hand fatta beslut om arbetsmarknad och sociala skyddsnät. Vi anser därför att regeringen ska motverka all EU-lagstiftning som hotar den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. EU:s utvidgning, punkt 2 (M)

Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Helena Antoni (M) anför:

EU är ett samarbete för demokratier där Sverige ska vara en tydlig och stark röst för att rättsstatens principer respekteras i hela EU. Rättsstatsprincipen är en central del av EU-samarbetets värden, identitet och funktionssätt. Detta inbegriper bl.a. att yttrandefrihet och fria medier ska värnas, likaså att korruption ska bekämpas på ett resolut sätt. I ett tryggt Europa ska det vara en självklarhet att alla människors fri- och rättigheter respekteras. Alla medlemsstater har genom sitt EU-medlemskap förbundit sig att leva upp till EU-fördragens bestämmelser, vilka inkluderar att respektera de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen.

När det gäller EU:s vidare utvidgning är det fundamentalt att värna om den liberala demokratin och rättsstatens principer. Turkiet lever inte längre upp till de förväntningar som EU har rätt att ha i en utvidgningsprocess, främst på grund av landets allvarliga tillbakagång när det gäller demokrati och rättsstat. Under dessa förutsättningar är det inte meningsfullt att fortsätta förhandlingarna om ett medlemskap. Vi delar följaktligen i princip den uppfattning som framförs i motionerna i denna del om att medlemskapsförhandlingarna med Turkiet bör avslutas. Vi avstår dock från att i detta skede reservera oss till förmån för detta eftersom det sedan ett par år i praktiken inte förs några förhandlingar och utskottet framfört som sin åsikt att förhandlingarna inte bör återupptas förrän Turkiet visar en uppriktig vilja att engagera sig för ett EU-medlemskap. Vi vill också avvakta Turkiets reaktion på det erbjudande om en positiv agenda som framförts av EU. Om situationen i Turkiet inte förbättras är vi emellertid beredda att driva frågan om att EU ska avsluta medlemskapsförhandlingarna. Det skulle i så fall inte innebära att EU vänder Turkiet ryggen. Det är av stor vikt att dialog och samarbete fortsätter i frågor om exempelvis handel och migration. De båda parternas starka ekonomiska band ska värnas även fortsättningsvis. EU bör fortsätta stödja det civila samhället, människorättsförsvarare och journalister i Turkiet samt värna turkiska studenter tillträde till europeiska universitet.

På västra Balkan pågår i varierande intensitet anslutningsprocesser med t.ex. Serbien, Montenegro, Albanien och Nordmakedonien. Flera länder har tagit viktiga steg mot medlemskap, även om det återstår avsevärt arbete. Samtidigt går utvecklingen i fråga om EU:s grundläggande värden tyvärr åt fel håll i flera av EU:s medlemsländer, och det är en signal om vikten av att vara uppmärksam på dessa fundament då nya kandidatländer kan bli aktuella för medlemskap i unionen. Den skärpta granskning av befintliga medlems-

stater som vi vill se i fråga om mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och rättsstatens principer behöver också utvecklas i anslutningsförhandlingarna med kandidatländerna.

2. EU-samarbete på skatteområdet, punkt 8 (M)

Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Helena Antoni (M) anför:

För oss det en självklarhet att beslut om att införa nya egna medel även fortsättningsvis ska kräva enhällighet i rådet. Enhällighetskravet i fråga om egna medel och EU-skatter säkrar Sveriges och riksdagens inflytande och befogenhet över skattefrågorna. Vi menar att det finns andra sätt att finansiera återbetalningen av återhämtningsinstrumentet än att EU ges fler nya egna medel eller höjda bni-avgifter. Det mest logiska och rimliga torde vara genom att minska finansieringen av i första hand den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken i framtida fleråriga budgetramar.

Den s.k. vägkartan för introduktion av nya egna medel, som rådet, Europaparlamentet och kommissionen ska arbeta vidare utifrån, är problematisk av flera skäl. Givet den djupa ekonomiska nedgång som medlemsstaterna nu måste hantera är det en felprioritering att lägga stora resurser och mycket tid på att försöka introducera nya egna medel. Inte minst i de fall det handlar om EU-skatter. EU bör i stället fokusera på att fördjupa den inre marknaden, driva på för mer frihandel med omvärlden och understödja medlemsstaternas arbete med att förbättra konkurrenskraften.

Sverige bör i de kommande diskussionerna om nya egna medel vara tydlig med att vägkartan för introduktion av nya egna medel inte är något som förpliktigar medlemsstaterna att rösta ja till de kommande förslagen om nya egna medel som kommissionen har aviserat i sitt arbetsprogram för 2021. Dessa förslag ska självfallet behandlas i vanlig ordning, vilket kan göras först efter att de faktiskt finns som formella och konkreta förslag. Vi har ställt oss bakom utskottets ställningstagande i detta avsnitt och har för avsikt att följa upp de ståndpunkter som vi har framfört i detta särskilda yttrande när förslagen om nya egna medel presenteras och därefter i de kommande förhandlingarna om nästa fleråriga budgetram.

3. EU:s klimatarbete, punkt 9 (M)

Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Helena Antoni (M) anför:

Europeiska rådet ställde sig i december 2020 bakom ett bindande mål om att EU senast 2030 ska ha minskat växthusgasutsläppen med minst 55 procent jämfört med 1990 års nivåer. Enighet med Europaparlamentet om målet nåddes under april 2021. De svenska regeringspartierna hade oklara och olika förhandlingslinjer men förordade i vissa delar ett högre mål.

Vi anser att ett mål för utsläppsminskningar bör vara möjligt att uppnå, och att målet därför bör vara 55 procent i enlighet med utfallet av förhandlingarna. Målet för 2050 bör gälla varje enskilt land och inte EU som helhet. Detta blir en viktig fråga att bevaka i de kommande förhandlingarna om ansvarsfördelningsförordningen.

Tillgången till ren el och en tillförlitlig elförsörjning är avgörande för att möjliggöra en omställning till ett fossilfritt samhälle. Efterfrågan på elektricitet kommer att öka dramatiskt i takt med att industrier och transporter elektrifieras. I dag har EU ett mål om att 32 procent av energiförsörjningen ska komma från förnybara källor 2030.

Vi menar att målet är för lågt för att möta kraven på minskade utsläpp. Begränsningen till förnybara energikällor exkluderar dessutom energislag som t.ex. kärnkraft, vilken behövs för att tillgodose såväl effektbehoven som stabiliteten i elsystemet. Vi menar därför att EU:s energipolitiska mål bör vara att minst 60 procent ska komma från fossilfria energikällor 2030. Detta kommer vi att driva i förhandlingarna om den ändring av direktivet om förnybar energi som kommissionen enligt sitt arbetsprogram för 2021 ska föreslå under årets andra kvartal.

Ett hot mot att nå ovanstående klimatmål är taxonomin. Vi är djupt bekymrade över hur flera viktiga svenska intressen nu är hotade. Det är beklagligt att regeringen agerat för sent och gjort för lite för att styra processen i rätt riktning och försvara de svenska intressena, såsom vår vattenkraft och vårt aktiva skogsbruk. Nu riskerar dessa och andra hållbara ekonomiska aktiviteter att räknas som icke-hållbara och således hamna i en situation där det är svårare att locka till sig ytterligare investeringar. Vi har ställt oss bakom utskottets ställningstagande i denna del och hänvisar till att ansvaret för frågan om taxonomin i huvudsak ligger hos finansutskottet, där våra partikollegor bevakar dessa ståndpunkter.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020.

Följdmotionerna

2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den övergripande utvecklingen i EU och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rådet för allmänna frågor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s utrikestjänst och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU och den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU som aktör i FN och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Turkiet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konsulära frågor och krisberedskap och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den gemensamma handelspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s bilaterala och regionala förbindelser och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktioner mot Ryssland och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fredsprocessen i Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Syrien och Irak och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kina och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta frihandelsavtal mellan EU och Taiwan och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säga upp det politiska dialog- och samarbetsavtalet mellan EU och Kuba (PDCA) och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s makrofinansiella stöd till länder som inte är medlemmar i unionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vända utvecklingen emot alltmer skattefinansiering av EU och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka förslaget om kvalificerad majoritet i skattebeslut och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) rekommendationer enligt BEPS inte ska genomföras på federal EU-nivå utan att varje förslag ska utvärderas inför genomförande på nationell nivå i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om datalagring och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Europeiska åklagarmyndigheten (Eppo) och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter för medlemsstaterna att själva bestämma sin migrationspolitik och skärpa krav och kontroller och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förstalandsprincip och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka EU:s yttre gränser och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sysselsättnings- och socialpolitik på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhetspolitik på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av direktivet om balans mellan arbete och privatliv och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje enskild medlemsstat bör få utveckla och uppdatera sina egna sociala trygghetssystem även när det gäller antimikrobiell resistens och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om europeisk konkurrenskraft och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Horisont Europa och tillkännager detta för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla resenärer oavsett kollektivt färdstätt bör ha samma rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Fonden för ett sammanlänkat Europa och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om påskyndat förverkligande av det transeuropeiska transportnätet Smart TEN-T och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om energiunionen och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om energiförsörjningstrygghet och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s gemensamma jordbrukspolitik och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fiskeripolitiken är en mellanstatlig angelägenhet som bör hanteras på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om djurskydd och livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skogsbrukets betydelse och om att beslut om det inte ska fattas på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om taxonomin och vikten av att agera samfällt med andra skogsländer i Nord- och Centraleuropa för att minska EU:s inflytande över skogspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om viltvård och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatpolitiken bör ha ett globalt perspektiv och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Parisavtalet och dess genomförande och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s utsläppshandelssystem och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla Erasmus plus och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomspolitiken är en nationell angelägenhet och att den europeiska ungdomspolitiken inte bör ha som mål att få ungdomar att knyta an bättre till EU-projektet och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte bör ske någon harmonisering på kulturområdet inom EU och att kulturpolitiken även i fortsättningen ska vara en nationell angelägenhet och tillkännager detta för regeringen.

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU-kommissionens arbetsprogram för 2020 och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU ska rösta för att upphäva patent på vacciner mot covid-19 inom WHO och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska fortsätta att verka för en minskning av EU:s budget och börja driva på för en klimatomställning i stället för militarisering och gränsbevakning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU inför en feministisk budget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen ska verka för att den europeiska gröna given ska innehålla bindande mål på 70 procent mindre utsläpp till 2030 och nollutsläpp till 2040 samt kompletterande mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att alla EU:s handelsavtal ska innehålla bindande miljö- och klimatklausuler samt om att inga avtal ska tecknas med länder som inte skrivit under Parisavtalet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för en uppdatering av det juridiska ramverket så att det blir ett kraftfullt verktyg för att förhindra brott mot naturen genom att inkludera ekocid i Romstadgan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att investerarskyddet tas bort inom energistadgefördraget och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU avbryter flyktigavtalet med Turkiet och agerar för att våldet och repressionen mot oppositionella upphör i Turkiet och att alla som fängslats på politisk grund frigges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att förhandlingarna med Turkiet om ett medlemskap ska frysas och alla de förmåner som förmedlemskapsprogrammet ger omedelbart ska dras in och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör verka för ett ökat mellanfolkligt utbyte och samarbete mellan befolkningarna i EU och Ryssland samt utöka stödet till den ryska demokratiörelsen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU konsekvent står upp för mänskliga rättigheter, folkrätten och demokratin i sina relationer till andra länder och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU:s riktlinjer för export av krigsmateriel innebär ett förbud av export till länder som kränker de mänskliga rättigheterna, till diktaturer och till krigförande stater och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU inför ett vapenembargo mot de stater som ingår i den saudiskledda koalitionen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att inga fler odemokratiska EU-handelsavtal tecknas och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU försvarar kvinnors ekonomiska rättigheter och inför en feministisk handelspolitik och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU pausar ratificeringen av investeringsavtalet med Kina och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla EU-länder ska ge minst 0,7 procent av BNI i utvecklingsbistånd och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla EU-länder ger minst 0,2 procent av BNI till de minst utvecklade länderna och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s biståndsprogram ska bli klara och träda i kraft snarast möjligt och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område och suspendera det nuvarande associeringsavtalet så länge

- Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till att EU inför ett vapenembargo mot Israel och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU kräver Israels ansvar för vaccin mot covid-19 bland civilbefolkningen på Västbanken och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU kräver att den utlovade folkomröstningen om Västsaharas självständighet hålls och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU säkerställer att handelsavtal och fiskeavtal mellan EU och Marocko, i enlighet med EU-domstolens beslut, inte innefattar Västsaharas territorium så länge Västsaharas folk, via deras legitima representant Polisario, inte har gett sitt samtycke och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU slutar finansiera den libyska kustbevakningen och att relationer med Libyen ska bygga på full respekt för asylrätten och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige genom EU och FN:s flyktingorgan (UNHCR) bör agera för en snabb evakuering och vidarebosättning av flyktingar och asylsökande från Libyen och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör motverka alla beslut som innebär att asylrätten och flyktingars mänskliga rättigheter kränks och tillkännager detta för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU ska tillsätta oberoende utredningar av huruvida Frontex har brutit mot internationell rätt och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att lobbyism begränsas i EU till förmån för nationella parlaments inflytande och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för ett regelverk som innebär öppna böcker, minskade förmåner och sänkta politikerarvoden för alla EU-parlamentariker och tillkännager detta för regeringen.

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU-parlamentet endast ska sammanträda i Bryssel och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att EU återupprättar förtroendet för den fria rörligheten och den inre marknaden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att EU tar en aktiv faciliterande roll för att möjliggöra och underlätta licensierings- och partnerskapsavtal mellan europeiska vaccinproducenter och möjliga producenter i andra länder och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att det demokratilås och den rättsstatsmekanism som EU:s budget nu har också används av kommissionen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU:s Magnitskijlagstiftning bör breddas till att omfatta systematisk korruption och penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska motsätta sig ytterligare åtgärder på skatteområdet inom EU och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka all EU-lagstiftning som hotar den svenska arbetsmarknadsmodellen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att EU ska vara föregångare på klimatområdet och verka för att utsläppen i EU ska minska med minst 60 procent till 2030 och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:904 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att kobolt ska räknas som konfliktmineral och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2266 av Jan Björklund m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att markera mot Rysslands behandling av civilbefolkningen och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att stärka civilsamhället i Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2332 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politik för global utveckling och EU:s råvarudiplomati och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:291 av Désirée Pethrus (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inget handelsavtal bör ingås innan Kuba ratificerar och genomför de två konventionerna om mänskliga rättigheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen stöder kravet på en oberoende internationell utredning via FN eller EU för att reda ut frågetecken kring bilkraschen som dödade demokratiaktivisterna Oswaldo Payá och Harold Cepero, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2759 av Allan Widman m.fl. (L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för veteranfrågorna inom ramen för EU:s internationella insatser och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2818 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN ska verka för sanktioner mot stater som sponsrar och sprider extremism, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att markera mot Rysslands behandling av civilbefolkningen, framför allt landets hbtq-personer samt journalister och oppositionspolitiker och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att stärka civilsamhället i Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2852 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politiken för global utveckling och EU:s råvarudiplomati och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att kobolt ska räknas som konfliktmineral och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lagstiftning i både Sverige, EU och andra länder som inkluderar företag längs hela leverantörskedjan som har konfliktmineral i sina produkter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att stärka respekten för demokrati och rättsstatens principer i Ryssland och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att stärka förenings- och mötesfriheten samt civilsamhällets förutsättningar i Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:87 av Amineh Kakabaveh (-):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU som enad union verkar inom FN för att ett förbud mot könsstympning införs och tillämpas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU ska hålla inne medel till länder som inte skyddar demokrati och kvinnors rättigheter, s.k. konditionalitet, och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:250 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör, på EU-nivå, verka för skuldnedskrivningar i stället för ökade lån och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:255 av Désirée Pethrus (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen via EU och FN bör verka för att fritt tillträde ges till Tibet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen via EU, i den återkommande MR-dialogen med Kina om mänskliga rättigheter, bör lyfta situationen i Tibet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen via EU bör verka för en lagstiftning liknande Reciprocal Access to Tibet Act och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:256 av Désirée Pethrus (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU ställer kraftfulla krav på Eritrea avseende mänskliga rättigheter i samband med biståndsinsatser till landet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:445 av Désirée Pethrus (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU häver avtalet om politisk dialog och samarbete mellan Europeiska unionen å ena sidan och Kuba å andra sidan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:483 av Mikael Oscarsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör säkerställa att sanktioner mot den belarusiska diktaturregimen snabbt kommer på plats och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktionerna mot den belarusiska diktaturregimen ska riktas direkt mot enskilda befattningshavare och personer med ansvar för det riggade valet och övergrepp mot folket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en utökad samverkan med frivilligorganisationer och den politiska oppositionen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör erbjuda oppositionen praktisk hjälp med exempelvis bevakning och internationell närvaro i fängelser och häkten och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:628 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste bli aktivare i kampen mot det kinesiska kommunistpartiets ökande globala makt och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att ytterligare skärpa EU:s sanktioner mot Ryssland om inte situationen för utsatta grupper förbättras avsevärt och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:676 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom FN och EU verka för en översyn av de sanktioner som riktas mot Syrien i syfte att ge lindring till civila och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:679 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säga upp det politiska dialog- och samarbetsavtalet mellan EU och Kuba (PDCA) och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:688 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en svensk lagstiftning för Magnitskijsanktioner och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:690 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla förmedlemskapsstödet till Turkiet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avsluta medlemskapsförhandlingarna och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:692 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU:s institutioner inte ska ha behörighet att föra Sveriges talan inom FN och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:767 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom ramen för EU och FN uppmärksamma Turkiets alltmer aggressiva beteende och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1063 av Åsa Coenraads m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strategi för Hongkong och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1231 av Désirée Pethrus (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att jämställdhetsarbetet får en mer framskjuten roll i EU:s utvecklingsarbete och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör verka för att EU i sin relation med Kina utkräver ansvar för den kränkande behandlingen med bland annat tvångssterilisering av uigurer och andra minoriteter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1232 av Désirée Pethrus (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU blir ledande i genomförandet av Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att fler länder inom EU når upp till unionens mål om att minst 0,7 procent av BNI går till bistånd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s bistånd efterlever de kriterier som biståndskommittén OECD-Dac har fastslagit och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i förhandlingarna om EU:s långtidsbudget bör verka för att biståndet till civilsamhället, mänskliga rättigheter, jämställdhet och SRHR får ökad prioritet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU bör intensifiera sina insatser mot korruption och sätta större press på mottagarländer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att plattformen EU Aid Explorer utvecklas ytterligare så att informationen om unionens biståndsinsatser blir mer fullständig och tydlig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:1803 av Åsa Coenraads m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en aktiv svensk Belaruspolitik med inriktning på stöd till demokrati och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2205 av Serkan Köse och Thomas Hammarberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kränkningarna av mänskliga rättigheter i Xinjiang är grund för tydliga ställningstaganden och internationella initiativ och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2357 av Lawen Redar (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera kraftfullt gentemot Aleksandr Lukasjenkos regim och bidra till skydd för Belarus oppositionella och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilda insatser behövs för landets journalister, författare, konstnärer och kulturskapare som verkar för yttrandefrihet och demokrati och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2545 av Amineh Kakabaveh m.fl. (-, M, C, L, MP, KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU ställer kraftfulla krav på Eritrea avseende mänskliga rättigheter i samband med biståndsinsatser till landet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2551 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att europeiska givare tydligare fördelar mottagarländer sinsemellan för att matcha givarländernas kompetens mot mottagarländernas behov och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2631 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige och EU måste ställa krav på att den eritreanska regimen släpper Dawit Isaak fri för att få ingå i EU:s biståndsprogram och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2691 av Joar Forssell (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att EU utvecklas till en federation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva på för en mer aktiv, samstämmig och handlingskraftig europeisk utrikespolitik där främjandet av demokrati och ökad respekt för mänskliga fri- och rättigheter har absolut prioritet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att enskilda medlemsländers vetorätt slopas inom utrikespolitiken exempelvis vad gäller ställningstaganden rörande mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en Magnitskijlag inom EU och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontinuerligt utvärdera EU:s globala strategi i syfte att utreda om den uppfyller ändamålen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör initiera en ny översyn av EU:s grannskapspolitik och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktioner mot Ryssland för att få ett slut på kriget och den allvarliga situationen i östra Ukraina och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om östliga partnerskapet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU avslutar medlemskapsförhandlingarna med Turkiet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU bör fortsätta att spela en aktiv roll som politisk och ekonomisk partner till Tunisien för att främja demokratisk utveckling och kampen mot terrorism och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en långsiktig färdplan måste ingå i framtida EU-ledda militära interventioner och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU-avtal med länder som får del av EU:s handelsvillkor och bistånd ska innehålla en klausul om reformer som syftar till de mänskliga fri- och rättigheternas efterlevande och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom ramen för EU verka för att unionen återkommande tar upp uigurnas, kristna och andra minoriteters situation i sin dialog med Kina och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN ska arbeta för sanktioner mot aktörer som begår övergrepp mot religiösa minoriteter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN ska verka för sanktioner mot stater som sponsrar och sprider extremism och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gemensamt europeiskt förhållningssätt i relationen till Kina och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU ska upprätthålla och utveckla sanktionspolitiken mot Ryssland och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU behöver kunna hantera en bred palett av hot och utveckla sin säkerhetspolitiska verktygslåda och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige parallellt med att diskussioner pågår på EU-nivå inom ramen för Nordiska rådet bör ta initiativ till att tillsammans med en koalition av likasinnade och villiga länder gå före och utforma ett gemensamt system för hur Magnitskij-sanktioner kan genomföras nationellt av de olika länderna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ta fram en nationell Magnitskijlagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU behöver utveckla det östliga partnerskapssamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU ska stödja frihets- och demokratiåtgärderna i de östliga partnerskapsländerna och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU som Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en EU-gemensam Magnitskijlagstiftning och om detta inte lyckas gå vidare med nationell lagstiftning samt samarbete med likasinnade och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utrikespolitiska beslut i EU ska kunna fattas med kvalificerad majoritet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU driver en hårdare linje mot Belarus, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Ukraina och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska inta en aktiv roll i värnandet av ett samstämmigt förhållningssätt mellan EU och likasinnade länder gentemot Kina och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara drivande för en tydlig EU-hållning i värnandet av Hongkongs självstyrande ställning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, i ljuset av förgiftningen av den ryske oppositionsledaren Aleksej Navalnyj, ska göra ytterligare ansträngningar för att stoppa den ryska gasledningen Nord Stream 2 och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör agera för att upprätthålla sanktionerna mot Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3205 av Hans Wallmark m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara drivande för att EU solidariskt motverkar påtryckningar från Kina till följd av kinesiska investeringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta sanktioner mot Ryssland och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en svensk Magnitskijlag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom EU verka för att Nord Stream 2 stoppas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom EU verka för att EU:s sanktioner mot Ryssland ska utvidgas till att också omfatta energisektorn och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att markera mot Rysslands behandling av civilbefolkning, framför allt oppositionspolitiker, journalister och hbtq-personer och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka civilsamhället i Belarus och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska införa Magnitskijsanktioner mot de individer inom Kinas

- kommunistiska parti (KKP) som står bakom förtrycket i Kina och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka inom EU för att föra fram Magnitskijsanktioner mot de inom KKP som står bakom förtryck i Kina och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3282 av Fredrik Malm m.fl. (L):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s inriktning i utrikespolitiken och ändring av beslutsförfarandet inom dessa frågor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fördjupa det europeiska försvarssamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt utvidgning av EU och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3293 av Martin Ådahl (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte ska erkänna Aleksandr Lukasjenko som Belarus rättmätige president och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktioner riktade mot alla individer som har varit inblandade i utövandet av våld, i fängslandet och tortyr som riktats mot fredliga demonstranter i Belarus bör införas skyndsamt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en fredlig övergång till demokrati i Belarus och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3367 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges engagemang inom EU och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges ansvar att föra en aktiv Kinapolitik och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges förhållningssätt till Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU prioriterar klimatbistånd i den gemensamma biståndspolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3445 av Hans Wallmark m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett starkare svenskt engagemang för EU:s säkerhets- och försvarspolitik och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett effektivt samarbete mellan EU och Nato och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3586 av Allan Widman m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att fler EU-länder ger sin solidaritetsförklaring till Storbritannien, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3677 av Jan R Andersson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en svensk lagstiftning för Magnitskijsanktioner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en europeisk lagstiftning för Magnitskijsanktioner och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som bereds förenklat

Motion	Motionärer	Yrkanden
12. Motioner som bereds förenklat		
2018/19:904	Jonas Eriksson m.fl. (MP)	
2018/19:2266	Jan Björklund m.fl. (L)	11
2018/19:2332	Jonas Eriksson m.fl. (MP)	13
2019/20:291	Désirée Pethrus (KD)	1 och 2
2019/20:2759	Allan Widman m.fl. (L)	5
2019/20:2827	Fredrik Malm m.fl. (L)	7
2019/20:2852	Jonas Eriksson m.fl. (MP)	14–16
2020/21:87	Amineh Kakabaveh (-)	9
2020/21:255	Désirée Pethrus (KD)	3–5
2020/21:256	Désirée Pethrus (KD)	2
2020/21:445	Désirée Pethrus (KD)	
2020/21:483	Mikael Oscarsson (KD)	1–4
2020/21:628	Niels Paarup-Petersen (C)	
2020/21:676	Markus Wiechel m.fl. (SD)	4
2020/21:692	Markus Wiechel m.fl. (SD)	3
2020/21:767	Magnus Jacobsson (KD)	
2020/21:1063	Åsa Coenraads m.fl. (M)	
2020/21:1231	Désirée Pethrus (KD)	5 och 7
2020/21:1232	Désirée Pethrus (KD)	1–6
2020/21:1803	Åsa Coenraads m.fl. (M)	
2020/21:2205	Serkan Köse och Thomas Hammarberg (båda S)	
2020/21:2357	Lawen Redar (S)	1 och 2
2020/21:2545	Amineh Kakabaveh m.fl. (-, M, C, L, MP, KD)2	
2020/21:2631	Lars Adaktusson m.fl. (KD)	12
2020/21:2691	Joar Forssell (L)	
2020/21:2776	Lars Adaktusson m.fl. (KD)	4, 6, 7, 9, 14, 16, 19, 38 och 47
2020/21:3204	Hans Wallmark m.fl. (M)	5
2020/21:3293	Martin Ådahl (C)	1, 2 och 4

2020/21:3677	Jan R Andersson (M)	1 och 2
2020/21:3909	Björn Söder m.fl. (SD)	3–9, 11, 12, 16, 20, 21, 23–30, 32–39 och 41–48
2020/21:3910	Håkan Svenneling m.fl. (V)	2–6, 8, 10–12, 15, 16, 18, 19, 21–23, 25–29, 32 och 33

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets yttrande 2020/21:KU9y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2020

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 25 mars 2021 att ge konstitutionsutskottet möjlighet att yttra sig över skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 och följdmotioner i de delar de berör konstitutionsutskottets beredningsområde.

Konstitutionsutskottet yttrar sig över skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde och över motion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3 och motion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 31–33.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

I yttrandet finns två avvikande meningar (C, V).

Utskottets överväganden

Rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter

Skrivelsen

I skrivelsen framhåller regeringen att rättsstatsfrågorna alltjämt står högt upp på EU:s dagordning och att bakgrunden är den negativa utvecklingen i några av medlemsstaterna. Flera parallella diskussioner och processer pågår i EU:s institutioner för att på olika sätt försöka påverka utvecklingen i rätt riktning.

I slutsatserna från mötet i juli 2020 påminde Europeiska rådet om vikten av att rättsstatsprincipen och EU:s grundläggande värden respekteras i förhållande till unionens budget. Syftet är att skydda EU:s budget i situationer där unionens ekonomiska intressen kan vara hotade på grund av generella brister som rör rättsstatsprincipen i en medlemsstat. Regeringen anför vidare att Europeiska rådet i juli nådde en överenskommelse om budgetramen, tillsammans med ett återhämtningsinstrument som ska bidra till hanteringen av de ekonomiska och sociala konsekvenserna av pandemin. I överenskommelsen ingick en förordning om en villkorlighetsordning som innebär att utbetalningen av EU-stöd villkoras med att medlemsländerna respekterar grundläggande principer på rättsstatsområdet. För regeringen är villkorlighetsordningen en central del av uppgörelsen.

I skrivelsen påminns om dels att kommissionen i december 2017 aktiverade det s.k. artikel 7-förfarandet mot Polen med motiveringen att det rådde en tydlig risk för brott mot rättsstatens principer efter de reformer av rättsväsendet som inletts, dels att Europaparlamentet i september 2018 tog ett initiativ till att initiera ett artikel 7-förfarande mot Ungern eftersom man ansåg att det finns en risk för att landet åsidosätter EU:s grundläggande värderingar. Under året har kommissionen informerat rådet om utvecklingen i Polen och Ungern. Parallellt med artikel 7-förfarandena har kommissionen initierat flera överträdelseförfaranden mot Ungern och Polen om unionens gemensamma värden och rättsstatsprincipen. Regeringen har intervenerat till stöd för kommissionen i två sådana mål. Regeringen har även yttrat sig i flera mål om begäran om förhandsavgörande när det gäller respekten för rättsstatsprincipen vid genomförandet av nationella reformer.

Covid-19-pandemin aktualiserade viktiga rättsstatsfrågor som fortfarande diskuteras i Europa. Från mitten av mars har kommissionen övervakat de åtgärder i medlemsstaterna som påverkar rättsstatsprincipen, demokratin och de grundläggande rättigheterna. I de landsspecifika rekommendationerna inom ramen för den europeiska planeringsterminen påmindes i augusti 2020 om att dessa undantagsåtgärder bör vara nödvändiga, proportionerliga, tids-begränsade och föremål för granskning.

I skrivelsen anförts vidare att den europeiska rättsstatsmekanismen introducerades under 2020, vilket har resulterat i kommissionens första årliga

rapport om rättsstatssituationen inom EU och dess medlemsstater. Baserat på denna rättsstatsrapport har rådet för allmänna frågor inlett en mer strukturerad årlig rättsstatsdialog. Mekanismen är förebyggande och är inte strikt avsedd att kontrollera efterlevnaden av EU-rätten. Kommissionens första årliga rapport om rättsstatssituationen i EU presenterades i september 2020. Fyra områden granskades av kommissionen: de nationella rättssystemen, åtgärder mot korruption, mediemångfald samt kontroll och balans i det institutionella beslutssystemet.

Av skrivelsen framgår att med rapporten som grund hade rådet för allmänna frågor i oktober en första diskussion om rättsstatsutvecklingen inom unionen. I november hade rådet för allmänna frågor fem landsspecifika diskussioner med Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Danmark och Estland. Även justitieministrarna behandlade rapporten i december 2020 med särskilt fokus på de nationella domstolarnas roll för EU-samarbetet.

Regeringen ställer sig positiv till kommissionens årliga rapport om rättsstatsutvecklingen i EU och anser att den är en god grund för fortsatt diskussion och erfarenhetsutbyte i syfte att förebygga att rättsstatsproblem uppkommer eller förvärras. Rapporten identifierar allvarliga utmaningar på rättsstatsområdet i några medlemsstater. Förordningen om en villkorlighetsordning som länkar rätten till EU-stöd till efterlevnad av rättsstatsprincipen är ett viktigt nytt instrument.

Under rubriken grundläggande rättigheter och medborgarskap anför regeringen bl.a. följande. Ordförandeskapet antog ordförandeskapsslutsatser om EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna inom EU i oktober 2020. Dessa fokuserar på förhållandet mellan grundläggande rättigheter å ena sidan och artificiell intelligens (AI) samt digital utveckling å andra sidan. Den 2 december 2020 presenterade kommissionen en ny strategi om tillämpningen av stadgan. Den fokuserar på ökad kunskap om stadgan och genomförande av stadgan i medlemsstaterna. Konstitutionsutskottet informerades i september 2020.

Till följd av den andra externa utvärderingen av verksamheten vid EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) lämnade kommissionen i juni 2020 förslag till vissa justeringar av förordningen om inrättande av FRA. Förhandlingarna i rådet påbörjades i juli. Konstitutionsutskottet informerades i september.

I skrivelsen framhålls även att förhandlingarna om anslutningsavtalet mellan EU och Europarådet återupptogs under året. Konstitutionsutskottet informerades i april 2020.

Motionen

I motion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör arbeta för att det demokratilås och den rättsstatsmekanism som EU:s budget nu har också används av kommissionen. Motionärerna anför att vi under en lång tid har sett en utveckling i Ungern och

Polen som innebär inskränkningar i människors fri- och rättigheter och demokratiska principer. Motionärerna anser att EU måste göra mer för att se till att alla medlemsländer är demokratiska och rättssäkra. Det är inte acceptabelt att vissa länder kan få EU-medel när de samtidigt bryter mot unionsgemensamma demokratiska principer.

Tidigare behandling

Utskottet framhöll våren 2016 att värnandet av de mänskliga rättigheterna och människors demokratiska delaktighet är hörnstenar som ska genomsyra arbetet såväl i EU som globalt. Det var därför enligt utskottet positivt med ramverket för att stärka rättsstaten och rådets årliga dialog om rättsstatsfrågor. Med hänvisning till bl.a. att erfarenheterna av dialogerna skulle utvärderas i slutet av samma år ansåg utskottet att det inte fanns någon anledning att göra tillkännagivanden till regeringen (bet. 2015/16:KU15 s. 46). I betänkandet fanns två reservationer från Moderaterna och Liberalerna.

Utskottet upprepade detta ställningstagande våren 2018 (bet. 2017/18:KU34 s. 60). I betänkandet fanns i den delen en reservation från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna.

Under våren 2019 behandlade utskottet flera motionsyrkanden om mänskliga rättigheter (bet. 2018/19:KU27 s. 25). Utskottet underströk att värnandet av de mänskliga rättigheterna och människors demokratiska delaktighet är av central betydelse, för Europa liksom för övriga världen. Civilsamhällets roll i detta arbete är av stor betydelse. Mot bakgrund av det arbete som för närvarande bedrivs inom EU för att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna och värnandet av rättsstatens principer såg utskottet inte något behov av att föreslå något tillkännagivande till regeringen. Motionsyrkandena avstyrkes. Reservationer lämnades av Centerpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna.

I yttranden till utrikesutskottet om kommissionens arbetsprogram har konstitutionsutskottet vid flera tillfällen framhållit att respekten för mänskliga rättigheter och rättsstaten utgör fundamentet i en demokrati. I yttrandet över arbetsprogrammet för 2020 uttalade utskottet även att utskottet värdesätter kommissionens arbete med att stärka och försvara rättsstatsprincipen och framhöll vikten av att kommissionen fortsätter detta arbete (yttr. 2019/20:KU6y s. 3).

I maj 2019 granskade utskottet kommissionens meddelande om att ytterligare stärka rättsstatsprincipen inom EU (COM(2019) 163). Utskottet värdesatte att kommissionen fortsätter sitt arbete för att främja och försvara rättsstatsprincipen, och delade regeringens oro över utvecklingen på rättsstatsområdet. Utskottet välkomnade därför att kommissionen tagit initiativ till en diskussion om hur man kan förbättra de verktyg som finns till förfogande för EU:s institutioner för att skydda unionens grundläggande värden, däribland respekten för rättsstaten. Utskottet ansåg att det är av stor vikt att de verktyg som finns till förfogande används och att nya kan bidra till att stärka

tillämpningen av rättsstatsprincipen inom unionen. Utskottet framhöll att EU:s grundläggande värden inte är förhandlingsbara. Den bredare diskussion om att ytterligare stärka rättsstatsprincipen som kommissionen tagit initiativ till är enligt utskottet angelägen, och utskottet kommer att följa det fortsatta arbetet (utl. 2018/19:KU37).

Under våren 2021 granskade utskottet även kommissionens meddelande om 2020 års rapport om rättsstatsprincipen (COM(2020) 580, utl. 2020/21:KU14). Utskottet anförde bl.a. att den europeiska rättsstatsmekanismen utgör ett nytt verktyg som kompletterar andra EU-instrument. Den årliga granskningsmodellen syftar till att främja skyddet av rättsstaten och förebygga att rättsstatliga problem uppstår eller förvärras. I sin första årliga rättsstatsrapport ger kommissionen exempel på positiva trender inom rättsstatsområdet inom EU, men också på allvarliga utmaningar. Utskottet underströk återigen vikten av respekten för grundläggande rättigheter och rättsstaten, vilka är fundament i en demokrati och centrala för samarbetet inom unionen. Utskottet välkomnade därför rapporten och bedömde att en årlig granskning och fortlöpande diskussion nationellt och inom EU kan bidra till att öka respekten för rättsstaten. Utskottet konstaterade att covid-19-pandemin innebär stora utmaningar för samhället. Beslut har fattats som inneburit begränsningar av fri- och rättigheter, t.ex. rörelsefriheten och mötesfriheten, och som påverkat konstitutionella kontroller och motvikt. Utskottet ville framhålla vikten av att de åtgärder som vidtagits under pandemin fortsatt följs upp och utvärderas. Utskottet välkomnade också den nya förordningen med skydd av unionsbudgeten vid överträdelse av rättsstatens principer.

Våren 2021 behandlade utskottet motionsyrkanden om rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter (bet. 2020/21:KU23 s. 49 f.). I sitt ställningstagande anförde utskottet att respekten för mänskliga rättigheter och rättsstaten utgör fundamentet i en demokrati. Utskottet hänvisade till att utskottet vid upprepade tillfällen har framhållit vikten av att värna de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer, och att utskottet löpande följer det arbete som pågår inom EU samt noterade bl.a. att kommissionen under hösten 2020 presenterade en strategi för hbtqi-personers jämlikhet. Mot bakgrund av det arbete som pågår inom EU för att stärka skyddet för mänskliga rättigheter och för att värna rättsstatens principer fann utskottet inte skäl att föreslå något tillkännagivande till regeringen om detta. Motionsyrkandena avstyrkes. I betänkandet fanns reservationer från Centerpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna.

Öppenhet och insyn

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för sitt arbete med öppenhets- och insynsfrågor inom EU. Alla mål vid EU-domstolen och tribunalen med anknytning till allmänhetens tillgång till handlingar bevakas. Under året har Sverige fortsatt

att agera i de mål där Sverige redan tidigare har varit aktivt. I skrivelsen finns en förteckning över de mål vid EU-domstolen och tribunalen i vilka den svenska regeringen varit part eller intervenerat (bilaga 1). Information lämnades till konstitutionsutskottet i april 2020.

I årets skrivelse finns inte någon information om det s.k. öppenhetsregistret (se nedan).

Gällande ordning m.m.

Interinstitutionellt avtal om ett öppenhetsregister

Den 21 januari 2021 lämnade Statsrådsberedningen information till utskottet om de pågående förhandlingarna om ett nytt interinstitutionellt avtal (IIA) om ett obligatoriskt öppenhetsregister mellan EU:s institutioner.

Ett interinstitutionellt avtal om ett frivilligt gemensamt öppenhetsregister har funnits mellan Europaparlamentet och kommissionen sedan 2011. Öppenhetsregistret är i dag frivilligt för lobbyister att anmäla sig till. Registret listar endast organisationer och företag som lobbar gentemot Europaparlamentet och EU-kommissionen, inte rådet.

Ett förslag till ett nytt IIA som även ska omfatta rådet och som ska vara obligatoriskt presenterades av kommissionen den 28 september 2016 (COM(2016) 627, faktagenommemoria 2016/17:FPM20). Den 15 december 2020 träffade Europaparlamentet, rådet och kommissionen en politisk överenskommelse om ett obligatoriskt öppenhetsregister. Huvudprincipen är att intresseföreträdare som utför lobbyaktiviteter ska vara registrerade för att få samverka med institutionerna på olika sätt. Registret ska vara tillgängligt för allmänheten. Lobbyaktiviteter är aktiviteter som syftar till att påverka utformningen av eller genomförandet av politik eller lagstiftning, eller institutionernas beslutsprocesser. Vissa grupper och aktiviteter undantas från förslaget, t.ex. rättsliga rådgivare, politiska partier, religiösa samfund och medlemsstaternas myndigheter.

Förslagets rättsliga struktur har ändrats sedan det ursprungliga förslaget presenterades, så att delar av avtalet ersätts med individuella beslut för varje institution. Det kommer även att vara möjligt för andra EU-institutioner att ansluta och tillämpa registret.

Paketet som institutionerna kommit överens om består av ett IIA om ett obligatoriskt öppenhetsregister, inklusive en uppförandekod för registrerade intresseföreträdare. Vidare ingår ett politiskt uttalande av Europaparlamentet, rådet och kommissionen som anger för vilka typer av aktiviteter det typiskt sett ska anses vara förenligt med det interinstitutionella avtalet att kräva registrering. Uttalandet hänvisar i sin tur till respektive institutioners individuella åtaganden. I paketet ingår också ett rådsbeslut som anger vilka kontakter med rådets generalsekretariat som förutsätter att intresseföreträdare är registrerade i registret.

Enligt informationen till utskottet kommer de olika delarna att beslutas formellt inom respektive institution med ambitionen att regelverket ska kunna träda i kraft under våren 2021.

Europaparlamentets ledamotsstadga – ledamöternas arvoden m.m.

I Europaparlaments ledamotsstadga som gäller sedan juli 2009 fastställs bestämmelser och allmänna villkor för hur Europaparlamentets ledamöter ska fullgöra sina åligganden samt om arvoden och vissa ersättningar.¹

Enligt ledamotsstadgan får alla ledamöter i Europaparlamentet samma arvode. Ledamöternas arvoden är 38,5 procent av grundlönen för en domare i EU-domstolen, vilket innebär att ledamöterna inte själva kan besluta om sitt arvode. Arvodet kommer från Europaparlamentets budget. Ledamöterna har även rätt till ålderspension när de fyller 63 år. Pensionerna betalas från Europeiska unionens budget.

Arbetet som EU-parlamentariker innebär att man ofta behöver vara borta från sitt hemland. En rad ersättningar finns tillgängliga för att täcka de kostnader som detta medför.

De flesta av Europaparlamentets sammanträden, t.ex. plenarsammanträden, utskottsmöten och möten med de politiska grupperna, äger rum i Bryssel eller Strasbourg. Ledamöterna får ersättning bl.a. för resekostnader för att närvara vid sådana sammanträden. Ledamöterna kan också få ersättning för vissa resor för att fullgöra officiella arbetsuppgifter eller för andra ändamål, t.ex. för att delta i en konferens eller göra ett arbetsbesök.

Europaparlamentet betalar vidare ett dagtraktamente som ska täcka kostnader för övernattningar och andra relaterade kostnader för varje dag som ledamöterna är på tjänsteresa i Bryssel eller Strasbourg. Denna ersättning halveras om ledamöterna under dagar med omröstningar i kammaren uteblir från mer än hälften av omröstningarna med namnupprop, även om de har närvarat och registrerat detta.

Ledamöterna får också ersättning för vissa andra utgifter som ledamöterna har såsom kostnader för kontor, internetabonnemang, datorer och telefoner samt anordnande av konferenser och utställningar. Ersättningen halveras för de ledamöter som, utan giltiga skäl, är frånvarande från hälften eller fler av plenarsammanträdena under ett parlamentsår (september till augusti). Ledamöterna har vidare rätt till ersättning för två tredjedelar av sina sjukvårdskostnader.

Ledamöterna har också, när deras mandatperiod löper ut, rätt till en övergångsersättning motsvarande det egna arvodet för en månad per år som de varit ledamöter av Europaparlamentet. Denna ersättning betalas ut under högst två år. Om en tidigare ledamot av Europaparlamentet får ett mandat i ett annat parlament eller tillträder ett offentligt ämbete räknas arvodet från denna nya funktion av mot övergångsersättningen. Om ledamoten samtidigt har rätt till

¹ Europaparlamentets beslut av den 28 september 2005 om antagande av Europaparlamentets ledamotsstadga (2005/684/EG, Euratom).

ålderspension eller sjukpension kan han eller hon inte få både ersättning och pension utan måste välja.

Motionen

I motion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 31 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att lobbyism begränsas i EU till förmån för nationella parlaments inflytande. Motionärerna framhåller att det inte är EU-byråkrater och storföretagens lobbyister som ska avgöra vilka beslut som ska fattas utan det ska avgöras av hur människor röstar. Motionärerna vill demokratisera EU genom att ge mindre makt till EU:s byråkrater och kommissionärer och mer makt till de nationella parlamenten. De vill begränsa lobbyisternas närvaro i EU och verka för en ökad insyn och transparens i EU:s institutioner.

I samma motion yrkande 32 begärs även ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för ett regelverk som innebär öppna böcker, minskade förmåner och sänkta politikerarvoden för alla EU-parlamentariker. Motionärerna anför att de folkvaldas roll i demokratin är central, men det är inte många EU-parlamentariker som vill redogöra för hur de utnyttjar de förmåner de har som EU-parlamentariker.

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger i yttranden över skrivelser om verksamheten i Europeiska unionen framhållit att det är viktigt att värna öppenhet och transparens (se yttr. 2015/16:KU9y, 2016/17:KU5y och 2017/18:KU5y). Utskottet har konstaterat att det har framgått av skrivelserna att regeringen verkar för en ökad öppenhet inom EU och att den aktivt arbetar med öppenhetsfrågorna. Utskottet har välkomnat regeringens arbete för en ökad öppenhet i EU:s institutioner, bl.a. genom bevakningen av mål i EU-domstolen och tribunalen.

I yttrandet över skrivelsen för 2018 pekade utskottet bl.a. på att ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten. Utskottet välkomnade regeringens arbete för en ökad öppenhet i EU:s institutioner, bl.a. genom bevakningen av mål i EU-domstolen och tribunalen (yttr. 2018/19:KU3y s. 6 f.).

Utskottet konstaterade våren 2018 att ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten samt att regeringen arbetar aktivt och på flera plan för en ökad öppenhet inom EU. Utskottet välkomnade detta arbete (bet. 2017/18:KU38 s. 60 f.).

Våren 2019 framhöll utskottet att ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten (bet. 2018/19:KU26). Utskottet välkomnade därför åtgärder som syftar till en ökad öppenhet inom EU. I likhet med sitt tidigare ställningstagande konstaterade utskottet att arbete pågår på flera plan för en ökad öppenhet inom EU. Utskottet noterade också att den

parlamentariska EU-kommittén har övervägt frågor om bl.a. öppenhet och kontakterna mellan riksdagen och regeringen.

Europaparlamentets säte

Skrivelsen

I skrivelsen redogörs även för EU-institutionernas verksamhet. När det gäller Europaparlamentet anføres bl.a. att Europaparlamentet efter Storbritanniens utträde den 31 januari 2020 består av 705 ledamöter. Det anføres vidare att Sverige numera har 21 ledamöter, i stället för som tidigare 20 ledamöter.

Det framhålls vidare att Europaparlamentets arbete under 2020 på flera sätt präglades av covid-19-pandemin. Under ett plenarsammanträde den 26 mars 2020 röstade ledamöterna för första gången på distans. Ytterligare förändringar av arbetsmetoderna har innefattat att begränsa antalet fysiska möten och att arbeta på distans. Dessutom ställdes totalt tio plenarsessioner i Strasbourg in på grund av pandemin.

Gällande ordning m.m.

Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), protokoll nr 6 om lokalisering av säten för Europeiska unionens institutioner och vissa av dess organ, byråer och enheter, ska Europaparlamentet ha sitt säte i Strasbourg, där de tolv månatliga plenarsammanträdena inklusive budgetsammanträdet ska hållas. Extra plenarsammanträden ska dock hållas i Bryssel. Av protokollet framgår vidare att Europaparlamentets utskott ska sammanträda i Bryssel. Europaparlamentets generalsekretariat och dess enheter ska vara kvar i Luxemburg. Rådet ska ha sitt säte i Bryssel utom i april, juni och oktober då rådet ska sammanträda i Luxemburg. Kommissionen ska ha sitt säte i Bryssel.

Enligt artikel 341 i EUF-fördraget ska säten för unionens institutioner fastställas av medlemsstaternas regeringar i samförstånd. För att ändra bestämmelserna om institutionernas säten krävs en ändring av protokollet, vilket förutsätter enhällighet i rådet.

I Europaparlamentets resolution av den 28 mars 2019 om beräkning av Europaparlamentets inkomster och utgifter för budgetåret 2020 (2019/2003 [BUD]) framhålls att ett enda säte bl.a. innebär besparingar i parlamentets budget. I denna del påminns dels om en analys från revisionsrätten enligt vilken kostnaderna för att parlamentets verksamhet bedrivs på olika geografiska platser uppskattas till 114 miljoner euro per år, dels om att 78 procent av alla tjänsteresor som företas av parlamentets anställda görs på grund av parlamentets geografiska spridning och att miljöpåverkan uppgår till mellan 11 000 och 19 000 ton koldioxidutsläpp. I resolutionen efterlyser Europaparlamentet en färdplan för ett enda säte.

Motionen

I motion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 33 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att EU-parlamentet endast ska sammanträda i Bryssel. Motionärerna anser att flytten av folkvalda och tjänstemän mellan Bryssel och Strasbourg en gång i månaden måste upphöra.

Tidigare behandling

Frågan om Europaparlamentets säte har behandlats av konstitutionsutskottet vid flera tillfällen. I ett yttrande till utrikesutskottet våren 2013 anförde utskottet att det såg positivt på att frågan om Europaparlamentets säte hade lyfts upp av Europaparlamentets utskott för konstitutionella frågor (yttr. 2012/13:KU7y s. 5). Utskottet förutsatte att regeringen stöder alla strävanden för att Europaparlamentets kostsamma flyttning mellan två städer ska upphöra.

Våren 2014 behandlade utskottet ett par motionsyrkanden om Europaparlamentets säte (bet. 2013/14:KU18 s. 29 f.). I sitt ställningstagande framhöll utskottet att det inte är en bra lösning att Europaparlamentet har sitt säte på en ort men under längre tidsperioder även sammanträder på en annan ort. Denna ordning är också enligt utskottet kostsam och varken ändamålsenlig eller miljövänlig. Utskottet, som konstaterade att frågan om Europaparlamentets säte var aktuell inom EU, förutsatte att regeringen skulle stödja alla strävanden för att Europaparlamentets kostsamma flyttning mellan två orter 5 ska upphöra. Därmed avstyrktes motionsyrkandena.

Frågan om Europaparlamentets säte behandlades även av utskottet i ett yttrande till utrikesutskottet våren 2019 (yttr. 2018/19:KU3y s. 5 f.). Utskottet förutsatte alltså att regeringen skulle stödja alla strävanden att Europaparlamentets kostsamma flyttning mellan två städer ska upphöra och ansåg därför att utrikesutskottet även borde avstyrka ett motionsyrkande om att regeringen borde verka för att Europaparlamentet endast sammanträder i Bryssel.

Vid behandlingen av motionsyrkanden om Europaparlamentets säte våren 2021 konstaterade utskottet att frågan om ett enda säte för Europaparlamentet bl.a. har tagits upp av parlamentet i en resolution från 2019. Utskottet förutsatte alltså att regeringen ska stödja alla strävanden att Europaparlamentets flytt mellan två städer ska upphöra och avstyrkte motionsyrkanden som rörde denna fråga (bet. 2020/21:KU24 s. 58).

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att skyddet av rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter fortsätter att stå högt upp på EU:s dagordning. Utskottet välkomnar att regeringen intervenerar i överträdelseärenden och yttrar sig i mål som rör förhandsavgöranden när det gäller respekten för rättsstatsprincipen vid genomförandet av nationella reformer. Utskottet är även positivt till den nya

uropeiska rättsstatsmekanismen som introducerades under 2020 och som har resulterat i den första årliga rapporten om rättsstatssituationen inom EU. I rapporten pekar kommissionen på positiva trender, men även på allvarliga utmaningar inom några medlemsstater i EU. Även den nya förordningen om villkorlighetsordning som kopplar rätten till EU-stöd till efterlevnad av rättsstatsprincipen är ett viktigt nytt instrument.

Som utskottet tidigare har konstaterat innebär covid-19-pandemin stora utmaningar för samhället och aktualiserade, som regeringen framhåller i skrivelsen, viktiga rättsstatsfrågor. Beslut har fattats som har inneburit en rad begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter, t.ex. mötes- och rörelsefriheten. Utskottet vill därför återigen framhålla vikten av att de åtgärder som har vidtagits under pandemin följs upp och utvärderas.

Mot bakgrund av det arbete som pågår inom EU för att värna rättsstatsmekanismen anser utskottet inte att det finns skäl att föreslå något tillkännagivande till regeringen, och anser att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2020/21:3925 yrkande 3.

Utskottet välkomnar regeringens arbete med öppenhets- och insynsfrågor inom EU, bl.a. genom att bevaka mål i EU-domstolen och tribunalen. Utskottet vill liksom tidigare framhålla vikten av ökad öppenhet och insyn i EU:s beslutsprocesser. Ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten. Utskottet noterar att EU-institutionerna har kommit överens om ett obligatoriskt öppenhetsregister som syftar till ökad insyn i EU-institutionernas lagstiftnings- och beslutsprocesser. Mot denna bakgrund anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2020/21:3910 yrkandena 31 och 32.

När det gäller frågan om Europaparlamentets säte vidhåller utskottet sitt tidigare ställningstagande och förutsätter att regeringen stöder alla strävanden att den kostsamma flytten av Europaparlamentet mellan två städer ska upphöra. Utskottet anser därför att utrikesutskottet även bör avstyrka motion 2020/21:3910 yrkande 33.

Stockholm den 27 april 2021

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Ida Karkiainen (S), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Linda Modig (C), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Daniel Andersson (S), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Anna Sibinska (MP), Erik Ottoson (M), Jessica Wetterling (V) och Lars Jilmstad (M).

Avvikande meningar

1. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (C)

Linda Modig (C) anför:

I ljuset av pandemin ser vi att vissa länder gjort långtgående och obegränsade inskränkningar i demokratiska beslutsprocesser och människors vardag, vilket vi noga måste bevaka följderna av framöver. Det kan naturligtvis var motiverat med åtgärder och inskränkningar under en pandemi men de måste vara både proportionerliga och tillfälliga.

Alla inskränkningar i människors fri- och rättigheter och demokratiska principer är dock inte kopplade till pandemin. Det är tyvärr en utveckling vi sett i Ungern och Polen under en lång tid. Jag anser att EU måste göra mer för att se till att alla medlemsländer är demokratiska och rättssäkra. Det är inte acceptabelt att vissa länder kan få EU-medel samtidigt som de bryter mot unionsgemensamma demokratiska principer. Därför har Centerpartiet varit drivande för ett demokratilås på EU:s budget. Under 2020 enades EU:s medlemsländer om ett demokratilås som innebär att EU kan hålla inne utbetalningar av stöd till länder som inte möter kraven. Det innebär också att EU:s budget kopplas till en rättsstatsmekanism som innebär att de demokratiska principer som är fastställda i fördragen ska efterlevas. EU-kommissionens årliga oberoende rapport om läget för demokratin och rättsstaten i varje EU-land ska ligga till grund för bedömningen om huruvida de demokratiska principerna i fördragen efterlevs.

Regeringen bör därför verka för att det demokratilås och den rättsstatsmekanism som EU:s budget nu inbegriper också används av kommissionen.

Mot denna bakgrund anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3925 yrkande 3 och bör avstyrka motion 2020/21:3910 yrkandena 31–33.

2. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (V)

Jessica Wetterling (V) anför:

Europa befinner sig i en politisk kris och tilltron till regeringar, institutioner och medier sjunker. Enligt min mening är det inte EU-byråkrater och lobbyister från storföretagen som ska avgöra vilka beslut som ska fattas utan det ska avgöras av hur människor röstar. EU måste demokratiseras genom att mer makt ges till de nationella parlamenten och mindre makt till EU:s byråkrater och kommissionärer. Samtidigt som lobbyisternas närvaro i EU måste begränsas måste insynen och transparensen i EU:s institutioner öka. Regeringen bör därför verka för att lobbyism begränsas i EU till förmån för nationella parlaments inflytande.

De folkvaldas roll i demokratin är central och det är viktigt att vi kan lita på de folkvalda. Trots det är det inte många EU-parlamentariker som vill redogöra för hur de utnyttjar de förmåner de har som EU-parlamentariker. Det är endast EU-parlamentarikerna i Vänsterpartiet som från början öppet redovisat vad pengarna har gått till. Regeringen bör verka för ett regelverk som innebär öppna böcker, minskade förmåner och sänkta politikerarvoden för alla EU-parlamentariker.

Den absurda flytten av folkvalda och tjänstemän mellan Bryssel och Strasbourg måste upphöra. Regeringen bör verka för att EU-parlamentet endast ska sammanträda i Bryssel.

Mot denna bakgrund anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3910 yrkandena 31–33 och bör avstyrka motion 2020/21:3925 yrkande 3.

BILAGA 4

Finansutskottets yttrande 2020/21:FiU1y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2020

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 25 mars att ge övriga utskott och EU-nämnden tillfälle att senast den 27 april yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 och eventuella följdmotioner i ärendet i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Finansutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som rör finansutskottets ämnesområden och över motionerna 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 2, 16, 17 och 40, 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5 och 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2 och 3.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (M, SD, C, V).

Utskottets överväganden

Bakgrund

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2020, i enlighet med 9 kap. 21 § riksdagsordningen. Skrivelsen tar upp beslut och händelser i unionen och redovisar unionens frågor utifrån arbetet i rådets olika sammansättningar. Skrivelsen inleds med en beskrivning av den övergripande utvecklingen i EU.

Frågor som rör finansutskottets ämnesområden finns framför allt under följande avsnitt.

- EU:s fleråriga budgetram 2021–2027
- Den europeiska terminen
- Ekonomi och finans
- Finansmarknaden
- EU:s budget
- Skydd av EU:s finansiella intressen
- Statistik

I bilaga 3 redogörs för beslut i rådet under 2020 där Sverige röstat nej eller lagt ner sin röst. Här redogörs för att Sverige röstade nej till förslaget om en EU-gemensam grön taxonomi, och lade ner sin röst i fråga om ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU:s budget 2018, samt i fråga om en anslagsöverföring inom EU:s budget 2020.

EU:s fleråriga budgetram 2021–2027

Skrivelsen

Regeringen konstaterar i beskrivningen av den övergripande utvecklingen i EU att en fråga som stod i fokus var förhandlingarna om EU:s fleråriga budgetram för 2021–2027. Kommissionen presenterade sitt förslag till en flerårig budgetram för åren 2021–2027 i maj 2018. Den totala utgiftsvolymen uppgick till 1,11 procent av EU:s samlade BNI (exkl. instrument utanför ramen). Europeiska rådet nådde den 17–21 juli en politisk uppgörelse om nästa fleråriga budgetram, systemet för egna medel, en villkorlighetsordning till skydd för EU:s budget (rättskonditionalitet) samt om ett europeiskt återhämtningsinstrument. Regeringen konstaterar att de medel som genom överenskommelsen sammanlagt ställs till förfogande uppgick till över 1 800 miljarder euro 2021–2027 i 2018 års priser.

Därefter presenterade ordförandeskapet reviderade förslag för de rättsakter som har koppling till EU:s budgetram. Av dessa förhandlades det om förordningen om den fleråriga budgetramen, villkorlighetsförordningen om skydd för unionens budget och det interinstitutionella avtalet med

Europaparlamentet. En överenskommelse nåddes den 10 november. Förhandlingarna med Europaparlamentet resulterade i några förändringar av uppgörelsen om den fleråriga budgetramen. Framför allt tillfördes 12,5 miljarder euro till en rad s.k. flaggskeppsprogram, t.ex. forsknings- och innovationsprogrammet Horisont Europa. Därutöver förändrades villkorlighetsförordningen om skydd för unionens budget i positiv riktning som möjliggör ett effektivt genomförande och det tillkom även mer ambitiösa skrivningar om klimat och miljö. Man kom också överens om en färdplan för att föreslå nya egna medel. Regeringen konstaterar att färdplanen inte innebär något åtagande om att anta nya egna medel. Mer information om färdplanen finns nedan.

Vid Europeiska rådets möte i december bekräftades slutligen paketet för den fleråriga budgetramen, och det formella beslutet fattades av rådet den 17 december, efter att även Europaparlamentet godkänt rättsakterna. Under 2021 väntas medlemsstaterna ratificera systemet för egna medel i de nationella parlamenten.

Slutsatserna från Europeiska rådets möte i juli genomförs också genom närmare 50 rättsakter som styr EU:s sektorsprogram, dvs. innehållet i politiken. Innehållet redovisas under respektive sakområde i skrivelsen. Regeringen konstaterar att den har agerat i enlighet med de målsättningar som stämts av med riksdagen inför förhandlingarna om budgetramen och redogör i skrivelsen för några av de mest centrala delarna av uppgörelsen.

I skrivelsen redogör regeringen även för överenskommelsen om systemet för egna medel¹. Vid Europeiska rådets möte i juli 2020 kom stats- och regeringscheferna bl.a. överens om att i systemet för EU:s egna medel införa en ny avgiftskomponent baserad på vikten av icke-materialåtervunna plastförpackningar i varje medlemsstat. Europeiska rådet uppmanade även kommissionen att under den kommande ramperioden lägga fram förslag på nya egna medel baserade på en gränsjusteringsmekanism för koldioxidutsläpp och en digital avgift. Kommissionen uppmanades även att överväga att föreslå en utvidgning av systemet för utsläppshandel, däribland till sektorerna sjö- och luftfart och att detta skulle omvandlas till en ny bas för egna medel, samt att överväga förslag på ytterligare nya egna medel baserade på en avgift för finansiella transaktioner eller en gemensam konsoliderad bolagsskattebas. Regeringen anför vidare att slutsatserna från Europeiska rådets möte om systemet för egna medel kodifieras i EU:s beslut om egna medel och stödjande rättsakter.

Regeringen konstaterar att förhandlingarna med Europaparlamentet resulterade i ett kompromisspaket. Enligt kompromissen efterlevs och kodifieras slutsatserna från Europeiska rådets möte med tillägget att kommissionen åtar sig att lägga fram förslag om ett utvidgat system för utsläppshandel, digital avgift och en gränsjusteringsmekanism för koldioxidutsläpp senast i juni 2021, och att lägga fram ett förslag om en avgift

¹ I skrivelsen redogörs för systemet för egna medel under avsnittet om EU:s budget.

baserad på finansiella transaktioner senast 2024. Rådet åtog sig att diskutera förslagen inom ett år efter att de lagts fram.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 anför motionärerna att förhandlingarna om EU:s fleråriga budgetram för 2021–2027 resulterade i en höjd EU-budget, höjd medlemsavgift och en omfattande återhämtningsfond som kommer att skuldsätta framtida generationer. Enligt motionärerna arbetade Sverigedemokraterna för att budgeten skulle gå i motsatt riktning och att Sverige skulle verka för att få stå utanför återhämtningspaketet. Motionärerna anser även att kommissionen i takt med att fler uppgifter har tillkommit för EU allt oftare diskuterat beskattning utöver medlemsavgifterna för att täcka finansiering av de ökade kostnader som fler uppgifter medför. Motionärerna vill vända utvecklingen emot alltmer skattefinansiering av EU (yrkande 17).

I kommittémotion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5 konstaterar motionärerna att en ny intäktskomponent i systemet för egna medel införs. För motionärerna är det en central fråga i EU-samarbetet att medlemsstaterna har beskattningsrätten. När möjligheten till att införa nya medel utvidgas ser motionärerna en risk för en glidning i den nationella suveräniteten för beskattning. Motionärerna anser att regeringen måste agera tydligt för att förhindra ytterligare steg i denna riktning.

Håkan Svenneling m.fl. (V) anser i kommittémotion 2020/21:3910 yrkande 2 att regeringen ska fortsätta att verka för en minskning av EU:s budget och börja driva på för en klimatomställning i stället för militarisering och gränsbevakning. Motionärerna anser vidare att regeringen bör verka för att EU inför en feministisk budget (yrkande 3). Motionärerna vill att EU inför en budget som bygger på en genomgripande feministisk analys, syftar till att utjämna skillnader mellan könen i fråga om inkomst, levnadsvillkor m.m., och förbättrar kvinnors villkor.

Behandling i utskottet

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat EU:s fleråriga budgetram 2021–2027. I juni 2018 överlade utskottet med statssekreterarna Hans Dahlgren, Max Elger och Leif Jacobsson om den fleråriga budgetramen för 2021–2027 och förslaget till beslut om egna medel. Ytterligare överläggningar hölls i april, oktober och december 2019 med statssekreterarna Paula Carvalho Olovsson och Max Elger. I juni 2020 överlade utskottet med finansminister Magdalena Andersson om återhämtningsinstrumentet för EU och senare samma månad överlade utskottet med statssekreterare Max Elger om faciliteten för återhämtningsinstrumentet och resiliens. Utskottet har fått information om läget i förhandlingarna och den fortsatta processen vid ett flertal tillfällen, senast i februari 2021 av statssekreterare Max Elger.

Utskottet subsidiaritetsprövade kommissionens förslag till beslut om egna medel i juni 2018 och det reviderade förslaget i juni 2020. Utskottet ansåg att båda förslagen stred mot subsidiaritetsprincipen och föreslog att riksdagen skulle lämna ett motiverat yttrande till ordföranden i Europaparlamentet, rådet respektive kommissionen. Riksdagen biföll utskottets förslag (utl. 2017/18:FiU51, rskr. 2017/18:445, utl. 2019/20:FiU63, rskr. 2019/20:367).

Utskottet behandlade regeringens proposition 2020/21:87 Godkännande av rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt i mars 2021 och tillstyrkte regeringen förslag om att godkänna rådets beslut. Riksdagen godkände beslutet den 24 mars 2021 (bet. 2020/21:FiU35, rskr., 2020/21:232).

Den europeiska terminen

Skrivelsen

Den tionde europeiska planeringsterminen inleddes med att kommissionen i december 2019 presenterade sin årliga hållbara tillväxtstrategi med förslag till prioriteringar för den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i EU. I februari 2020 publicerade kommissionen landrapporter med fördjupade analyser över medlemsstaternas ekonomier. Som en del av terminen ska medlemsstaterna i april varje år även överlämna nationella reform- och konvergensprogram där de redogör för genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken. Programmen för Sverige överlämnades i april.

I maj presenterade kommissionen förslag till landsspecifika rekommendationer till medlemsstaterna. Rekommendationerna identifierar normalt sett de huvudsakliga utmaningar som kommissionen anser att medlemsstaterna borde prioritera för de kommande 12–18 månaderna för att leva upp till målsättningarna i Europa 2020-strategin, stabilitets- och tillväxtpakten och det makroekonomiska obalansförfarandet. Denna gång var rekommendationerna anpassade för att reflektera medlemsstaternas hantering av konsekvenserna av covid-19-pandemin. Alla medlemsstater fick en kortsiktig och en lång/medellångsiktig rekommendation för att hantera de akuta konsekvenserna av pandemin och för att främja återhämtningen. Terminen avslutades med att Europeiska rådet i juni ställde sig bakom rekommendationerna, som sedan i juli formellt antogs av rådet.

Rekommendationerna är inte rättsligt bindande. Rådet antog tre landsspecifika rekommendationer till Sverige:

- Att i enlighet med den allmänna undantagsklausulen vidta alla nödvändiga åtgärder för att effektivt hantera pandemin, hålla igång ekonomin och stödja den påföljande återhämtningen. Och att, när de ekonomiska förhållandena tillåter, driva en finanspolitik som syftar till att nå en välgenomtänkt offentligfinansiell ställning på medellång sikt och säkerställa en hållbar skuldsättning, samtidigt som investeringarna stärks,

samt att säkerställa hälso- och sjukvårdssystemets resiliens, däribland genom tillräcklig tillgång till kritiska medicinska produkter, infrastruktur och personal.

- Att främja innovation och stödja utbildning och färdighetsutveckling, att tidigarelägga mogna offentliga investeringsprojekt och främja privata investeringar för att stödja den ekonomiska återhämtningen och att inrikta investeringarna på den gröna och digitala omställningen, särskilt ren och effektiv produktion och användning av energi, högteknologiska och innovativa branscher, 5G-nät och hållbara transporter.
- Att effektivisera penningtvättstillsynen och tillämpa regelverket mot penningtvätt effektivt.

Behandling i utskottet

I april 2020 informerade statssekreterarna Max Elger och Paula Carvalho Olovsson utskottet om Sveriges nationella reform- respektive konvergensprogram. De landsspecifika rekommendationerna till Sverige behandlades först i betänkande 2019/20:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och sedan i betänkande 2020/21:FiU1 Statens budget 2021 – rambeslutet.

Ekonomi och finans

Ekonomisk styrning och samordning

Skrivelsen

Enligt förfarandet för övervakning av makroekonomiska obalanser inom den europeiska planeringsterminen genomförde kommissionen djupgranskningar av medlemsstaternas ekonomier. Dessa publicerades i kommissionens landrapporter i februari. Inga medlemsstater fick rekommendationer som var direkt inriktade på att korrigera de makroekonomiska obalanserna eftersom årets rekommendationer lades om mot behovet av att hantera covid-19-pandemin och understödja den ekonomiska återhämtningen. Regeringen konstaterar att det för Sverige noterades i en beaktandesats i rådets rekommendation att obalanser relaterade till hushållens skuldsättning och bostadspriserna kvarstod och kräver fortsatt övervakning.

I februari presenterade kommissionen ett meddelande om en översyn av den ekonomiska styrningen i EU. I meddelandet analyserar kommissionen tillämpningen av det s.k. sexpaket och tvåpaket, två lagstiftningspaket som trädde i kraft 2011 respektive 2013. Syftet är att inleda en diskussion om hur den finanspolitiska övervakningen fungerar och hur den kan effektiviseras. Meddelandet diskuterades i rådet i februari. På basis av ett offentligt samråd med berörda parter avsåg kommissionen att reflektera över möjliga framtida steg fram till slutet av 2020. Arbetet påverkades dock av covid-19-pandemin

och kommissionen anförde att arbetet i stället skulle återupptas när den omedelbara krisfasen passerat.

I mars presenterade kommissionen ett meddelande om att de villkor som satts upp för att aktivera en undantagsklausul i stabilitets- och tillväxtpakten var uppfyllda. Aktiveringen av undantagsklausulen gör det möjligt för medlemsstaterna att vid en krissituation som orsakats av en allvarlig konjunkturnedgång avvika från de budgetkrav som normalt ställs upp i EU:s finanspolitiska ramverk. Syftet med aktiveringen var att ge medlemsstaterna utrymme att vidta finanspolitiska åtgärder för att hantera den ekonomiska nedgång som covid-19-pandemin orsakat. Rådet ställde sig bakom aktiveringen i mars.

Enligt stabilitets- och tillväxtpakten ska medlemsstaterna undvika alltför stora underskott i den offentliga sektorns finanser. Medlemsstater med alltför stora underskott eller alltför hög skuldkvot kan bli föremål för ett underskottsförfarande. I april antog rådet en rekommendation till Rumänien om att korrigera sitt underskott. I november lämnade kommissionen ett meddelande om den finanspolitiska situationen i Rumänien men mot bakgrund av aktiveringen av undantagsklausulen lämnades inget förslag till rekommendation.

I maj lade kommissionen fram ett förslag till förordning om att inrätta ett återhämtningsinstrument för att stödja återhämtningen efter covid-19-pandemin. För att finansiera förslaget föreslogs att kommissionen skulle bemyndigas att låna upp medel på kapitalmarknaderna till ett belopp om högst 750 miljarder euro. För att möjliggöra upplåningen föreslogs att taket för egna medel höjs temporärt fram till 2058, för att på så sätt skapa ett garantiutrymme för upplåningen. Av instrumentets totala volym föreslogs merparten finansiera en facilitet för återhämtning och resiliens, RRF (se nedan). Förslaget behandlades på Europeiska rådets möte den 17–21 juli som en del av det bredare paketet om den fleråriga budgetramen. Jämfört med kommissionens förslag ändrades framförallt fördelningen av medel till olika program och fördelningen mellan lån och bidrag. Tidsramen för stödet förkortades till slutet av 2023. Rådet ställde sig bakom ordförandeskapets förslag till förordning i november. I december antog rådet slutligen förordningen om ett inrättande av återhämtningsinstrumentet.

Förslaget om att inrätta en facilitet för återhämtning och resiliens lades fram av kommissionen i maj 2020. Enligt förslaget skulle faciliteten stödja sammanhållning, lindra covid-19-pandemins konsekvenser och stödja en grön och digital omställning. Överenskommelsen vid Europeiska rådets möte i juli innebar att faciliteten ökade i storlek (framförallt lånedelen), användningsperioden kortades och fördelningsnyckeln fick en närmare koppling till krisen. Storleken på faciliteten fastställdes till 672,5 miljarder euro varav 312,5 miljarder euro avsätts för bidrag och 360 miljarder euro för lån. Åtagandena ska göras under åren 2021–2023, och 70 procent av bidragen ska betalas ut under de två första åren. Fördelningsnyckeln för perioden 2021–2022 tar hänsyn till befolkningsstorlek och BNP per capita 2019 samt

arbetslöshet för 2015–2019. För 2023 ska hänsyn också tas till hur stor minskning av BNP som medlemsstaterna har haft 2020 och 2021. Regeringen konstaterar att rådet har en tydlig roll i styrningen av RRF när det gäller beslut om länders återhämtningsplaner och delutbetalningar. Efter förhandlingar i triloger nåddes en preliminär överenskommelse med Europaparlamentet i december.

I april presenterade kommissionen ett förslag om ett europeiskt instrument för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation till följd av covid-19-pandemin, SURE. Syftet är att tillhandahålla lån till medlemsstater som har fått eller väntas få kraftigt ökade offentliga utgifter till följd av åtgärder kopplade till korttidsarbete och liknande åtgärder för att hantera ekonomiska och sociala effekter kopplade till pandemin. Instrumentets storlek uppgår till 100 miljarder euro och garanteras av EU-budgeten och garantier från medlemsstaterna på totalt 25 miljarder euro, fördelat utifrån BNI. Sveriges andel uppgår till ca 0,85 miljarder euro. Rådet antog förordningen i maj, med några ändringar jämfört med kommissionens förslag. Bland annat sattes ett slutdatum för instrumentets tillgänglighet till den 31 december 2022 och det tydliggjordes att EU:s budget ska användas i första hand vid utebliven betalning. Instrumentet trädde i kraft i september 2020. Hittills har tio medlemsstater beviljats lån.

Behandling i utskottet

Information om kommissionens meddelande om översynen av den ekonomiska styrningen i EU lämnades i april av finansminister Magdalena Andersson. I april lämnade finansministern även information om flexibilitet inom stabilitets- och tillväxtpakten.

Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget om att inrätta faciliteten för återhämtningsinstrumentet i juni 2020. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. I juni 2020 överlade utskottet med finansminister Magdalena Andersson om återhämtningsinstrumentet för EU och senare samma månad överlade utskottet med statssekreterare Max Elger om RRF. Utskottet har vid ett flertal tillfällen fått information om faciliteten, senast den 6 april 2021 av finansminister Magdalena Andersson.

Utskottet överlade om SURE med finansminister Magdalena Andersson i april. Information har lämnats till utskottet vid ett flertal tillfällen, senast i oktober 2020 av finansminister Magdalena Andersson. Riksdagen godkände Sveriges deltagande i SURE den 17 juni (prop. 2019/20:181, bet. 2019/20:FiU61, rskr. 2019/20:351–353).

Kompletterande information

Förordningen om inrättande av faciliteten för återhämtningsinstrumentet godkändes i februari 2021 ((EU) 2021/241).

Ekonomiska och monetära unionen

Skrivelsen

Arbetet med att reformera den ekonomiska och monetära unionen (EMU) fortsatte under året. I december 2019 träffades en överenskommelse om reformer av Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM). Bland annat ingick frågan om formerna för ett eventuellt tidigt införande av en finansiell säkerhetsmekanism knuten till den gemensamma resolutionsfonden inom bankunionen. På grund av covid-19-pandemin pausades arbetet tillfälligt men det återupptogs igen under hösten. I november kom eurogruppen i inkluderande format bl.a. överens om att den finansiella säkerhetsmekanismen ska införas tidigare. Det baserades på bedömningen att riskerna i banksystemen i bankunionen minskat tillräckligt mycket. De mellanstatliga avtalen om ESM och resolutionsfonden ska enligt planerna ratificeras under 2021. Sverige är inte en part i avtalen, men regeringen anför att ESM-fördraget innehåller en del regler som är viktiga för likvärdig behandling om Sverige senare skulle välja att delta i bankunionen.

Enligt regeringen har ett betydande förslag inom EMU-fördjupningen varit ett budgetinstrument för euroområdet och de medlemsstater som ingår i ERM, samt ett anknytande förslag om ett reformstödsprogram. Kommissionen drog tillbaka förslagen med anledning av förslaget om att inrätta en facilitet för återhämtning och resiliens.

I april beslutades om en ny kreditlina från ESM för euroländerna för att ge krisstöd under pandemin. Kreditlinan är tillgänglig t.o.m. 2022 och euroländerna kan låna upp till 2 procent av BNP. Regeringen konstaterar att om alla euroländerna skulle få detta stöd skulle det uppgå till ca 240 miljarder euro. Kreditlinan har enligt regeringen mycket lätta villkor. Vid slutet av 2020 hade inget land ansökt om kreditlinan.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade senast om fördjupningen av EMU med finansminister Magdalena Andersson i april 2018. Information har lämnats till utskottet vid ett flertal tillfällen, senast av statssekreterare Max Elger i oktober 2019.

I januari 2018 subsidiaritetsprövade utskottet förslaget om att inrätta ett reformstödsprogram. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet överlade med statssekreterare Max Elger om reformstödsprogrammet i oktober 2019.

I april 2020 informerade finansminister Magdalena Andersson utskottet om den nya kreditlinan från ESM för euroländerna.

InvestEU

Skrivelsen

I maj presenterade kommissionen ett förslag om en revidering av InvestEU-förordningen som bl.a. innebar ett särskilt investeringsfönster för strategiska investeringar och en väsentlig volymökning. Som en del av den bredare överenskommelsen vid Europeiska rådets möte i juli 2020 kom stats- och regeringscheferna överens om att minska volymen i förhållande till kommissionens förslag. Efter förhandlingar i triloger under hösten nåddes en preliminär överenskommelse med Europaparlamentet i december. InvestEU finansieras via den fleråriga budgetramen, återhämtningsinstrumentet och återflöden.

Europeiska investeringsfonden (EIF) presenterade under hösten ett förslag till kapitalökning i EIF, som bl.a. motiverades utifrån fondens roll som genomförandepartner för InvestEU-programmet. Rådet antog i december ett beslut om att ge kommissionen bemyndigande att rösta för kapitalökningen.

Behandling i utskottet

Utskottet subsidiaritetsprövade kommissionens förslag till revidering av InvestEU-förordningen i juni 2020. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet överlade med statssekreterare Max Elger om förslaget i juni 2020. Information om förslaget lämnades till utskottet av finansminister Magdalena Andersson i oktober 2020.

Kompletterande information

InvestEU-förordningen godkändes i mars 2021 ((EU) 2021/523). Förordningen tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2021.

Solvensinstrument

Skrivelsen

I maj presenterade kommissionen ett förslag om att inrätta ett nytt instrument för solvensstöd inom Europeiska fonden för strategiska investeringar. Förslaget ingick inte i den bredare överenskommelsen vid Europeiska rådets möte i juli 2020. Regeringen konstaterar att förslaget därmed inte har behandlats vidare.

Behandling i utskottet

Utskottet subsidiaritetsprövade kommissionens förslag om att inrätta ett nytt instrument för solvensstöd i juni 2020. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet överlade med statssekreterare Max Elger om förslaget i juni 2020.

Garantifond i Europeiska investeringsbanken

Skrivelsen

I mars lade Europeiska investeringsbanken (EIB) fram ett förslag om att upprätta en garantifond på 25 miljarder euro med målet att mobilisera upp till 200 miljarder euro i stöd till framför allt små och medelstora företag som hamnat i ekonomiska svårigheter till följd av covid-19-pandemin. Det formella beslutet om fondens utformning togs i EIB:s styrelse i maj och det beslutades även att EIB skulle fördela och förvalta garantin så att de förväntade förlusterna skulle vara 20 procent. Fondens verksamhet inleddes i juli och alla medlemsstater förutom Estland, Lettland, Tjeckien och Ungern har gått med.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansminister Magdalena Andersson om deltagande i garantifonden i april 2020. Finansministern lämnade också information om förslaget till utskottet i april. Riksdagen godkände Sveriges deltagande i garantifonden den 17 juni (prop. 2019/20:181, bet. 2019/20:FiU61, rskr. 2019/20:351–353).

Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken

Skrivelsen

I slutsatserna från Europeiska rådets möte i juli 2020 uppmanades EIB:s guvernörer att se över bankens kapitalsituation och att före utgången av 2020 enhälligt besluta om storlek och form för en eventuell kapitalhöjning. I början av november presenterade EIB ett förslag till kapitalhöjning med målsättningen att besluta om en eventuell höjning vid EIB:s årsmöte i juni 2021.

Kompletterande information

Efter att frågan diskuterades i EIB:s styrelse i november har EIB beslutat att inte gå vidare med förslaget.

Investeringsplan inom den gröna given

Skrivelsen

I januari presenterade kommissionen ett meddelande om investeringsplanen inom den gröna given. I meddelandet lämnas en färdplan för att möjliggöra investeringar så att den europeiska gröna given ska bli verklighet. I maj presenterade kommissionen ett förslag till lånefacilitet för den offentliga sektorn inom mekanismen för rättvis omställning. Enligt förslaget ska EU-budgeten tillhandahålla ca 1,5 miljarder euro för att subventionera utlåning till offentliga investeringar som gynnar de regioner som påverkas negativt av den gröna omställningen.

Behandling i utskottet

I mars 2020 yttrade sig utskottet till miljö- och jordbruksutskottet över kommissionens meddelande om en grön europeisk giv i de delar som rörde utskottets ämnesområde (yttr. 2019/20:FiU1y). I juni 2020 överlade utskottet med statssekreterare Max Elger om investeringsplanen inom den gröna given samt lagstiftningsförslag om lånefaciliteten för den offentliga sektorn inom mekanismen för en rättvis omställning.

Kompletterande information

Trilogförhandlingar om förslaget till lånefacilitet för den offentliga sektorn inom mekanismen för rättvis omställning inleddes i början av 2021 och väntas avslutas under våren.

EU i G20 på det finansiella och ekonomiska området

Skrivelsen

Covid-19-pandemin var en central del av arbetet i G20 under året. Bland de åtgärder som regeringen tar upp nämns att G20 tillsammans med Parisklubben beslutade om att ge skulduppskov till låginkomstländer under 2020. Initiativet motiverades av likviditetsbehovet i dessa länder till följd av pandemin, och behovet av att frigöra tid för IMF och Världsbanken att genomföra nödvändiga behovs- och skuldållbarhetsanalyser. Vidare antog G20 och Parisklubben även ett ramverk med principer för genomförandet av potentiella skuldållnader i framtiden på grund av ohållbara skuldsituationer i vissa låginkomstländer. EU har bl.a. verkat för att G20 ska stötta globalt samarbete under pandemin och även välkomnat skulduppskovet och ramverket för skuldållnader.

Finansiellt stabilitetsstöd

Skrivelsen

Grekland är föremål för förstärkt övervakning av sina reformåtaganden gentemot eurogruppen. Övervakningen genomförs kvartalsvis av kommissionen i samarbete med ECB, ESM och IMF. Om åtagandena genomförs kan eurogruppen bevilja Grekland vissa skuldållnadsåtgärder. Under 2020 beviljades ållnader på ca 1,5 miljarder euro. Kommissionen har även övervakat Cypern, Irland, Spanien och Portugals återbetalningsförmåga. Övervakningen pågår till dess att länderna betalat tillbaka minst 75 procent av sina lån från de stödfaciliteter som EU och euroländerna inrättat (EFSM respektive EFSF/ESM). Regeringen konstaterar att kommissionen bedömer att ländernas återbetalningsförmåga är god.

Den 25 maj antog rådet och Europaparlamentet kommissionens förslag om makrofinansiellt stöd på 3 miljarder euro till tio länder i EU:s närhet. Lånen ges mot bakgrund av att länderna fått betalningsbalanssvårigheter till följd av

covid-19-pandemin. Enligt villkoren för lånen ska länderna genomföra ekonomiska reformer och vidta stabiliseringspolitiska åtgärder. Enligt regeringen är villkoren mindre omfattande än normalt för att låneprogrammen ska kunna genomföras på kortare tid.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 16 är motionärerna kritiska till EU:s makrofinansiella stöd till länder som inte är medlemmar i EU. Motionärerna anser att kommande utbetalningar till utomstående länder ska ställas in och medlen återföras till EU:s medlemsländer. Motionärerna vill även framhålla vikten av att i framtiden låta medlemsländerna enskilt bestämma om de är beredda att erbjuda lån och stöd till krisande ekonomier.

Behandling i utskottet

I maj 2020 informerade finansminister Magdalena Andersson utskottet om förslaget till makrofinansiellt stöd.

Finansmarknaden

Bankmarknaden

Skrivelsen

I maj 2019 antogs ändringar av tillsynsförordningen, kapitaltäckningsdirektivet och krishanteringsdirektivet, det s.k. bankpaketet. Ändringarna är en del av de riskreducerande åtgärderna inom bankunionen. I oktober 2020 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen om att genomföra ändringarna i EU-regelverket om kapitaltäckning i svensk rätt (prop. 2020/21:36). Lagändringarna trädde i huvudsak i kraft den 29 december 2020.

Förhandlingarna om att inrätta ett europeiskt insättningsgarantisystem inom ramen för bankunionen har pågått sedan 2016, liksom förhandlingarna om en gemensam finansiell säkerhetsmekanism för att säkra den gemensamma resolutionsfonden. Som beskrivits ovan i avsnittet om EMU nåddes i november 2020 en politisk överenskommelse om att tidigarelägga införandet av säkerhetsmekanismen till 2022 i stället för 2024. Regeringen konstaterar att Sverige inte deltar i bankunionen och därför inte i nuläget berörs av förslagen.

I mars 2018 presenterade kommissionen ett förslag till regelramverk för utgivning av säkerställda obligationer. Rättsakterna, som består av ett nytt direktiv och ändring av tillsynsförordningen, trädde i kraft i januari 2020. Direktivet ska vara genomfört senast i juli 2021.

I maj 2020 presenterade kommissionen en handlingsplan för arbetet med att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism, och i november antog rådet slutsatser om hur kommande förslag från kommissionen bör se ut.

När det gäller slutförandet av Basel III konstaterar regeringen att kommissionens arbete med att ta fram förslag på hur Baselkommitténs standarder ska genomföras i EU fortsatte under året. På grund av covid-19-pandemin beslutade kommittén att skjuta fram datumet för genomförandet med ett år, till 2023. På EU-nivå prioriterades arbetet med kommissionens förslag till riktade ändringar i kapitaltäckningsregelverket med anledning av pandemin. Kommissionen presenterade i april ett förslag om ändringar i tillsynsförordningen. Syftet var att understödja kreditinstituts fortsatta utlåning och öka deras möjlighet att absorbera förluster orsakade av pandemin, samtidigt som deras motståndskraft upprätthålls.

I september presenterade kommissionen ett meddelande om en EU-strategi för massbetalningar. Enligt regeringen är syftet med strategin bl.a. att öka tillgången till digitala betalningslösningar och lösningar för omedelbara betalningar i hela EU och förbättra förutsättningarna för betalningsmarknader som präglas av innovation och konkurrens.

Behandling i utskottet

Utskottet behandlade ändringarna i regelverket om kapitaltäckning i slutet av 2020 (prop. 2020/21:36, bet. 2020/21:FiU37, rskr. 2020/21:116). Utskottet behandlar under våren 2021 ändringar i regelverket om hantering av finansiella företag i kris (prop. 2020/21:155, bet. 2020/21:FiU33).

Information om bankunionen lämnades senast i november 2018 av finansmarknadsminister Per Bolund.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund om kommissionens förslag till regelverk för säkerställda obligationer i april 2018. Finansmarknadsministern lämnade information om förslaget till regelverk i november 2018. Utskottet subsidiaritetsprövade kommissionens förslag i april 2018. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade senast med statssekreterare Ulf Holm om arbetet med bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism i oktober 2020.

När det gäller slutförandet av Basel III överlade utskottet med statssekreterare Ulf Holm i oktober 2020.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund om ändringar i kapitaltäckningsregelverket i maj 2020. Information lämnades av statssekreterare Ulf Holm i juni 2020.

I mars 2021 informerade finansmarknadsminister Åsa Lindhagen utskottet om kommissionens meddelande om en strategi för massbetalningar. Utskottet överlade med statssekreterare Ulf Holm om strategin i mars 2021.

Värdepappersmarknaden

Skrivelsen

I juni nåddes en politisk överenskommelse mellan rådet och Europaparlamentet om förordningen om återhämtning och resolution av centrala motparter.

Vidare presenterade kommissionen i juli ett förslag om ändringar i förordningen om referensvärden, för att undvika problem som kan uppstå på finansmarknaden när referensvärden som t.ex. Libor i Storbritannien upphör. Enligt förslaget ges kommissionen befogenhet att utse ett ersättningsreferensvärde för vissa referensvärden som upphör och att undanta vissa referensvärden från tredjeländer från tillämpningsområdet för förordningen. Efter förhandlingar i rådet och efterföljande triloger nåddes en politisk överenskommelse mellan rådet och Europaparlamentet i slutet av året.

I oktober antog rådet och Europaparlamentet förordningen om europeiska leverantörer av gräsrotsfinansieringstjänster för företag och om ändring i direktivet om marknader för finansiella instrument. Förordningen ska börja tillämpas i november 2021.

I september presenterade kommissionen en ny handlingsplan för det fortsatta arbetet med kapitalmarknadsunionen. Handlingsplanen aviserar ett antal kommande åtgärder som syftar till att fördjupa och integrera EU:s kapitalmarknader. I december antog rådet slutsatser om handlingsplanen.

En ny strategi för det fortsatta arbetet med digitalisering av finanssektorn presenterades av kommissionen i september. Strategin syftar bl.a. till att göra de finansiella tjänsterna i Europa mer digitala och att stimulera ansvarsfull innovation och konkurrens mellan leverantörer av finansiella tjänster i EU. Inom ramen för strategin presenterade kommissionen ett förslag till förordning om marknader för kryptotillgångar. Syftet med förslaget är att skapa en enhetlig reglering för kryptotillgångar som i dag inte omfattas av EU:s befintliga regelverk för finansmarknaderna. Förhandlingar i rådet pågick under hösten. Kommissionen lade även fram ett förslag till förordning om att inrätta en pilotregim för marknadsinfrastruktur med distribuerad databasteknik. Syftet med förslaget är att aktörer och tillsynsmyndigheter på finansmarknaderna ska kunna testa och lära sig hur användandet av distribuerad databasteknik fungerar i praktiken och hur ett nytt regelverk bäst kan utformas. Arbetet i rådsarbetsgrupp inleddes i september. Ytterligare ett förslag inom ramen för strategin är ett förslag till förordning om digital operativ motståndskraft i den finansiella sektorn. Syftet med förslaget är att stärka finanssektorns motståndskraft mot informations- och kommunikationsrelaterade störningar och hot. Förhandlingar i rådet pågick under hösten.

Som en del i arbetet med att hantera de ekonomiska konsekvenserna av covid-19-pandemin presenterade kommissionen i juli ett antal åtgärder på värdepappersmarknaden. Det handlade om förslag till ändringar i direktivet om marknader för finansiella instrument, prospektförordningen, förordningen

om värdepapperisering och tillsynsförordningen. De föreslagna ändringarna syftar till att främja den ekonomiska återhämtningen genom att underlätta för deltagare på värdepappersmarknaden och underlätta företagens finansiering. En politisk överenskommelse nåddes i slutet av året.

Arbetet med handlingsplanen för hållbar tillväxt har fortsatt under året. Förslaget om en EU-gemensam taxonomi för miljömässigt hållbara investeringar antogs av rådet och Europaparlamentet och trädde i kraft den 12 juli. Rådet röstade om förslaget i april och oktober. Beslutet antogs med kvalificerad majoritet vid båda röstningstillfällena. Sverige röstade nej med anledning av hanteringen av hållbart skogsbruk och det nationella självbestämmandet över skogsfrågor².

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. yrkande 40 anser motionärerna att taxonomin bör ta sikte på övergripande resultat och inte på detaljer. Regeringen kan enligt motionärerna inte låta EU och dess taxonomi stå i vägen för Sveriges skogsbruk och skogssektor. Motionärerna anser att regeringen bör agera samfällt med andra skogsländer i Nord- och Centraleuropa för att minska EU:s inflytande över skogspolitiken.

Behandling i utskottet

Utskottet har vid ett flertal tillfällen fått information om förordningen om återhämtning och resolution av centrala motparter, senast i juni 2020 av statssekreterare Ulf Holm. Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund om förslaget i januari 2017. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i februari 2017 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med statssekreterare Ulf Holm om förslaget till ändringar i förordningen om referensvärden i september 2020. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i september. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Information till utskottet om förordningen om gräsrotsfinansieringstjänster lämnades senast i juni 2020 av statssekreterare Ulf Holm. Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund om förslaget i april 2018 och med statssekreterare Ulf Holm i februari 2019. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i april 2018 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund om kommissionens handlingsplan för det fortsatta arbetet med kapitalmarknadsunionen i november 2020.

Utskottet subsidiaritetsprövade förslagen om marknader för kryptotillgångar och om att inrätta en pilotregim för marknadsinfrastruktur med distribuerad databasteknik i december 2020. Utskottet ansåg att inget av

² I skrivelsen redogörs för röstningsförfarandet i rådet i bilaga 3 om beslut i rådet där Sverige röstat nej eller lagt ned sin röst.

förslagen stred mot subsidiaritetsprincipen. Förslaget om digital operativ motståndskraft i den finansiella sektorn subsidiaritetsprövades av utskottet i februari 2021. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet överlade om förslagen med finansmarknadsminister Per Bolund i november 2020.

Utskottet överlade med statssekreterare Ulf Holm i september 2020 om förslagen till åtgärder på värdepappersmarknaden för att hantera de ekonomiska konsekvenserna av covid-19-pandemin, dvs. ändringar i direktivet om marknader för finansiella instrument, prospektförordningen, förordningen om värdepapperisering och tillsynsförordningen. Utskottet subsidiaritetsprövade förslagen i oktober 2020 och ansåg att de inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund om förslaget till EU-gemensam taxonomi i juni 2018, med statssekreterare Ulf Holm vid två tillfällen i november 2019 och med finansmarknadsminister Per Bolund i december 2020. Information har lämnats vid ett flertal tillfällen, senast den 9 mars 2021 av finansmarknadsminister Åsa Lindhagen. Skriftlig information lämnades i april 2021. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget om en EU-gemensam taxonomi i juni 2018. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

EU:s budget

EU:s årsbudget

Skrivelsen

I december kunde en överenskommelse om årsbudgeten för 2021 nås som innebar en åtagandenivå på 164,2 miljarder euro och betalningar på 166,1 miljarder euro. Marginalerna till taken i den fleråriga budgetramen uppgår till 0,8 miljarder euro respektive 2,0 miljarder euro. Rådet och Europaparlamentet godkände överenskommelsen i december.

I oktober godkände rådet anslagsöverföring nr DEC 17/2020 inom årsbudgeten 2020. Sverige lade ned sin röst vid omröstningen. Enligt regeringen innebar den föreslagna anslagsöverföringen en återaktivering av medel från avslutade program vars rättsliga grund inte längre gäller. Medel från tidigare budgetramsperioder bör enligt regeringen förfalla och bedömningen blev att det inte fanns tillräckliga skäl som motiverade anslagsöverföringen.³

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Max Elger om EU:s årsbudget för 2021 i juni och november 2020.

³ I skrivelsen redogörs för röstningsförfarandet i rådet i bilaga 3 om beslut i rådet där Sverige röstat nej eller lagt ned sin röst.

Europeiska unionens solidaritetsfond

Skrivelsen

I mars presenterade kommissionen ett förslag till ändring i förordningen om inrättandet av EU:s solidaritetsfond som innebär att fondens tillämpningsområde utvidgas så att det omfattar hot mot folkhälsan.

Skydd av EU:s finansiella intressen

Skrivelsen

Regeringen konstaterar att rådet i februari beslutade att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av 2018 års budget. Sverige valde att lägga ned sin röst vid omröstningen i rådet. Nivån på felaktiga betalningar och Europeiska revisionsrättens bedömning var i princip oförändrade jämfört med tidigare år och bedömningen blev att det inte fanns tillräckliga skäl för att rösta för att rekommendera att bevilja kommissionen ansvarsfrihet. Europaparlamentet beslutade i maj att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av 2018 års budget.

Europeiska revisionsrättens årsrapport om budgetåret 2019 publicerades i november. Revisionsrätten lämnade en revisionsförklaring med avvikande mening när det gällde utgifterna. Revisionsrätten uppskattade att 2,7 procent av de underliggande transaktionerna inte hade skett i enlighet med gällande regelverk, vilket överstiger tröskelvärdet på 2 procent.

Behandling i utskottet

I oktober 2019 fick utskottet och EU-nämnden information från Europeiska revisionsrättens ledamot Eva Lindström om revisionsrättens årsrapport om genomförandet av EU:s budget för 2018. Utskottet överlade med statssekreterare Max Elger i februari 2020 om ansvarsfrihet för kommissionen för genomförandet av 2018 års budget.

I november 2020 hade ledamöter från utskottet tillsammans med ledamöter från EU-nämnden ett möte med Europeiska revisionsrättens ledamot Eva Lindström om revisionsrättens årsrapport om genomförandet av EU:s budget för 2019. Utskottet överlade med statssekreterare Max Elger i februari 2021 om ansvarsfrihet för kommissionen för genomförandet av 2019 års budget.

Kompletterande information

I februari beslutade rådet att rekommendera Europaparlamentet att bevilja ansvarsfrihet för kommissionen för 2019. Sverige lade ned sin röst.

Statistik

Skrivelsen

I juni beslutade Europaparlamentet och rådet om förordningen om gemenskapsstatistik över migration och internationellt skydd.

Europeiska rådgivande organet för statistikstyrning (Esgab) presenterade i januari sin 11:e årliga rapport om genomförandet av riktlinjerna för europeisk statistik. Det handlar dels om övervakning av nationella statistiska system, dels om användarnas delaktighet i arbetet i de nationella statistikmyndigheterna och andra nationella myndigheter. I november antog rådet slutsatser om EU-statistik.

Behandling i utskottet

I juni 2018 subsidiaritetsprövade utskottet kommissionens förslag till ändring av Europaparlamentets och rådets förordning om gemenskapsstatistik över migration och internationellt skydd. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet vill inledningsvis välkomna regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen 2020. Utskottet anser att skrivelsen är ett viktigt instrument för att följa verksamheten inom EU och hur regeringen har agerat i det europeiska samarbetet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att året som gick präglades av pandemin. Såväl globalt som i EU och nationellt vidtogs kraftfulla åtgärder för att hindra spridningen av covid-19 och hantera de sociala och ekonomiska konsekvenserna av pandemin. Utvecklingen har tydliggjort vikten av ett väl fungerande EU-samarbete. Utskottet har vid överläggningar med regeringen ställt sig bakom linjen att EU:s ekonomiska åtgärder till följd av covid-19, inklusive för att stödja återhämtningen, bör vara temporära, välriktade, proportionerliga och budgetrestriktiva. Stöd bör så långt som möjligt bygga på existerande instrument och befintliga finansieringsformer och inte nya egna medel samt inriktas på de delar av EU som har störst behov. Det bör finnas gränser för hur mycket stöd enskilda medlemsstater kan få och medlemsstaternas risktagande bör begränsas. Åtgärderna bör vara miljömässigt och socialt hållbara samt förenliga med att driva på den gröna omställningen. En central del i återhämtningen bör vara att fullt ut återställa den inre marknaden.

Den svenska restriktiva grundhållningen när det gäller EU:s budgetpolitik är fast förankrad i riksdagen. Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, vilket innebär en kostnadseffektiv användning av EU:s medel och en strikt budgetdisciplin. Regeringen har vid överläggningar i utskottet liksom vid samråd i EU-nämnden stämt av sina prioriteringar i

förhandlingarna om EU:s fleråriga budgetram för 2021–2027. Riksdagen godkände rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt den 24 mars 2021 (prop. 2020/21:87, bet. 2020/21:FiU35, rskr. 2020/21:232). En viktig målsättning har varit att den svenska EU-avgiften ska hållas nere. Det är välkommet att Sverige enligt överenskommelsen även under nästa budgetperiod kommer att få reduktioner på avgiften. En rättvis fördelning av finansieringsbördan, i synnerhet i fråga om den stora skillnaden mellan medlemsstaternas nettobidrag till unionens budget samt avgiftsförändringar, är en central fråga för EU-budgetens legitimitet. Utan reduktionerna hade vissa medlemsstater, däribland Sverige, fått betala oproportionerligt höga brutto- och nettoavgifter till EU:s budget. På grund av reduktionernas storlek kommer den svenska avgiften till EU under perioden 2021–2027 att uppgå till en andel av BNI som ungefär motsvarar dagens.

Utskottet påminner om att det ansåg att kommissionens ursprungliga förslag till egna medel och det reviderade förslaget stred mot subsidiaritetsprincipen. Enligt utskottets mening var bl.a. den föreslagna korgen med tre nya egna medel problematisk och alltför långtgående för att nå målen med förslaget. Utskottet konstaterar att överenskommelsen vid Europeiska rådets möte i juli 2020 innebär att ett av de tre föreslagna nya egna medlen införs, nämligen en intäktskomponent baserad på icke-återvunnet plastavfall. Utskottet påminner om regeringens bedömning i EU-nämnden i juli 2020 att denna komponent kommer att ha en positiv effekt på den svenska avgiften. Utskottet vill ånyo understryka att det är kritiskt mot införandet av nya egna medel. Liksom regeringen ansåg i EU-nämnden är utskottet emot överföring av beskattningsrätt till EU-nivå. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till utskottet när frågan om ytterligare nya egna medel aktualiseras. Utskottet anser därmed att utrikesutskottet bör avstyrka kommittémotionerna 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. yrkandena 2 och 17, 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5 och 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2 och 3 som behandlar frågor om EU:s budget och dess finansiering.

Utskottet stöder arbetet inom den europeiska planeringsterminen, och ser positivt på att den beaktar ekonomiska konsekvenser av covid-19-pandemin. Det är viktigt att EU:s medlemsländer för en ekonomisk politik med nationellt ägarskap för genomförande av strukturreformer, och den europeiska planeringsterminen stärker incitamenten för EU:s medlemsländer att föra en ansvarsfull finanspolitik. Enligt utskottet är det centralt att rådet och kommissionen i tillämpningen av regelverket för förstärkt samordning av den ekonomiska politiken fullt ut respekterar de nationella parlamentens roll.

Som en liten öppen ekonomi är det för Sveriges del av stor betydelse att EU:s inre marknad utvecklas positivt och skapar möjligheter för svenska företag och medborgare. Utskottet välkomnar det fortsatta arbetet med kapitalmarknadsunionen, med ett fullgott konsument- och investerarskydd och som inte äventyrar den finansiella stabiliteten.

Det är också betydelsefullt med finansiell stabilitet i EU:s omvärld, och det ligger i såväl Sveriges som EU:s intresse att även länder i unionens närområde utvecklar regelverk som främjar ekonomisk stabilitet och tillväxt. Mot bakgrund av det anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 16 om det makrofinansiella stödet till länder som inte är medlemmar i EU.

Utskottet överlade senast i december 2020 med finansmarknadsminister Per Bolund om den EU-gemensamma taxonomin, och utskottet informerades om den fortsatta processen senast i april 2021. Utskottet konstaterar att Sverige röstade nej till antagandet av förordningen om taxonomin med anledning av hanteringen av hållbart skogsbruk och det nationella självbestämmandet över skogsfrågor. Utskottet avser att även fortsättningsvis noga följa arbetet med taxonomin och förutsätter att regeringen även framöver återkommer till utskottet i frågan. Mot bakgrund av det anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 40 om taxonomin och EU:s inflytande över skogspolitiken.

Utskottet vill betona vikten av att frågor som har betydelse för hela EU ska diskuteras och beslutas av samtliga medlemsstater. När det gäller arbetet med att reformera EMU anser utskottet anser att det är bra att Sverige deltar i diskussionerna i inkluderande format. Utskottet vill här påminna om vikten av att länderna för en nationell ekonomisk politik med respekt för de finanspolitiska reglerna och att det finns ett nationellt ägarskap för genomförandet av strukturreformer. Utskottet välkomnar åtgärder för att stärka den finansiella stabiliteten i bankunionen. Det är dock viktigt att åtgärder som genomförs i syfte att stärka bankunionen tar hänsyn till konsekvenser för hela EU:s inre marknad och att utformningen möjliggör likvärdig behandling av de länder som inte har euron som valuta.

Utskottet anser med detta att utrikesutskottet bör avstyrka de här aktuella motionsyrkandena och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

Stockholm den 27 april 2021

På finansutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Adnan Dibrani (S), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP) och Magdalena Schröder (M).

Avvikande meningar

1. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (M)

Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M) och Magdalena Schröder (M) anför:

Under året som gått har EU-samarbetet satts på prov. Under pandemin, med en djup ekonomisk kris som följd, har frågor som vaccination och ekonomisk återhämtning stått i fokus för EU, samtidigt som långtidsbudgeten förhandlats fram.

Moderaterna är kritiska till utfallet av EU:s återhämtningsfond. För alla som i grunden är EU-vänner och ser EU-samarbetets värde för Sverige är resultatet av fonden djupt bekymmersam. Tendenserna, att EU är på väg mot ökad överstatlighet och med en tydligt växande aptit på att ta över allt mer beslutanderätt och mer ekonomiska resurser från medlemsstaterna, oroar.

Sveriges EU-medlemskap blir samtidigt inte bättre än den regering som företräder Sverige i EU-förhandlingar och möten på EU-nivå. Under den senaste period som Moderaterna ledde Sveriges regering hade Sverige en stark röst i EU och var respekterat bland andra medlemsländer. Man lyssnade på oss. Den moderatledda regeringen lyckades rentav förhandla fram sänkt EU-avgift för Sverige. Tyvärr har inte dagens socialdemokratiskt ledda regering lyckats särskilt väl med att flytta fram Sveriges positioner i EU. Snarare tvärtom.

När statsministern kallade till toppmöte i Göteborg för att lansera sin idé om en social pelare i EU var vi många som varnade för att detta skulle leda fel. Detta kunde användas av kommissionen för att lägga under sig nya politikområden som Sverige anser ska hanteras nationellt. Och så blev det – nu får regeringen slita för att stoppa EU-klåfingrighet på det sociala området och för att stoppa förslag om tvingande minimilöner som Sverige inte vill ha.

Taxonomin är också en fråga där den svenska regeringen borde handla mer resolut eftersom denna norm får stor betydelse när det gäller tillgången på riskkapital, riktlinjer för företags miljöcertifiering, regler för offentlig upphandling m.m. Det är därför av stor vikt för det svenska näringslivet och svenska jobb att utfallet av taxonomin inte missgynnar Sverige. Tyvärr ser vi redan nu hur både svensk vattenkraft och svenska biobränslen kraftigt skulle missgynnas om förslaget blir verklighet. Stora delar av svenskt skogsbruk riskerar också att betraktas som icke hållbart, liksom exempelvis vår kärnkraft, gruvindustri, stålproduktion och fordonsindustri. Det är helt uppenbart att detta förslag är ett allvarligt hot mot svenska företag, jobb och energiförsörjning. Regeringen har låtit detta fortgå alldeles för länge utan att sätta ned foten. Man har inte insett hotet mot Sverige och har inte tagit frågan på allvar utan har i alltför hög grad låtit tjänstemän sköta förhandlingarna för svensk räkning när andra länder skickat ministrar. Nu riskerar detta att sluta mycket illa för Sverige på grund av regeringens misslyckande.

Lika illa gick det med förhandlingarna om EU:s återhämtningspaket. Regeringen har under förhandlingarna haft ett starkt mandat från riksdagen att både driva en budgetrestriktiv linje och agera för att återhämtningspaketet bara ska ge lån och inte dela ut bidrag. Nu enades ändå EU:s stats- och regeringschefer om ett återhämtningspaket som omfattar 750 miljarder euro, där nära hälften ges i bidrag. Sverige är ett av de länder som per capita betalar allra mest till EU. Det gav regeringen ett starkt utgångsläge i förhandlingarna, som den inte tagit till vara. Regeringen har inte lyckats försvara de svenska skattebetalarnas intressen och har inte nått de mål som riksdagen uttalade inför förhandlingarna.

Det pågår hela tiden en samhällsdebatt om det svenska medlemskapet i EU. Det är rimligt och naturligt att svenska folket ständigt ifrågasätter nyttan av EU-medlemskapet och om vi får valuta för medlemsavgiften. Risken är dock stor att svenska folket i spåren av regeringens oengagerade och delvis oskickliga hantering av EU-frågorna får en onödigt mörk bild av EU-medlemskapet. EU-samarbetets viktiga plussidor riskerar att hamna i skymundan.

Sverige skulle exempelvis knappast själv kunna få lika bra handelsavtal med omvärlden som vi kan få när EU förhandlar för en stor och viktig union med 27 länder. Samma sak gäller utrikespolitiken – Sverige blir starkare tillsammans med andra. Även på områden som miljö, kampen mot brottslighet och migration behöver EU arbeta tillsammans. Moderaterna förstår vikten av att bygga samarbeten som slår vakt om de värden som vi delar med andra, såsom demokratin, marknadsekonomin, öppenheten och rättsstaten.

Sverige är en av 27 medlemmar i EU. Med detta följer att Sverige måste vara med och arbeta fram kompromisser. Men det finns mer att göra för den svenska regeringen när det kommer till att ta till vara svenska intressen. Moderaterna förväntar sig ett betydligt större engagemang och att regeringens ministrar själva engagerar sig i aktuella frågor betydligt tidigare i EU-processerna. I annat fall kommer Sverige att hamna i bakvatten i EU-frågorna.

Med detta anser vi att utrikesutskottet bör avstyrka de här aktuella motionsyrkandena och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

2. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (SD)

Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD) anför:

Förhandlingarna om EU:s fleråriga budgetram för 2021–2027 resulterade i en höjd EU-budget, höjd medlemsavgift och en omfattande återhämtningsfond som kommer att skuldsätta framtida generationer. Sverigedemokraterna arbetade för att budgeten skulle gå i motsatt riktning och att Sverige skulle verka för att få stå utanför återhämtningspaketet. I takt med att fler uppgifter har tillkommit för EU har kommissionen allt oftare diskuterat beskattning utöver medlemsavgifterna för att täcka finansieringen av de ökade kostnader som fler uppgifter medför. Ytterligare finansiering har gjorts genom kraftigt

ökad belåning och det planeras för flera europeiska skatter. Vi ser en risk att alla dessa kostnads- och skattehöjningar inom EU kan driva fram en flytt av företag till andra länder utanför EU. Vi är motståndare till utvecklingen mot allt mer skattefinansiering av EU och vill vända om i helt motsatt riktning.

Vi är kritiska till EU:s makrofinansiella stöd till länder som inte är medlemmar i EU, i synnerhet till länder som tydligt har visat sig inkapabla att hantera sina egna statliga finanser. Kommande utbetalningar till utomstående länder ska ställas in och medlen ska återföras till EU:s medlemsländer. Vi vill även framhålla vikten av att i framtiden låta enskilda medlemsländer bestämma om de är beredda att erbjuda lån och stöd till krisande ekonomier.

Kommissionens förslag till definitioner av hållbara investeringar genom taxonomin har mött massivt motstånd, inte minst från Sverige. Taxonomin bör ta sikte på övergripande resultat och inte på detaljer. Regeringen kan inte låta EU och dess taxonomi stå i vägen för Sveriges skogsbruk och skogssektor. Regeringen bör agera samfällt med andra skogsländer i Nord- och Centraleuropa för att minska EU:s inflytande över skogspolitiken.

Mot bakgrund av detta anser vi att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. yrkandena 2, 16, 17 och 40.

3. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (C)

Emil Källström (C) anför:

Centerpartiet vill gemensamt i EU prioritera utmaningar som vi inte klarar som enskilda länder. Det handlar bl.a. om migration, miljö och klimat, forskning, säkerhet och om att utveckla den inre marknaden. Vissa av utmaningarna måste finansieras gemensamt, andra inte. Vid gemensam finansiering vill vi se en återhållsam EU-budget. Finansieringssystemet innebär att en ny intäktskomponent införs relaterat till platsförpackningsavfall som genereras i varje medlemsstat och som inte materialåtervinns. För Centerpartiet är det en central fråga i EU-samarbetet att medlemsstaterna har beskattningsrätten. När möjligheten till att införa egna medel utvidgas finns det risk för en glidning i den nationella suveräniteten för beskattning. Här måste regeringen agera tydligt för att förhindra ytterligare steg i denna riktning.

Mot bakgrund av detta anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5.

4. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Vänsterpartiet är starkt kritisk till den budget som antagits av EU, både vad gäller beslut om egna medel, återhämtningsfonden, jordbrukspolitiken, militariseringen m.m. Beslutet om återhämtningsfonden innebär bl.a. ett stort steg mot gemensam finanspolitik, som Sverige sagt nej till i en folkomröstning.

Vi menar också att en neddragning inom jordbrukspolitiken behöver ske och anser att ansvaret för den bör ligga på nationell nivå. Våra skattepengar ska gå till ökad jämlikhet och till att lösa miljö- och klimatutmaningarna. Vi motsätter oss ökad militarisering, räddningspaket till spekulationsglada banker och inhuman asylpolitik. Om medlemsstaterna får ett ökat ansvar för finansiering och genomförande inom ramen för EU:s budget kan de själva effektivisera, minska EU-byråkratin och samtidigt se till att stöden blir mer effektiva. Regeringen ska fortsätta att verka för en minskning av EU:s budget och börja driva på för en klimatomställning i stället för militarisering och gränsbevakning. Vänsterpartiet driver kraven på ekonomisk rättvisa för kvinnor. Vi vill att EU inför en feministisk budget som bygger på en genomgripande feministisk analys, syftar till att utjämna skillnader mellan könen avseende inkomst, levnadsvillkor m.m., och förbättrar kvinnors villkor. Vi anser att regeringen bör verka för att EU inför en feministisk budget.

Mot bakgrund av detta anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2 och 3.

BILAGA 5

Civilutskottets protokollsutdrag 2020/21:25

RIKSDAGEN
CIVILUTSKOTTET

**Utdrag ur
PROTOKOLL** **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2020/21:25**

DATUM 2021-04-15

§ 7 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020

Utskottet behandlade fråga om yttrande till utrikesutskottet över skrivelse 2020/21:115 och följdmotioner i de delar som berör civilutskottets beredningsområde.

Utskottet beslutade att yttra sig genom följande protokollsanteckning:

Utskottet begränsar sitt yttrande till att avse motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 31. Utskottet avstyrker motionsyrkandet. Utskottet hänvisar till vad utskottet uttalat om tågpassagerares rättigheter i betänkande 2020/21:CU12 (se förslagspunkt 19, s. 81 f. i betänkandet).

En avvikande mening anmäldes av SD-ledamöterna som tillstyrkte motion 2020/21:3909 yrkande 31. SD-ledamöterna hänvisade till sitt ställningstagande i bet. 2020/21:CU12 (se res. 18, s. 138 i betänkandet).

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet
Anja Kalkitsas

Rätt utdraget intygar:
Lisa Gunnfors

Exp. 2021-04-15
UU

BILAGA 6

Försvarsutskottets yttrande 2020/21:FöU8y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2020

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge övriga utskott och EU-nämnden möjlighet att senast den 27 april yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar de berör respektive utskotts eller nämnds beredningsområde.

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till att gälla ämnena för fyra motionsyrkanden som rör utskottets beredningsområde, nämligen EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco), försvarsmaterielupphandling samt beredskapslagring. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (SD, V).

Utskottets överväganden

Verksamheten i Europeiska unionen 2020

I årets skrivelse redogör regeringen för verksamheten i EU under 2020. De frågor som berör försvarskommitténs beredningsområde behandlas framför allt i EU:s globala strategi för utrikes- och säkerhetspolitik (avsnitt 16.1), den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (avsnitt 16.2), det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet (avsnitt 16.2.1), insatser i kontinuerlig förändring (avsnitt 16.2.3), EU och Nato (avsnitt 16.2.4), EU som aktör i FN (avsnitt 16.2.5), cybersäkerhet (avsnitt 16.11), hybridhot (avsnitt 16.12), klimat och säkerhet (avsnitt 18.3), Arktis (avsnitt 19.5), EU:s strategi för säkerhetsunionen (avsnitt 28.1.2), det europeiska cybersäkerhetscentret och ett nätverk av nationella noder (avsnitt 39.4), Europeiska försvarsfonden (avsnitt 39.6) och omarbeting av dricksvattendirektivet (avsnitt 45.1).

Den gemensamma försvars- och säkerhetspolitiken

Motionen

I motion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) föreslås att regeringen ska verka för att säkerhets- och försvarspolitiken ska vara ett ansvar för respektive medlemsland samt motverka en inriktning som bidrar till att EU blir en sammanvävd militär organisation. Motionärerna uttrycker vidare att när ett mer överstatligt EU beslutar om militära insatser där riksdagens inflytande är begränsat, innebär det i praktiken att Sverige är med i en militär allians (yrkande 4 i denna del).

Bakgrund

Gällande ordning

Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP) är en del av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp), som är ett mellanstatligt samarbete. Beslut som har militära eller försvarsmässiga konsekvenser fattas enligt gällande fördrag med enhällighet, och varje medlemsstat har därmed vetorätt i dessa frågor. Vidare är regeringen enligt svensk grundlag skyldig att samråda med riksdagen i EU-frågor, och svensk medverkan till ett beslut i EU:s ministerråd om en insats föregås alltid av samråd mellan regeringen och riksdagen i EU-nämnden. Om det rör sig om ett bidrag med svenska väpnade styrkor krävs ett riksdagsbeslut (15 kap. 16 § regeringsformen).

Tidigare behandling

I samband med regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2012 (yttr. 2012/13:FöU1y), 2014 (yttr. 2014/15:FöU1y), 2015 (yttr. 2015/16:FöU4y), 2016 (yttr. 2016/17:FöU6y), 2017 (2017/18:FöU9y) respektive 2018 (2018/19:FöU3y) uttryckte utskottet bl.a. att man inte ansåg att det europeiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet präglas av överstatlighet eller att riksdagens inflytande över beslut om ett svenskt deltagande i internationella militära insatser är begränsat.

Pågående arbete

Regeringen framhåller i proposition 2020/21:30 om totalförsvaret 2021–2025 att vikten av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, som syftar till att värna medlemsstaternas intressen globalt, ökar i ett omvärldsläge där den regelbaserade världsordningen ifrågasätts. Av propositionen framgår det att man de senaste åren har tagit ett flertal steg för att fördjupa EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska samarbete i syfte att stärka EU:s medlemsstaters militära och civila förmåga och förmåga att agera. Ikraftträdandet av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen och solidaritetsklausulen i artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt innebär att medlemsstaterna tar ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet. Den globala strategin för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik som antogs 2016 lägger fast en vision till grund för ett gemensamt agerande med målsättningen att stärka EU som global utrikes- och säkerhetspolitisk aktör och säkerställa Europas säkerhet.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6) anger regeringen att Sverige aktivt har bidragit till att Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten med enskilda länder och organisationer har fortsatt att fördjupas under 2019 i enlighet med den tidigare försvarspolitiska inriktningen (prop. 2014/15:109).

När det gäller EU-samarbetet framgår det i budgetpropositionen att Sverige fortsatte sitt deltagande i samarbetsprojekt inom ramen för Europeiska försvarsbyrån (EDA) under 2019. Inom det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) har arbetet med såväl åtaganden som projekt fortsatt. Under 2019–2020 genomfördes även den första ordinarie koordinerade försvarsöversynen (CARD) som samlar information om det europeiska förmågelandskapet. Sverige har deltagit i det mellanstatliga samarbetet för att förenkla militära transporter, bl.a. med fokus på att underlätta procedurer för gränspassage och arbetet med förbättrad transportinfrastruktur för dubbel användning.

Därtill har regeringen deltagit i förhandlingar för att upprätta den europeiska fredsfaciliteten (EPF) som ska utgöra en samlad struktur för finansiering av säkerhetsinstrumentet som ligger utanför EU:s budget. Sverige har deltagit med sekonderad personal i EU:s militära planerings- och

ledningsstruktur (MPCC) som fortsatt arbetet mot att uppnå full operativ förmåga.

I skrivelsen om verksamheten i EU under 2020 framgår det att utrikes- och försvarsministrarna beslutade att inleda ett arbete för att ta fram en s.k. strategisk kompass som ska ge vidare inriktning för EU:s säkerhets- och försvarspolitiska samarbete.

Inom EU har arbetet med ökad cybersäkerhet bl.a. inkluderat utformningen av cybersäkerhetsakten vilken är en EU-förordning som trädde i kraft under 2019. Syftet med förordningen är att säkerställa en väl fungerande inre marknad och samtidigt eftersträva en hög nivå av cybersäkerhet och förtroende inom unionen. Den 24 mars 2021 lämnade regeringen över remissen om kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt till Lagrådet. I lagrådsremissen föreslås en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 28 juni 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att EU står inför nya och ökande hot och utmaningar. För att motverka dessa hot, skydda medborgarna och stärka EU:s självständighet, vill utskottet understryka vikten av det fortsatta arbetet med den strategiska kompassen.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att det europeiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet inte präglas av överstatlighet och att riksdagen har inflytande över beslut om ett svenskt deltagande i internationella militära insatser. Militära och försvarsmässiga beslut med konsekvenser på EU-nivå fattas enligt gällande fördrag med enhällighet, och varje medlemsstat har därmed vetorätt i dessa frågor. Om det rör sig om ett bidrag med svenska väpnade styrkor utomlands krävs ett riksdagsbeslut. Utskottet anser att ett svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser också handlar om att främja Sveriges nationella säkerhet och svenska intressen.

Utskottet anser sammantaget att Sverige ska fortsätta att aktivt verka inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Mot bakgrund av det snabbt växande hybridhotet som utmanar säkerheten i Europa vill utskottet i sammanhanget även lyfta fram vikten av EU:s arbete för förstärkt cybersäkerhet och mot påverkanskampanjer.

Därmed föreslår utskottet att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 4 i denna del.

Det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco)

Motionen

Håkan Svenneling m.fl. (V) uttrycker i motion 2020/21:3910 motstånd mot det permanenta strukturerade samarbetet Pesco. Motionärerna föreslår att EU

i stället bör prioritera en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i Europa. Motionärerna föreslår att regeringen ska återkomma med förslag om att Sverige ska lämna Pesco (yrkande 21).

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet uttryckte i samband med regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2017 (yttr. 2017/18:FöU9y) och 2018 (yttr. 2018/19:FöU4y) sitt stöd för regeringens ambition att Sverige ska delta i och bidra till Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna enas om.

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet föreslog i betänkande 2017/18:UFöU3 att regeringens förslag om ett svenskt deltagande i Pesco skulle bifallas. Det är frivilligt för medlemsstaterna att delta i Pesco och det påverkar därför inte den nationella suveräniteten. Betänkandet fick stöd av kammaren (bet. 2017/18:UFöU3, rskr. 2017/18:94). Det är upp till de medlemsstater som medverkar i Pesco att själva bestämma hur många projekt de vill delta i.

Pågående arbete

I betänkande 2020/21:UFöU5 framgår det att arbetet med Pesco fortskrider genom att både projekten inom Pesco och åtagandena för att förbättra de deltagande staternas militära förmågor genomförs. I dagsläget deltar Sverige i sex projekt och är observatör i elva. Som ett led i fullgörandet av åtaganden inom Pesco har Sverige under andra halvåret 2020 också deltagit i en av EU:s stridsgrupper under ledning av Tyskland.

Regeringen konstaterar i proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 att EU:s medlemsstater gjort ett antal bindande åtaganden för att förbättra de deltagande staternas militära förmågor. Åtaganden inom Pesco ska enligt regeringen genomföras över tid och staterna ska årligen redogöra för arbetet med att leva upp till dessa i en s.k. nationell genomförandeplan.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6) anger regeringen att arbetet inom det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) fortsätter med såväl åtaganden som projekt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att ett samarbete som Pesco, för att förbättra de deltagande staternas militära förmågor, behövs för att försäkra långsiktig fred och skapa stabilitet inom EU. Utskottet konstaterar vidare att den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna inom EU är mellanstatlig. Det är således frivilligt att delta i Pescosamarbetet för medlemsstaterna, och det nationella självbestämmandet påverkas därför inte.

Utskottet vill mot den bakgrunden uttrycka sitt fortsatta stöd för ett svenskt deltagande i Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna tidigare enats om.

Utskottet föreslår därmed att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3909 (yrkande 4 i denna del).

Försvarsmaterielupphandling

Motionen

I motion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) anføres att det är ett oundgängligt behov för det svenska försvarets framtida utveckling att ha tillgång till en tekniskt välutvecklad försvarsindustri med bred kompetens. Svenska myndigheter som upphandlar krigsmateriel föreslås kunna använda undantagsregeln i artikel 346 i EUF-fördraget som liknande medlemsländer som har en viktig försvarsindustri. Regeringen bör därför upprätthålla en linje som håller fast vid möjligheten att kunna ta sådana hänsyn om ett medlemslands säkerhetsintressen står på spel (yrkande 4 i denna del).

Bakgrund

Tidigare behandling

I utskottets yttrande över regeringens skrivelser om verksamheten i EU under 2013 (yttr. 2013/14:FöU1y), 2014 (yttr. 2014/15:FöU1y), 2015 (yttr. 2015/16:FöU4y), 2016 (yttr. 2016/17:FöU6y), 2017 (yttr. 2017/18:FöU9y) och 2018 (yttr. 2018/19:FöU3y) uttrycktes att utskottet, liksom regeringen, ansåg att det fortsatta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU bör beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet av att tillgodose medlemsstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden. Försvarsmaktens operativa behov för att nå den förmåga som riksdagen och regeringen har beslutat om ska vara styrande för den svenska materielförsörjningen. Bibehållandet av såväl undervattens- som stridsflygförmågan är väsentliga säkerhetsintressen för Sverige som kan motivera avsteg från konkurrensupphandling, ansåg utskottet. Utskottet bedömde att motionärernas ståndpunkt om det svenska försvarets behov av tillgång till en tekniskt välutvecklad försvarsindustri med bred kompetens i huvudsak låg i linje med regeringens.

I betänkande 2020/21:FöU4 konstaterade utskottet att Sveriges och övriga EU-länders möjlighet att tillämpa artikel 346 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt om skyddandet av inhemska försvarsindustrier ska respekteras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att en konkurrenskraftig och innovativ europeisk försvarsindustri – kännetecknad av öppenhet, transparens och likabehandling av samtliga europeiska leverantörer – behövs för att behålla och utveckla Europas försvarsförmåga.

Utskottet vidhåller även sitt tidigare ställningstagande att det fortsätta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU bör beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet av att tillgodose medlemsstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden. Försvarsmaktens operativa behov för att nå den förmåga som riksdagen och regeringen har beslutat om ska vara styrande för den svenska materielförsörjningen. Bibehållandet av såväl undervattensförmågan som stridsflygförmågan samt integritetskritiska delar av ledningssystem såsom sensorer, telekrig och krypto är väsentliga säkerhetsintressen för Sverige som kan motivera avsteg från konkurrensupphandling.

Med hänvisning till det som anförs ovan gör utskottet bedömningen att motionärernas ståndpunkter på detta område i huvudsak ligger i linje med regeringens och utskottets.

Utskottet föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 4 i denna del.

Beredskapslagring

Motionen

Björn Söder m.fl. (SD) uttrycker i motion 2020/21:3909 att det finns ett behov av ett väl fungerande civilt försvar med beredskapslager. Motionärerna föreslår att uppbyggnaden av beredskapslager ska vara respektive medlemslands ansvar (yrkande 7 i denna del).

Tidigare behandling

I betänkande 2020/21:FÖU4 om totalförsvaret 2021–2025 uttrycktes att utskottet, liksom regeringen, ansåg att ett av målen för det civila försvaret ska vara att upprätthålla en nödvändig försörjning. I fråga om att upprätthålla nödvändig försörjning betonade utskottet vikten av att stärka totalförsvarets robusthet och uthållighet men även utgångspunkten om att det civila och det militära försvaret är ömsesidigt beroende av varandra.

Utskottet uttryckte i betänkandet att man delar regeringens bedömning att försörjningsberedskapen så långt som möjligt ska kunna säkerställa flödena i varukedjorna under fredstida kriser, höjd beredskap och då ytterst krig.

Pågående arbete

Av regeringens proposition om totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) framgår att regeringen anser att robustheten i försörjningen av läkemedel och sjukvårdsmateriel behöver öka så att produkterna finns tillgängliga med tillräckligt stor uthållighet över tid. I fråga om livsmedelsberedskapen bedömer regeringen att fördjupade analyser om syfte, innehåll, omfattning och placering av lager behöver genomföras så att eventuell lagring i statlig eller privat regi kan bli en verkningsfull och kostnadseffektiv åtgärd.

Av budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6) framgår att regeringen avser att tillsätta en utredning om vad en nationellt samordnad försörjningsberedskap bör omfatta samt hur den bör organiseras och finansieras för att försörjningsberedskapen ska utvecklas ytterligare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, liksom regeringen, att det civila försvaret ska kunna upprätthålla en nödvändig försörjning, vilket inkluderar frågan om lagerhållning. Utskottet ser därför positivt på regeringens planer på att tillsätta en utredning om vad en nationellt samordnad försörjningsberedskap bör omfatta samt hur den bör organiseras och finansieras för att försörjningsberedskapen ska utvecklas ytterligare.

Med hänvisning till det som anförs ovan gör utskottet bedömningen att motionärernas ståndpunkter på detta område är omhändertagna för tillfället.

Utskottet föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 7 i denna del.

Stockholm den 27 april 2021

På försvarsutskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Völker (S), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M) och ClasGöran Carlsson (S).

Avvikande meningar

1. Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (SD)

Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD) anför:

Vi ser med oro på att Europeiska rådet vill driva EU mot en alltmer sammanvävd militär organisation. När ett mer överstatligt EU beslutar om militära insatser där riksdagens inflytande är begränsat innebär det i praktiken att Sverige är med i en militär allians. Därför menar vi att regeringen inom EU ska verka för en linje där säkerhets- och försvarspolitik i huvudsak ska vara ett ansvar för respektive medlemsland samt motverka en inriktning som går mot en helt sammanvävd militär organisation. Om samarbete i övergripande frågor är nödvändigt ska det ske på mellanstatlig basis. Sammanfattningsvis anser vi att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3909 yrkande 4 i denna del.

2. Det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) (V)

Hanna Gunnarsson (V) anför:

Jag delar inte utskottets syn på det permanenta strukturerade samarbetet Pesco. Jag menar att Sverige bör avbryta allt samarbete som bidrar till militariseringen av EU. I stället bör EU prioritera en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i Europa. Regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna Pesco. Jag anser följaktligen att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3910 yrkande 21.

3. Försvarsmaterielupphandling (SD)

Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD) anför:

Vi menar att det är ett oundgängligt behov för det svenska försvarets framtida utveckling att ha tillgång till en tekniskt välutvecklad försvarsindustri med bred kompetens. En svensk myndighet som upphandlar krigsmateriel bör använda undantagsregeln i artikel 346 i EUF-fördraget på liknande sätt som andra medlemsländer som har en viktig försvarsindustri. Regeringen bör därför upprätthålla en linje som håller fast vid möjligheten att kunna ta sådana hänsyn om ett medlemslands säkerhetsintressen står på spel. Detta är nödvändigt om vi vill att försörjningstryggheten ska genomsyra försvarsmaterielförsörjningen av vår försvarsmakt. Sammanfattningsvis anser vi att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3909 yrkande 4 i denna del.

4. Beredskapslagring (SD)

Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD) anför:

Den nu pågående covid-19 pandemin har tydligt påvisat behovet av ett väl fungerande civilt försvar med beredskapslager. Ansvar för uppbyggnad av detta anser vi ska ligga på nationell nivå och inte på EU-nivå. På detta sätt bygger Sverige upp en egen förmåga att hantera kriser nationellt, samtidigt som möjligheten att bistå andra länder vid kriser eller katastrofer förbättras. Vi anser därför att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3909 yrkande 7 i denna del.

BILAGA 7

Socialutskottets yttrande 2020/21:SoU9y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2020

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 25 mars 2021 att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialutskottet har beslutat att yttra sig över de delar av skrivelsen som rör utskottets beredningsområde samt över motion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 28, motion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 och motion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1.

Socialutskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker de motionsyrkanden som behandlas i yttrandet och lägger skrivelsen till handlingarna i de berörda delarna.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (SD, C, V).

Utskottets överväganden

Verksamheten i Europeiska unionen under 2020

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2020 i enlighet med 9 kap. 21 § riksdagsordningen. Skrivelsen är en övergripande och kortfattad beskrivning av Europeiska unionens utveckling. Den tar upp beslut och händelser i unionen och redovisar bredden i unionens frågor utifrån arbetet i rådets olika sammansättningar. Socialutskottets beredningsområde hanteras i del 6 där regeringen redovisar de frågor som rör sysselsättning, socialpolitik och hälso- och sjukvård. De delar som främst berör socialutskottet är avsnittet om hälsofrågor, som i år innehåller en särskild redogörelse för unionens åtgärder under covid-19-pandemin, och vissa delar av avsnittet om arbetsliv, arbetsmarknad och sociala frågor som i riksdagen hanterades i socialutskottet.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 28 anför motionärerna att riksdagen bör ställa sig bakom ett tillkännagivande till regeringen om att varje enskild medlemsstat bör få utveckla och uppdatera sina egna sociala trygghetssystem, även när det gäller antimikrobiell resistens.

I kommittémotion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 2 anføres att riksdagen bör ställa sig bakom ett tillkännagivande till regeringen om att arbeta för att EU tar en aktiv faciliterande roll för att möjliggöra och underlätta licensierings- och partnerskapsavtal mellan europeiska vaccinproducenter och möjliga producenter i andra länder. Motionärerna menar att den globala produktionskapaciteten när det gäller vaccin mot covid-19 är otillräcklig och att läkemedelsbolagen i högre utsträckning bör hjälpa varandra med rättigheter och produktion av vaccin globalt så att även människor i de fattigaste länderna i världen får möjlighet att vaccinera sig.

I kommittémotion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V) anför motionärerna i yrkande 1 att riksdagen bör ställa sig bakom ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att EU ska rösta för förslaget att upphäva patent på vacciner mot covid-19 inom Världshandelsorganisationen (WTO). Syftet med förslaget till WTO är att fler läkemedelsföretag ska kunna producera vaccin. Enligt motionärerna är de internationella åtaganden för att distribuera vaccin globalt som EU för närvarande stöder otillräckliga.

Kompletterande information

Tidigare behandling

Ett yrkande som liknar yrkande 28 i motion 2020/21:3909 av Björn Söder m. fl. (SD) avstyrktes i utrikesutskottets betänkande 2018/19:UU10. Ett liknande yrkande avslogs efter förenklad beredning i utrikesutskottets betänkande 2019/20:UU10.

Socialutskottet överlade med regeringen om EU:s vaccinstrategi i juni 2020. Utskottet ställde sig bakom regeringens standpunkt. Socialutskottet fick information om EU:s arbete med utveckling och upphandling av vaccin i september och november 2020.

Socialutskottet har vid ett flertal tillfällen fått information om regeringens arbete med vaccination mot covid-19 i Sverige och inom EU-samarbetet.

Förslag till WTO om patent för vaccin mot covid-19

Indien och Sydafrika lade tillsammans fram ett förslag till WTO i oktober 2020 om att tillfälligt upphäva tillämpningen av vissa bestämmelser i avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Tripsavtalet). Dessa bestämmelser omfattar bl.a. patent för vaccin mot covid-19.

Förslaget diskuteras för närvarande i WTO:s råd för Tripsavtalet. Ett antal medlemmar, däribland EU, har inte ställt sig bakom förslaget. Kommissionen framhåller bl.a. i sitt meddelande om EU:s vaccinstrategi (COM(2020) 245) att den stöder frivilliga sammanslagningar och licensiering av immateriella rättigheter med anknytning till behandlingar av och vacciner mot covid-19, i enlighet med Världshälsoförsamlingens resolution från den 19 maj 2020, för att främja rättvis global tillgång samt en rimlig avkastning på investeringarna.

Global tillgång till vaccin

Den globala upphandlingsmekanismen för covid-19-vaccin Covax är ett initiativ som leds av Världshälsoorganisationen (WHO), stiftelsen Coalition for Epidemic Preparedness Innovation (Cepi) och vaccinalliansen Gavi. Covax syftar till att påskynda utvecklingen av vaccin mot covid-19 och att säkerställa tillgång till vaccin för alla världens länder. EU och dess medlemsländer tillhör de största givarna till Covax och har tillsammans bidragit med över 2,2 miljarder euro.

I maj 2020 lanserade WHO en plattform vid namn COVID-19 Technology Access Pool. Plattformen ska underlätta för aktörer att frivilligt dela med sig av kunskap, immaterialrättigheter och data för att bekämpa covid-19. Enligt WHO:s webbplats handlar det delvis om vaccinteknik, men också om kunskap om exempelvis behandling, läkemedel och diagnostik. Syftet är att snabba på utvecklingen av produkter som kan användas för att bekämpa covid-19, att öka produktionen och göra produkter globalt tillgängliga. Delad kunskap ska främja de gemensamma ansträngningarna att nå nya vetenskapliga upptäckter och utveckla ny teknik.

Utöver WHO:s initiativ har vissa av de läkemedelsföretag som har utvecklat ett vaccin mot covid-19 inlett olika typer av samarbeten med konkurrenter för att öka produktionen av vaccin.

Den 27 januari 2021 besvarade socialminister Lena Hallengren en skriftlig fråga om vacciner mot covid-19 till fattiga länder (fr. 2020/21:1271). Socialministern svarade följande:

Sverige verkar aktivt för att säkerställa tillgång till vaccin mot covid-19 för alla länder. Detta handlar både om solidaritet och om att så snabbt som möjligt få ett slut på pandemin, vilket också gynnar Sveriges befolkning. Under 2020 bidrog Sverige med 100 miljoner kronor till den globala mekanismen Covax för tillgång till covid-19-vaccin som leds av Världshälsoorganisationen samt den globala vaccinalliansen Gavi. Tillsammans har EU och medlemsstaterna hittills bidragit med över 870 miljoner euro till Covax. EU har dessutom investerat i vaccinforskning och genom förköpsavtal bidragit med avgörande medel för att skynda på utveckling och testning av lovande vaccinkandidater och utveckling av produktionskapacitet vilket gynnar hela världen, inte bara vår egen befolkning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen är ett viktigt underlag för att riksdagen ska kunna följa utvecklingen inom EU. Utskottet anser att regeringen har lämnat en god redogörelse för de ärenden som berör socialutskottets beredningsområde.

Under 2020 har covid-19-pandemin lett till åtgärder på EU-nivå som har bäring på medlemsländernas hälso- och sjukvård. Det har främst rört sig om åtgärder för att främja samordning mellan medlemsländerna, men även exempelvis EU-gemensamma förköpsavtal med vaccinproducenter inom ramen för EU:s strategi för vacciner mot covid-19. Utskottet ser positivt på att regeringen redogör för EU:s ärenden om covid-19-pandemin i ett särskilt avsnitt.

När det gäller frågan om sociala trygghetssystem konstaterar utskottet att fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsländerna på det sociala området fastställs i EU:s fördrag. Utskottet anser att det finns skäl till samordning mellan medlemsländerna vad gäller sociala trygghetssystem när EU-medborgare rör sig över medlemsländernas gränser för att bo, arbeta eller studera. EU-samarbete kan även stödja arbetet mot antimikrobiell resistens, då det har en gränsöverskridande karaktär, med förbehåll för att fördragens befogenhetsfördelning respekteras. Socialutskottet föreslår därmed att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3909 (SD) yrkande 28.

Utskottet vill framhålla att global tillgång till vaccin mot covid-19 är centralt för att effektivt bekämpa covid-19-pandemin, eftersom nya mutationer och virusvarianter snabbt får global spridning oavsett var i världen de uppkommer. Sverige bör självklart bidra till globala vaccinationsinsatser. Utskottet konstaterar att EU bidrar till insatser för global tillgång till vaccin

mot covid-19 genom bl.a. omfattande stöd till den globala vaccinn mekanismen Covax.

Utskottet ser positivt på internationellt samarbete mellan både privata och offentliga aktörer för att öka produktionen av vaccin mot covid-19. Det kan exempelvis handla om samarbeten mellan läkemedelsföretag som delar kunskap om vaccin genom frivillig licensiering av immateriella rättigheter. Utskottet noterar att bl.a. WHO arbetar för att underlätta delande av kunskap och teknik vad gäller både behandling och vaccin.

Därmed föreslår socialutskottet att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3925 (C) yrkande 2 och motion 2020/21:3910 (V) yrkande 1 och föreslår för riksdagen att den lägger skrivelsen till handlingarna i de delar som här behandlats. I övrigt har utskottet inget att anföra med anledning av regeringens skrivelse.

Stockholm den 27 april 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlqvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Östberg (SD), Nicklas Attefjord (MP), Mats Wiking (S), Ulrika Jørgensen (M) och Gudrun Brunegård (KD).

Avvikande meningar

1. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (SD)

Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

Kommissionen vill se ett s.k. effektivare beslutsfattande inom det sociala området. Vi anser inte att det är motiverat att EU över huvud taget ska ha beslutsfattande befogenheter på detta område, och än mindre att formerna för beslutsfattande på det arbetsrättsliga och socialpolitiska området ska ändras. Vi är positiva till att de sociala trygghetssystemen utvecklas och moderniseras i takt med samhällsutvecklingen i respektive land. Vi är däremot mycket kritiska till att denna utveckling ska ske genom förordningar på EU-nivå. Vi anser i stället att varje enskild medlemsstat fritt bör få utveckla och uppdatera sina egna sociala trygghetssystem enligt sina invånares behov och sitt lands ekonomiska förutsättningar. Som ett led i detta förhållningssätt motsätter vi oss alla direktiv inom området arbetsmarknads- och socialpolitik. Det är även självklart att antimikrobiell resistens ska motverkas men vi anser att varje enskild medlemsstat fritt bör få utveckla och uppdatera sina egna sociala trygghetssystem.

Med anledning av det anförda anser vi att utrikesutskottet bör ställa sig bakom yrkande 28 i motion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD).

2. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (C)

Sofia Nilsson (C) anför:

Jag anser att EU bör göra mer för att säkerställa global tillgång till vaccin, eftersom den globala produktionskapaciteten inte räcker till. EU bör kunna ta en mer aktiv roll för att öka samarbete mellan vaccinproducenterna så att även de mest utsatta människorna i de fattigaste länderna i världen kan få möjlighet att vaccinera sig. Vaccineringen kan inte anses vara framgångsrik om vi inte har en global tillgång till vaccin. EU och läkemedelsbolagen måste skala upp produktionstakten, och för att stoppa smittan måste vi se till att samhällets mest utsatta blir vaccinerade, också i länder utanför EU. Läkemedelsbolagen bör i större utsträckning hjälpa varandra med rättigheter och produktion av vaccin globalt för att öka den globala produktionskapaciteten. Jag vill att EU tar en aktiv faciliterande roll för att möjliggöra och underlätta licensierings- och partnerskapsavtal mellan europeiska vaccinproducenter och möjliga producenter i andra länder. På så sätt kan mer vaccin produceras globalt och nå fler människor.

Med anledning av det anförda anser jag att utrikesutskottet bör ställa sig bakom yrkande 2 i motion 2020/21:3925 av Kerstin Lundgren m.fl. (C).

3. Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Jag anser att regeringen borde verka för att EU ska rösta för förslaget inom WTO om att tillfälligt upphäva patent på vaccin mot covid-19-pandemin, för att fler än några få läkemedelsföretag ska kunna ha möjlighet att producera vaccin. EU, USA, Storbritannien och flera andra höginkomstländer har röstat emot att patent skulle upphävas. Den största anledningen till att flera vaccin har kunnat utvecklas så snabbt är offentligt stöd, genom bl.a. subventioner och avtal med läkemedelsföretag som garanterade att länder skulle köpa ett visst antal vaccindoser. Politiska beslut inom EU lever dock inte upp till ambitionerna om att vaccinet skulle bli en global kollektiv nytting som allmänheten världen över skulle få rätt till. Det enda internationella åtagande för att distribuera vaccin globalt som EU stödjer är Covax. Hittills har dock Covax varit gravt underfinansierat, och distribueringen av vaccindoser har gått för långsamt. Det är svårt att påstå att Covax fördelar vaccin rättvist. Den rikaste delen av världen har redan kommit en bit in i vaccinationsprocessen och har beställt doser som vida överstiger behoven.

Med anledning av det anförda anser jag att utrikesutskottet bör ställa sig bakom yrkande 1 i motion 2020/21:3910 av Håkan Svenneling m.fl. (V).

BILAGA 8

EU-nämndens yttrande 2020/21:EUN1y

Verksamheten i Europeiska unionen
under 2020

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 25 mars 2021 att ge EU-nämnden och utskotten tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2020. EU-nämnden har beslutat att yttra sig över skrivelsen i frågor som har varit av särskilt intresse i nämndens verksamhet under 2020.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

EU-nämndens överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2020 i enlighet med 9 kap. 21 § riksdagsordningen. Skrivelsen är en övergripande beskrivning över verksamheten och behandlar flera olika politikområden. I bilagorna redogörs för mål vid EU-domstolen av svenskt intresse, avslutade och pågående överträdelseärenden samt beslut i rådet som Sverige inte har stött.

EU-nämndens ställningstaganden

Synpunkter av övergripande karaktär

Spridningen av covid-19 medförde en extraordinär situation i samhället från mars månad och påverkade märkbart EU-nämndens verksamhet. Nämndens rutiner och arbetssätt anpassades efter de förutsättningar som gavs, och fr.o.m. den 17 mars hölls nämndens sammanträden i största möjliga mån digitalt.

Nämnden vill liksom tidigare år uttrycka sin uppskattning över skrivelsen som ger en bra översikt över verksamheten i EU 2020. Kontakterna mellan nämnden och regeringen har fungerat väl såväl på politisk nivå som på tjänstemannanivå och detta under ett år som starkt präglats av pandemin och därmed inneburit nya arbetssätt. Vid ett flertal tillfällen under våren informerade statsrådet Hans Dahlgren nämndens ledamöter om EU:s åtgärder för att hantera coronavirusets spridning och dess effekter.

Med anledning av coronapandemin ersattes de ordinarie ministerrådsmötena fr.o.m. den 23 mars av videomöten mellan ministrar, och ett flertal extra videomöten mellan ministrar ägde också rum. Det formella beslutsförfarandet på rådsmöten ersattes till stor del av skriftliga beslutsförfaranden. Av detta skäl antogs inte A-punktslistor formellt av rådet utan frågorna hanterades separat genom beslut via en skriftlig procedur. Mot bakgrund av detta har nämnden under året hanterat ett mycket stort antal skriftliga samråd.

Särskilda synpunkter

De videomöten som ägde rum i olika ministerkonstellationer under våren och sommaren handlade till stor del om pandemin och dess påverkan på samhället.

Förhandlingarna om den fleråriga budgetramen för perioden 2021–2027 (nedan kallad MFF-paketet) har överlag präglat EU-arbetet. Frågor relaterade till MFF-paketet gav under 2020 avtryck för möten inför bl.a. *Europeiska rådet*, *allmänna rådet* och *rådet för ekonomiska och finansiella frågor*. Inför *Europeiska rådet* i juli samrådde regeringen med nämnden om det slutliga godkännandet av MFF-paketet. Nämnden lyfte i detta sammanhang vikten av konditionalitet och medlemsstaternas efterlevnad av rättsstatens principer för

att tilldelas lån och bidrag. Regeringen fick stöd för sin ståndpunkt. Tre partier avstod från att delta i samrådet om egna medel, två partier avstod från att delta i samrådet om storleken på bidragsdelen av återhämtningsfonden och två partier anmälde avvikande ståndpunkter. Uppgårelsen innefattade också återhämtningsinstrumentet med anledning av coronapandemin.

Som en följd av de stora ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin har nämnden inom ramen för *ekonomiska och finansiella frågor* även behandlat stödinstrumentet SURE samt faciliteten för återhämtnings och resiliens som ingår i MFF-paketet. Det fanns stöd för regeringens hållning i båda frågorna med undantag för avvikande ståndpunkter från två partier.

Inom ramen för *allmänna rådet* har bl.a. coronapandemin, MFF-paketet och rättsstatsfrågorna stått i fokus. När det gäller rättsstatsfrågorna har regeringen fått stöd i nämnden för sin position dels vad gäller den horisontella diskussionen om kommissionens första årliga rapport om rättsstatssituationen i EU, dels vad gäller de landspecifika diskussionerna. Rättsstatsfrågorna behandlades även av nämnden inför Europeiska rådet där förhandlingar om MFF-paketet och förordningen om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten diskuterades. EU och Storbritannien nådde i slutet av december en överenskommelse om ett handels- och samarbetsavtal och nämnden gav sitt stöd till regeringens ståndpunkt när det gäller avtalspaketet. En annan fråga som varit återkommande inom ramen för allmänna rådet är utvidgningsprocessen och anslutningsförhandlingar med Republiken Nordmakedonien och Republiken Albanien. Sammantaget har det funnits stöd i nämnden för regeringens position, med avvikande ståndpunkt från ett parti.

Inom ramen för *utrikesfrågor* har nämnden ingående diskuterat EU:s relation till Turkiet samt valet i Belarus vid såväl ordinarie som extrainsatt möte. Det fanns stöd för regeringens linje i båda fallen med avvikande ståndpunkter i fråga om främst EU:s relation till Turkiet. Nämnden har även gett regeringen sitt stöd inför diskussioner om Ukraina och förgiftningen av den ryska politiker Aleksej Navalnyj. EU:s relation till Turkiet, Belarus och Ukraina samt förgiftningen av Aleksej Navalnyj har också behandlats inför möten i Europeiska rådet och videomöte med Europeiska rådets medlemmar. Nämnden gav sitt stöd till regeringens ståndpunkter inför dessa möten. Regeringen har också samrått med nämnden inför diskussioner om EU:s relation till Kina. Nämnden underströk vikten av att Sverige ska vara en tydlig röst inom EU vad gäller Kina. Det fanns en majoritet i nämnden för att Sverige skulle verka för sanktioner mot Kina med anledning av den kinesiska regimens agerande i Hongkong. På handelsområdet har nämnden bl.a. diskuterat handelsaspekter av utbrottet av covid-19, t.ex. exportrestriktioner och begreppet strategisk autonomi där nämnden har kunnat lämna ett enhälligt stöd för regeringens inriktning om en frihandelslinje för fortsatt konkurrenskraft, välstånd och öppenhet.

När det gäller *rättsliga och inrikes frågor* behandlade nämnden under hösten vid ett flertal tillfällen kommissionens förslag till en asyl- och migrationspakt. Det fanns stöd för regeringens linje, men flera partier lämnade avvikande ståndpunkter kring olika delar i kommissionens förslag. Frågor relaterade till

terrorismbekämpning har varit föremål för diskussioner i nämnden både inför videomöten med *Europeiska rådets medlemmar* och möten inom ramen för *rättsliga och inrikes frågor*. Det har funnits stöd i nämnden för regeringens hållning. Vidare har nämnden vid flera tillfällen fått information om arbetet med inrättandet av Europeiska åklagarmyndigheten. Med anledning av pandemin har regeringen även vid flera tillfällen skriftligen samrått med nämnden om en rådsrekommendation om tillfälliga restriktioner för icke nödvändiga resor till EU. Det fanns stöd i nämnden först efter att vissa kompletteringar gjorts till regeringens ståndpunkt. Ett parti anmälde avvikande ståndpunkt.

Inför videomöten inom ramen för *sysselsättnings-, socialpolitik-, hälso- och sjukvårdsfrågor* har stort fokus legat på hälsofrågor och coronapandemin. Flera extra möten har hållits med EU:s hälsoministrar och regeringen har vid ett flertal tillfällen samrått med nämnden om arbetet mot pandemin. Frågorna har bl.a. avsett strategi för vacciner och samordning av arbetet mot covid-19. Sammantaget har nämnden kunnat ställa sig bakom regeringens positioner. På sysselsättningsområdet påbörjades under slutet av året diskussioner om förslag till direktiv om tillräckliga minimilöner i EU. Regeringen har fått stöd i nämnden för sin inriktning. Det har funnits en bred samsyn i nämnden i frågan om kompetensfördelning mellan EU och medlemsstaterna i lönefrågor och att den svenska arbetsmarknadsmodellen ska värnas. Nämnden har vidare behandlat kommissionens jämställdhetsstrategi 2020–2025. Efter justering av regeringens ståndpunkt när det gäller respekt för kompetensfördelningen mellan EU och medlemsstaterna lämnade nämnden stöd för regeringens inriktning.

Inför videomöten inom ramen för *konkurrenskraftsrådet* har frågor om återöppnande och återhämtning diskuterats i stor utsträckning. I maj diskuterades turismpaket som syftar till ett ansvarsfullt återöppnande av EU:s turism under 2020 och framåt, och en enhällig nämnd kunde ställa sig bakom regeringens inriktning. Vidare har regeringen samrått med nämnden om återhämtningspaketet och grön och digital omställning som drivkrafter för återhämtningen och stärkande av europeiska värdekedjor. Regeringen underströk då vikten av att EU:s öppenhet är nyckeln till EU:s konkurrenskraft och att diskussionen om Europas strategiska autonomi inte får leda till protektionism. En enhällig nämnd har även kunnat ställa sig bakom den ståndpunkten.

När det gäller *transport-, telekom- och energiområdet* har nämnden behandlat förslagen om Eurovinjett och elektroniska vägavgiftssystem som båda är del av det s.k. rörlighetspaketet och som har diskuterats sedan 2017. En bred majoritet av nämnden har kunnat ställa sig bakom regeringens ståndpunkt om att ge rådet förhandlingsmandat inför kommande triloger. På telekomområdet har slutsatser om EU:s digitala framtid antagits och beretts skriftligt med nämnden som kunnat ge sitt fulla stöd. Slutsatserna aviserar rättsakter om internetplattformars ansvar och marknadsmakt. På energiområdet har kärnkraftsfrågor aktualiserats inom ramen för ekonomisk återhämtning och den gröna given. Nämnden har kunnat ställa sig bakom regeringens ståndpunkt med en avvikande ståndpunkt från ett parti när det gäller den gröna given. Regeringen har vidare, efter att det påpekats av flera ledamöter i nämnden, vid

energiministrarnas möte i december, gjort en markering mot den s.k. taxonomin som klassificerar vad som är miljömässigt hållbara verksamheter för investeringar och finansiella produkter.

Frågorna inför möten om *jordbruk och fiske* har bl.a. innefattat den framtida gemensamma jordbrukspolitiken, där en enhällig nämnd har kunnat ställa sig bakom regeringens förslag till att anta en allmän inriktning i oktober. Kommissionens meddelanden om strategierna från jord till bord och biologisk mångfald ses båda som centrala i att förverkliga kommissionens gröna giv. Meddelandena har lett till flera omfattande diskussioner i nämnden. När strategin Från jord till bord behandlades i juli fanns det inte stöd för regeringens ståndpunkt. I stället fanns stöd av en majoritet i nämnden för den ståndpunkt som presenterades av oppositionspartierna. Vid ytterligare samråd med nämnden i oktober om rådsslutsatser om strategin Från jord till bord fanns det stöd för regeringens ståndpunkt av en majoritet i nämnden. En viktig händelse på fiskeområdet var att EU och Storbritannien inte lyckades lösa ut alla frågor i det handels- och samarbetsavtal som parterna ingick i december om Storbritanniens utträde ur unionen. Preliminära kvoter fastställdes därför för fiskbestånd som delades med Storbritannien i rådets förordning om fastställande för 2021 av fiskemöjligheterna i Atlanten och Nordsjön. En bred majoritet i nämnden kunde i december ställa sig bakom regeringens ståndpunkt om att stödja förslaget till förordning men med en avvikande ståndpunkt i fråga om ål.

På *klimat- och miljöområdet* har nämnden inför Europeiska rådet behandlat frågan om integrering av klimatåtgärder i EU:s långtidsbudget och återhämtningspaket. Vidare har nämnden både inför *Europeiska rådet* och inom ramen för *miljörådet* behandlat förslag till en europeisk klimatlag, tilläggsförslag till klimatlagen inklusive frågan om skärpt klimatmål till 2030. Sammantaget har det funnits en majoritet för regeringens ståndpunkt men med avvikande ståndpunkter från flera partier. Vidare har nämnden behandlat uppdaterade nationellt fastställda bidrag och långsiktiga klimatstrategier till FN:s ramkonvention om klimatförändringar. Regeringen fick, med undantag för en avvikande ståndpunkt i frågan om nationellt fastställda bidrag, stöd för sina positioner. Nämnden har även behandlat de miljö- och klimatrelaterade aspekterna av den gröna given. Efter omfattande diskussioner om formuleringar i fråga om bl.a. kärnkraft och fossil energi, EU:s skogsstrategi, hållbart skogsbruk och strategin från jord till bord fanns det stöd för regeringens hållning först efter flera kompletteringar till ståndpunkten. Flera partier lämnade avvikande ståndpunkter.

I övrigt har nämnden inte något att anföra med anledning av regeringens skrivelse.

Stockholm den 23 april 2021

På EU-nämndens vägnar

Pyry Niemi

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pyry Niemi (S), Annika Qarlsson (C), Jessika Roswall (M), Markus Selin (S), Björn Petersson (S), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Alexandra Völker (S), Katarina Brännström (M), Åsa Coenraads (M), John Widegren (M), Martin Kinnunen (SD), Ludvig Aspling (SD), Staffan Eklöf (SD), Jens Holm (V), Kjell-Arne Ottosson (KD), Amanda Palmstierna (MP) och Maria Nilsson (L)

Avvikande meningar

Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (SD)

Martin Kinnunen (SD), Ludvig Aspling (SD) och Charlotte Quensel (SD) anför:

Det gångna året präglades starkt av pandemin och till följd av detta så har man i samband med godkännandet av den fleråriga budgetramen för perioden 2021–2027 (MFF-paketet) också beslutat om en återhämtningsfond. Vi anser inte att MFF-paketet borde ha godkänts i nuvarande format. Storbritanniens utträde ur unionen borde ha lett till en minskad och inte ökad budget med skenande utgifter och en återhämtningsfond.

Vi motsätter oss kommissionens förslag till en asyl- och migrationspakt och hade en avvikande ståndpunkt i förhållande till regeringen i den frågan. Även om vissa delar av förslaget går i rätt riktning kommer helheten troligtvis inte innebära det andrum som Sverige behöver.

Vidare är det vår uppfattning att regeringen borde ha verkat för en tydligare hållning mot Turkiet och dess agerande i närområdet. Det är oroande att EU har gjort sig beroende av Turkiet i migrationsfrågan.

När det gäller frågor inom området för sysselsättning och socialpolitik så anser vi att all arbetsmarknads- och socialpolitik borde falla inom ramen för det nationella ansvarsområdet, t.ex. skulle införandet av minimilöner på EU-nivå underminera den svenska partsmodellen. Sverigedemokraterna motsatte sig införandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Även om förslag kopplade till den sociala pelaren kan ha ett gott syfte så bidrar de till ökad maktförflyttning till Bryssel. Detsamma gäller jämställdhetsstrategin. Vi motsätter oss inte att jämställdhetsfrågor lyfts i EU, men vi vänder oss mot att EU får beslutanderätt över t.ex. föräldraförsäkringen.

När det kommer till mål om utsläppsminskningar fram till 2030 ställde vi oss inte bakom regeringens ståndpunkt att Sverige ska verka för att skärpa ligande förslag från kommissionen. Det är också vår uppfattning att taxonomin bör fokusera på ett övergripande resultat och inte på detaljer. Sveriges skogsbruk är ett av världens främsta och har potential att bidra till en mer hållbar framtid.

Slutligen anser vi att EU i första hand bör samarbeta på mellanstatlig grund.

Detta innebär att vi anser att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3909 av Björn Söder m.fl. (SD).